

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI



Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL XV, Nr. 9—10

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE 1970

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI



APARE CU BINECUVÎNTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PREA SFÎNȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRINSUL :

REDACȚIA: *În slujba unității noastre bisericești. Aniversarea a 22 de ani de la* Pag. •
Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania 621—626

STUDII

Teologie istorică

I. CRISTACHE PANAIT și E. GRECEANU: Biserici românești de zid — monu-
mente istorice — din Țara Făgărașului 627—636

Teologie sistematică

Prot. stravr. Dr. SIMION RADU: Despre ecumenismul creștin, importanța și reali-
zarea lui în istorie 637—654

Teologie practică

Pr. prof. Dr. DUMITRU BELU: Predicile lui Vasile de Seleucia 655—679

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

Arhim. EMILIAN BIRDAȘ: Cuvînt la praznicul Cuvioșilor Mărturisitori Visarion,
Sofronie și Mucenicul Nicolae Oprea, din 21 octombrie 1970 680—683

Preot IOAN BUNEA: Predică la Duminică XVI după Rusalii 684—686

Prot. AUREL RADU: Proscomidia I: Pregătirea preotului (predică) 687—689

— Proscomidia II: Pregătirea darurilor (predică) 689—692

URME DIN TRECUT

Preot IOAN PORUMB: Biserica lui „Popa Tanda” din Rontău-Oradea 693—695

Preot EUGEN GOÎA: Moșul Simeon Pantea — participant la răscoala lui Horea și
editor de cărți populare și cărți de cult 696—698

RECENZII

Prot. NICHIFOR TODOR: Ceasloyul, într-o nouă ediție 699—701

Pr. prof. Dr. ALEXANDRU MOISIU: Lucrări ale Prof. Mario Ruffini: 1300 anni
del monastero romeno di Putna; L'attuale ordinamento della Patriarchia Orto-
dossa Romena; Un santo della Chiessa Ortodossa Romena: San Giuseppe
di Partos 702—706

VASILE MUNTEANU: Acad. C. Daicoviciu, Dacica 707—709

	Pag.
Prot. Dr. VASILE COMAN: Patru sute de ani de la tipărirea Psaltirii românești și a Liturghierului, de către diaconul Coresi. Sărbătorirea de la Brașov . . .	710—720
GH. PAPUC: Conferințele de orientare din septembrie a.c. în Arhiepiscopia Sibiului	720—722
Prot. AUG. STANCIU: Conferințele de orientare a preoimii din Eparhia Clujului în septembrie 1970	722—723
REP.: Sfințirea bisericii din Oarda de Sus	723—733
GH. PAPUC și M. SAMARGHIȚAN: Binecuvântarea bisericii din Săliștea (Cioara)	733—743
D. CALUGAR: Vizitație canonică la Seleuș (prot. Sighișoara)	743—750
— Sfințirea bisericii din parohia Boiu (prot. Sighișoara)	750—757
Pr. I. M.: Resfințirea bisericii din Jichiș de Jos	757—759
Preot NICOLAE LEȘE: Binecuvântarea bisericii din Cufoaia (jud. Maramureș)	759—760
GR. MARCU: Deschiderea noului an școlar 1970—71 la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu	761—770
— Prezidiul Conferinței Bisericilor Europene în vizită la Sibiu	770—772
ASISTENT: Conferința Federației Luterane Mondiale pentru Bisericile minoritare europene	772—774
— Sesiunea prezidiului Conferinței Bisericilor Europene (Poiana Brașov)	775—777
GR. M.: Întâlnire de lucru între teologi români și teologi luterani	777—780
Prot. ION TOLESCU: Slujbe arhieriești (în prot. Satu-Mare)	781—784

INSEMNARI

M. ȘESAN, R., Prot. NICHIFOR TODOR, Arhim. V. JITARU, N. NEAGA:	
„Mileniul” și istoricii papali. — Cinstirea Fecioarei Maria la protestanți. —	
Comemorarea lui Ioan Amos Comenius. — Buletin de informație panortodoxă.	
— Asociația pentru Studii Patristice. — Vizită ecumenistă. — (†) Prot. stavr.	
Gheorghe Maior. — (†) Preot. Ernest Ionescu. — (†) Aron Demian	785—793

Orice corespondență privitoare la revistă (inclusiv cărțile și revistele de schimb) se trimite pe adresa: *Arhiepiscopia Ortodoxă Română, Sibiu, strada 1 Mai nr. 24*, cu mențiunea: pentru redacția (sau: administrația) revistei „Mitropolia Ardealului”.

Colaboratorii sint rugați să trimită manuscrise (autografe sau, de preferință, dactilografiate în 4 exemplare), scrise citet, pe o singură pagină a filei, respectînd noua ortografie a Academiei Republicii Socialiste România.

Citatele și trimiterile, numele proprii și indicațiile cifrice să fie scrise deslușit, atît cele în românește, cît și cele în limbi străine.

Pentru uniformizarea indicării citatelor și trimiterilor (a celor biblice, mai ales), colaboratorii sint rugați să se orienteze după materialele pe care le publică revista.

Manuscrisele nepublicate nu se înapolază.

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI



Biblioteca Mitropolitană Sibiu



ANUL XV, Nr. 9—10

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE 1970

Redacția și Administrația: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — SIBIU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI



APARE CU BINECUVINTAREA ȘI SUB INDRUMAREA
ÎNALT PEA SFINȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

IN SLUJBA UNITĂȚII NOASTRE BISERICEȘTI

ANIVERSAREA A 22 DE ANI DE LA REÎNTREGIREA BISERICII
ORTODOXE ROMÂNE

În 21 octombrie 1970 s-au împlinit 22 de ani de la Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, act istoric de deosebită importanță pentru viața noastră bisericească.

Creindu-se condițiile prielnice exprimării voinței obștești, putându-se concretiza, în felul acesta, un deziderat ce clocotea de multă vreme în sufletul credincioșilor și care nu se mai putea amîna, la 21 octombrie 1948 peste 20.000 de credincioși delegați și aproape 1000 de preoți — reprezentanți ai credincioșilor și preoților fostei Biserici greco-catolice — au proclamat la Alba Iulia că „ne încorporăm cu toată ființa noastră în Biserica Ortodoxă Română, ale cărei învățături de credință și rînduieli canonice înțelegem să le ascultăm”; că „de azi înainte toți românii sîntem și vom rămîne pururea una în credința dreptmăritoare, una în slujirea statornică a poporului nostru și una în ascultarea leală a comandamentelor de viață nouă ale scumpei noastre Patrii”.

Au trecut de atunci 22 de ani de viață înfrățită în sînul Bisericii strămoșești, ideal spre care au tins permanent credincioșii români din Transilvania vreme de aproape 250 de ani, căci, după cuvîntul Psalmistului, ce poate fi mai „frumos” decît „cînd frații sînt împreună” în credința lor, în bucuriile lor duhovnicești, în munca lor de zi cu zi pentru zidirea unei vieți tot mai bune, într-o Patrie liberă și independentă.

Așa se face că în Duminica din 18 octombrie a.c., premergătoare celei de a 22-a aniversări a Reîntregirii noastre bisericești, C. preoți au vorbit credincioșilor, în cadrul Sf. Liturghii, despre importanța bisericească și patriotică a acestui eveniment. Totodată acest eveniment deosebit a fost subliniat în chip special în „Catedrala Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române” din Alba Iulia la 21 octombrie a.c.

Miercuri, 21 octombrie 1970, din încredințarea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. S. Visarion Rășinăreanu, Episcop-

vicar al Mitropoliei Ardealului, a săvârșit Sfânta Liturghie arhierască în „Catedrala Reîntregirii Bisericești” înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, format din: P. C. prot. Traian Belasçu, vicar la Arhiepiscopia Sibiului; P. C. prot. Gheorghe Geția, inspector eparhial la Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului; P. C. prot. Petru Sălăgean, consilier la Episcopia Aradului; P. C. prot. Onisie Moraru, consilier la Episcopia Clujului; P. C. prot. Toma Păunescu, consilier la Episcopia Oradiei; P. C. prot. Victor Negrea (Alba-Iulia); P. Cuv. protos. Matei Bordaș de la „Catedrala Reîntregirii” și C. diaconi Iosif Bolog și Gheorghe Papuc de la Arhiepiscopia Sibiului.

Erau de față preoți, sosiți din diferite parohii pentru această aniversare, precum și un mare număr de credincioși. Răspunsurile au fost date de corul „Catedralei Reîntregirii Bisericești”.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, P. S. Episcop-vicar Visarion a citit în fața sfântului altar o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra noastră.

În continuare, P. S. Sa a rostit o cuvîntare, în care a spus între altele:

Aniversăm astăzi — în reculegere și smerită rugăciune — douăzeci și doi de ani de la înfăptuirea istoricului act de revenire, la vatra credinței străbune, a tuturor românilor din Ardeal, Crișana, Maramureș și Banat, revenire binecuvîntată, în urma căreia, astăzi, toți dreptcredincioșii își trăiesc viața religioasă-bisericească, potrivit sfintelor rînduieli apostolice ale Ortodoxiei.

În felul acesta, avem deplina mîngîiere că trăim în Biserica străbunilor noștri — Biserica Ortodoxă Română, care, prin unitatea sufletească și bisericească a tuturor fiilor săi, și-a sporit strălucirea, într-o nouă vitalitate și într-un nou avînt de muncă, pe de o parte, pentru mărirea lui Dumnezeu, binele și propășirea credincioșilor săi, iar pe de altă parte, spre întărirea și înflorirea Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

Ne este bine cunoscută râvna, dragostea și statornicia tuturor Bisericilor creștine (ba chiar și necreștine cînd este vorba de pace, colaborare frățească și progres) — din întreaga lume, pentru promovarea cu consecvență a idealului ecumenic contemporan. Acest ideal ecumenic are ca țel principal porunca Fiului lui Dumnezeu „ca toți să fie una” (Ioan 17, 21—23), adică readucerea la unitate a întregii comunități creștine, unirea tuturor confesiunilor și denominațiunilor creștine, sub toiaagul Blîndului și Marelui Păstor, Iisus Hristos (Ioan 10, 11).

De altfel, însuși cuvîntul „ecumenic”, care vine de la grecescul „oikumene”, înseamnă: universal, mondial, iar mișcarea ecumenică sau ecumenismul, este acea mișcare religioasă, organizată, care luptă, muncește, se roagă și se jert-

fește conștient și neîncetat, prin toate mădularele sale, pentru unirea tuturor Bisericilor mici sau mari, numeroase sau mai puțin numeroase — pentru unirea tuturor Bisericilor, într-o singură Biserică, Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească.

Însufleșit de porunca Domnului nostru Iisus Hristos și de testamentul Lui spiritual „ca toți să fie una”, ecumenismul zilelor noastre, în cadrul căruia activează și Biserica Ortodoxă Română, se străduiește, cu vreme și fără vreme, să se realizeze o colaborare, între acele confesiuni creștine dezbinăte, care au între ele mai multe afinități, care sînt mai apropiate sufletește sau ca învățătură de credință.

Se știe că unirea face puterea și că, atît în Biserică, cît și în sînul unui popor, unitatea este slăbită dacă există dezbinare, în schimb, unitatea este întărită atunci cînd nu are loc dezbinarea, în nici o privință, nici pe plan religios, dar nici în celelalte sectoare ale vieții unui popor.

La noi, la români, unitatea statală trebuia să ducă și la refacerea unității religioase bisericești, sfărîmată în trecut de stăpîniri străine, în dauna poporului nostru.

După 23 August 1944, cînd eliberarea definitivă a țării noastre a devenit fapt împlinit, iar poporul român și-a putut spune nestingherit cuvîntul, luîndu-și soarta în propriile mîini, nu mai putea dăinui dezbinarea dintre frați.

Era timpul ca, dînd ascultare comandamentului istoriei și chemării poporului român stăpîn pe soarta sa, poporul credincios și clerul din Transilvania să-și exprime clar dorința, să-și spună în mod hotărît cuvîntul: Vrem să refacem unitatea religioasă într-o singură Biserică românească, Biserica străbunilor noștri. Eu ți-s frate, tu-mi ești frate, în noi doi un suflet bate!

Iată de ce — iubii credincioși — cu adevărat se poate spune că ceea ce au visat, ceea ce au nădăjduit, ceea ce au rîvnit atît de mult străbunii noștri, s-a împlinit prin actul unificării bisericești, din anul 1948, adică de acum 22 de ani!

Actul Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania cuprinde în sine aspecte multiple și în plus are în conținutul său și aspectul sau „nota ecumenică”.

Astfel, președintele de onoare al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și fost Secretar General al acestuia, Dr. Visser't Hooft, în anul 1962, după ce vizitase țara noastră și Biserica noastră Ortodoxă Română reîntregită, în urma constatării realităților, a declarat: „Am învățat mult din călătoria noastră prin țara Dumneavoastră și am fost adînc mișcați de spiritul de ecumenicitate în care trăiesc Bisericile creștine din România” (Rev. „B.O.R.”, 1962, pag. 1099).

Constatăm deci că realizarea unității în credința străbună a tuturor credincioșilor români din Transilvania, precum și relațiile frățesti cu celelalte

culte sînt apreciate de teologi ecumeniști din întreaga lume, care se roagă și împreună cu care ne rugăm și noi: Pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm. Doamne miluiește, pentru ca Tatăl Cel Atotputernic din Ceruri să ne ajute și să ne învrednicească a vedea împlinită porunca dumnezeiască: „Ca toți să fim una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și această în noi să fie una, ca lumea să creadă cu Tu m-ai trimis” (Ioan 17, 21).

Dar actul Reîntregirii bisericești este în primul rînd, pentru Biserica Ortodoxă Română, un eveniment de mare importanță religioasă și istorică, fiindcă el constituie după însuși cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Justinian — „cel mai mare eveniment pe care l-a trăit poporul român pe tărîm bisericesc-religios, în epoca noastră” (Apostolat Social v. 3, p. 145).

Așadar, iubiți credincioși, cu ușurință desprindem din cele spuse că Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, a cărei aniversare de XXII de ani o săvîșim astăzi, ne pune în fața conștiinței noastre o mare răspundere românească, cetățenească și creștinească: aceea de a păzi ca lumina ochilor noștri sfînta unitate, atît pe plan religios, cît și pe plan statal.

Am văzut că trăirea unității aduce cu sine:

- iubirea de Patrie și de Biserică,
- îndeplinirea îndatoririlor cetățenești și creștinești cu hărnicie, conștiinciozitate, dăruire de sine și generozitate,
- înfăptuirea cît mai grabnică a păcii, a colaborării și a prieteniei între toate țările și popoarele lumii.
- rugăciune, fapte bune și trăire creștinească, după cuvîntul Sfintei Liturghii: Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gînd să mărturisim pe Tatăl pe Fiul și pe Sf. Duh., rugîndu-ne și muncind în cadrul Bisericii Ortodoxe Române reîntregite, pentru propășirea ei și pentru binele țării și al poporului nostru român binecuvîntat. Amin.

A vorbit apoi P. C. inspector eparhial Gh. Geția din partea Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, care a arătat, între altele, că „ne bucurăm pentru că cele două strane de odinioară s-au făcut una. Sîntem fericiți pentru că deosebirea de Lege a încetat și acum ne putem numi într-adevăr frați de-un sînge și de-o lege”.

După ce reliefează că actul Reîntregirii noastre bisericești se înscrie și în tendința generală care există în lume de apropiere și înfrățire între oameni și popoare, P. C. Sa subliniază „faptul că dacă această stringentă necesitate de unitate și înfrățire se manifestă și în planul Bisericii Universale, mai ales prin ceea ce cunoaștem sub numele de ecumenism, între hotarele țării noastre ea s-a transformat chiar în fapt prin Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea la sînul ei a fraților despărțiți silnic de ea înainte cu două sute și mai bine de ani, revenire întîmplată în acea memorabilă zi de 21

octombrie 1948, când visul atîtor generații a devenit realitate chiar în locul care, de la Mihai Viteazul încoace, a devenit simbolul neamului românesc, simbolul unității noastre. P. C. Sa arată de asemenea că „pe teritoriul de astăzi al Mitropoliei Banatului viața religioasă a credincioșilor noștri se desfășoară după rînduiala moștenită din strămoși”.

Mărturisind aceste realități, în încheiere vorbitorul făgăduiește „în numele clerului și credincioșilor bănățeni” că „frați de-un sînge și de-o Lege”, „una în cuget și-n simțiri” „vom merge neabătuți pe drumul deschis de actul a cărui aniversare ne-a adunat aici”, spre preamărirea lui Dumnezeu, spre binele Bisericii și al Patriei noastre.

Șirul cuvîntărilor a fost încheiat de P. C. vicar arhiepiscopesc *Traian Belășcu*, care relevă între altele, că socotește clipele de față dintre „cele mai solemne, înălțătoare și mișcătoare”, pentru că aici, în această Catedrală, în urmă cu 22 de ani s-a consfințit mărețul act al refacerii unității noastre bisericești, când întreaga suflare creștinească românească, în frunte cu Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a adus mulțumiri lui Dumnezeu pentru regăsirea fraților de același grai și neam în sînul aceleiași Biserici străbune.

Prin înfăptuirea acestui act măreț, Alba-Iulia devine nu numai simbolul unității de stat a poporului român, ci și al unității sale pe plan bisericesc.

P. C. Sa subliniază faptul că dezmembrarea credincioșilor români din Transilvania, de către puteri străine și în interesul lor în urmă cu peste 250 de ani, a avut mai mult un caracter administrativ, căci cele „două strane” și-au păstrat în continuare neștirbită credința strămoșească a Sfințelor Sinoade Ecumenice. Acest lucru îl dovedesc între altele și cărțile de cult de la Blaj, care erau tipărite multă vreme după cărțile de slujbă care apăreau în eparhiile muntene sau moldovene, cu „Doamne miluiește”, „Duhul Sfînt” etc.

Așa se explică faptul că actul „Reîntregirii” din 1948 s-a făcut de jos în sus, ca unul care exprima dorința maselor de credincioși foști greco-catolici, în frunte cu preoții lor. El se încadrează deplin și în aspirațiile de azi ale țării noastre, care ține la unitatea poporului sub toate aspectele.

Din acest motiv, spune în încheiere P. C. vicar, actul acesta va rămîne peste veacuri ca un eveniment de seamă în istoria Bisericii și a Patriei noastre și desăvîrșirea lui este o realitate rodnică a zilelor noastre.

La agapa care a urmat au luat cuvîntul: P. C. prot. *V. Negrea*, ca unul care, făcînd parte dintre cei 38 de preoți și protopopi greco-catolici, care, prezidați de P. C. prot. *Tr. Belășcu*, în adunarea de la Cluj au proclamat întoarcerea la sînul Bisericii Ortodoxe Române, a mărturisit bucuria înfrățirii tuturor în Biserica strămoșească; P. C. cons. *O. Moraru* (Cluj), care arată că actul Reîntregirii nu este numai un act al celor ce l-au realizat, un act al nostru al celor de astăzi, ci este și al urmașilor urmașilor noștri, în veacul veacului; P. C. cons. *P. Sălăgean* (Arad), care spune că unitatea noastră biseri-

cească este o realitate împlinită la toate nivelurile, că în parohiile unde altă dată erau două biserici românești, astăzi slujește un singur preot, că această unitate este de la Dumnezeu și ceea ce este de la El prin voința credincioșilor noștri nu se mai poate destrăma; P. C. cons. *T. Păunescu* (Oradea), care a relevat munca comună a credincioșilor români, ce se simt solidari și adevărați frați în munca de înflorire a Patriei, mulțumind totodată Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru invitația de-a participa la această festivitate; P. cuv. arhim. *E. Birdaș* (conducătorul Catedralei Reîntregirii), care subliniază faptul că în 21 octombrie se serbează și trei dintre Sfinții români: Sofronie, Visarion și Nicolae Oprea, care au luptat pentru Legea noastră și pentru drepturile poporului român din Transilvania, specificînd și sumele substanțiale primite din partea Statului nostru pentru restaurarea acestui așezămînt; C. pr. *I. Cioara* (Șeușa-Alba), care menționează că a fost primit cu toată dragostea în sînul Bisericii mame Ortodoxe Române, fapt la care trebuie să se răspundă cu aceeași dragoste; P. C. vicar *Tr. Belășcu*, care, între altele, mărturisește că „noi nu cunoaștem alt drum decît cel pe care ni l-am croit în 1948, spre binele Bisericii și al Patriei noastre“.

În încheiere P. S. Episcop-vicar *Visarion* aruncă o privire de sinteză asupra acestei prăznuri aniversare, subliniind că poporul credincios din Transilvania este profund mulțumit de acest act și toastînd pentru conducerea noastră bisericească și pentru conducerea de stat.

Au fost trimise cu acest prilej telegrame omagiale Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințișilor Mitropolii: Nicolae al Ardealului și Nicolae al Banatului și Prea Sfințișilor Episcopi: Teoctist al Aradului și Locuitor de Episcop al Oradiei și Teofil al Clujului.

Telegrame omagiale s-au trimis Domnului Prof. Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor, precum și altor oficialități.

Precum bine se arăta încă în 1948, „prin acest act istoric servim și vrerii lui Dumnezeu, care pe toți ne vrea să fim una, și intereselor mari ale poporului nostru“.

Cei 22 de ani care au trecut de la acest eveniment epocal, au demonstrat întru totul adevăritatea acestei previziuni, fapt confirmat între altele și de bucuria obștească a credincioșilor noștri, care trăiesc zi de zi roadele viețuirii lor frățești în sînul Bisericii strămoșești, slujind pe Iisus Hristos-Domnul și — în Iisus Hristos — slujind Patriei noastre scumpe și păcii între oameni, între Biserici și popoare.

BISERICI ROMÂNEȘTI DE ZID — MONUMENTE ISTORICE — DIN ȚARA FĂGĂRAȘULUI¹

Bisericile românești din Țara Făgărașului nu au atras pînă în prezent atenția cercetătorilor. Dintre cele 32 de construcții, care au fost selecționate pentru noua listă a monumentelor, în campania de cercetări a Direcției monumentelor istorice din 1963—1967,² doar 15 figurau în listele aprobate anterior, consecință a absenței lor în bibliografie. Menționăm că și dintre monumentele declarate, doar ctitoriile lui Constantin Brîncoveanu de la Sîmbăta și Făgăraș sînt descrise în lucrările de sinteză privind istoria arhitecturii.³

Analiza arhitectonică a monumentelor din Țara Făgărașului a condus la următoarea constatare: În diversitatea formelor autohtone, ctitoriile lui Brîncoveanu declanșează o adevărată școală de arhitectură locală, reprezentată printr-un grup de construcții compact și unitar, care realizează o valoroasă sinteză a elementelor de arhitectură din Țara Românească, grefate pe tradiția constructivă transilvăneană. Tendința de asimilare a acestor elemente este vădită și la unele biserici anterioare ctitoriilor brîncovenesti; acestea din urmă îndeplinesc însă rolul de catalizator, contribuind la conturarea unor trăsături de stil ce se impun în întreaga arhitectură a secolului XVIII și a primelor decenii din veacul următor.

Adăugată la studiul istoric, constatarea aduce o lumină nouă asupra intensității legăturilor cu Țara Românească și sperăm că extinderea acestor cercetări la întreaga Transilvanie va îmbogăți dovezile materiale privind un fenomen incontestabil, ale cărui izvoare documentare sînt însă relativ sărace ca urmare a distrugerii multora dintre ele pe parcursul atîtor secole de frământată istorie.

1 Delimitarea Țării Făgărașului este făcută după datele conscripției din 1760—62, care nu diferă ca zonă de aceea ocupată de satele din 1589 sau 1601. Cf. Șt. Mețes, *Drăguș, în sat din Țara Oltului*. București 1945, p. 14.

2 Campania a fost efectuată cu colaborarea Direcțiilor de sistematizare, arhitectură și proiectare a construcțiilor din cadrul sfaturilor populare regionale.

3 Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, II. București 1963.

ARPAȘUL DE JOS

Biserica Adormirea Maicii Domnului, a fost ridicată în anul 1794. În 1823⁴ se adaugă turnul, căruia i se fac unele modificări în 1846,⁵ cu care prilej se execută și zugrăveala de la nivelul parterului. Din această pictură se păstrează numai chipul preotului de atunci, Ioan Vas, care probabil a plătit lucrul. În interior se păstrează o frumoasă pictură, care pare a fi opera zugravilor din Săsăuși. Două însemnări făcute pe un Chiriadodromion (1699) al bisericii în 1810 de Niculae zugravu, fiul lui Nicolae Zugravu din Săsăuși, par să confirme că acesta este autorul decorației picturale de la Arpașul de Jos.

Biserica are un plan dreptunghiular alungit, încheiat spre răsărit cu o absidă poligonală decroșată. Naosul și pronaosul sînt acoperite cu bolți semicilindrice, cu penetrații în dreptul ferestrelor. Absida este de asemenea boltită în leagăn, racordat cu panouri curbe în zona poligonală estică. Turnul clopotniță, adăugat în 1824 pe fațada vest, este decroșat. Forma acoperișului, cu cele patru lucarne disproporționate, este probabil rezultatul nefericit al reparațiilor din 1877, perioadă cînd s-au efectuat numeroase denaturări similare.

ARPAȘUL DE SUS

Biserica Adormirea Maicii Domnului. Data ridicării bisericii actuale cu hramul Adormirea Maicii Domnului este cuprinsă în răstimpul 1799—1809.⁶ Ea a fost înălțată cu cheltuiala satului, așa după cum se mai distinge din inscripția pentru zugrăvire, aflată în pronaos. La sfîrșitul acestei pisanii, aproape ștearsă, Nicolae Grecu din Săsăuși mărturisește că lăcașul a fost pictat de el în octombrie 1815. Decorația pictată se conservă destul de bine.

Caracterizarea arhitectonică a bisericii din Arpașul de Sus este dificilă din cauză că nu cunoaștem cu precizie în ce constă aportul intervenției din 1943—44, cînd exteriorul a suferit multiple transformări. Este cert că învelitorile au primit forme noi, cu totul nepotrivite arhitecturii tradiționale din Țara Făgărașului; decorul cu ciubuce al turnului clopotniță este de asemenea o inovație. Se pune însă întrebarea dacă și arcaturile, care apar la registrul superior al navei, nu sînt și ele adăugate de către restauratorul zelos, în dorința de a unifica arhitectura locală cu aceea din Țara Românească. În consecință, nu vom trage concluzii — pînă la noi cercetări — asupra tratării fațadelor, mulțumindu-ne să comentăm numai elementele autentice — de ordin structural — ale monumentului.

Biserica are planul dreptunghiular alungit, cu absidă poligonală decroșată spre răsărit. Nava este compartimentată în pronaos și naos printr-un zid, în care se deschid trei arcade, ce reazemă pe pile cu muchiile teșite. Naosul

⁴ N. Iorga, *Studii și doc.* XIII. București 1906, p. 44.

⁵ Valer Literat, *Biserici din Țara Oltului și de pe Ardeal zugrăvite de o familie de pictori*, în: *An. Com. M. Ist. Trans.*, 1932—1938 (vol. IV), p. 13—19.

⁶ C. Stan, *Școala poporană din Făgăraș și de pe Tîrnave*, vol. I, p. 138—139; Valer Literat, *op. cit.*, p. 3—5.

este acoperit cu o calotă pe pendentivi și arce, care reazemă, la rîndul lîr, pe pile dreptunghiulare de colț. Pronaosul este boltit în leagăn și prezintă penetrații în dreptul ferestrelor.

Absida altarului, despărțită de naos printr-o catapeteasmă de zidărie, este acoperită cu o boltă semicilindrică, racordată cu panouri curbe.

Pe latura de vest turnul clopotniță apare decroșat și are parterul acoperit cu o boltă „a vela”. Poziția turnului este singurul element care se depărtează de tradiția constructivă a bisericilor din Țara Făgărașului, ridicate în secolul XVIII.

BECLEAN

Biserica Adormirea Maicii Domnului. A înlocuit în primii ani ai secolului XIX vechea biserică ortodoxă atestată în 1760 cu 110 familii,⁷ care a fost folosită și de negustorii și meseriașii din Făgăraș, după ce uniții le luaseră biserica lui Brîncoveanu.⁸ Anul 1804 însemnat pe turn indică sfîrșitul lucrărilor. Pictura întregului lăcaș⁹ curățată în 1950 de Iosif Vasu, pare a fi opera zugravului Nicolae Grecu din Săsașuși, prin marca asemănare cu cea din biserica din Arpașul de Sus, decorată cu siguranță de susnumitul zugrav.

Biserica are un plan dreptunghiular cu absidă poligonală decroșată. Nava cuprinde un pridvor închis, pronaosul și naosul. Pridvorul este compartimentat în trei travee, delimitate prin arce dublouri. Traveele laterale sînt boltite semicilindric iar traveea centrală este acoperită cu boltă „a vela”. Pe traveea centrală a pridvorului se ridică turnul clopotniță. Pronaosul și naosul, despărțite printr-un arc dublou, sînt ambele acoperite cu calote sferice pe pendentivi, încadrate de arce transversale și longitudinale. Altarul este de asemenea acoperit cu o calotă, racordată la planul poligonal prin intermediul unor pendentivi.

CALBOR

Biserica Sfinții Arhangheli, a fost înălțată în anul 1730 de protopopul Ionașcu Monea¹⁰ din Veneția de Jos. Anul este menționat în inscripția „de Veneție meșterul de lemn... 1730”, săpată pe tocul de lemn al ușii de intrare în pronaos. Pe un clopot se citește însemnarea: „acest clopot l-au dat pop Ionașcu Monea din Veneție de pomană la S(fînta) b(iserică) Calborului 1741”. Acțiunea ctitoricească a lui Ionașcu Monea apare și într-o însemnare făcută

7 V. Ciobanu, *Statistica românilor ardeleni din anii 1760—62*, în An. Inst. de Ist. Naț., Cluj, III, 1926, p. 673.

8 N. Iorga, *op. cit.*, vol. XII, p. 20.

9 Valer Literat consideră că este pictată de aceeași zugrav care au lucrat la Streza Cîrțișoara și Voivodenii Mari: *Doă biserici din Țara Oltului*, în An. Com. M. Ist. Trans. 1926—1928, p. 231.

10 În 7 martie 1718, fusese înobilat de împăratul Carol al VI-lea: Șt. Meteș, *Viața bisericească a românilor din Țara Oltului*. Sibiu 1930, p. 117.

de el la 7 octombrie 1737 pe un Antologhion, din care rezultă că lăcașul a fost înălțat cu toată cheltuiala lui, dar cu ajutorul satului,¹¹ ajutor care va fi constat desigur în lucru.

Biserica Sfinții Arhangheli a suferit multiple denaturări: bolțile au fost distruse și înlocuite cu tavane drepte; arcadele pridvorului de pe fațada sud au fost înzidite; vechea cornișe din zimți a fost distrusă. Cu toate acestea, monumentul este deosebit de valoros, datorită influențelor brâncovenești pe care le manifestă.

Planul cuprinde o navă dreptunghiulară cu absidă decroșată, care are în exterior forma unui poligon cu cinci laturi fiind însă semicirculară în interior. Pe fațada sud se ridică turnul clopotniță, avînd pridvor cu arcade la parter.

Nava a fost compartimentată inițial în pronaos și naos printr-un arc dublou foarte lat (cca 3 m), în care se înscrie o suită de trei arcade sprijinite pe pile octogonale al căror capitel realizează trecerea la planul patrat prin intermediul unei asize în care cărămizile sînt dispuse în plan după forma unei cruci cu brațele egale.

Atît pronaosul cît și naosul au fost acoperite cu calote pe pendentivi ce se descărau pe arce dispuse longitudinal și transversal. Picioarele de zidărie de pe care porneau arcele s-au păstrat pînă la planul de naștere al acestora. În altar nu se mai poate deduce tipul de boltire fără a se desface tencuiala care acopere pereții și care a fost executată în 1881, odată cu dărîmarea bolților. Turnul clopotniță de pe fațada sud este încununat în prezent de un foișor de lemn, acoperit independent. Fără desfacerea tencuielilor nu se poate ști dacă aceasta este forma originală sau dacă inițial turnul nu a avut și camera clopotelor din zidărie. Arcadele în plin centru de la parter ale pridvorului reazemă pe acelaș tip de pile octogonale întîlnit la arcadele dintre pronaos și naos.

Pe cele patru fațade, inclusiv turnul clopotniță, se desfășoară un brîu median compus dintr-un tor încadrat de două rînduri de zimți de cărămidă. Este probabil că cercetarea paramentului, ce se va efectua în cursul viitoarelor restaurări, va scoate la lumină și alte elemente specifice arhitecturii din Țara Românească.

CALBOR

Biserica Sf. Nicolae a fost construită în anul 1802. Inscripția aflată pe zidul despărțitor dintre naos și pronaos amintește despre pictarea lăcașului: „Slavă unuia Dumnezeu în Troiță că ne-au ajutat de la început pînă la sfârșit de am făcut aceast sfânt lucru de mănă de țărînă la anul 1813. Sava Zugravu”.¹² Pictura lui Sava din Făgăraș se păstrează destul de bine. Pe spatele

11 N. Iorga, *op. cit.*, XIII, p. 73—75; Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 117.

12 Inscripție publicată și de N. Iorga, *op. cit.*, XIII, p. 73.

catapetesmei de zidărie se află o pictură făcută de Petru Zugravu pe la mijlocul secolului XIX. Lăcașul deține o frumoasă serie de icoane pe sticlă lucrate între 1835—1844 de Ioan Pop Zugravu.

Din punct de vedere arhitectonic, biserica Sf. Nicolae se depărtează de tradiția constructivă a Țării Făgărașului. Nava dreptunghiulară de proporții vaste (20m×11,70 m) este compartimentată în pronaos și naos printr-un zid cu două registre de arcade. Absida decroșată are forma unui poligon cu cinci laturi și este despărțită de naos printr-o catapeteasmă de zidărie. Atît nava cît și absida sînt acoperite cu tavane drepte. Pe fațada vest, turnul clopotniță este încadrat de două încăperi avînd aceeași înălțime ca și nava, dintre care cea de nord cuprinde o scară în spirală. Atît modenatura fațadei cît și profilele care decorează catapeteasma și zidul despărțitor al pronaosului sînt de factură neoclasică. Ferestrele de pe fațada de sud a navei sînt încadrate de stucaturi ce amintesc arhitectura civilă populară.

COMĂNA DE JOS

Biserica Cuvioasa Paraschiva. Tradiția leagă construirea bisericii din Comăna de Jos de numele lui Matei Basarab. În mod sigur voievodul muntean a dăruit lăcașului toate cărțile de cult, veșminte și odoare.¹³

Uniții au luat biserica Cuvioasa Paraschiva probabil chiar la începutul secolului XVIII. În 1759, episcopul unit Petru Pavel Aaron dăruiește bisericii un Octoih. Conscripția din 1760—62 însemnează că biserica era unită, deși în sat erau atunci 123 familii ortodoxe și numai 10 unite.¹⁴ Pictura lăcașului este din secolul XVIII, probabil dinainte de a trece la unire, căci inscripția zugrăvită referitoare la pictură a fost ștearsă intenționat. Tabloul votiv de pe latura vest prezintă biserica cu forma inițială a ferestrelor, care au fost modificate ulterior.

Biserica Cuvioasa Paraschiva constituie un interesant caz de radiație a formelor întîlnite în special în ținutul Hunedoarei, caracterizate prin prelucrarea influențelor gotice la bisericile românești. Specifică este adoptarea planului cu unghi în axul absidei, care — sub influența capelei castelului din Hunedoara — se întîlnește la o serie de biserici ortodoxe, ca Sf. Nicolae din Hunedoara, Cinciș, Bîrsău și altele. Existența timpanului din zidărie, care închide spre est învelitoarea în două ape a navei și utilizarea contraforturilor — situate în dreptul zidurilor despărțitoare și la jumătatea naosului — reprezintă de asemenea o încercare de imitare a structurilor gotice.

Biserica este construită din piatră și are un plan dreptunghiular, cu absidă poligonală decroșată și turn pe pridvor.

¹³ Șt. Meteș, *op. cit.*, p. 42—43; Idem, *Istoria bisericii*, I, p. 355—356; C. Stan, *op. cit.*, p. 208—210.

¹⁴ V. Ciobanu, *op. cit.*, p. 674.

Nava, acoperită cu o boltă semicilindrică cu penetrații, a fost compartimentată în pronaos și naos printr-un zid despărțitor, astăzi desființat, dar a cărui urmă este perfect vizibilă datorită întreruperii zonelor pictate. Remarcabilă este diferența de amplitudine a penetrațiilor din naos, față de cele din pronaos, acestea din urmă fiind cu cca 80 cm mai înguste.

Absida altarului este acoperită cu o boltă semicilindrică cu penetrații care se racordează în zona unghiului axial cu două penetrații conice. Paralelismul laturilor lungi, orientate est-vest, precum și sistemul de boltire, fac ca absida de la Comăna de Jos să se asemene mai degrabă cu aceea a bisericii Sfinții Arhangheli din Băcia, județul Hunedoara, databilă în secolul XVII, decât cu Sf. Nicolae din Hunedoara sau cu fosta biserică din Cinciș, la care laturile corespunzătoare sînt convergente.

Pridvorul are șarpanta aparentă. Turnul clopotniță se ridică pe traveea centrală, delimitată prin două arce dublouri dispuse transversal. Peste tencuiala veche a turnului s-a suprapus un decor neoclasic cu șenaje formînd pilaștri și cornișe cu denticuli, întru totul similar cu decorul bisericii Sf. Nicolae din același sat, ridicată între anii 1808—1812. Deosebit de interesantă este apariția pe fațada de vest a două arcade înguste și de înălțime redusă (45×85 cm) care încadrează arcul intrării. Compoziția constituie — după părerea noastră — forma rudimentară a pridvorului deschis cu arcade, care va cunoaște o evoluție accentuată după ridicarea ctitoriilor brîncovenesti, dar ale cărui origini în Țara Făgărașului sînt — în consecință — anterioare bisericii Sfîntul Nicolae din Făgăraș și se pot explica doar prin legăturile culturale cu Țara Românească în epoca lui Matei Basarab.

COMĂNA DE JOS

Biserica Sf. Nicolae. Ridicată între anii 1808—1812, biserica Sf. Nicolae reproduce tipul bisericii Cuvioasa Paraschiva din Cuciulata, adoptînd însă pentru pridvor modelul arhaic al bisericii vechi din Comăna de Jos.

Biserica este construită din piatră. Nava dreptunghiulară este compartimentată în pronaos și naos printr-un zid despărțitor cu trei arcade cu muchiile verticale teșite. Pronaosul și naosul sînt acoperite cu calote pe pendentivi și arce, calotele prezentînd aceeași formă a trunchiului de piramidă cu muchiile rotunjite care se întîlnește la Cuciulata. Absida decroșată a altarului are forma unui poligon cu cinci laturi și este acoperită cu o boltă semicilindrică racordată cu panouri curbe.

Pridvorul deschis are arcul intrării încadrat de două arcade înguste și scunde. Pe traveea centrală, delimitată de două arce în consolă, se ridică turnul clopotniță, decorat la exterior cu pilaștri și cornișe neoclasiche.

În interior, pictura suprafețelor verticale a fost acoperită cu var, dar se păstrează integral pe bolți.

COMĂNA DE SUS

Biserica Adormirea Maicii Domnului. Lăcașul s-a clădit în jurul anului 1600.¹⁵ Tradiția spune că există în biserică actul de fondare cu anul 1600, care s-a pierdut cu ocazia pictării bisericii. Biserica a fost un scurt timp unită. În 1747 era din nou a ortodocșilor, în acest an primind în dar un Penticostar de București. La conscripția din 1760—1762¹⁶ era tot ortodoxă. În 1773¹⁷ biserica a primit decorația pictată, care însă a fost înlocuită de cea actuală în anul 1945.

Tipul de plan al bisericii din Comăna de Sus, cu navă dreptunghiulară și absidă decroșată, la care poligonul prezintă forma unghiului în ax, reproduce planul bisericii Cuvioasa Paraschiva din Comăna de Jos, fiind deci plauzibilă datarea — conform tradiției — în jurul anului 1600. S-a păstrat zidul străpuns de trei arcade care separă pronaosul de naos. Sistemul de boltire și anume bolta „a vela” în pronaos și calotă pe pendentivi în naos, îndreptățește însă ipoteza refacerii bolților într-o etapă ulterioară, eventual în jurul anului 1773, când se execută pictura. Pridvorul închis, cu turnul clopotniță pe traveea centrală, este opera transformărilor din 1828—1829.

COPĂCEL

Biserica Buna-Vestire a fost înălțată de boierul Mihai Deac în anul 1725.¹⁸ În 1745 se duce lupta pentru trecerea la unire a românilor din Copăcel. Locuitorii satului anunță comisia că ei cedează preoților uniți biserica, dar ei nu trec la unire, „ci să păzească ei pereții de piatră”.¹⁹ Ortodocșii reușesc să-și mențină lăcașul, căci în conscripția din 1760—1762 apare al lor, cu 120 familii.²⁰ În 1793 au avut loc o serie de refaceri, în urma cărora s-a săpat pe pristol însemnarea: „Pomenește eri Ioan,²¹ Iona, Samoilă, Aana, Tămașu, Fica, Radu, Eva, 1793”. Turnul a fost adăugat în 1797, dată zugrăvită pe fațada de sud.

Biserica din Copăcel este unul dintre cele mai interesante exemple ale prelucrării influențelor brîncovenești, iar calitatea excepțională a fragmentelor de picturi, care apar sub zugrăveala de var, ne îndreptătesc să atribuim acestui monument un loc de frunte în arta românească din Transilvania.

În forma actuală biserica are un plan dreptunghiular alungit, cu absidă poligonală decroșată spre răsărit și turn clopotniță pe latura de vest. Apar

15 Șt. Meteș, *Viața bisericească a românilor din Țara Oltului*, p. 44—45; C. Stan, *op. cit.*, p. 213.

16 V. Ciobanu, *op. cit.*, p. 674.

17 Șt. Meteș, *op. cit.*; C. Stan, *op. cit.*

18 Atanasie Rednic, *Vizite canonice 1769*, în: *Cultura Creștină*, XVI, 1936, nr. 2, p. 95.

19 S. Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în sec. XVIII*, vol. I. Sibiu 1920, p. 158—159; Șt. Meteș, *Viața bisericească a românilor din Țara Oltului*, p. 45—46.

20 V. Ciobanu, *op. cit.*, p. 674.

21 Este popa Ioan Streza, din familia boierească Streza, amintit ca preot în Copăcel de un document din 1793 martie 6; Arh. St. Brașov acte jud. 153/1804.

însă mai multe etape de construcție. Partea cea mai veche, cu element de datare anul 1726 (anul terminării) săpat deasupra portalului de vest, este constituită de pronaos și traveea de vest a naosului. În forma inițială biserica nu a avut turn sau pridvor pe fațada de vest, fapt demonstrat de întoarcerea profilelor soclului și ale brîului median pe această latură. Putem presupune că absida altarului original se alipea nemijlocit actualei travee de vest a naosului.

Vechea absidă a fost dărîmată. Naosul a fost prelungit spre est cu încă o travee, încheiată cu o absidă poligonală decroșată. Data terminării acestor lucrări este consemnată de inscripția de pe pistol, cu anul 1793. În 1797 a fost adăugat turnul de pe latura de vest.

Analizînd structura monumentului, constatăm că, deși există deosebiri sensibile între diferitele etape de construcție, adăugirile s-au efectuat cu o deosebită grijă pentru armonizarea părților noi cu nucleul inițial.

Pronaosul și vechiul naos sînt acoperite cu calote pe pendentivi, avînd planul de naștere circular. Pendentivii se descarcă pe arce dispuse perechi, care pornesc de pe pile de colț dreptunghiulare. Despărțirea între pronaos și naos se face printr-un zid în care se deschide golul unei singure arcade.

Paramentul exterior și ancadramentele de piatră conservate la pronaos și naos reprezintă — împreună cu pictura din interior — elementele cele mai valoroase ale monumentului. Fațadele au un soclu cu profil în sfert de cerc, executat din cărămidă de format special. Deasupra ferestrelor se desfășoară un brîu compus dintr-un ciubuc, încadrat de două șiruri de profile cu forma dinților de fierăstrău. Transformările ulterioare au distrus parțial și au ascuns acest brîu, prin cioplirea ciubucului și a șirului superior de dinți și prin tencuirea integrală a paramentului. Aceste denaturări ne îndreptățesc speranța că se vor regăsi elemente similare la multe alte biserici din Țara Făgărașului, dacă se va urmări sistematic efectuarea sondajelor pe parament cu ocazia oricărei reparații a exteriorului. La Copăcel este probabil că, sub profilul de tencuială care încununează zidurile, se vor regăsi urmele cornișei cu zimți, atît la partea veche, cît și la prelungirea estică efectuată în 1793, deoarece la turnul clopotniță, construit în 1797, s-a urmărit armonizarea cu vechiul nucleu prin execuția unor cornișe cu două rînduri de zimți, atît la retragerea de zidărie care delimitează nivelul parterului cît și la partea superioară a camerei clopotelor.

Dintre ancadramentele de piatră ale ferestrelor s-au păstrat doar două, pe latura de nord. Ele sînt decorate cu elemente florale de influență brîncovenească, ce se regăsesc și la ancadramentul ușii de pe latura de vest a pronaosului. Deasupra acestei uși este montată o lespede de piatră pe care apare reprezentarea în relief plat a Sf. Treimi și anul 1726.

Traveea de est a naosului și absida altarului au fost boltite cu calote pe pendentivi, din dorința de a se păstra unitatea de forme cu nucleul inițial.

Deși s-a reprodus și supraînălțarea ciudată a cheii calotelor din pronaos și naos, noile boltiri prezintă unele stângăcii care trădează execuția lor într-o fază tardivă. Calota altarului este foarte plată și se racordează cu poligonul de bază prin pendentivi de dimensiuni inegale. Calota traveei estice a naosului se înscrie într-un plan eliptic și are suprafața nediferențiată în raport cu pendentivii, ceea ce îi dă aproape imaginea unei bolți „a vela”.

Forma de boltă „a vela” apare la parterul turnului clopotniță. O particularitate a turnului o constituie scara în spirală, cu trepte masive din lemn, amenajată în grosimea zidului de nord.

Lipsa de înțelegere pentru valorile culturii românești a adus acestui monument multiple stricăciuni, dintre care menționăm: mutilarea paramentului și tencuirea lui, distrugerea ancadramentelor de piatră, cu scopul lărgirii lor, acoperirea cu var a picturii în anul 1935, închiderea bisericii între construcții care s-au amplasat pe terenul cimitirului și al împrejurimii originare. După ridicarea unei biserici noi în sat, biserica veche a fost complet părăsită, ajungând într-o stare de ruină care a provocat chiar o cerere de dărîmarea din partea localnicilor. Intervenția energică a Direcției monumentelor istorice, care a cerut să se ia măsuri de acoperire provizorie a șarpantei, începînd restaurarea monumentului în 1968, a reușit să salveze de la distrugere o grăitoare mărturie a relațiilor culturale dintre Transilvania și Țara Românească.

CUCIULATA

Biserica Cuvioasa Paraschiva. Construcția a fost începută în timpul împăratului Iosif II (ante 1790) și s-a sfîrșit în 1794, așa cum aflăm din inscripția aflată pe latura de vest a turnului: „Această biserică s-au început în zilele răp(osatului) împ(ărat) Iosif al... 17...²² și s-au isprăvit în zilele lui Franțisc împărat al doilea 1794”. Pe latura sud a turnului se află însemnarea: „1794 Ioan Roșilă”.

Pictura originală se păstrează pe bolțile pronaosului și ale naosului. Ea seamănă cu vechea pictură (înlocuită în 1960—61) de la biserica din Mateiaș, executată de zugravii Gheorghe, Ioan și Constantin din Scheii Brașovului.

Biserica este construită din cărămidă și are un plan dreptunghiular cu absidă poligonală decroșată. Nava este compartimentată în pronaos și naos printr-un arc dublou de 2,60 m lățime, în care se încrăiau inițial arcade de zidărie, astăzi distruse.

Naosul și pronaosul sînt acoperite cu bolți care interpretează principiul calotelor pe pendentivi într-o formă ce rezultă din dorința de a se lucra fără cofraj, cu asize orizontale: calotele au forma unui trunchi de piramidă cu

²² Zecile și unitățile sînt înlocuite printr-un semn convențional. Probabil că, lucrările durînd mult, a fost uitat anul exact al începerii lor.

muchiile rotunjite și se încheie la partea superioară printr-o suprafață plană. Sub nivelul planului de naștere, subliniat printr-un tor, construcția pendentivelor și a arcelor perimetrale nu mai prezintă particularități.

Absida poligonală este acoperită cu un semicilindru racordat cu o jumătate de calotă. Tranziția de la calotă la poligonul de bază se face prin intermediul unor mici pendentivi.

Pe latura de vest, pronaosul este precedat de un pridvor cu arcade subliniate printr-o retragere a zidăriei pe tot perimetrul. Pe traveea centrală a pridvorului, delimitată prin două arce în consolă, se ridică turnul clopotniță. Atât ferestrele turnului cât și cele ale navei au arhivolta retrasă în raport cu fațada zidului.

IOANA CRISTACHE PANAIT

EUGENIA GRECEANU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

DESPRE ECUMENISMUL CREȘTIN, IMPORTANȚA ȘI REALIZAREA LUI ÎN ISTORIE

Cap. I. ECUMENISMUL CREȘTIN ȘI ELEMENTELE SALE CONSTITUTIVE

1. SENSUL ȘI IMPORTANȚA ECUMENISMULUI CONTEMPORAN

Trăim în era cosmică, a progresului științific și social, în care omenirea simte că este o mare familie. Dezbinată de șovinism, ruinată de războaie și exploatare, popoarele s-au trezit la realitate și luptă pentru unitate, independență și suveranitate, își dau mâna frățește și colaborează în pace și prietenie pentru o viață mai bună și un viitor mai fericit.

Această atmosferă de înfrățire universală adie și în Bisericile creștine ca în viziunea proorocului Ezechiil (c. 37). Duhul lui Dumnezeu înviază morții. Creștinii se deșteaptă din letargia confesională, părăsesc patima și cearta prozelitismului și încep să se privească în față ca frați. Însetați după unitate, ei scot din tezaurul confesional multe *adevăruri care ne apropie*.

Ecumenismul este mișcarea de apropiere din sânul Bisericilor și cultelor creștine, cu scopul de a se cunoaște și a se prețui reciproc, a trăi în pace și înfrățire, a colabora în dragoste și unitate morală și bisericească, pentru slava lui Dumnezeu în lumea contemporană și pentru progresul umanității. Prin aceasta, *Ecumenismul este cel mai mareș eveniment al creștinismului din ultimul mileniu*.

Fără dorința de-a fi o supra-Biserică, ci numai o comunitate de ideal și scop, Ecumenismul este puntea de legătură între cei ce cred în Hristos ca Dumnezeu și Mântuitor al lor, este liantul moral care strânge pe creștini la un loc pentru a discuta probleme de interes vital pentru destinul Bisericii și al omenirii.

În problematica Mișcării ecumenice intră nu numai unitatea spiritual-morală a creștinilor, ci și slujirea Bisericii în viața contemporană. Sesizând plener înclinația sufletului credincios după transcendența divină, ea actualizează chemările etern valabile ale Evangheliei, armonizează relațiile interconfesionale, luminează cugetele, încălzește inimile și-n final aspiră către speranță creștină: *Unitatea Bisericii* pe temeiul unității Bisericii apostolice. Din acest motiv, importanța Ecumenismului este mare, după remarca unui teolog care zice că dacă judecăm cu calm și fără pasiune însemnătatea Ecumenismului, ...trebuie să recunoaștem că este una dintre cele mai mari fapte spirituale (pozitive) din istoria Bisericii de la despărțirea creștinismului.¹

¹ Cf. I. G. Coman, Ortodoxia și Mișcarea Ecumenistă, în „Ortodoxia”, nr. 1—2/1962, p. 105.

Importanța Ecumenismului este excepțională pentru viața religioasă-morală a Bisericilor creștine și a credincioșilor lor.

Pe plan *religios*, Ecumenismul tinde să trezească spiritualitatea creștină mondială la realitate, să lupte cu armele luminii, să refacă la un loc cămașa sfântă a Domnului, necusută de mână (Ioan 19, 23), Biserica Sa, sfîșiată de păcatele creștinilor în sute de „biserițe”, după dezbinările de la 1054, 1517, 1531, 1700 pînă azi. Să ne amintim că odinioară se spunea despre creștini: „Priviți-i cum se iubesc” (Epistola către Diognet).

Odată și cu Mișcarea ecumenică lucrurile se schimbă treptat. Viața creștinilor intră într-un făgaș de dragoste atotlucrătoare a lui Hristos-Dumnezeu care face să înceteze prozelitismul confesional.

Sub aspect *moral*, Ecumenismul vrea să pună *Evangelia Domnului în slujba oamenilor*. El tinde să readucă în raporturile intercreștine duhul păcii și al prieteniei, al armoniei și al unității, al colaborării și într-ajutorării, al dragostei și al respectului mutual reciproc.

Experiența zilnică confirmă importanța morală și valoarea istorică a acestei lucrări.

Ecumenismul urmărește să readucă creștinătatea la Hristos-Dumnezeu printr-o acțiune intensă a Bisericilor. El voințește să concentreze forțele lor spirituale, metodele și mijloacele de lucru, în jurul unui *scop de pace*, armonie și fericire generală. El va reuși, dacă Bisericile *se vor uni* pe plan practic-moral.

Ecumenismul este îmbrățișat de Biserică cu înțelegere și simpatie întrucît într-un sfert de secol (1935—1961) numără ca membre 200 de Biserici și culte din cele 400 cît are creștinismul.² Dintre acestea cele mai multe sînt Biserici protestante.

Din rîndul Mișcării ecumenice face parte și Biserica Ortodoxă Română, din 1961.

2. ORTODOXIA ȘI ECUMENISMUL CREȘTIN

Bazele Ecumenismului creștin se găsesc în Ortodoxie nu numai din punct de vedere dogmatic și moral, ci și istoric. Bazele istorice au fost puse de patriarhul ecumenic Ioachim III, în 1902, care, printr-o enciclopică sinodală, cerea opinia Bisericilor Ortodoxe naționale pentru discuții unioniste cu cele două mari confesiuni creștine, romano-catolică și protestantă. Ideea a fost primită cu toată căldura și înțelegerea, stabilindu-se ca în dialog să păstrăm ceea ce ne aparține, dar să ținem seama și de alte confesiuni. Teza a fost reluată, după două decenii, la propunerea mitropolitului Dorotei al Brusei, locțiitor de patriarh, în anul 1919, data fondării Ecumenismului contemporan. El a cerut să se cerceteze unirea și cu Anglicanii, Catolicii-Vechi și Armenii catolici. Sugestia a fost primită cu bucurie și de eterodocși în 1920, după primul război mondial, în care au murit milioane de creștini și s-au distrus enorme valori culturale și materiale.

De atunci Ortodoxia — și cea românească — a participat activ la toate conferințele ecumenice: Stockholm (1925), Lausanne (1927), Edinburg și Oxford (1937).³ În 1938, în fața celui de al doilea război mondial, ia naștere

² Cf. N. Chițescu, Mișcarea ecumenică, *ibid.*, p. 4.

³ Cf. *Id. ibid.*, p. 11.

Consiliul Ecumenic al Bisericii a cărui activitate este reluată în 1949. În 1961, la New-Delhi, intră în rândul Mișcării ecumenice mai multe Biserici Ortodoxe între care și Biserica Ortodoxă Română.

În Ecumenismul contemporan Ortodoxia *ajută* la cunoașterea, apropierea și colaborarea Bisericilor creștine peste deosebiri confesionale, în interesul păcii și al prieteniei între popoare, a binelui și fericirii lumii întregi. Ea dorește să arate aici că este Biserica nedivizată care a păstrat doctrina și Tradiția apostolică nemodificată prin adausuri sau scăderi, că prin ea „s-a manifestat și a rămas valabil vechiul ecumenism bisericesc ca marcă unitate în credință și dragoste, în gând și în duh creștin, statornicit prin înțelegerea, simțul, și experiența celor mai mari oameni și timpuri pe care i-a avut Biserica”.⁴

Ortodoxia va revela în Ecumenism că doctrina sa nu este o sumă de tradiții particulare minore, nici nu s-a cristalizat din critica altor Biserici de-a lungul istoriei, ci posedă tezaurul credinței comune a Bisericii creștine, *una cu Biserica apostolică*, patristică și cu hotărârile soboarelor ecumenice. Ea este aria de doctrină și viață duhovnicească a creștinismului primar pe care se pot purta dialoguri interconfesionale, ca să se ajungă la *unitatea credinței comune care stă la baza unității Bisericii*.

În lumina acestui adevăr, prezența Ortodoxiei în Ecumenism este necesară dogmatic, moral și duhovnicesc. Lucrul acesta l-a mărturisit arhiepiscopul Vechilor Catolici din Utrecht, Rinkel, la o adunare ecumenistă, zicând: „Bucuria noastră este azi deplină când avem între noi pe părinții noștri, care sînt ortodocși”.⁵ Ortodoxia este casa părintească a creștinilor din toate veacurile.

În consecință, Ortodoxia se bucură împreună cu celelalte confesiuni creștine de Mișcarea ecumenică. Sub cupola sa de har, ea ajută să se adîncească dialogurile teologice, să se limpezească „apele” confesionale și să prezinte *făgașul creștinismului apostolic*. Aici va aduce interpretarea tradițională a Sf. Scripturi, gândirea teologică și filocalică a Sf. Părinți, bogăția cultului său religios și frumusețea îngerească a vieții duhovnicești, toate bazate pe credința și viața Apostolilor și a Părinților apostolici. Căci după Sf. Irineu, apostolic și ortodox sînt termeni sinonimi, au același conținut, exprimat mai târziu de Vincențiu de Lerin în formula: *quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est*“.

Credința apostolică este un bun al Tradiției, de aceea Tradiția trebuie considerată ca *izvor și criteriu* important în dialogul ecumenist. *Ecumenismul implică respectul tradiției comune* care se află în moștenirea Bisericii vechi, iar „Biserica Ortodoxă — zice G. Florowsky — este în mod esențial identică cu Biserica tuturor veacurilor, Tradiția Bisericii nedespărțite”.⁶

Aceasta nu este o Tradiție moartă, pietrificată, este un fluviu spiritual uriaș, care curge în vreme în *aceeași albie*, cu aceleași cataracte minunate, dar cu *altă apă*, cu alte și alte frumuseți care desfătează ochiul inimii, purifică și înobilează viața, sfîntește și îndumnezeiește sufletul credincios. În atmosfera de pietate și de rugăciune smerită care învăluie această Tradiție sacră, *Ortodoxia coboară pe pămînt* și unește cu Dumnezeu pe toți cei ce trăiesc în Duhul lui Hristos, pe toți cei ce se apropie de ea cu credință și cu dragoste.

4 T. M. Popescu, Poziția Ortodoxiei în Ecumenism, în rev. „Ortodoxia”, nr. 2, 1963, p. 188.

5 Id. ibid., p. 190.

6 Cf. I. Bria, Aspecte dogmatice ale Unirii Bisericilor creștine, în rev. „Studii Teologice”, nr. 1—2/1968, p. 125.

Ar fi greu să ne imaginăm unitatea Bisericii creștine fără participarea activă a Ortodoxiei la Ecumenism. Ea este chiar necesară acestei opere mărețe, care se desfășoară sub adumbrirea harului Sf. Duh care călăuzește destinul Ortodoxiei. Prin teologii săi luminați, Ortodoxia va aduce în dezbaterile ecumeniste adevăritate și obiectivitate, conciliere și armonie desăvârșită, înțelepciune și tact, echilibru și consolidarea cooperării interconfesionale. Ea va crea și va menține permanent un spirit irenic în dialoguri și va mărturisi prezența reală a Duhului lui Hristos în lucrarea Sa irenică și soteriologică. În felul acesta se va dovedi un factor remarcabil al Mișcării ecumenice și va ajuta, treptat, mult dorita *unire* a Bisericilor și a tuturor creștinilor care, simțindu-se frați în Hristos, vor lucra și mai intens pentru pacea, progresul și binele omenirii întregi.

Activitatea ecumenistă a Ortodoxiei se încadrează *firese* pe linia misiunii Evangheliei, care promovează o concepție realist-științifică monogenistă despre originea comună a întregului neam omenesc, despre omenire ca unitate a totului, ca o comunitate familială a oamenilor care sînt fiii aceluiasi Părinte ceresc. Unitatea Ortodoxiei ecumenice, în diversitatea Bisericilor naționale, este modelul suprem de unitate a Bisericilor pentru Ecumenismul creștin contemporan. Această *unitate în fond și variată în formă*, este moștenită din Biserica veche. Ea este neîntreruptă în biserică și neîmpiedecată de granițele dintre rase și popoare deosebite ca fire și limbă, cultură și interese etc. Această unitate în conținut formează puterea, trăinicia și divinitatea Ortodoxiei ecumenice. Prin ea este o singură Biserică, cu aceeași credință, organizație, cult și disciplină liber consimțită. Evitînd dictatura romano-catolică și desmembrarea protestantă individualistă, Ortodoxia întrupează în chip ideal *unirea și pacea* interconfesională prin caracterul său sinodal și confederativ. În felul acesta „Ortodoxia prezintă baza viitoareii uniri a Bisericilor, baza realizării ecumenicității. Ea este chemată să fie centrul și cumpăna acțiunii de unire, linia de direcție a mișcării ecumenice”.⁷

S-a spus de unii, greșit, că Ortodoxia a intrat în Ecumenism pentru a se protestantiza. Ea a venit aici să-și continue misiunea sa istorică — care, din fericire, coincide cu însuși idealul și scopul Bisericilor și comunităților creștine înrolate în Ecumenism. Prin aceasta, ea participă, odată mai mult, la frământările contemporane, lucrează pentru idealurile umanitare și cheamă toate confesiunile la *unirea forțelor* pentru acest țel.

Vorbind la Uppsala, în 1968, în fața Adunării Generale a Consiliului Ecumenic, mitropolitul ortodox al Laodiceii, Ignatie Hazim, a spus între altele: „Participarea Ortodoxiei la Consiliul Ecumenic arată duhul său *organicist* și *comunitar*, de jertfă și *dăruire* pentru binele tuturor, în opoziție cu individualismul egoist”. Ea refuză izolaționismul, căci zice A. Homiakov, „ne mîntuim în solidaritate și ne pierdem sufletul prin izolare”. Ortodoxia arată în Ecumenism că Biserica are misiunea de-a *învăța* și de-a *sfîinți*... În centru stă *înbirea* jertfelnică a Domnului care este veșnică (Ioan 10, 50). Biserica este lucrarea lui Hristos în lume și în istorie, care în fiecare epocă, face toate lucrurile noi (Apoc. 21, 5), căci El este același „ieri și azi în veac” (Evrei 13, 8).

Înnoirea lucrurilor, zice mitropolitul Hazim, arată prezența lui Dumnezeu în istorie și începe cu Nașterea, Botezul și Învierea Domnului... Înnoirea este

acțiunea creatoare a lui Dumnezeu care guvernează și conservă lumea, luptînd contra a ceea ce e vechi și rău... Înnoirea este un fenomen permanent în Biserică și se retrăiește prin Întruparea Domnului și îndumnezeirea omului, prin solidaritate cu toți oamenii și transfigurarea cerească a lumii... Înnoirea vine de la Dumnezeu, nu de la oameni, prin slujirea iubirii în mijlocul lor. Tot ce nu este slujire din iubire, prin și pentru iubirea Lui, este vechi și trebuie îndepărtat". În duhul ecumenist, *înnoirea* înseamnă *slujire din dragoste*, precum pacea între oameni înseamnă *dialog* între creștini și apropiere de Hristos, ca să fie fericiți. La această slujire, Ortodoxia cheamă toate Bisericile creștine și toate generațiile umane pînă la sfîrșitul veacurilor.⁸

3. IDEALUL ȘI SCOPUL ECUMENISMULUI CREȘTIN

Valoarea Ecumenismului stă în idealul său *religios* și în scopul său *moral* puse în slujba înfloririi Bisericii creștine în lumea de azi.

Idealul Ecumenismului este să refacă *unitatea Bisericii* creștine pe baze dogmatice, să refacă cămașa Domnului pe care nici soldații păgîni n-au cutedat s-o rupă (Ioan 9, 23—24), ci numai păcatele creștinilor egoiști. Realizarea acestui ideal cere studiu adînc și serios din partea tuturor creștinilor și timp *îndelungat*.

Scopul ecumenismului este practic. El urmărește *refacerea unității morale a familiei creștine* peste granițele confesionale; vrea apropiere, contact, armonie și colaborare între Bisericile creștine, „ca toți să fie una”, așa cum s-a rugat Domnul însuși (Ioan 17, 22). După cum a declarat fostul secretar al Consiliului Ecumenic, Dr. Visser't Hooft, Ecumenismul lucrează pentru înnoirea Bisericilor și este contra unei supra-Biserici sau sistem bisericesc autoritar centralist, monopolist și politic. El este vocea lui Dumnezeu, vocea Sf. Duh.⁹

Între idealul și scopul ecumenist este o interdependență organică în sensul că, dacă scopul este atins, se apropie și realizarea idealului. În acest sens, I. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin zice: „Pînă la dezbinarea Bisericii (1054) între unitatea creștină (scop) și unitatea Bisericii (ideal) nu era deosebire, ... căci a fi creștin însemna a fi membru al Bisericii. După dezbinare, este o legătură, ... o nostalgie, o poruncă divină, care obligă orice conștiință și cheamă la unitate”.¹⁰ Dacă unitatea Bisericii cere timp, în schimb unitatea creștină este o poruncă a istoriei contemporane și a Mîntuitorului Hristos care cere „să ne iubim unii pe alții”. (Ioan 13, 34) păstrînd „unitatea Duhului în legătura păcii” (Efeseni 4, 3).

Unitatea creștină contribuie, pentru a preveni încordarea, războiul rece sau cald și a apăra pacea, bunul cel mai de preț al umanității. Căci, ura, vrajba și neînțelegerile dintre creștini slăbesc forțele păcii și ale luminii și măresc puterile întunericului. *Unirea este o forță morală irezistibilă în fața răului*. De aceea Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian zice: „Bisericile trebuie mai întîi să fie împăcate între ele... Peste trecutul umbros al certurilor și al dezbinărilor, trebuie să se așeze unitatea și nădejdea de unitate”.¹¹

8 Cf. pe larg în acest sens Mitropolia Olteniei nr. 3—4/1969, p. 259—267, cum și prelegerea academică „Înnoirea Teologiei”, ținută de I. P. S. nostru Mitropolit Dr. Nicolae Mladin la Cluj, la Institutul Teologic Protestant Unic, cu prilejul acordării titlului de Doctor Honoris Causa, publicată în rev. „Mitropolia Ardealului” nr. 11—12/1969, p. 828—832.

9 Cf. N. Chițescu, *ibid.*, p. 44 sq.

10 Pe calea unității Bisericii lui Hristos, în rev. „Ortodoxia”, nr. 3—4/1963, p. 458.

11 Cf. rev. „Ortodoxia”, nr. 2—3/1954, p. 6—7.

În perspectiva unității creștine, cerută de evenimentele curente ale vieții, creștinii au obligația să iasă din carapacea confesionalismului miop și izolaționist, să privească mai departe la interesele *colective* ale omenirii amenințate de războaie catastrofale și, înfrățiți într-o unitate de nezdruccinat, să colaboreze umăr la umăr pentru trăirea în Duhul Evangheliei păcii, pentru binele omului și progresul multilateral al popoarelor și al omenirii întregi.

Este necesară o unitate a bisericilor, ca o comunitate de viață în duh creștin. Ecumenismul contemporan așează unitatea neamului omenesc pe axioma monogenistă, că se trage dintr-aceeași familie (F. Ap. 17, 26—29), că toți sînt fiii lui Dumnezeu și frați, cu drepturi egale în fața vieții, a libertății și a fericirii. Unitatea creștină, clădită pe umanismul divin, confirmă adevărul că toți oamenii au aceeași esență și origine, chemare și destin ceresc, toți sîntem „neam sfînt, seminție împărătească” (I Petru 2, 9). În lumina unității creștine voită de Ecumenism, dispar granițele artificiale dintre rase, religii, popoare și state, odată cu ura interconfesională, pentru că în Iisus Hristos toți sîntem una (Gal 4, 20).

4. ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE ECUMENISMULUI CREȘTIN

Refacerea unității creștine prin Ecumenism este realizabilă, fiindcă este dată în numele de „creștin”, venit de la Iisus Hristos-Dumnezeu, întru care ne-am botezat, a cărui dragoste ne susține (Filip. 2, 9—10). Deci cel ce iubește pe Iisus, iubește pe toți oamenii care sînt frații Săi și trăiește pentru ei (Matei 25, 20).

Alături de numele „creștin”, pentru unitatea creștină este elanul interconfesional care animează Ecumenismul și se arată practic prin rîvna de-a menține o atmosferă irenică prielnică discutării unor probleme cu caracter general uman, cu întărirea luptei pentru apărarea păcii și securității internaționale, combaterea antisemitismului, rasismului și colonialismului — tot atîtea piedici în calea progresului social.¹²

La baza elementelor constitutive ale Ecumenismului stă Declarația Consiliului Ecumenic din 1961, care zice: *„Noi credem că unitatea creștină care este voia lui Dumnezeu și darul dat Bisericii Lui este viabilă cînd în toate locurile, toți cei ce sînt botezați în Iisus Hristos și-L mărturisesc pe El ca Domn și Mîntuitor, sînt adunați prin Duhul Sfînt într-o unitate deplin consimțită, ținînd aceeași credință apostolică, predicînd aceeași Evanghelie, frîngînd aceeași pîine, unindu-se într-o rugăciune comună și avînd o viață de comuniune care iradiază spre toți în mărturisire și servire”*.¹³

Declarația aceasta arată că cele mai multe adevăruri de credință sînt (în 12 puncte) comune confesiunilor creștine care se apropie. Ele constituie platforma de discuții intercreștine pentru unitatea creștină și bisericească. Iată aceste elemente cuprinse în această Declarație de importanță excepțională:

1. Toate Bisericile din Mișcarea ecumenică au la bază Biblia, izvorul și cheagul unității creștine, chiar dacă nu se înțeleg asupra cîtorva versete.

2. Ele cred în Sf. Treime și mărturisesc că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul neamului omenesc, prin jertfa Sa de pe cruce — izvorîta din dragoste — care este universală și eternă.

¹² Cf. N. Chițescu, *ibid.*, p. 25.

¹³ D. Stăniloae, *Mișcarea ecumenică și unitatea creștină în stadiul actual*, în revista „Ortodoxia”, nr. 3—4/1963, p. 561. Vezi aici și comentarul declarației pe larg.

3. *Harul izvorît din jertfa Sa aduce îndreptarea vieții și dă iertarea păcatelor.*

4. *Toate Bisericile membre admit că Biserica Domnului Hristos depășește corpul credincioșilor; deci ei îi aparțin și cei ce fac parte din alte Biserici. În consecință, există o „Ecclesia extra ecclesiam”, care se recunoaște prin validitatea Botezului.*

5. *Ăceste Biserici admit o preoție universală, cu o ierarhie harică pentru funcții cultice sau dialectice.*

6. *Toate practică un cult.*

7. *Ele sînt de acord asupra principiilor de viață morală predicate de Iisus și consideră iubirea pîrgbie a vieții sociale.*

8. *Toate recunosc că creștinii trebuie să slujească lui Dumnezeu și oamenilor prin Biserica — nu înafară de ea.*

9. *Bisericile membre admit să primească sfaturi, cu scopul de-a mărturisi lumii pe Hristos, venit din cer pentru mîntuirea noastră.*

10. *Ele se obligă să se ajute reciproc și să se abțină de la invective și atacuri nedemne de sentimentele de frate. Bisericile pot avea discuții extreme și sincere din dragoste, cu scopul de-a învinge obstacolele care stau în calea zidirii trupului lui Hristos. Dar este exclusă o atitudine negativă, de jignire și de distrugere reciprocă.*

11. *Bisericile membre au relații spirituale înveolală. Se pot ajuta și învăța reciproc, pentru ca viața lor bisericească să fie permanent înnoită și în pas cu vremea.*

12. *În sfîrșit, Bisericile ecumeniste nu se tem că trebuie să renunțe la moștenirea lor, sau să ia hotărîri contra convingerilor lor. Ele se decid liber asupra hotărîrilor care se iau, pentru că nu există o supra-Biserică.¹⁴*

Din comentariul Declarației-program de la New-Delhi se vede clar că sînt diferite simbolice și hristologice, eclesiologice și eshatologice, dar elementele comune le depășesc, ceea ce obligă pe creștini să nu se separe în tabere rivale. Declarația arată că dacă nu se poate realiza cîrînd unitatea dogmatică a Bisericii, este posibilă unitatea morală-creștină pentru slujirea apropielui în numele dragostei Mîntuitorului Hristos.

Cele 12 elemente constitutive ale platformei ecumeniste, împreună cu climatul moral optim creat de momentul istoriei contemporane, sînt o certitudine că Ecumenismul poate lucra cu maximum de folos pentru salvagardarea intereselor majore ale omenirii, poate să preîntîmpine războaiele și luptele fratricide. Ele sînt o dovadă peremptorie că omenirea poate depăși starea de îngrijorare și teama de războaie, să iasă din mizerie și suferință și să urce neîncetat pe culmile progresului multilateral, pentru bucuria și fericirea oricărui om și popor.

Cap. II. PERSPECTIVE ȘI PIEDICI ÎN REALIZAREA ECUMENISMULUI

5. PERSPECTIVE ECUMENISTE. PERSONALITATEA ECUMENISTA

Posibila realizare a unității creștine deschide Bisericii cele mai luminoase perspective din ultimul mileniu. Acestea se datoresc în primul rînd Proniei divine care ne susține și lucrează în istorie prin harul Său, prin personalitățile ecumeniste care dinamizează Mișcarea ecumenistă și masa credincioșilor fiecărei confesiuni.

Ecumenismul deschide perspectivele păcii eterne între creștini, oameni și popoare. El apropie de idealul ca toți creștinii să fie „una”, să facem voia lui Dumnezeu pe pămînt cum se face de îngeri în cer, să trăim în armonie cu alții ca, prin viața noastră, să fim model de bunătate, de dragoste și de înțrăjutorare pentru toată lumea.

14 Cf. pe larg N. Chișescu, *ibid.*, p. 40—45

Împăcîndu-ne unii cu alții, ca creștini, ne împăcăm cu însuși Dumnezeu și-I aducem slavă și mulțumire pentru toate cîte ne dăruiește prin Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru. În centrul acestei împăcări stă Sf. Euharistie, care ne dă puteri supranaturale prin harul care se revarsă peste noi în tot ceea ce lucrăm. Sf. Euharistie este simbolul unității creștine și bisericești și garanția comunității intercreștine prin dragostea pentru toți oamenii. Creștinul care se simte unit prin ea cu toată Biserica Domnului Hristos, s-a realizat ca personalitate pe plan social-uman și devine un luptător pentru înfăptuirea țelului ecumenist.

Ecumeniștii veritabili sînt avangarda aspirațiilor umanitare, pionierii unității creștine. Pasionați pentru triumful Evangheliei în lume, ei sînt „nebuni pentru Hristos, după pilda Apostolului Pavel care s-a făcut tuturor toate ca pe toți să-i mîntuiască (I Cor. 9, 22). Ca adevărați creștini, personalitățile ecumeniste au o înaltă conștiință a rostului lor în viață. Mereu active, ele sînt pline de înțelepciune și bunătate, de asistență și jertfelnicie și gata spre binefaceri, generozitate, dăruire de sine în toate împrejurările. Prin personalitățile creștine, Ecumenismul întrupează omenia autentică și se face un salt calitativ în viața religios-morală și socială a creștinătății moderne. Prin ele se ajunge la o depășire, de mult dorită, a confesionalismului printr-o interdependență și colaborare a Bisericilor pentru idealul lor către unitate. Prin aceste personalități se aprind forțele eroismului moral ale creștinătății pentru slujirea idealurilor umanitare de înfrățire, egalitate, libertate între oameni, popoare și state. Prin ele se scot în relief valorile imense de iubire, dreptate, sfințenie, îndumnezeire etc., ascunse în sufletul omenesc. În relațiile interumane aceste personalități sînt izvoare de dragoste, de blîndețe, de căldură și armonie. Uitînd sfada și dezbinarea, ele luptă pentru apropiere, iertare, îngăduință și răbdare. Căutînd să îndrepte ce s-a stricat în Biserică prin creștinii înrobiți păcatelor, personalitățile ecumeniste sînt suflete mari, oameni noi, devotați binelui social, întrupări de virtute, îngeri în trup, profeti cu grad de foc, cu viață sfîntă și cu o mare putere de autodepășire, după modelul proorocilor și al Sf. Apostoli Petru și Pavel (Matei 5, 48; Tit 1, 7—9; I Petru 1, 15—16; II 1, 58).

Desprinsе de păcatele trecutului, de greșelile reformatorilor ambițioși, care au adus atîtea scîndări și rău în Biserică, personalitățile ecumeniste sînt axate pe linia ziditoare de unitate creștină și pe abolire a urii și a prozelitismului confesional, prin metodele și mijloacele cele mai eficace.

6. METODE ȘI MIJLOACE PENTRU REALIZAREA ECUMENISMULUI CREȘTIN

Ecumenismul înaintează în istorie încet, pentru că este o lucrare care cere prudență, tact și stăruință. Totuși, față de trecut, el a făcut pași însemnați. Dacă roadele sale dogmatice sînt mici, în schimb cele morale sînt remarcabile, pentru că ecumeniștii nu mai discută pătimăș și nu se mai consideră eretici. S-a creat o atmosferă de familiaritate și dragoste între parteneri, s-a renunțat la prejudecăți și se discută cu respect de tradițiile fiecărei Biserici. Membrii săi se simt frați între ei și caută sincer un limbaj și un drum comun în viața contemporană.

Prof. V. Stavridis de la Halki recomandă ca metodă cunoscutul principiu al Fer. Augustin: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas“, valabil în orice vreme și în orice dialog interuman.¹⁵ În lumina acestui principiu, orice metodă și mijloc trebuie să adune la un loc toate Bisericile, Federațiile și comunitățile creștine mondiale ca să slujească, să apere și să promoveze pacea, colaborarea, armonia și progresul între oameni și popoare, fără discriminare.

¹⁵ Cf. T. M. Popescu, *ibid.*, p. 197.

Și trebuie subliniat că slujirea sinceră și deplină a păcii trebuie să înceapă prin relații de prietenie între Bisericile locale din fiecare țară și în fiecare oraș. Lucrarea de sus, dintre personalitățile ecumeniste în Consiliu, trebuie să aibă rezonanțe în masa credincioșilor fiecărei confesiuni, ca să se înfrățească și ei. În acest sens Bisericile din *Republica Socialistă România oferă un model de ecumenism practic* pe plan mondial, după cum au recunoscut toți conducătorii Mișcării ecumenice care ne-au vizitat țara, în special Sibiul, unde sînt reprezentate două mari confesiuni creștine: Ortodoxia și Protestantismul luteran G. A. Aici relațiile interconfesionale sînt din cele mai cordiale, de aproape trei decenii. Capii celor două confesiuni își fac vizite, asistă la cultul divin și predică reciproc maselor de credincioși — cum a fost în Sibiu în ianuarie 1970. De altă parte profesorii de teologie de la cele două Institute ortodox și protestant se întrunesc adeseori, discută și elaborează teme creștine comune. La fel sînt și studenții celor două școli: ei au serbări comune, frecventează bibliotecile reciproc, iar slujitorii cultului se cunosc și sînt buni prieteni între ei etc.

După atmosfera prielnică discuțiilor ecumeniste se impune să se afle calea care — trecînd prin unitatea morală creștină — duce la unitatea Bisericii. Această cale — zice un prieten al Ortodoxiei, Fritz Lieb — „nu poate fi una îngust confesională și imperialistă (romano-catolică), nici una abstractă, interconfesională (protestantă), ci una care duce spre adîncirea propriei Biserici, pînă la acel punct unde celelalte Biserici... se cunosc ca Biserici frățești pe bază de adevăr” (ortodoxă).¹⁶

Adevărul acesta este Persoana și Evanghelia Domnului Hristos, platforma de *unitate* eclesiologică și morală a creștinilor, pentru că El este piatra din capul unghiului pe care se clădește Biserica Sa, una, sfîntă, sobornicească și apostolească.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin spune într-un studiu documentat că pentru refacerea unității Bisericii creștine *sînt trei căi*, sau trei metode, după cele trei mari confesiuni: catolică, protestantă și ortodoxă.

Pe calea *catolică*, trebuie să ne subordonăm unui monarh spiritual, papa, așa zis infailibil. Ea este respinsă de celelalte confesiuni care refuză o *supremație* de jure în Biserică.

Pe calea *protestantă*, a dragostei arătată în fapte, a libertății nelimitate, merg azi Bisericile protestante în frunte cu cea anglicană, organizate în Alianțe și Confederații. Ea nu poate duce la unitate eclesiologică, pentru că *n-are o doctrină comună*.

Calea *ortodoxă*, a interiorizării, este *viața teandrică*, trăire în Duhul iubirii harice a lui Hristos. Ea este unitate de credință, de cult și organizare peste formele variate de limbă și tradiții locale. Deci nu afectează libertatea de conștiință, nici fondul biblic și tradițional patristic. Credința unește cu Adevărul revelat în Iisus Hristos care este: Calea. Adevărul și Viața eternă în iubire (Ioan 3, 14; I, 4, 8). Adevărul ne face liberi (Ioan 6, 31—32; 17, 17—21). „Adevărul — zice Î. P. S. Sa — este *unitate și libertate*; o unitate în libertate și libertate în unitate. El evită extrema unității fără libertate (catolică) și extrema libertății fără unitate (protestantă). Adevărul îl aflăm în Biserica care este întemeiată pe Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, pe care le păs-

¹⁶ Cf. D. Stăniloae, *ibid.*, p. 560.

¹⁷ *Ibid.*, p. 337—347.

trează neschimbate și le tălmăcește. De aceea Biserica în care viază Hristos este numită „stîlp și temelie a Adevărului”.¹⁷

Adevărul acesta îl păstrează și-l propovăduiește neschimbat Biserica Ortodoxă, moștenitoarea Bisericii ecumenice și a Tradiției apostolești. Catolicii au adăugat dogme și rînduiri noi, protestanții le-au scăzut. În consecință ele sînt datoare să-și examineze tradițiile lor în mod critic, comparativ cu Biblia și Tradiția Bisericii și să ia măsurile care se impun.

Biblia și Tradiția nu sînt depășiri arhaice, forme moarte care aparțin trecutului îndepărtat, ci izvoare, *forțe dinamice*, actuale ca și noi, veșnice ca și Dumnezeu, dătătoare de viață eternă prin Adevărul absolut pe care-l revelează. Aceste forțe trebuiesc căutate și actualizate. Dacă acum patru secole reformatorii apuseni — revoltați față de abuzurile papalității — au căutat Tradiția apostolică și patristică și n-au aflat-o căci le era ascunsă sau necunoscută, urmașii lor — ecumeniștii de azi — pot să o afle cu ajutorul părintesc al Bisericii Ortodoxe, deținătoare a întregului patrimoniu creștin bimilenar.

Baza unității creștine și eclesiologice, nu poate fi — din punct de vedere metodologic — decît Adevărul biblic și tradițional, cu mici și variate tradiții istorice împrumutate. În acest scop Adevărul este numai Hristos-Dumnezeu revelat în Evanghelie, în dogmele și canoanele formulate de Sf. Părinți, la Sinoadele ecumenice și în Sf. Taine ca izvoare ale harului izbăvitor.

Dar, peste această bază teoretică, cea mai sigură metodă ducătoare la scop rămîne viața creștină, trăirea în dragostea Domnului de toți creștinii. Trăirea duce la o gîndire, simțire și acțiune plăcută Lui, la unitate în libertate, la armonie în polifonie. Ea duce la primirea Adevărului de diferite comunități creștine și unirea lor în „Adevărata Biserică a lui Hristos, Biserica Adevărului, a Libertății, a Iubirii și a Păcii. În această Biserică, Biserica Ortodoxă se va bucura să fie alături de celelalte Biserici creștine surori, ca o venerabilă Biserică patristică, dar și ca o Biserică mereu vie și creatoare”.¹⁸

Pornind de la premisa că metoda ortodoxă este preferată de idealul și scopul ecumenist, Ortodoxia are datoria să-și facă cunoscută eterodocșilor doctrina sa, pentru că unii n-o cunosc sau o cunosc eronat. După Prea Fericitul Patriarh ecumenic Atenagoras al Constantinopolului, cea mai bună metodă este ca în Conciliul Ecumenic să se studieze *doctrina ortodoxă* împreună cu eterodocșii, ca să se scoată formule limpezi. De aceea dialogul între ortodocși și eterodocși trebuie să fie continuu.¹⁹

Dialogul este mijlocul excelent pentru țelul ecumenist, formula preferată pentru cunoașterea interconfesională. Plecînd de la slujirea idealurilor umanitare în lumea contemporană, de pace, armonie și colaborare interumană și internațională, el dă posibilitatea confruntării valorilor dogmatice, circulația opiniilor și experiențelor creștine. Dialogul ecumenic nu trebuie să fie o formulă de cunoaștere rigidă, ci una de *deschidere* și cunoaștere amicală în tot ceea ce le deosebește, căci așa se nivelează drumul către refacerea unității creștine.

Dialogul ecumenic este îndoit: *dogmatic* sau *teologic* propriu-zis, în cadrul căruia se confruntă deosebiri simbolice care separă pe creștini și dialogul *practic sau al slujirii* intercreștine. Primul este categoric, refuză compromisuri interconfesionale, exclude inovațiile și relevă tezaurul de credință al Bisericii

18 Cf. id. *ibid.*, p. 351.

19 Cf. I. G. Coman, *ibid.*, p. 105.

neîmpărțite din epoca primară. Al doilea cere slujire interumană imediată și colaborare interconfesională, pentru promovarea idealurilor social-creștine și umanitare de asistență și securitate ale omenirii contemporane.²⁰

Dialogul slujirii are la bază, ca mijloace, *dragostea, rugăciunea, studiul și acțiunile interconfesionale* comune.

1. *Dragostea* este esența vieții lui Hristos-Dumnezeu și a Bisericii, Trupul Său tainic. Ecumeniștii adevărați sînt hristofori, purtători de Hristos, prietenii Lui (Ioan 13, 35), teofili, iubitori de Dumnezeu. Hristos este viața noastră (Col. 3, 4) prin iubirea care se revarsă în har. Sf. Treime ne sfințește și îndumnezeiește. Prin ea trăim în El și El în noi.

Dragostea este forța motrică a vieții morale în Ecumenism și axa vieții umane, a asistenței, colaborării și a progresului social multilateral. Ea le poate toate și nu cade niciodată (I Cor. 13, 8); topește zidul răcelii și al urii din inimă, apropie și consolidează raporturile de bunăînțelegere dintre oameni, sudează și unește pe cei mulți într-o voință pentru un scop comun. Cu cît dragostea este mai vie și mai puternică în dialogul ecumenist, cu atît șansele de izbîndă sînt mai mari, pentru că în dogoarea ei creștinii se contopesc întreolaltă, au încredere, sînt prieteni și discuțiile sînt rodnice.

Toate operele mari și durabile ale Bisericii sînt opera iubirii jertfelnice care unește pe toți creștinii peste orice diferențe, pentru că nu este egoistă, nu gîndește răul, nu disprețuiește, nu se mîndrește, nu se bucură de nedreptate ci caută numai adevărul. Dragostea rabdă, crede și nădăjduiește toate; este binefăcătoare (I Cor. 13, 4—7). Ea se dăruiește cu pasiune și eroism pentru înfrățirea și fericirea oamenilor. Ea este piatra pe care se clădește unitatea Bisericii ca familie divină și membrii ei ca un tot indivizibil, cu o istorie, destin și aspirații comune peste orice piedică și deosebiri circumstanțiale, artificiale.

În lumina adevărului că dragostea este Duhul lui Hristos în Biserica Sa, că este atotcuprinzătoare și atotputernică, ecumeniștii *pot nădăjdui în realizarea unității* dorite. În afară de ea, nu este biruință în Ecumenism, oricîte strădanii s-ar pune, orice metode și mijloace abile s-ar folosi.

Ieșirea din dragoste este negația Duhului lui Hristos, fără care nu putem face nimic (In. 15, 5), căci fără ea, așezăm în cale ura confesională distructivă, alunecăm pe panta prozelitismului obscur, care aduce vrajba și dezbinarea în Biserică — cum ne arată istoria creștinismului de peste un mileniu.

Dragostea este seva tuturor virtuților creștine. Acestea cresc și se desăvîrșesc religios-moral și social-umanitar prin ea, spre slava lui Dumnezeu, a Bisericii Sale și fericirea unității întregi. Prin ea se sting forțele tenebroase din istoria Bisericii și înfloresc și se realizează Ecumenismul sub specie aeternitatis.

2. *Rugăciunea* purifică și înalță inimile credincioșilor spre Dumnezeu și coboară din cer har divin, făcîndu-i pe toți să se simtă *una*, fiii aceluiasi Părinte, frați ai aceleiași familii — care este Biserica Sa.

De aceea pentru atingerea scopului unității creștine, pe linie ecumenică s-a rînduit în februarie 1970 o săptămînă de rugăciune în toate Bisericile membre în Mișcarea ecumenică, pentru ca Dumnezeu să se milostivească spre dorințele noastre și, iertîndu-ne păcatele trecutului care ne-au dezbinat, să ne dea harul Său pentru *pace și unitate*. În acest sens, ecumeniștii sînt și oamenii rugăciunii neîncetate și o recomandă adevăraților creștini să o facă cu căldură, stăruință și încredere, particular și colectiv, în lăcașurile sfinte, în adunări ocazionale și congrese etc.

²⁰ Cf. Cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Justinian, în rev. „B.O.R.”, nr. 9—10/1967, p. 891.

3. *Studiile* de informare și documentare reciprocă, pe plan interconfesional, sînt absolut necesare, pentru că sînt ferestre de lumină în Mișcarea ecumenică. Prin ele ne cunoaștem reciproc, știm ce ne apropie și ce ne deosebește, iar dialogurile se desfășoară cu încredere și prietenie, în cunoștință de adevăr și se cristalizează în hotărîri sau concluzii limpezi și clare.

În scopul cunoașterii documentare, sînt necesare studii despre Ecumenism în toate școlile teologice ca slujitorii Bisericii și credincioșii lor să se familiarizeze și să îndrăgească idealul și scopul său. Apoi, fiecare studiu (și disciplină) al Teologiei să fie propus de la catedră în *perspectivă ecumenistă*, accentuînd ceea ce ne apropie și ne unește ca creștini, nu ceea ce ne deosebește și ne dezbină ca oameni păcătoși. O astfel de catedră despre Ecumenism s-a creat și așa se lucrează la Facultatea ortodoxă din Halki.

Teologia putînd fi studiată în spirit ecumenist în toate confesiunile, profesorii apropie elevii și studenții de alte confesiuni, nu-i îndepărtează. Să le inspire dragoste de colegii lor, ceea ce aduce treptat și unitatea lor. După ce s-a creat și o atmosferă ecumenistă între teologi pe plan interconfesional, se poate trece la discuții ecumeniste, la conversații personale și la rugăciuni colective, pentru ca astfel, toți să se simtă una și să dorească să lupte pentru unitatea Bisericii, pentru restaurarea ei în Duhul lui Hristos.

De remarcat că pe acest drum merge școala ecumenistă din Bossey, unde elevii se roagă, gîndesc, vorbesc și lucrează în spirit ecumenist, spiritul nou al vieții creștine de azi. Scopul acestei școli este să pregătească pe viitorii slujitori ai Bisericii lor, să-i însușească de idealul Ecumenismului, să-i facă pionierii erei ecumeniste care a început.²¹ Ea vrea să trezească conștiința responsabilității creștine pentru omenire prin Biserică.

4. Tot ca mijloace pentru cauza Ecumenismului sînt *conferințele și consfătuirile* între teologi pentru acțiuni de folos obștesc în spiritul dragostei pe plan național sau internațional, care sporesc prestigiul Bisericii creștine. Ele sudează voințele individuale pentru unitate morală, după exemplul confesiunilor și al teologilor din Patria noastră, care lucrează pentru înflorirea ei și a păcii mondiale.

În spiritul atotcuprinzător și etern ziditor al dragostei creștine care „nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale... ci toate le crede, le nădăjduiește și se bucură de adevăr” (I Cor. 13, 5—8) a avut loc la Cluj și Sibiu — în zilele de 29 și 30 noiembrie 1969 — o mare conferință a confesiunilor creștine din Ardeal. A fost o adevărată sărbătoare ecumenistă, la care au participat reprezentanții Bisericii ortodoxe din țară și ai Bisericilor protestante din Ardeal și străinătate, cu prilejul aniversării a 20 de ani de la înființarea Institutului Teologic Protestant Unic din România. Alături de alți trei mari reprezentanți ai Bisericii protestante, aici i s-a decernat Înaltului nostru Ierarh, I. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, titlul de Doctor Honoris Causa de către Institutul Teologic Protestant Unic din Ardeal, pentru activitatea ecumenistă desfășurată în țară și peste hotare în tot decursul vieții.²²

5. Acestor mijloace se adaugă *relațiile culturale* dintre Biserici, *circulația literaturii teologice și religioase* dincolo de granițele confesionale; *generalizarea unor elemente comune de înnoire creștină* prin Biserici; *participarea la acțiunile irenice* ale Consiliului Mondial al Bisericilor etc.

Folosind neîncetat aceste metode și mijloace, prin iubire și bunătate, se va crea în sinul Mișcării ecumenice atmosfera de cugetare, voință și simțire autentic creștină, care va întări unitatea și Duhul lui Hristos în mijlocul lumii și va dărîma din cale obstacolele vieții ecumeniste. Prin toate acestea, credem că Ecumenismul va ieși biruitor în lume, înfăptuind unitatea creștină și eclesiologică.

21 Cf. pe larg I. G. Coman, *ibid.*, p. 91—92

22 Cf. *ibid.*, p. 800.

7. PIEDICI ÎN CALEA ECUMENISMULUI CREȘTIN

Ecumenismul întâlnește în calea sa piedici *interne* și *externe*. Primele sînt da natură religio-morală, al doilea de natură social-politică și economică.

Piedicile interne influențează negativ pe cele externe, pentru că se leagă de viața „necreștinească” a creștinilor. Sf. Pavel le remarcă dureros cînd mustră pe corinteni că sînt dezbinați în tabere, se urăsc, se dușmănesc și se pizmuiesc între ei spunînd, unii, că sînt ai lui Petru, alții ai lui Apollo, iar alții ai lui Pavel. Din cauză că sînt „oameni trupești”, fac „biserițe” și uită că sîntem ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu (I Corinteni 3, 1—4, 23)

Ceea ce s-a petrecut în Corint acum două milenii, a devenit obicei, după schisma cea mare din 1054, cînd creștinii dezbinați s-au grupat în confesiuni și spun, unii că sînt ai papii, alții ai lui Wicliff, Huss și Luther, alții ai lui Zwingli și Calvin etc., iar alții — ortodocșii — ai lui Hristos. Motivul dezbinării de atunci și în veac este egoismul, mîndria și ura intercreștină, adică stăpînirea omului vechi, robii păcatelor și patimilor, asupra omului nou; dictatura omului trupesc asupra celui duhovnicesc. Omul vechi nu știe ce este unirea, iubirea și bunăînțelegerea și se lasă robii de patimi lumești, de dorința de bogăție și acaparare de averi pentru plăceri materiale. El sprijinește nedreptatea pentru cei mici și slabi, exploatați și asupriți în mod crunt și aduce în sărăcie și mizerie — care provoacă nemulțumiri și revolte. Astfel slujirea intereselor străine de Duhul lui Hristos, a dus și va aduce întotdeauna ură și dezbinare între creștini.

La aceste piedici de ordin psihologic, religio-moral și social — care au segmentat creștinătatea în tabere ostile — s-au adăugat piedici de ordin politic și economic izvorîte din spiritul medieval retrograd, din orgoliul personal, ignoranță, prozelitism confesional și șovinism național, setea de bogății pămîntești etc.

Ridicate la suprafața vieții zilnice, aceste obstacole au creat valuri de nemulțumiri, polemici, persecuții și războaie religioase de zeci și sute de ani. Creștinii pătimiți, organizați în cruciade, coaliții social-politice confesionale și militare au tras sabia și s-au ucis reciproc în sînul aceluiași neam și stat, aducînd Evangheliei enorme pagube morale, rușine, înjosire și dispreț. Ne îngrozim și azi de frămîntările și uciderile religioase din sec. XVI, de noaptea sîngeroasă a Sf. Bartolomeu din Franța, 1572, dintre catolici și hughenoti, sau de războaiele confesionale din sec. XVIII. Uitîndu-le, să ne amintim — pentru documentare — de Ardealul românesc din sec. XVIII care, din interesele habsburgilor catolici, a fost dezbinat la anul 1700 în două Biserici în numele... „iubirii” și al unui suveran „infailibil”, papa, al cărui colaborator a fost dinastia habsburgică cu armatele și administrația ei.

Vorbind sincer, clar și categoric, cel mai mare obstacol în calea realizării în istorie a idealului ecumenist, al unității bidimensionale a Bisericii creștine, este Biserica romano-catolică de la începutul fîntării ei, din 1054. Căci de aproape un mileniu ea a căutat — și va căuta — „nu unire, ci contopire, nu înțelegere ci supunere, nu unitate, ci conformitate a altor Biserici cu interesele ei seculare”.²³

Din același spirit s-a înființat la Roma Collegium graecum (1577), Propaganda fide (1622), Institutul Oriental (1922). Aceeași politică confesională o duce Roma pînă azi, vizînd la o supremație pancreștină, la o întoarcere a tuturor, în staulul pîlor Sf. Petru”. Vaticanul înțelegea unitatea creștinătății în Ecumenism prin recunoașterea de jure a primatului papal.

Chiar după al doilea Conciliu Vatican, din 1962, papalitatea în loc să se reculeagă și să lucreze sincer pentru refacerea unității creștinești, adîncește dezbinarea, ridică piedici în calea păcii interconfesionale și slăbește eforturile ecumeniștilor, din setea sa de supremație

spirituală. Ca și în trecut, „ea trăiește din exproprieri ilicite“ zice pe drept Prof. pr. Dr. Gr. T. Marcu din Sibiu. După ce L-a expropiat pe Hristos-Domnul de calitatea de cap al Bisericii, iar pe Apostoli de „temelia“ sobornicească a ei în favoarea Sf. Petru, setea ei de putere seculară nu se astîmpără decît prin acte de îngrunuchiere și anexiune.²⁴

Însă spiritul nou al vremii de azi, de libertate democratică, independență și suveranitate social-politică, națională și internațională, adie puternic în viața Bisericilor creștine care resping despotismul pentru că aparține forțelor tenebroase ale trecutului amar.

Cît de inadecvat și disprețuit este confesionalismul prozelitist în viața modernă vedem din *conflictele* dintre catolici și protestanți din zilele noastre, aprilie-octombrie 1970, în Irlanda de Nord. Ele au la bază ura confesională tradițională din sînul fiilor aceleiași popor creștin, care s-ar ucide ca în junglă, ca în noaptea Sf. Bartolomeu în Franța, acum 400 de ani, dacă n-ar interveni armata seculară să-i dezarmeze. Acesta este prozelitismul din Biserica creștină, care este negația dragostei lui Hristos.

8. PROZELITISMUL CREȘTIN

Prozelitismul este opera diavolului în istoria Bisericii creștine, pentru că este negația lucrării Duhului Sfînt în lume. Este războiul rece interconfesional, care vrea să întoarcă roata istoriei spre trecutul său rușinos. Ca metodă, mijloace și scop, el se situează la antipodul Ecumenismului; este antiteza lui pentru că urmărește izolare de comunitate, dispreț față de unitate și solidaritate cu aproapele, sustragere de la slujirea binelui general în interesul egoismului secular, setea de dominație și mîndrie personală prin Biserică, ceea ce este un păcat capital.

Ca forță socială negativă, prozelitismul lucrează contra fericirii umane pe plan religios-moral, pentru că dezbină familia creștină în „biserițe“, prin uneltiri viclene, ură și vrajbă. Telul său este slăbirea Bisericii creștine ca unitate a totului și depărtarea umanității de ea.

Experiența arată efectele nefaste ale acestei lucrări satanice. Acolo unde este pace și liniște, unde este credință și dragoste, unde este rîvnă și zel pentru lucrarea lui Dumnezeu în lume și mîntuirea sufletească, apare diavolul travesut în înger de lumină, Lucifer, care întuneacă mințile oamenilor cu minciuni. Acolo apar prozelitiștii, „lupi în blană de oaie“, care scamănă zizanie, ceartă și tulburare și aduc dezbinarea fraților în tabere dușmane. Ei mențin războiul confesional prin deviza: *divide et impera*, dezbină și stăpînește. În acest scop nu cruță pe nimeni și nu se dă înapoi de la nimic; folosește orice ocazie și mijloc cît de josnic. Arma sa de preferință este momeala, perfidia și minciuna, ipocrizia fariseică, coruperea și dezbinarea. Nu se dă înapoi de la conflicte și războiul în ascuns sau pe față, pe plan creștin, național și internațional.

Din cauza scopului și mijloacelor diabolice de care se folosește, prozelitismul este combătut cu toată energia de Sfîntul Apostol Pavel, scriind corintenilor să nu se dezbină în partide religioase, lăudîndu-se că sînt ai cutăgui sau cutărui apostol, pentru că toți sînt ai lui Hristos, iar Hristos este al lui Dumnezeu (I Cor. 3, 3—23).

Prozelitismul a avut cele mai nefaste consecințe și implicații în viața creștinătății. În procesul său istoric, întîlnim adesea fapta lui Iuda vînzătorul sau setea de cîștig necinstit a lui Simon Magul, simoniacul, cu inima vicleană în fața lui Dumnezeu (F. Ap. 9, 8—21).

Cu dezbinarea Bisericii de Apus începe și prozelitismul acestei confesiuni, care s-a afirmat tragic de-a lungul Evului Mediu, prin cruciade, schingiuri, arderi pe rug etc. și ar

²⁴ Cf. Pr. Grigorie Marcu, Problema unității creștine în lumina epistolelor pauline, în rev. „Studii Teologice“, nr. 1—2/1968, p. 284.

continua și azi în noi forme. Pe urma lui, creștinii necatolici și păgânii au avut enorm de suferit prin persecuțiile feroase ale Inchiziției, care sînt tot atîtea păcate strigătoare la cer împotriva iubirii față de aproapele și o pată neagră pe obrazul acestei Biserici.

Prozelitismul creștin apusean a creat chipul hidos al marelui inchiizitor din Frații Karamazov a lui Dostoewsky cum ni-l înfățișează Sf. Apostol Pavel: oameni plini de păcate, egoiști, lipsiți de dragoste, răi, trufași, iubitori de arginți, hulitori, clevetitori, mincinoși, vicleni, amăgitori, „avînd înfățișarea credinței adevărate, dar tăgăduind puterea ei” (II Tim. 2, 16. 18. 3. 5; I Tim. 6, 4—5). Pentru aceasta îi așteaptă mînia cea dreaptă a lui Dumnezeu, căci au călcat testamentul Său: „Poruncă nouă vă dau: *Să vă iubiți unul pe altul*, precum v-am iubit Eu pe voi... După aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi” (Ioan 13, 34—35).

Metoda și mijloacele izolaționiste pe care le folosește prozelitismul creștin îl așează într-o postură anticreștină, antiștiințifică și antiumană. Căci izolarea dovedește dispreț față de binele altora și este anacronică, antiștiințifică și neumană — de domeniul trecutului obscur.

Din punct de vedere științific-filozofic este constatat că nu există izolare începînd cu lumea anorganică și pînă la om. Mai ales în lumea organică toate sînt interdependente, se sprijinesc reciproc și colaborează pentru același scop, conștient sau inconștient. Fenomenul este mai evident în natura societății umane care a făcut pe A. Comte, părintele sociologiei, să spună că *individul uman este o abstracție*, realitatea este socius, tovarășul, soțul, societatea, comunitatea, omenirea ca totalitate, umanitatea întregă.

Sociologic vorbind, fiecare individ, popor și stat sînt mădule vii ale umanității ca întreg, sînt părți ale marelui organism social, din colectivitate, deci nu se pot izola. Așa este și în Biserică.

Biserica creștină este Trupul tainic al Domnului Hristos prelungit în veșnicie, însușit de Sf. Duh. Creștinii care au primit prin Botez pe Duhul Sfînt sînt mădule în parte ale acestui Trup (I Cor. 12, 11, 27), de egală importanță și necesitate. Seva care unește și le hrănește viața duhovnicească este harul nevăzut al Sf. Duh care se revarsă peste toți prin Sf. Taine, fără discriminare de culoare, neam, stare socială, cultură, concepții filozofico-politice, sex, vîrstă etc. În consecință *creștinii trebuie să fie solidari între ei*, ca *mădulele aceluiași trup* care se leagă vital încît „dacă pătînește un mădular, pătînesc toate mădulele împreună cu el, iar dacă se cinstește un mădular, se bucură toate mădulele împreună cu el” (I Cor. 12, 26).

Pentru păcatele și consecințele sale anticeștine și antiumane, Ortodoxia a respins totdeauna prozelitismul. Ea și-a răspîndit doctrina numai pe bază de adevăr și prin dragostea îndelung răbdătoare. Ea cunoaște numai forța duhovnicească. Armele sale sînt cele ale luminii. Ea n-a înarmat pe nimeni pentru cauza sa; n-a făcut expediții anticeștine, nici contra păgînilor, nici războaie sau arderi pe rug; n-a asuprit pe nimeni, fiindcă este convinsă că aceste mijloace sînt străine de idealul desăvîrșirii creștine (Matei 5, 48). Pe cei ce au răspuns la glasul său de mamă, buni sau răi, a căutat să-i facă îngeri în trup, să-i sfințească și să-i îndumnezeiască. Pe toți i-a chemat să lucreze în via sa, spre preamărirea lui Dumnezeu și demnitatea omului. La sînul său a venit cine a voit și a rămas cît a dorit. Ortodoxia nu și-a persecutat dușmanii, ci s-a rugat pentru mîntuirea lor, ca și Domnul Iisus pe cruce (Luca 23, 34). Pe calea răbdării, a bunătății, a blîndeții și a iertării a cucerit stima și prețuirea eterodocșilor, care s-au convertit la doctrina sa, pentru că au aflat în ea și prin ea Calea, Adevărul și Viața cea veșnică.²⁵

²⁵ Cf. aici temeinicul și concludentul studiu al Prof. T. M. Popescu, Întîlnire cu adevărul, în rev. „Studii Teologice”, nr. 3—4/1968, p. 204—220.

Prozelitismul fiind o problemă foarte serioasă pentru Ecumenism, cum 'a recunoscut în 1920 Patriarhul ecumenic din Constantinopol, a fost pus în discuție în 1961 la New-Delhi, dar nu s-a luat nici o hotărâre asupra lui, pentru că opiniile sînt încă împărțite. Protestanții ecumeniști, zice prof. I. G. Coman, se decid greu ca să renunțe la el, deoarece îl socotesc că face parte din „opera lor misionară“, este o dovadă a credinței lor vii în Dumnezeu în fața oamenilor. Adepții lui invocă decizia de la Toronto din 1950 a Consiliului ecumenic, după care membrii Mișcării au libertatea religioasă de manifestare, fără să-și mutilizeze doctrina. Alți ecumeniști protestanți mai realiști — la fel ca și ortodocșii — sînt contra prozelitismului, pentru că este o metodă „incompatibilă cu relațiile frățești“.²⁶

Dar ecumeniștii pro-prozelitiști — cu toți creștinii împreună — trebuie să înțeleagă că prozelitismul este o forță distructivă, anticomunitară în viața Bisericii creștine, pentru că nu luptă să fie *una*, neîmpărțită și nedespărțită, ca în veacurile dintîi. Prozelitiștii trebuie să știe că a trecut vremea războaielor interconfesionale de tristă amintire; că este necesar să înceteze confesionalismul miop care varsă venin în inimile creștinilor și fac, pe alocuri, să se privească pieziș.

În consecință, teologii luminați care doresc să-și servească sincer Biserica lor, trebuie să-și schimbe condeiele în instrumente ale chemării la dragoste și înfrățire creștină; să stingă ura prozelitiștilor și prozelitarzilor și să promoveze pacea interconfesională și intereclezială, prin care se ajunge la unitate și pace generală în lume. Căci numai un acord irenic intercreștin garantează biruința păcii în lume pe plan social-politic, național și internațional și asigură progresul multilateral al omenirii.

Sîntem convinși că dacă prozelitismul nu va fi smuls ca o buruiănă din via Bisericii, toate eforturile ecumeniștilor idealiști rămîn fără rezultat pozitiv superior, în paguba fericirii umane. Lumea va merge înainte cu pași mari, va face un progres material remarcabil, susținut de un umanism laic, în pofida principiilor Evangheliei batjocorite de conduita nedemnă a creștinilor, care le ascund „sub obroc“, în ioc să le pună în „sfeșnicul“ vieții lor, ca să lumineze tuturor și să dea oamenilor bucuria de a trăi fericiti.

Dacă în trecut, duhul secular al prozelitismului sectar ne-a fărâmițat unitatea creștină, să ne întoarcem cu căință profundă la Hristos-Dumnezeu și că cerem iertare. Să ne dezbrăcăm de haina întunericului și să ne îmbrăcăm în haina luminii, a omului nou, zidit după chipul și asemănarea lui Hristos Domnul nostru.

Imperativul Evangheliei de azi cere ca Biserica să fie aproape de lume, să *slujească omului și aspirațiilor sale superioare*. Ca creștini nu putem sta indiferenți, nici dezbinați, cînd lumea unită luptă pentru realizarea idealurilor umanitare aduse de Mîntuitorul Hristos, care strălucesc și se întăresc zilnic în lume. Datoria teologilor, a preoților și a tuturor creștinilor este să sprijinim aceste idealuri. Să cooperăm ca să le realizăm, căci însuși Dumnezeu lucrează prin ele, totul în toate. El ne cheamă azi, prin Ecumenism, la înfrățire, pace și la unitate, la fapte mîntuitoare, la într-ajutorare, asistență și solidaritate umană.

Să ne trezim la realitate; să ieșim din polemica sterilă a prozelitismului dușmănos. Să ajutăm Ecumenismul să-și împlinească mesajul evanghelic — lăsat Bisericii de Hristos Mîntuitorul — ca „toți să fie una“ (Luca 17, 21). În acest scop, fiecare creștin are datoria să fie un slujitor al păcii și al înfrățirii între oameni la locul său de muncă; iar la Sf. Altar să ne rugăm neîncetat, cu credință vie și cu dragoste fierbinte „pentru pacea“ a toată lumea și pentru unirea tuturor“ (Ectenie).

Lucrînd așa, sprijinim idealul și scopul ecumenist, facem să amuțescă forțele obscure ale prozelitismului și întărim forțele luminii care ne apropie ca creștini. Așa vom ajunge la clipa cînd vom fi cu toții una în cuget și-n simțiri, iar bisericile vor fi fericite că Dumnezeu va fi totul în toate și fiecare va lucra pentru sălășluirea împărăției Sale pe pămînt.

9. CONCLUZII

Ecumenismul creștin reprezintă saltul calitativ în viața Bisericilor creștine contemporane, de aceea se înscrie ca cel mai proeminent și luminos eveniment din ultimul mileniu creștin.

Idealul și scopul său sînt esențial evanghelice și principial sînt date în voința testamentară a Domnului Hristos, voință de *unitate, bunăînțelegere și pace* între toți oamenii și mai întîi între creștini.

Unitatea de credință a Bisericii și unitatea de viață morală au fost sfîșiate de păcatele creștinilor, prin ură, vrajbă, zîzanie și prozelitism confesional. Ecumenismul creștin are ca obiectiv principal *refacerea* acestei îndoite dezbinări. Această refacere este operă teandrică, divino-umană, efect al harului divin și al personalității creștine, personalități ecumeniste, care sînt „vase alese” în mîna lui Dumnezeu, Cel ce conduce istoria omenirii și corabia Bisericii — peste valurile uriașe către scopul final transcendental.

Bazele constitutive ale Ecumenismului sînt date în viața și istoria Bisericii Ortodoxe, păstrătoarea Tradiției apostolice și patristice, iar prezența sa în Mișcarea ecumenistă este o garanție că țelul său este realizabil, refacerea este posibilă, dacă se lucrează cu prudență, tact și perseverență, dacă se folosesc cele mai bune metode și mijloace în dialoguri, conferințe și convorbiri la orice nivel, dacă se va accentua tot ceea ce ne apropie ca creștini și mai puțin ceea ce ne deosebește.

Ecumenismul va fi rodnic în istoria creștinătății moderne numai în cazul în care *creștinii vor trăi creștinește*, după modelul Domnului, dacă vor avea dragoste față de Dumnezeu-Tatăl și față de aproapele, de frații lor de orice confesiune, rasă, religie, popor și cultură, dacă vor fi membre sănătoase ale Bisericii creștine — fără de păcat sau cu greșeli mici.

Iubirea este forța divină a Bisericii creștine. Ea generează și susține, însuflețește și înnoiește etern viața superioară în istorie, o dinamizează și o desăvîrșește. Fără dragoste nu este Duhul lui Hristos în lume, nu este creștinism adevărat, nici Evanghelie și nici unitate în Biserică, pentru că nu este adevărata slujire, jertfă, dăruire și solidaritate. Fără ea nu este Ecumenism activ și duh ceresc în lucrarea sa, nici pace și fericire între creștini, ci aceleași păcate și ură veche care au dezbinat Biserica în 1054, 1517, 1700 etc., același prozelitism confesional absurd pus în slujba celui rău. Fără dragoste nu este colaborare altruistă sub bolta de căldură a harului divin, care se revarsă fericit peste toți. Fără ea viața este iad, iar Satana își bate joc de noi, ne pierde sufletește prin patimile noastre.

Ca creștini se cade să ne umplem de dragoste și să răspundem cu rîvnă și trezvie la chemările de har ale mesajului ecumenist, care este însuși mesajul Domnului care ne zice: „Eu am venit ca oile mele să aibă viață fericită și veșnică din belșug (Ioan 10, 10).”

Să avem încredere în iubirea Domnului și să mergem după El, să trăim o viață nouă, viață sfîntă și dumnezeiască, după asemănarea cu El. Numai așa avem certitudinea că vom învinge păcatele din noi și din lume, vom vedea realizat curînd scopul ecumenist ca toți să fim „o turmă și un păstor” (Ioan 10, 16). Sf. Ioan Gură de Aur zice undeva că cel mai bun mijloc pentru a realiza idealul creștin este *iubirea* desăvîrșită și *rugăciunea* neîncetată a creștinilor pentru acest scop.

„Iubirea, zice Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae în Pastorală de Sf. Paști din anul 1970, face ca poporul nostru să fie luptător pentru pace și înfrățire între popoare, și ca ierarhii, preoții și credincioșii ortodocși români să întindă brațele frăției ecumeniste celor de altă confesiune, ca împreună să slujim înflorirea Patriei noastre comune și întărirea păcii în lume. Căci dragostea este Hristos însuși, în care și prin care sîntem frați întreolaltă și slujim neconținut noua înțelegere aducătoare de roade bogate în familiile noastre, în Patria noastră, în Biserica noastră, în legăturile ecumeniste și relațiile dintre popoare” (VI).

Forța iubirii creatoare o accentuiază Î. P. S. Sa și la Cluj în prelegerea academică și o așează ca axă pentru înnoirea Teologiei, căci fără iubire totul este îngheț și moarte, iar prin ea progresul social-uman, spiritual și material urcă spre culmile cele mai înalte, spre mulțumirea și fericirea tuturor.

Încheiem aceste concluzii subliniind că regimul nostru democratic a creat atmosfera de unitate, pace și prietenie între cetățenii Patriei de toate naționalitățile pe bază de justiție socială, a realizat unitatea patriotică în diversitatea naționalităților conlocuitoare, în interesul Patriei și al progresului multilateral al fiecăruia din noi.

Înțelepciunea creștină ne cere să imităm ceea ce este bun, frumos și mare. Să facem în Biserică la fel, pentru demnitatea noastră de români ortodocși, de creștini și de oameni — pentru fericirea tuturor.

Prot. stavr. Dr. SIMION RADU

PREDICILE LUI VASILE DE SELEUCIA

Despre Vasile al Seleuciei nu se cunosc prea multe lucruri. Istoria bisericească a înregistrat și ne-a transmis puține date în legătură cu viața și activitatea acestui slujitor al cuvîntului din epoca patristică. Se știe doar că între 432—447, predicatorul la care ne referim a fost episcop —, după unii: mitropolit al Seleuciei, cetate situată în Isauria, o provincie din Asia Mică, pe coasta Mediteranei.¹

Vorbind despre acest episcop orator patriarhul Fotie († 867) emitea opinia că predicatorul acum amintit ar fi una și aceeași persoană cu acel Vasile amintit de Sfîntul Ioan Gură de Aur în cunoscutul său tratat *Despre preoție*.² Azi se știe, însă, că între cele două personaje nu se poate face nici o apropiere. Astăzi, se știe că Vasile, prietenul Sf. Ioan Gură de Aur n-a fost episcopul Seleuciei, ci al Rifaniei.³

Nu e sigură nici data morții. Unii spun că Vasile de Seleucia ar fi murit în 459.⁴ Alții îi mută data decesului cu nouă ani mai târziu, adică pe la 468 și chiar după.⁵

Epoca în care trăiește episcopul în chestiune este una dintre cele mai frământate. Se fac tot mai mult simțite semnele încheierii unei perioade istorice și se anunță la orizont zărilor unei epoci noi. Elenismul antic cu cultura lui seducătoare, cu frumusețile mitologiei și cu bogăția de idei a filozofiei făcuse ultimul efort de a se impune din nou ca principala mărime în circuitul vieții, dar fără rezultate sensibile. Măsurile inițiate de Constantin cel Mare și anume acelea tinzînd la promovarea fermă a învățăturilor și a modului de viață creștin axat pe ideea solidarității și fraternității tuturor oamenilor ca fii ai aceluiași Dumnezeu, și-au găsit susținători și continuatori hotărîți în epoca la care ne referim. Teodosie cel Mare, de pildă, luă o serie de măsuri care spulberară definitiv iluzia păgînismului de a se mai impune ca o putere de viață. În aceeași direcție au lucrat și împărații: Arcadiu, unul

1 A. Kreuz: Basileios v. Seleucia — în: *Lexikon für Theologie und Kirche*, 2 Aufl., Bd. 2 Herder Freiburg 1958, col. 36; D. Bartosch: Basilius von Seleucia — în: *RGK* Bd. 1, Tübingen 1958, col. 913; Peters: Basilius von Seleucia — în: *Wetzer u. Welte's Kirchenlexikon* 2 Aufl., Bd. 2, Fr. i. Br. 1883, col. 32.

2 *Biblioth. Cod.* 168 — *MPG* 85, 493.

3 Euseviu Popovici: *Istoria bis. universală*, Cartea 1, Ed. 2, vol. 2, Mînăstirea Cernica 1926, p. 180, Nota 1.

4 P. Godet: *Basile archevêque de Seleucie* — în: *Dictionnaire de théologie catholique*, Tome 2, I-ère partie, Paris 1923, col. 459.

5 D. Bartosch: *Art. cit.*, col. 913.

din fiii lui Teodosie cel Mare, și care, de la 395, primi conducerea părții de răsărit a imperiului; Teodosie al II-lea și urmașul acestuia, Marcian († 457). Populațiile din imperiul de răsărit nu s-au bucurat de prea multă liniște. Asalturile unor năvălitori (vizigoți, slavi etc.) provocau griji și temeri tulburătoare. Dar spre deosebire de imperiul de apus care se prăbuși sub loviturile năvălitorilor în 476, imperiul de răsărit își mai prelungi existența încă aproape o mie de ani. Adică pînă la 1453.

Pe plan social, existența sclavilor continua să constituie cea mai importantă problemă. În mare, societatea era împărțită, se știe, în două categorii: sus o pătură subțire a bogătaşilor care se bucurau de tot ceea ce viața de atunci putea să ofere ca plăceri, confort, comoditate etc.; jos erau cei mulți, sclavii, lipsiți de drepturi, apăsați, exploatați, bîntuiți de tot felul de suferințe și lipsuri. Lupta Părinților împotriva sclavajului a fost purtată în principal pe plan religios-moral, ei urmărind să împlinte în conștiința celor de sus învățătura că, întrucît ca fii ai aceluiași Dumnezeu, oamenii sînt frați între ei, relațiile lor reciproce nu pot și nu trebuie să fie altele decît cele ce decurg din calitatea lor de frați. Un credincios adică, trebuie să se considere obligat a purta grijă nu numai de ale sale, dar și de cele necesare pentru cei ce nu erau ei înșiși în stare să facă aceasta.

Pe plan religios, în secolul V și-au făcut simțite agresivitatea mai ales nestorianismul și eutihianismul. În tulburările provocate de acesta din urmă a fost implicat și Vasile de Seleucia.

Se știe că după condamnarea lui Nestorie la Sinodul de la Efes (431), nu toți alexandrinii au fost satisfăcuți de formula învățăturii privind raportul dintre cele două firi ale Mîntuitorului. Unii ca, de exemplu, Dioscor, fost arhimandrit al Sf. Ciril Alexandrinul — mai apoi succesor al acestuia în scaunul patriarhal —, dar mai ales Eutihie, stareț al unei mari mînăstiri din apropierea Constantinopolului, începură să răspîndească învățătura monofizită.

Lipsit de judecată clară, Eutihie credea că, promovînd teza absorbirii naturii omenești a lui Hristos de către natura divină a acestuia, va putea zdrobi mai ușor dioprosopismul nestorian.

Denunțat ca eretic, Eutihie a fost chemat în fața unui sinod endemic convocat de patriarhul Flavian la Constantinopol în 448. Neizbutind în încercările de a-l readuce în circuitul vieții ortodoxe, sinodul stigmatizează ca erezie învățătura eutihiană, iar pe autorul ei îl anatematiză și-l despuie de demnitățile sale.⁶

La amintitul sinod a participat și Vasile de Seleucia, ridicîndu-se împreună cu Flavian și cu ceilalți episcopi, împotriva lui Eutihie și a ereziei lui.

Dar Eutihie nu cedă. Ajutat de Dioscor al Alexandriei, de finul său, atotputernicul Hristafiu și de alții care urmăreau eliminarea lui Flavian, Eutihie izbuti să-l determine pe Teodosie al doilea să convoace la Efes, în 449, un sinod ecumenic.

Vasile de Seleucia a participat și la acest sinod ca unul din membrii lui cei mai marcanți.⁷ Aici, însă, votă pentru reabilitarea lui Eutihie și pentru condamnarea lui Flavian. De unde la 448 episcopul la care ne referim se

6 Istoria bisericească 1, Buc. 1956, p. 232.

7 Hefele: Hist. des conciles, Tome 2. Paris 1908, p. 546.

comportă ca un ortodox,⁸ la numai un an după aceasta trecu în tabăra celui pe care-l anatematizase. Poate din slăbiciune, poate mai probabil, sub amenințările violentului Dioscor, care căuta să acrediteze punctul de vedere că doctrina lui Eutihie ar coincide cu aceea a lui Ciril al Alexandriei. Dar conducătorul Bisericii din Seleucia n-a rămas prea mult pe poziția aceasta. Căci la Calcedon, în 451, retractă în plin sinod votul de adeziune la eutihianism, declarînd că ceea ce a făcut la Efes (449) a fost rezultatul presiunilor exercitate asupra sa de către Dioscor și acoliții acestuia.⁹

După 451 episcopul de Seleucia a rămas constant pe făgașul ortodoxiei. Un indiciu puternic în sensul acesta îl constituie — între altele — scrisoarea adresată de către Vasile împăratului Leon I (457—474), scrisoare în care episcopul susține autoritatea sinodului calcedonian, protestînd în același timp împotriva instalării monofizitului Timotei Elurul în scaunul patriarhal al Alexandriei.¹⁰ Dar atitudinea lui oscilatorie în disputa eutihiană n-a fost uitată. Lipsa de fermitate de care episcopul de Seleucia s-a făcut vinovat în momente grele pentru Biserică i-a barat calea spre suprema cunună la care poate aspira un credincios creștin: aceea a sfințeniei. Vasile de Seleucia, se știe, n-a fost trecut în rîndul sfinților. În anul 533 i s-a acordat titlul de *fericit*.¹¹

De la episcopul la care ne referim ne-a rămas un număr de lucrări, între care și o serie de cuvîntări.

În cele ce urmează ne vom opri asupra omiliilor lui.

Fotie enumeră 15 omilii vasilene, adăugînd, însă, că oratorul seleucian mai are și „alte lucrări“, „*ἄλλα συγγράμματα*“,¹² prin care „pot fi înțelese și omilii“.¹³

Unii vorbesc de 40 predici cunoscute sub numele lui Vasile de Seleucia.¹⁴ Alții îi atribuie 41 predici.¹⁵ Migne redă 41 predici sub titlul: *Basili Seleuciensis Orationes*.¹⁶ Bardenhewer contestă autenticitatea cuvîntărilor: 38 (*Ἀπόδειξις Κατὰ Ἰουδαίου*) și 41 (*Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἄγιον Στέφανον*) pe considerentul că stilul și limba acestora ar diferi sensibil destilul și limba celorlalte cuvîntări.¹⁷

B. Marx crede că logos-urile 38 și 39 (La Bunavestire) ar aparține lui Proclus al Constantinopolei (sec. V).¹⁸ După unii cercetători episcopului de Seleucia i-ar mai aparține: șase pseudoatanasiene; o omilie publicată de P. Camelot: *Homilia in Lazarum*; două omilii nepublicate încă.¹⁹

8 Id. Ibid., p. 524 sq.

9 Hefele: *Hist. de conciles*, 2, p. 683 sq.; cf. și Alloys Grillmeier S. I. și Heinrich Bacht S. J.: *Das Konzil von Chalkedon Bd. I, Würzburg 1962*, p. 253.

10 P. Godet: *Art. cit.* — în: *Dictionnaire de théologie...* col. 459; Krüger: *Basilius von Seleucia — in Realenzyklopädie, für protest. Theologie* 3, Aufl., Leipzig 1897, col. 440.

11 P. Larousse: *Grand Dictionnaire universel*, Tome 2, Paris, p. 306.

12 *Biblioth. Cod.* 168, MPG 103, 493.

13 Otto Bardenhewer: *Geschichte der altchristlichen Literatur Bd. 2, 1 u. 2 Aufl.*, Fr. i. Br., 1924, p. 302.

14 Peters: *Basilius von Seleucia* — în: *Wetzer und Welte's Kirchenlexikon Bd. 2*, Fr. i. Br. 1883, col. 33.

15 Godet: *Art. cit.* — în: *Dictionnaire...* Tome 2, col. 460; A. Kreuz: *Art. cit.* în: *Lexikon für Theologie und Kirche*, 2 Aufl. Bd. 2, Herder 1958, col. 36.

16 MPG 85, 27—474.

17 Bardenhewer: *Op. cit.*, p. 302.

18 B. Marx: *Procliana* 1940, p. 84—89 — în: *Lexikon für Theol. und Kirche* 2 Aufl. Bd. 2, Herder Freiburg 1958, col. 37.

19 A. Kreuz: *Basileos v. Seleucia* — în: *Lexikon für Theol. und Kirche*, 2 Aufl., Bd. 2, Herder Freiburg 1958, col. 36.

În cele următoare vom lua ca punct de plecare cuvîntările tipărite de Migne (85, 27-474), cu excepția celor două: 38 și 41, care, într-adevăr degajă o atmosferă deosebită de a celorlalte de paternitate basiliană.

Unele din predicile oratorului de care vorbim sînt în legătură cu persoane biblice. Ca, de exemplu: Cuvîntările 2 și 3 sînt în legătură cu Adam; a 4 — la Cain și Abel; a 5 și 6 — la Noe; a 7 — la Abraam; a 8 — la Iosif; a 9 — la Moise. Alte cuvîntări — și acestea sînt cele mai numeroase — pornesc de la texte biblice. Astfel prima cuvîntare e axată pe textul: „La început Dumnezeu a creat cerul și pămîntul” (Gen. 1, 1); cuvîntarea 22 are ca text: „și navigară împreună cu Iisus, discipolii și iată furtună mare s-a făcut” (Matei 8, 23—24); a 24 își ia conținutul din textul: „Zi să șadă acești doi fii ai mei, unul de-a dreapta, iar unul de-a stînga ta” (Matei 20, 21). Iată și textele altor cuvîntări: Matei 16, 13: „Cine-mi zic oamenii că sînt eu, Fiul Omului?” (Cuv. 25); Ioan 10, 11: „Eu sînt Păstorul cel bun” (Cuv. 26); Matei 18, 3: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra întru împărăția cerurilor” (Cuv. 28); Matei 11, 28: „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni” (Cuv. 29); Matei 4, 19: „Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni” (Cuv. 30) etc.

O clasificare a cuvîntărilor lui Vasile de Seleucia nu e ușor de făcut. Obișnuit ele sînt denumite *λόγοι*, orationes, adică *cuvîntări* cu o compoziție și o structură mai complicate, mai nuanțate. Dar aceste cuvîntări, unele din ele, *se apropie mult și de omilii*.

Cuvîntările tematice, se știe, pornesc de la un verset biblic în care e cuprinsă învățătura programată spre a fi transmisă ascultătorilor. Cuvîntările în chestiune pornesc, într-adevăr, multe din ele, de la un text luat fie din Vechiul, fie, mai ales, din Noul Testament. Dar cel ce le citește cu atenție poate constata că la alcătuirea lor autorul nu folosește procedee distincte. Uneori oratorul la care ne referim îndrumă expunerea ca și cum ar fi vorba de cuvîntări tematice. De pildă, cuvîntarea primă, deși valorifică patru versete, din referatul biblic referitor la creațiunea lumii (Gen. 1, 1, 3, 9; Cap. 2, 26), totuși desfășurarea întrunește mai degrabă caracterele unei predici tematice decît ale unei omilii.²⁰

Alteori, autorul utilizează procedeul expunerii analitice. De exemplu; Cuvîntarea 19 în legătură cu centurionul își ia substanța din Matei 8, 6—11; cuvîntarea 20 în legătură cu canaaneanca folosește textele: Matei 15, 21, 23; 26—28; cuvîntarea 22 se axează pe textele: Fapte 3, 1—4; cap. 4, 1, 16—17. Cuvîntarea 22 e la textul: „Mergînd discipolii cu corabia împreună cu Iisus, iată s-a lăsat furtună mare” (Luca 8, 23). Dar pe lângă acesta oratorul valorifică și locurile paralele: Matei 8, 23; Marcu 4, 26; apoi Matei 8, 26—27; 4, 39. Cuvîntarea 24 are ca text: „Zi ca să șadă acești doi fii ai mei unul de-a dreapta ta, iar altul de-a stînga ta” (Matei 20, 21); ea utilizează, însă, și textele: Matei 20, 20; 22—23; Matei 19, 18, 28; 8, 3; 9, 28; 25, 34; 28, 19 etc.

Alteori episcopul orator arată clar că își axează cuvîntarea pe pericolele citite. Cuvîntarea 18 de pildă (în legătură cu Irodiada), începe așa: „Glasul Evangheliilor (citite) ne face cunoscut astăzi dansul Irodiadei”. Cuvîntarea 19: La centurion, se deschide cu aceste cuvinte: „Trîmbița Evangheliilor a intonat cu precizie cîntarea duhovnicească, iar mie mi-a îndemnat limba ca să vorbesc”. Și tot în aceeași cuvîntare: „Îau în considerare prezenta istorisire a pericopei evanghelice...”.

Adăugăm că oratorul seleucian a cunoscut și *panegiricul*, cum o dovedește, de pildă, cuvîntarea 39 (la Bunavestire).

Și atunci, ce vom zice despre procedeele omiletice formale ale lui Vasile de Seleucia?

Fără îndoială el a cunoscut și *λόγος* -ul, și *omilia*, și *panegiricul*. Dar, pe cît se pare, episcopul predicator a voit să utilizeze și o formă mixtă, constînd din îmbinarea cuvîntării sintetice cu cea analitică. În timp ce Sf. Ioan Gură de Aur — pe care desigur, l-a cunoscut,²¹ tîlcuia analitic pericopele, după care trecea la o nouă cuvîntare axată pe una sau alta din învățăturile cuprinse în tîlcuirea analitică, episcopul din Seleucia, vrea să cuprindă, pe cît se pare, în una și aceeași cuvîntare atît elementul analitic, cît și cel sintetic.

Textele scripturistice sînt valorificate din punct de vedere dogmatic, dar și moral. Mai rar, din punct de vedere moral-social.

În cuvîntarea 1 vorbește despre creațiunea lumii și a omului, despre Sfînta Treime. În cuvîntările 2 și 3 insistă asupra primei perechi de oameni, despre misiunea și căderea lor.

În alte cuvîntări — și anume nu în puține — predicatorul seleucian stăruie îndelung asupra învățăturii hristologice. El mărturisește înaintea credincioșilor că, prin întrupare, Fiul lui Dumnezeu a rămas ceea ce era și mai înainte. „A devenit ceea ce nu era, dar a rămas ceea ce era“ (Oratio 9, 3). Prin întrupare adică, Fiul a devenit om, fără să înceteze de a fi Dumnezeu. Cel născut din Fecioară este om adevărat și Dumnezeu adevărat (Oratio 39, 3).

Întruparea nu s-a împlinit prin desprindere din sînurile Tatălui. „Cel ce umplea sînul matern, nu a golit sînul patern“ (Oratio 39, 3). Și după nașterea din Fecioară, Fiul rămîne în cea mai strînsă legătură cu Tatăl și deoființă cu El. Predicatorul seleucian se ridică cu hotărîre împotriva celor ce necunoscînd Scripturile, învățau că Hristos n-ar fi Dumnezeu. „Ei (Arie, Eunomie) văd scris în Scriptură: „Eu și Tatăl una sîntem“ (Ioan 10, 30) și nu le acceptă. Nu le acceptă pentru că ele sînt mamă a adevărului. Ei aud: „Cele ce face Tatăl le face și Fiul“ (Ioan 5, 19) și se arată cu dispreț față ed spusele Scripturii. Ei aud din nou: „Precum Tatăl scoală pe cei morți și-i înviază, așa și Fiul pe carele voiește îi înviază“ (Ioan 5, 21); dar resping ceea ce stă scris“ etc. (Oratio 32, 1). Desigur, Scriptura spune că Iisus a dormit, a pățimit, a suferit moarte. Dar toate acestea le-a suferit nu ca Dumnezeu, ci ca om (Oratio 7, 2; 22, 1).

Deoființă cu Tatăl, Fiul e deoființă și cu omul. Episcopul de Seleucia folosește des expresii precum: *Κατα πάντα τέλειος ἄνθρωπος; ἄνθρωπος γέγονεν ἀφευδῆς καὶ τοὺς ἑμείνων ἀλητῶς; τοὺς γέγονεν ἄνθρωπος, μένων τοὺς* etc. (cf. de exemplu Oratio 39), expresii care ne duc cu gîndul la cunoscutele formule calcedoniene.

Cele două naturi ale Fiului nu pot fi nici separate, nici amestecate. Ele subsistă unite nedespărțit (*ἀχωρίστος*) în Iisus Hristos (Oratio 25, 3).

Dar interesul predicatorului de care vorbim s-a îndreptat și spre alte teme dogmatice ca: Maria, Maică și Fecioară (Cuvînt. 24; 39, 2, 6); Crucea (Cuvînt. 24 și 32); Biserica (în Cuvînt. 31, 34; 39). Conștient de răspunderea pentru credincioșii de sub jurisdicția sa, arhipăstorul Seleuciei și-a îndreptat adesea cuvîntul împotriva păcatului sub feluritele lui forme indicînd în același

21 P. Godet: Basile, archevêque de Seleucie — în: Dictionnaire de théologie catholique Tome 2, Paris 1923, col. 460.

timp, drept principale căi de eliberare din servitutea lui: căința și iertarea (Cuvînt. 12; 13; 18 etc.).

Ce privește temele de morală socială acestea sînt mai rar atinse în mod direct în predicile cuvîntătorului nostru. De exemplu, în predica 19 (în legătură cu centurionul) autorul laudă purtarea sutașului față de sluga sa, care înainte de a fi sclav este om și de aceea pe bună dreptate este tratat ca om nu ca sclav.

Trecînd la analiza structurării cuvîntărilor de care ne ocupăm, vom constata că autorul, un versat mînuitor al tehnicii retorice, își organizează cu multă grijă expunerile.

Astfel introducerile cuvîntărilor sînt lucrate cu multă îndemînare și am putea zice cu remarcabilă măiestrie. Puțini dintre predicatorii epocii patristice au acordat introducerii atenția pe care i-a acordat-o Vasile de Seleucia. Ca om format, poate, la școlile de oratoric ale vremii, episcopul propovăduitor va fi cunoscut și părerea lui Aristotel cu privire la valoarea introducerii unei cuvîntări. „Un început bun, spusesse stagiritul, face mai mult decît jumătate din întreg”. Cuvîntul acesta al marelui filozof și teoretician al retoricii își va fi avut partea lui în hotărîrea episcopului nostru de a acorda un interes sporit elaborării introducerilor la predicile sale.

Într-adevăr, la cuvîntările de care ne ocupăm e greu să găsim vreun exordiu care să dea impresia că autorul ar fi recurs, din comoditate, la formule șablon, stereotipe, și de aceea inhibitoare ale atenției ascultătorilor.

Astfel, în partea introductivă a primei cuvîntări axată pe textul: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pămîntul” (Gen. 1, 1), autorul pornește de la teza că întreaga viață a credincioșilor e ca o palestră în care aceștia se străduiesc să cunoască pe Creatorul universului, „La ce bun să știi că omul e făcut de Dumnezeu, dacă ignorezi mîna care l-a creat? La ce-ți folosește să știi că omul e așezat ca rege al creaturilor, dacă ignorezi pe Ziditorul ca și cum acesta nici n-ar exista? La ce bun să privești frumusețile lumii, dacă rămii orb față de Făcătorul lumii?” Să ne plecăm cu interes asupra lumii. Dar să nu ne rezumăm numai la atît. Ci luînd în seamă cuvintele Scripturii, să medităm asupra celor create și folosindu-ne de acestea ca de o scară, să ne ridicăm treptat spre Ziditorul a toate.²² Se vede clar cum cuvîntătorul știe îndruma cu măiestrie atenția ascultătorilor spre învățătura ce-și propune să transmită.

Partea primă a cuvîntării următoare (La Adam) începe cu o asemănare plină de o remarcabilă putere de impresionare. După cum cei ce văd efigiile regilor cu purpura lor strălucitoare, cu diadema scînteind de lumina pietrelor scumpe și în mîna cu globul pămîntesc, sînt cuprinși de admirație și se duc cu gîndul la frumusețea de dincolo de efigie, la fel cei ce-l văd pe om, care e regele creaturilor și imagine vie a Creatorului, admiră vrednicia chipului, dar admiră și mai mult iscusința autorului care și-a lucrat cu atîta măiestrie opera.

Pornind de la înfățișarea chiar și numai parțială a vredniciei omului, cuvîntarea la care ne referim, vrea să vestească neasemuita măreție a Creatorului.²³

²² MPG 85, 28—29.

²³ Ibid., col. 37.

În predică 22 (La cuvîntul: „Navigau împreună cu Iisus și discipolii și iată s-a lăsat furtună mare” (Luca 8, 23; Matei 8, 24; Marcu 4, 37), oratorul pornește, de asemenea, de la apropierea dintre atitudinea păsărilor față de puii lor, și dintre atitudinea Mîntuitorului față de Apostolii Săi. După cum păsările, „de îndată ce-și văd puii împodobiți cu pene, îi scot din cuib ca să-i deprindă cu zborul... la fel și Hristos-Domnul după ce i-a învățat (pe Ucenici) multe despre credință, acum, vrînd parcă să-i examineze asupra învățaturii ce le-a dat, îi ține suspendați între frică și nădejde, pregătind marea să fie ca un stadion al credinței lor...”²⁴ La fel cuvîntarea 30 (La cuvîntul: „Veniți după mine” Matei 4, 19) își deschide drum către inima ascultătorilor, tot printr-o asemănare luată de data aceasta din sfera medicinei. După cum medic iscusit este acela care la tămăduirea bolilor folosește nu fierul și focul, dar medicamente suportabile, la fel și Iisus Hristos, medicul prea înțelept, și-a arătat iscusința de tămăduitor al impietății, nu prin ploi de foc, nici prin inundații, ci îndemnînd la ascultare prin semne și binefaceri, și potolind prin cuvinte cerești aprinsele patimi ale sufletului.²⁵

Cînd reia teme tratate și în alte cuvîntări, episcopul orator ține să facă legătură între predică nouă și cea de mai înainte. De exemplu, în partea finală a predicii a doua, autorul arată că, întrucît prin cele expuse a adus sufletele ascultătorilor la un grad de sațietate dincolo de care nu se poate trece, el își întrerupe predică, făgăduind că ajutat de Harul lui Dumnezeu, va înfățișa într-o altă cuvîntare cele ce-au mai rămas de spus, în legătură cu tema tratată.²⁶ Și într-adevăr, în introducerea cuvîntării imediat următoare (a treia), autorul arată că se simte obligat să-și țină promisiunea de a continua să vorbească despre tema dezbătută și mai înainte și anume despre Adam. Și recunoscînd greutatea acestei obligații cheamă pe ascultători ca, împreună cu el, să roage pe Hristos-Domnul să-i fie într-ajutor la explicarea învățăturii. „Deoarece voi sînteți foarte doritori de cunoștințe și revendicați cu stăruință împlinirea făgăduinței făcute, pe de o parte; iar pe de alta deoarece noi sîntem slabi în ce privește respectarea acestei promisiuni, să rugăm pe Hristos-Domnul să ne ajute ca să ne plătim datoria, adică să împlinim ce a mai rămas nearătat din învățătura despre Adam. Căci dacă El se bucură de ruperea zapisului păcatelor, cu mult mai mult se bucură cînd ne împlinim datoriile cu privire la propovăduire. Așadar, o iubitorilor, să ne ocupăm cu istoria lui Adam. E potrivită o asemenea temă în post deoarece, încă pe cînd era în paradis... lui Adam i s-a prescris și legea postului cînd i s-a poruncit: Din tot pomul din rai să mănînci; iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănînci” (Gen. 2, 16, 17).²⁷

Lauda la adresa ascultătorilor și indicația că, reluînd tema predicii anterioare, oratorul nu intenționează să repete ce a spus și mai înainte, ci vrea să releve aspecte noi, vor fi trezit, desigur, atenția și interesul credincioșilor făcîndu-i astfel receptivi pentru ceea ce voia să le transmită.

Alteori, de plidă, în cuvîntarea patra: La Cain și Abel — episcopul arată păstoriților că nu poate să nu le dea învățătură, deoarece în calitatea ce deține stă sub legea care-i poruncește să învețe. Faptul că e slab în ce

24 Ibid., col. 264.

25 Ibid., col. 332—333.

26 Col. 49.

27 Col. 49.

privește cunoștințele nu-l dispensează de datoria propovăduirii. Cu atât mai puțin se poate simți în afara obligației kerigmatice, cu cât Harul ce-i stă într-ajutor „nu-i sărac și nici dăruitorul nu e fără mijloace“.

Pentru a-și sensibiliza ascultătorii în vederea istorisirii despre Cain și Abel, cuvântătorul relevă faptul că Dumnezeu potolește, supune răutatea îngăduind suferințele, dar în același timp El e gata să vindece orice slăbiciune a sufletului. Leacuri pentru suflet sînt în întreaga Sf. Scriptură. Dar ele ne sînt înmăiate în mod cu totul deosebit în istorisirea despre Cain și Abel, istorisire care ne pune în față virtutea ce trebuie urmată pe de o parte; iar pe de alta, ne face atenți asupra răutății ce trebuie ocolită.²⁸

Fără îndoială, vibrația puternică a unei asemenea introduceri a putut trezi atenție și interes chiar și în sufletele obișnuite să se retranșeze în pasivitate și indiferență.

În alte cuvîntări, autorul lasă la o parte obișnuita introducere și trece direct la temă. Cum face, de pildă, în cuvîntarea cincea (La Noe): „Cît de mult iubește Dumnezeu dreptatea și cît de mult urăște nedreptatea ne-o arată în chip strălucit istoria lui Noe. Căci din naufragiul întregii creaturi singurul salvat a fost Noe ca unul care a avut dreptatea ca însoțitor spre mîntuire. Acum mulțimi mari de oameni care sorbiseră cu nesăț din marea nedreptăților au fost înghițite de valuri pe bună dreptate...“²⁹

Autorul folosește și exordii simpli, fără înflorituri și fără să-i imprime acel suflu viu, năvalnic, răscolitor, de care episcopul de Seleucia știe să se folosească uneori ca un orator superior înzestrat.

Un exemplu de exordiu simplu avem la cuvîntarea zecea (Despre Elisei și Sunamiteanca). „Parte dintre profeți l-au prevestit pe Hristos prin cuvînt, parte dintre ei au arătat cele privitoare la El prin fapte. Alții au fost ei înșiși prefigurare a Cuvîntului întrupat, preînchipuind în linii generale icoana celui ce avea să vină.“

Prin cuvînt l-au prevestit Isaia, Ieremia, Iezechiil și, împreună cu ei, cei doisprezece profeți. Prin acțiuni l-au prefigurat Ilie Tesviteanul și Elisei, discipolul acestuia. Tip al Cuvîntului întrupat a fost Iona. „Căci precum Iona a fost în pîntecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pămîntului trei zile și trei nopți“ (Matei 12, 40).

Acum trecînd peste Iona, iar pe Ilie lăsîndu-l pentru o a doua cuvîntare, să-l aducem în mijloc pe Elisei și să cercetăm de ce nu a înviat pe fiul Sunamitencei prin rugăciune, precum Petru a înviat pe Tavita, ci s-a întîns peste trupul mort al copilului...³⁰

Exordii e clar, fără împodobiri, adaptat ascultătorilor înzestrați cu un elementar fond apercceptiv și cu bunul simț sănătos al omului obișnuit.

Cel mai adesea, Vasile de Seleucia își încheie introducerile cuvîntărilor cu indicarea celor ce urmau să dezvolte. Așadar, îndemnați de cereasca trîmbiță (Sf. Scriptură) să medităm la cele divine și rezemîndu-ne pe creaturi să ne ridicăm la Domnul creaturilor. Căci Dumnezeu, ierarhizînd creaturile în felul unei scări, a pus la ndemîna celor ce-L iubesc posibilitatea de a se înălța la El.³¹ La fel e cazul la cuvîntarea a treia: „Deci, o iubiților, să ne ocupăm

²⁸ Col. 61.

²⁹ Col. 76.

³⁰ Col. 137.

³¹ Oratio 1, col. 29.

cu istoria lui Adam...³² Cuvîntarea a zecea își încheie partea introductivă cu enunțul: „Să cercetăm pe cine a prefigurat Elisei, pe cine Sunamiteanca și pe cine fiul cel mort al Sunamitencei”.³³ În a douăsprezecea cuvîntare, oratorul, încheindu-și introducerea, și-anunță obiectul discursului său în felul acesta: „Dacă vă este voia, să parcurgem istoria lui (Iona) și să-nvățăm din ea în ce chip Dumnezeu urmărește de aproape pe profetul chinuit și cum convertește pe păcătoși și-i aduce la căință”.³⁴ Încheieri asemănătoare întîlnim la introducerile cuvîntărilor 14, 15, 16, 21, 22 etc.³⁵

Copleșit de măreția învățăturii ce-și propune să dezvolte, oratorul își încheie uneori introducerile cu cîte o caldă rugăciune. Cum face de pildă, în cuvîntarea la Bunavestire. „Doamne atotputernice, împărate a tot universul, Tu, care în chip negrait luminezi cu lumină duhovnicească puterile cele netrupști, luminează și mintea mea ca să cunoască fără greșală ceea ce și-a propus să spună; cele cunoscute — să le rostească cu evlavie; cele spuse să fie înțelese în chip corect”.³⁶

În tratare autorul folosește o impresionantă multitudine de mijloace în scopul de a-și face expunerea cît mai interesantă și mai accesibilă ascultătorilor. În cuvîntarea La Elisei și Sunamiteanca, de exemplu, vorbește mai întîi despre rolul prefigurator al celor două personaje în istoria mîntuirii. Elisei înfățișează pe Hristos. Acela (mortul înviat de Elisei: II Regi 4, 35) prefigurează pe păgînii cei morți din pricina păcatelor. A venit Elisei cel spiritual (Hristos), care a găsit moarte toate membrele păcătoșilor: gura, ochii, mîinile, picioarele. Păgînii erau morți în ce privește gura pentru că nu și-o puteau deschide ca să laude pe Dumnezeu, ci se adresau lemnului spunînd: „Ești tatăl meu!” Și pietrei: „Tu mi-ai dat viață!” (Ieremia 2, 27). Ochii le erau și ei morți întrucît nu priveau spre Dumnezeu, ci venerau creatura în locul Creatorului. Mîinile erau moarte ca unele care aduceau daruri demonilor. Moarte și picioarele ce se plecau în semn de cinstire înaintea diavolului. Corpul întreg era putred și avea nevoie de un medic capabil să-nvie morții”. Și într-adevăr, medicul acesta a și venit: este Iisus Hristos-Domnul. Acesta asumă firea omenească întreagă, în care după cuvîntul Apostolului locuiește trupește plenitudinea Dumnezeirii (Col. 2, 9). Prin coborîrea Dumnezeirii în trup, toate membrele au fost sfințite și aduse la o mai bună întrebuințare. Într-adevăr gura a fost deprinsă să spună: „Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta” (Ps. 50, 16). Ochii au învățat să dea slavă lui Dumnezeu. „Ochii tuturor spre Tine caută, Doamne, și Tu le dai hrană la vreme” (Ps. 144, 16). Mîinile ridicate spre Dumnezeu, binecuvîntează pe Domnul lor: „Ridicați și noaptea mîinile spre locașul cel sfînt și binecuvîntați pe Domnul” (Ps. 133, 2) și: „Ridicarea mîinilor mele ca o jertfă de seară” (Ps. 140, 2). Picioarele stînd în biserică, aduc și ele lauda lor: „Picioarele noastre erau în casa Domnului”. Și iarăși: Picioarele noastre erau stînd în pragurile tale, Ierusalime (Ps. 121, 2). Ai vorbit despre lauda adusă de membrele externe. Dar despre părțile interne? Vor fi oare acestea, scutite de obli-

32 Oratio 3, col. 49.

33 Oratio 10, col. 140.

34 Oratio 12, col. 160.

35 MPG 85, col. 134, 192, 206, 256, 265 etc.

36 Oratio 39, col. 429.

gații? Nicidecum. Dimpotrivă, sufletul cu puterile lui cele mai dinăuntru strigă și el către Domnul: „Binecuvîntează suflete al meu pe Domnul și toate cele dinăuntru meu numele cel sfînt al lui“ (Ps. 102, 1).

Renunțînd la prezentarea mai pe larg a istoriei despre Sunamiteanca și despre minunile prorocului Elisei, oratorul își îndreaptă atenția asupra Mîntuitorului, pe care îl prezintă mai ales în ipostaza Lui de binefăcător al celor asaltați și copleșiți de necazuri și suferințe. Un exemplu în această privință îl constituie atitudinea Mîntuitorului față de drama femeii din Nain. Care, după ce își pierdu soțul, la scurtă vreme se văzu lipsită și de fiu. De unicul său fiu. Fără nici un sprijin de nicăieri, fără mijloace de existență, fără sprijinul întăritor al ambianței familiale, văduva simțea cum din toate părțile năvălesc asupra ei umbrele reci ale desnădejdiei. În această situație o întîlnește Mîntuitorul. Dar să dăm cuvîntul predicatorului de care ne ocupăm. „Lacrimile văduvei îl determină pe cel Unul născut să redea viața celui unul născut al mamei sale. Căci văzînd noianul nenorocirii, El cel prea îndurător, apropiindu-se de văduvă, varsă răcoare peste jarul durerii ei, din izvorul iubirii Sale de oameni. „Căci, zice, roua ta este rouă dătătoare de viață“ (Isaia 26, 19), și ramura ruptă o așează la loc ca un iscusit altoitor. Ce inimă n-ar fi fost rănită de un asemenea rău? Cine ar fi putut trece pe lîngă lacrimile văduvei fără să plîngă el însuși?

Întîmplarea aceasta a cufundat în durere întreaga cetate: văduvele sufereau împreună cu văduva; mamele căinau pe cea rămasă fără copil; tinerii jeleau pe tînărul neînsuflețit. Aceia — părinții — îl jeleau ca pe propriul lor fiu; aceștia — tinerii — ca pe fratele lor. Durerea îi cuprinsese pe toți și pîrjolea inima mamei. Căci amintirea copilului mort ardea ca o piatră vîrîtă în măruntaie, producîndu-i dureri și mai ascutite. Nimic nu doboară mai mult pe o mamă ca amintirea fiului încetat din viață. Văduva își zmulgea părul, își zgîrîia obraji cu unghiile, varsă fluvii de lacrimi, rostea deasupra mortului, cuvinte, înduioșătoare, pe care i le inspira, desigur, durerea. O, fiul meu, cui lași pe văduva lipsită de copii? Cui ai încredințat pe mama cea fără de nădejde? Cine-mi va mai ocroti văduvia? Spre ce ajutor să-mi mai îndrept privirile? Pe cine mă voi mai sprijini? Pe cine-mi voi mai lua ca apărător? Soțul mi-a plecat mai înainte. Acum pleacă și fiul. Cum voi suporta arzătoare durere pricinuită de moartea copilului meu? Cum voi scăpa de furtuna văduviei? Pîna azi povara văduviei m-a apăsât pîna la zdrobire. De acum, după ce mi-a fost luat și copilul mă învăluie întunericul. Am avut doi ochi de lumină: soțul și copilul. Dar moartea mi i-a stins pe amîndoi. O fiul meu, cine va încredința mormîntului pe mama ta cînd va muri? Cine va îndeplini cele rînduite pentru morți? Pe cel ce trebuia să mă jelescă, iată că trebuie să-l jelesc eu. Pe cel ce trebuia să mă-ngroape, iată îl înmormîntez eu. Nu mă voi mai bucura de îmbrățișările și sărutările tale mai dulci ca mierea și ca fagurele. O moarte, tu trebuia să iei pe mamă înaintea fiului, căci aceasta este rînduiala firii: copiii să înmormînteze ei pe părinți. Dar dacă ai schimbat rînduiala, fă-mi cît mai repede favoarea de a nu zăbovi să mă adaugi și pe mine lîngă cei pe care mi i-ai luat. E mai bine să fiu îngropată în același mormînt cu copilul decît să mă bucur fără el de lumina aceasta trecătoare. La ce să mai rămîn în viață dacă el nu mai trăiește? Pentru cine să mai trăiesc? Cît timp mi-a trăit copilul am putut suporta durerea arzătoare a văduviei. Ne eram de ajuns unul altuia spre mîngîiere. Nici pe el nu-l doboră sentimentul că e orfan, și, în prezența lui, nici pe mine nu mă copleșea

văduvia. Absența soțului mă obișnuise puțin câte puțin cu asprimea văduviei. Dar moartea aceasta nedreaptă a fiului îmi converti brusc văduvia într-un lucru lipsit de sens și transformînd acea mare sărbătoare la care m-așteptam, într-o suferință insuportabilă. Căci câte n-am întîmpinat? Ce rău nu s-a abătut asupra mea? În fiecare zi așteptam ceasul căsătoriei lui. Dar în locul camerei nupțiale, iată i-am pregătit mormîntul. Cînd făceam planuri pentru logodna lui, a trebuit să-i pregătesc monumentul funerar. Cînd să discut asupra învoielilor de nuntă, duc cu mine testamentul pecetluit, în care mama cea lipsită de moștenitor a fost trecută ca moștenitoare. Cînd îi împodobeam haina de nuntă, iată-l fără suflare. Și-l înfășor strîns cu feșe sepulcrale ca pe un Lazăr.

E potrivit într-adevăr să ne-amintim aci de Lazăr, de Lazăr cel ce a fost înviat din morți. Ce n-am îndurat? Ce rău nu s-a abătut asupra mea? „Nu e durere mai mare ca durerea mea” stă scris în Cartea Plîngerilor (1, 12). Și nu e nenorocire ca nenorocirea mea. Nimeni nu poate vindeca vătă-marea mea. Nimeni nu e în stare să-mi vindece rana. În cetatea mea nu există un astfel de medic. Nu e aici nici un medic capabil să-mi vindece rana. Și atunci, nu aş putea găsi oare pe cineva înaintea porților? Și în timp ce tocmai vorbea, iată că cel căutat cu fierbinte dorință se arată stînd înaintea porții.

Ocrotitorul văduvelor merge întru întîmpinarea văduvei. Tatăl orfanilor strigă pe tînărul cel mort. Dăruitorul vieții, mai mult: Viața însăși readuse în viață pe cel mort și cel plecat spre milostivire potoli lacrimile mamei celei ce rămăsese fără fiu. „Cînd a văzut-o Domnul — stă scris — i s-a făcut milă de ea și i-a zis: „femeie, nu mai plînge” (Luca 9, 13). Iar dacă s-a apropiat de poarta cetății — spune evanghelistul —, iată scoteau pe un mort fiu unic al mamei sale” (Luca 7, 12). Tocmai cînd mortul ieșea din cetate, fu întîmpinat de Viața care intra. Și văzînd pe văduva îndurerată, Domnul, pătruns de milă față de ea, îi zise: „Nu mai plînge! Moartea care s-a războit contra ta a fost biruită, nu mai plînge! Lovit, infernul cere înapoi sufletul fiului tău. Nu mai plînge! Se bucura atîta că avea să devoreze o asemenea pradă. Acum, pentru că nu și-a atins scopul, geme. Și ca să știi că făgăduința mea nu-i amăgitoare, primește dovada învierii. „Tinare, ție zic scoală-te! Și a șezut mortul și a început a vorbi. — „Tinare, ție-ți zic: scoală-te!”. Oare de ce Domnul a mai adăugat cuvîntul: „Ție”? Ar fi fost mai simplu să zică: „Mortule, scoală-te!” Dar, în acest caz, cuvîntul Mîntuitorului, prin puterea ce-i e proprie ar fi înviat și alți morți. Acesta e motivul pentru care El a adăugat determinativul: „Ție” pentru ca puterea Harului Său să se extindă numai asupra aceluia tînăr mort. La fel a procedat și cu Lazăr. N-a spus simplu: „Mortule, vino afară!”, ci numindu-l pe nume îi zice: „Lazăre, vino afară!” A procedat așa, pentru ca nu cumva cuvîntul dătătorului de viață să învie mai mulți morți. „Și s-a sculat mortul și a început să vorbească”. „De n-ar fi fost Domnul ajutorul meu, de mult sufletul meu s-ar fi sălășluit în iad” (Ps. 93, 17). Și iarăși: „Domnul m-a scos din locul pieirii și din noroiul mocirlei”. „Picioarele mele le-a pus pe stîncă și a întărit pașii mei” (Ps. 39. 2—3). Și noi strigînd în marea aceasta a ispitelor, să aducem slavă Tatălui și Fiului și Duhului Sfînt acum și pururea și în vecii vecilor nesfîrșiți. Amin”.³⁷

N-am avut de gînd să redăm cuvîntarea în întregime, dar atrași de fluența expunerii nu rezistarăm ispitei de a o reproduce fără să eliminăm ceva dintr-însa. De altfel, în pagubă nu putem fi. Felul cum oratorul își organizează conținutul tratării acum prezentată și felul cum își gradează desfășurarea e caracteristic tehnicii retoricii basiliene. Autorul pornește de la faptul învierii de către Elisei, a fiului Sunamitencei și, relatînd procedeul folosit de către prooroc, nu insistă asupra lui decît atît cît socotește potrivit pentru a putea trece la realitatea prefigurată de profetul vechi-testamentar și anume pentru a putea trece la personalitatea Mîntuitorului. Elisei, ca de altfel întreg Vechiul Testament, îndrumă spre ceva dincolo de el și anume spre Iisus Hristos, pe care nu ni-l înfățișează numai în chip abstract, dogmatic, dar mai ales ca iubire față de credincioși, ca o prezență activă, în nevoile, în suferințele, în drama lor. Pentru ilustrare oratorul își alege cazul văduvei din Nain căreia, la nenorocirea pierderii soțului, se adaugă alta și mai mare: aceea a pierderii unicului fiu. Împlinirea tulbură adînc întreaga cetate. La auzirea nenorocirii, văduvele, mamele, tații, tinerii, ies cu toții din liniștea lor. Renunță la preocupările cotidiene și adînc mișcați, încep să se tînguiască, să jelească, să plîngă, împreună cu văduva, făcînd ecou durerii ei ca o vastă cutie de rezonanță. Compasiunea cetății însă, nu avu darul să tempereze durerea văduvei. Dimpotrivă, i-o amplifică, parcă, și mai mult.

În prezentarea zbuciumului acestei ființe autorul dă dovadă de o remarcabilă înțelegere a inimii omenești în situațiile de limită și, în același timp dă dovadă de o adîncă participare la suferințele ei. Cuvintele prin care prezintă drama văduvei, parcă sînt muiate în lacrimi și țipăt. Propozițiile și frazele sînt scurte, nervoase, sacadate. Debitul verbal ascultă de ritmul unei cadențe de o accelerată rapiditate. Frazele se succed în rafale mereu întesite. Clocotul durerii neizbutind să fie cuprins întreg în recipientele înguste ale cuvintelor, simți cum se revarsă ca o lavă fierbinte, peste marginile lor intensificînd tensiunea psihologică pînă la paroxism. În prezența unei asemenea expuneri e peste putință ca ascultătorii să nu fi fost impresionati pînă la lacrimi. Se vede limpede cum oratorul e deplin stăpîn pe tehnica dramatizării unui fapt. Dar ceea ce a urmărit el n-a fost atît asocierea afectivă a celorlalți la drama văduvei, cît mai ales pregătirea lor sufletească în vederea înțelegerii faptului că ajutorul nu putea veni decît de la Acela care singur îl putea da și anume de la Iisus Hristos. Salvarea văduvei, în cazul dat, nu se putea realiza decît prin salvarea fiului. Salvarea fiului nu se putea înfăptui decît prin înviere. Iar învierea lui n-o putea realiza decît Iisus Hristos, Domnul, care, tocmai în momentul cînd totul părea pierdut definitiv pune în acțiune puterea. Sa, redînd vieții pe fiul văduvei și introducînd din nou bucuria de viață în familia ei.

În prezentarea aceasta a Mîntuitorului, autorul vrea să releve unul din modurile Lui de a lucra cu credincioșii. Domnul îi lasă pe aceștia pe seama propriei lor deciziuni. El nu se substituie inițiativelor și eforturilor acestora, ci adaugă numai, ceea ce le lipsește. Cuvîntătorul la care ne referim urmărește să-și instruiască păstoriții în sensul că, în lupta contra nenorocirilor, necazurilor, obstacolelor, să meargă pînă la limita puterilor, să-și încordeze toate disponibilitățile de energie pînă la punctul cînd au sentimentul că omește nu mai e nimic de făcut, dar, în același timp să-și păstreze neatinsă credința în ajutorul salvator al lui Dumnezeu.

Cunoscînd caracterul paradoxal al credinței creștine, Vasile de Seleucia relevă că următorul lui Hristos, odată ajuns la limita puterilor, nu rămîne aici. Nu încrucișează brațele, nu așteaptă pasiv, ci se deschide sufletește, devenind de o maximă sensibilitate și receptivitate față de ajutorul dumnezeiesc care nu va întârzia să vină sub o formă sau alta.

Din cuvîntare se vede — și acesta e un alt lucru pe care vrem să-l relevăm — că elementul retoric nu lasă spațiul corespunzător celui interpretativ, exegetic. Este însă prezent și acesta. Am văzut că fapta lui Elisei nu e numai enunțată, dar e și interpretată și anume e interpretată simbolic, alegoric. De asemenea, învierea tînărului din Nain, mai corect: modalitatea acestei învieri primește o tîlcuire interesantă. Oratorul relevă cu finețe că determinativul „ție“ din expresia: „Tînere, ție zic scoală-te!“ nu este adăugat întîmplător. Cuvîntul vrea să arate că în clipa rostirii lui, puterea ce-i e proprie Mîntuitorului își limitează în mod voit eficiența asupra unui obiectiv determinat și anume asupra tînărului neînsuflețit al acelei văduve.

Iată și tratarea cuvîntării a noua (La Moise).

Poporul evreu, spune oratorul, a fost un popor ocrotit de Dumnezeu, pentru credința lui tare. Întîmplîndu-se să ajungă sub stăpînirea egiptenilor, aceștia, la porunca lui Faraon, au început să-i împileze pe evrei și să împiedice în chip silnic înmulțirea lor. Între altele, Faraon porunci ca toți noul-născuții de parte bărbătească să fie aruncați în fluviu. Aici oratorul valorifică retoric pînă la exces elementul dramatic cum în oarecare măsură se poate vedea și din cuvîntarea mai sus reprodușă.

„Ceea ce au zidit mîinile lui Dumnezeu, Faraon nimicea cu apa. Pre-tutindeni erau supraveghetori ai nașterilor și fluviul deveni călăul nou-născuților... Cele ce aveau să nască erau condamnate. Nașterile erau supuse controlului criminal. Natura era despuiată de libertatea ei. Fluviul prindea, prin curse, pe noii născuți și pîntecelui mamei îi luă locul albia apelor. Copilul abia născut și nici măcar zărit de raza soarelui, era aruncat în chinurile înecului... Fluviul ajunsese ucigaș și mormînt al copiilor... Nimicirea copiilor se luase la întrecere cu nașterile și cînd ajungeau să nască, mamele se rugau să nu devină mame... „ca să nu nască pentru fluviu...“ etc etc.

Pentru atitudinea lor nedreaptă, egiptenii au fost pedepsiți, iar făgăduința lui Dumnezeu cu privire la eliberarea evreilor a fost împlinită prin Moise.

În continuare insistă asupra rolului covîrșitor al lui Moise în păstrarea monoteismului împotriva idolatriei. Nu le vorbește evreilor despre Treime, pentru că „încă nu era momentul“. Pedagog înțelept, Moise dă conaționalilor o învățătură despre Dumnezeu pe măsura puterii lor de înțelegere. „Precum cei ce-au suferit de o boală de ochi trebuie să se deprindă treptat cu lumina, la fel a procedat și Moise: el n-a îndrăznit să dea dintr-odată toată lumina cunoașterii de Dumnezeu“. Moise nu dă o învățătură clară despre Treime, dar o indică în mod acoperit. Cum face de pildă prin expresia: „Domnul Dumnezeuul tău, Domnul unul este“ (Deut. 6, 4). „Vorbește de unul și-l numește de trei ori. Vorbește despre unul și rostirea o întreprinde într-un mărturisirea ipostazelor. Domnul Dumnezeuul tău, Domnul unul este“. Numai cît nu zice: „Unul după ființă, întreit după ipostazuri“. În continuare oratorul explică expresiile: „Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră“ și „Veniți și coborîndu-ne“ (Gen. 1, 26; 11, 7).

Ia, apoi, atitudine contra antitrinitarilor, relevînd în continuare grava eroare a celor ce amestecă firile în persoana Mîntuitorului. Contra unora ca aceştia oratorul citează cuvintele Sf. Pavel, de la Filip. 2, 6—7: „Care fiind în chip de Dumnezeu, n-a socotit o răpire a fi el întocmai cu Dumnezeu, ci s-a golit pe sine luînd chip de rob”. Căci a rămas ce era luînd ce nu era, după cuvîntul Evangheliei: „Şi Cuvîntul trup s-a făcut” (Ioan 1, 14). Adică: S-a făcut ce nu era, rămînînd ceea ce era. Aceasta e învăţătura celor care poartă pe Dumnezeu în inima lor, după cuvîntul profetului: „Tu, însă, acelaşi eşti şi anii tăi sînt fără de sfîrşit” (Ps. 101, 28).³⁸

În predică la cuvîntul: „*Cine-mi zic oamenii că sînt eu, Fiul Omului?*”, tratarea începe prin a arăta că după ce a sensibilizat ochii Ucenicilor punîndu-i în prezenţa minunilor, Iisus trece mai departe străduindu-se să le deschidă auzul. Şi adunîndu-i pe Apostoli îi întreabă: „Cine zic oamenii că sînt eu, Fiul Omului?” (Matei 16, 13). Apostolii nici ei nu erau lămuriţi asupra Dumnezeirii ascunse în firea omenească. Un exemplu: Cînd Domnul a poruncit vînturilor şi valurilor să se potolească, Ucenicii se-ntrebară miraţi: „Cine este acesta că şi vînturilor şi mării îi porunceşte?” (Luca 8, 25). Ei nu-şi dădeau seama de divinitatea ascunsă în trupul omenesc al Domnului. Şi tot aşa n-au înţeles Apostolii nici cuvintele: „Stricaţi acest templu şi în trei zile îl voi ridica” (Ioan 2, 19). Fără pricepere s-au dovedit şi după minunea înmulţirii pîinilor. „Nu pricepuseră nimic de la pîini, că era împietrită inima lor” (Marcu 6, 52). Cu ocazia schimbării la faţă, Petru spuse Domnului: „Învăţătorule, bine este nouă să fim aici şi să facem trei colibi: una ţie şi una lui Moise şi una lui Ilie, neştiind ce spune” (Luca 9, 33).

Ştiind că firea omenească se dezvoltă treptat nu prin salturi şi ştiind de asemenea că aceasta nu poate primi prea multe învăţături deodată, Domnul îndruma şi pregătea cu grijă pe Apostoli în direcţia punerii lor în situaţia de a mărturisi cu toată hotărîrea credinţa în divinitatea Lui. După ce la-ntrebarea: „Cine zic oamenii că sînt eu, Fiul Omului?” Apostolii răspunseră: „Unii, Ioan Botezătorul, alţii Ilie... sau unul din prooroci” (Matei 16, 13—14), Domnul se adresează direct lor: „Dar voi cine ziceţi că sînt?” În numele Ucenicilor vorbeşte Sf. Petru: „Tu eşti Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu” (Matei 16, 16). Ca oameni Apostolii au putut spune că Iisus e un prooroc, un drept, un trimis al lui Dumnezeu, dar totuşi om. Mărturisirea Dumnezeirii lui Hristos nu e un rezultat al puterilor cunoaşterii fireşti, ci e rezultatul unei inspiraţii de sus. „Ceea ce prin propria lor ştiinţă n-au putut spune, a spus-o Harul. Întărind prin aprobarea Sa mărturisirea (lui Petru), îi instruieşte pe toţi: „Fericit eşti Simone Bariona că nu trup şi sînge ţi-a descoperit ţie aceasta, ci Tatăl meu cel din ceruri” (Matei 16, 17). Bariona înseamnă: fiul lui Iona. Expresia aceasta nu e adăugată întîmplător. Ea vrea să exprime adevărul că după cum, ca fiu al lui Iona, Simon Petru este deofiinţă cu tatăl său, la fel, ca Fiul al lui Dumnezeu, Iisus Hristos este deofiinţă cu Tatăl. „Deoarece m-ai numit Fiul lui Dumnezeu, cele privitoare la mine învaţă-le pornind de la tine. Căci după cum tu eşti om născut din o parte a celui ce naşte. Dumnezeirea e înafara împărţirii”. Mărturisirea lui Dumnezeu înseamnă: Fiul cel întrupat este deofiinţă cu Tatăl. Cele două firi ale lui Iisus nu se amestecă şi nu se despart. „Nu se amestecă natura creată cu cea necreată... Fiul e necreat şi prin iconomie poartă trup ca pe o pur-

pură neîmpărțită, deplină și completă. Ceea ce se naște nu e un membru sau o parte a celui ce naște. Dumnezeuirea e în afara împărțirii“. Mărturisirea lui Petru despre divinitatea lui Hristos „este adevărata piatră a evlaviei, este baza mântuirii, zidul credinței, temelia adevărului. Căci altă temelie nimeni nu poate pune afară de cea pusă care este Iisus Hristos“ (I Cor. 3, 11). Conținutul acestei tratări întărește și el constatarea că Vasile de Seleucia a acordat atenție și elementului exegetic didactic, vădindu-se ca un versat cunoscător al Scripturilor.

De o remarcabilă spontancitate și vivăcite ni se pare tratarea cuvântării a treizecea. E vorba aici de tâlcuirea cuvintelor: „*Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni*“ (Matei 4, 19). După ce arată împrejurările istorice în care Domnul a rostit cuvintele acestea, oratorul se lasă în voia talentului său inspirat, desfășurându-și amplu gândurile și sentimentele. „O, sfat înalt și înțelepciune nemuritoare! El a rînduit ca oamenii muritori să-nvețe pe alții... învățătura... adusă din cer... A lăsat la o parte... serviciile puterii regale, a respins puterea bogăților, a ocolit puterea retorilor și n-a umblat după limbajul filozofilor...“

Lăsînd cetele îngerești în liniștea lor, El a cutrecierat porturile, fluviile, țărmurile mării și atelierele de lucru voind să ia de aici pe slujitorii dogmelor. Și stînd lîngă țărm rostea îndemn zicînd: „*Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni*“. „Am venit, zice, să vă vînez. Caut pescari, nu regi. Corăbieri vreau să angajez, nu prinți. Încetați de a vă mai lupta cu marea cea neînsuflețită. Transferați pe pămînt arta voastră de a pescui. Căci pămîntul cuprinde o întreagă mare a împietății. Aruncîndu-vă mrejele aici veți vîna o pradă care va sluji dreptății. Veniți după mine, voi discipolii mei și dascălii ecumenici. Slujiți-vă de meșteșugul vostru în folosul cerului. Marea idololatriei este revărsată peste tot, creatura e acoperită de norul mulțimii zeilor, toate le inundă adîncul împietății. Oamenii sînt cufundați în valurile ispitelor demonice. Lumea miroase greu a sînge și e plină de murdăria sacrificiilor omenesti. Pentru acei oameni vă voi face pescari-medici. Boala însăși reclamă o lucrare ca a voastră — să ne folosim de doctoria cea bună pentru tămăduirea creaturii aflate-n primejdie. Veniți după mine. Și aceia părăsindu-și mrejele merseară după el“. Ei n-au zis că chemarea ce li s-a adresat ar fi o vorbă spusă așa, fără temei. Nici nu s-au gîndit să-i răspundă Domnului, dînd expresie slăbiciunilor și nepregătirii lor. Ei nu s-au gîndit să-l întrebe: „Ce bogății să arătăm noi oamenilor ca să-i putem mișca? Le vom arăta oare mrejele noastre rupte și vom vîna mulțimile cum vînam sălbătăciunile? Ce limbă să folosim și prin ce frumuseți de stil să captivăm pe ascultători? Vom atrage oare pe regi folosindu-ne de limba noastră de pescari? Noi am fost deprinși că pescuim pești, nu oameni“. Apostolii nici n-au vorbit și nici măcar n-au gîndit asemenea lucruri. „Ci trași de undița cuvîntului lui Hristos, ei îl urmară pe Domnul... *Veniți...* și cei chemați merseară după El. O, cuvinte întărite prin fapte! *Veniți!* Eu voi adăuga cuvintelor voastre momeală. Prin graiurile voastre voi converti poame și cetăți“. În continuare se arată că deobicei Dumnezeu se folosește de cele slabe pentru a-și arăta puterea Sa. O victorie e cu atît mai măreață cu cît a fost obținută cu arme mai puține și mai simple. Succesele misionare ale Apostolilor sînt cu atît mai impunătoare cu cît ei au fost de jos, din ceata oamenilor simpli. „După ce Domnul s-a înălțat la cer ei (Apostolii)

pescuiră neamurile în mrejele Harului. Mai întâi își aruncară plasele asupra adunărilor iudaice și îndată prinseră ca la trei mii (Fapte 2, 41). A doua aruncare de mreajă a scos ca la cinci mii" (Fapte 4, 4). După ce arată împrejurarea în care s-a realizat convertirea acestora, oratorul vorbește despre convertirea lui Cornelius, apoi despre convertirile realizate dincolo de confiniile Palestinei: în Cipru, Pamfilia, Macedonia, Tracia, Grecia, Roma, care, ascunzându-și cununa, se înclină cu adânc respect în fața predicii despre Cruce. Una după alta cetățile căzură „pradă” în mrejele Apostolilor. Care n-au încetat să le arunce pînă ce n-au prins în mrejele Domnului lumea-ntreagă. O, lucruri neașteptate și peste puterile firii! Înfricoșându-se de cele văzute, diavolul n-a suferit să vadă mîntuirea răspîndindu-se în lung și-n lat, și împresură cu moartea pe propovăduitori, împingînd contra pescuitorilor niște pești foarte sălbatici. Dar acceptînd moartea, Apostolii n-au încetat a pescui nici după ce și-au încheiat viața, ci ei împlinesc și după moarte porunca Domnului, neuitînd nici chiar în mormînt de pescuit. Căci cînd Harul voiește vorbesc și mormintele”.³⁹

Deși puternic hiperbolizată, expunerea cuprinde bine reliefată învățătura că, deși oameni simpli, Apostolii s-au arătat totuși deosebit de receptivi față de Evanghelie, pe care au răspîndit-o urbi et orbi, călăuziți și întăriți de puterea Harului dăruit lor de Hristos-Domnul. Predica aceasta formulează limpede teza, că forța de atracție, de impresionare și de convertire a învățaturii creștine nu-și are izvorul în propovăduitor, ci în autorul învățaturii. Adică în Mîntuitorul Iisus Hristos.

În *cuvîntarea asupra vameșului și fariseului*, după ce enumeră o mulțime de vindecări trupesti săvîrșite de Iisus, oratorul relevă în continuare că Domnul a acordat o atenție cu totul deosebită păcatelor ca izvoare ale dezechilibrului, diformării și alterării vieții interioare. Între păcate, de o nocivitate cu totul particulară este superbia, trufia. Multe pasiuni și vicii înconjoară sufletul întocmai ca o oaste; Mîndria însă e ca o cetate a viciilor care luptă contra lui Dumnezeu, ignorează drepturile firii și e stăpînită de o boală diavolească. Poți să duci în mijlocul ei întregul cor al virtuților, dacă în frunte rămîne trufia, aceasta va stinge toate luminile aceluia.

Unde există îngîmfare postul nu folosește la nimic. Însăși castitatea e fără rost atunci cînd e atinsă de boala mîndriei. Dumnezeu și-ntoarce fața de la dreptatea pusă în slujba arogantului. Urăște binefacerea izvorînd dintr-un suflet tumefiat de îngîmfare. „O, rău nemaiauzit, care devalorizează agoni-seala virtuților! O, boală străină de iubirea cerească! Pe cei ce săvîrșesc alte păcate, Ziditorul său îi socotește vrednici de milă, cînd se căiesc, sau îi pedepsește cînd stăruie cu înverșunare în păcatele lor. Numai „celor mîndri Dumnezeu le stă împotrivă” (Iac. 4, 6), ca unora pe care-i socotește nu slujitori, dar vrăjmași ai Săi. De aceea Hristos, îndemnînd ceata Apostolilor să se depărteze de patima trufiei, le-a spus: „Cînd veți face toate cele ce vi s-au poruncit, să ziceți: Slugi netrebnice sîntem” (Luca 17, 10). El a spus acestea pentru a împodobi truda Apostolilor cu frumusețea smereniei. Căci numai smerenia este adversara trufiei care a despuiat sufletul de podoaba virtuților. Smerenia ia apărarea celor păcătoși și-i pune în condiția de a dobîndi victoria. Primește dovada spuselor mele din parabola vameșului și a fariseului”. Parabola e învăluită în lumina vie a unei interpretări care vădește

la autor nu numai simț psihologic, dar și vie sensibilitate duhovnicească. Oratorul compară trăsăturile cele mai caracteristice ale vieții fariseului cu acelea ale vameșului.

Fariseul se îngîmfă vorbind despre sine; vameșul se pleacă și se învâluie tăcut în smerenia lui. Fariseul se prezintă ca păzitor al Legii și virtuții; Vameșul se acuză aspru pe sine. Își mărturisește vina, păcătoșenia, răutatea. El pune-n fața lui Dumnezeu lăcomia rapace, neîndurătoarea pornire spre jaf, extorcarea nemiloasă la care supunea pe cei ce treceau prin punctul de vamă aflat în grija lui. Plata vămii însemna pentru unii plînsset amar, mizerie pentru alții. Conștiința unor asemenea fărădelegi îndurera pînă la copleșire inima vameșului. Dar fariseul? „Fariseul a venit aducînd după părerea sa, o comoară întreagă de virtuți. Și ce face el? Stînd, se ruga plin de sine. Vorbea cu ochii ridicați spre Dumnezeu și se aștepta să fie răpit în cer ca să discute acolo cu Dumnezeu“. „Multumescu-ți — zice — că nu sînt ca ceilalți oameni“. „Frumos“ început pentru o rugăciune de mulțumire...“ Erijîndu-se în judecător, condamnă lumea-ntreagă și pronunță o sentință de desființare a tuturor celorlalți. „Nu sînt ca ceilalți“. Nici unul nu-i aici la rugăciune, decît eu singur. Toți își văd de treburile lor. Eu singur mă gîndesc la tine. Doamne, precum vezi, eu sînt singurul om drept. „Eu singur sînt purtătorul virtuților Tale. Pămîntul ar fi pustiu de virtute dacă n-aș călca eu pe el. Nu sînt ca ceilalți... și nu sînt ca acest vameș“.

Fariseul, în loc să vină cu conștiința celui ce simte nevoia să se roage, își arogă dreptul de a judeca împreună cu Dumnezeu pe vameș: „După mine, acesta murdărește chiar și numai prin prezența sa, rugăciunile mele. Aș prefera să nu-l văd ca să nu-mi mai aduc aminte de crimele lui“. Eu? „Eu postesc de două ori pe săptămîină pentru a nu cheltui prea mult. Dau zeciuiala din toate cele ce am“, atrăgîndu-i astfel atenția lui Dumnezeu asupra obligațiilor pe care la rîndu-l le are față de el, față de fariseu. „Cele prescrise de lege le-am împlinit cu asupra de măsură. Am practicat mai multe virtuți decît cer poruncile. Templul s-a îmbogățit după urma ofrandelor mele“. Dar vameșul? „Stînd departe nu îndrăznea să-și ridice nici ochii către cer“. Conștiința păcatelor îl împiedica de a înainta mai mult. Amintirea abaterilor săvîșite îi pironea privirea în pămînt „și suspinînd din adîncul inimii își lovea pieptul, se pedepsea înaintea Judecătorului, își sfîșia sufletul prin plînsset, își izbea inima cu mîna, devenind propriul său călău și rostind în timp ce se auto-flagela: „Milostiv fii mie păcătosului“ (Luca 18, 13). N-am nici o faptă bună care să mă ia sub ocrotire la judecată. Întreaga mea ființă e rănită de păcate. Sînt înconjurat de valurile nedreptăților, văd marea răutăților mele. Cine mă va vindeca de relele mele? Unde să mă duc după ajutor? Ce faptă bună aș putea arăta cînd nici măcar fără voie n-am lucrat ceva de folos? Ce binefacere să arăt în locul greșelilor mele? Cum să scap de acuzatorii mei cei dreپți? La care să mă uit? De la care să-mi întorc privirea? Ce să trec sub tăcere? Ce voi spune? Pentru care faptă voi cere îndurare? Pe care dintre păcate să le arunc? Pe care să le ascund? Pe care-l voi plînge? Voi mai privi oare spre cerul pe care l-am batjocorit cu nedreptățile mele? Îmi voi îndrepta privirile spre Dumnezeul împotriva căruia am rostit bucurios blasfemii? Pentru nenorocirile mele nu aflu decît un singur remediu: Să alerg la îndurarea lui Dumnezeu și așa voi ocoli primejdia. „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosul!“ Nu fapte ale dreptății, ci păcate voi arăta. O, judecătorule, să nu rostești

și-mpotriva mea sentința dată contra fariseului și să nu mă respingi și pe mine împreună cu el ! Știu că Ziditorul este drept, nu-l cunosc ca Judecător. Umblu după iubirea Lui, singura putere mîntuitoare a oamenilor. Eu arăt rănile, tu adu vindecarea.

Dar ce face cel ce aude rugăciunile tuturor? Ce spune judecătorul după ce i-a ascultat pe cei doi, pe vameș și pe fariseu? Să vedem ce sentință rostește asupra păcătosului smerit și ce sentință împotriva dreptului îngîmfat. „Vameșul s-a coborît mai îndreptat decît fariseul” (Luca 18, 14). Ordinea s-a inversat. Înaintea dreptului Judecător vameșul s-a vădit mai drept decît fariseul. S-a transformat însăși natura lucrurilor: cel înălțat a fost aruncat jos din trufia lui, iar cel ce s-a smerit a fost înălțat prin sentința Judecătorului. O, vameșule, care ai negociat cu bunătatea divină ! O, vameșule, care ți-ai primit cinstit darea dintr-un port bun ! O, om păcătos, care ai arătat păcătoșilor calea încrederii în salvare ! Ai arătat că perceperea de biruri dispune de puteri mai mari decît dreptatea, neîncetînd să strîngi dări pînă ce nu l-ai făcut birnic al tău pe însuși Iisus Hristos ! Grea dare superbia ! Grea și potrivnică lui Dumnezeu? „Nu sînt, zice, ca vameșul acesta” (Luca 18, 11). Adevăr grăiești, fariseule. Căci acela ți-a luat-o înainte prin smerenia lui... „Postesc, zici, de două ori pe săptămînă” (Luca 18, 12). Trudă zadarnică, din pricina trufiei tale. Patima sufletului l-a despuiat de răsplată. „Nu sînt, zici, ca ceilalți”. Cînd Avraam vorbea cu Dumnezeu era el, protopărintele tău, sau al vameșului, a cărui purtare îl apropie de patriarh? Oare n-a spus el privind spre pămînt: „Eu sînt pămînt și cenușă” (Gen. 18, 27). Vezi cum recunoașterea realității firești i-a adus favoarea lui Dumnezeu? Și plecîndu-se mai degrabă cu cugetul decît trupest, el vorbea cu Dumnezeu. Ai auzit și cîntul lirei lui David: „Inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 18). Așa a vorbit cu Dumnezeu și Moise, învățătorul tău, zicînd: „Cine sînt eu ca să mă duc la Faraon?” (Exod. 4, 10)...⁴⁰

Vameșul și fariseul: două tipuri de credincioși situate la antipozi și pe care oratorul îi prezintă în linii și culori vrednice de un bun cunoscător al tipologiei moral-religioase, dar și al tehnicii retorice.

Chiar dacă uneori autorul alunecă în exagerări și se lasă atras de mulțimea artificiilor retorice, rămîne totuși mereu vizibilă străduința lui de a expune și explica învățătura; de a o argumenta, de a combate erorile în materie de credință, și de a aplica învățătura la viața ascultătorilor. Iată motive care ne obligă să primim cu rezerve afirmația unora ca de pildă a lui S. Kreuz, că predicile lui Vasile de Seleucia n-ar avea vreo valoare exegetică.⁴¹

Ce privește *încheierile cuvîntărilor* episcopului din Seleucia, acestea sînt în general scurte. De exemplu, în Cuvîntarea La Moise, încheierea se rezumă la aceste propoziții: „Tu însă același ești și anii tăi sînt fără de sfîrșit” (Ps. 101, 28). „Lui fie-i slava în veci. Amin”.⁴² În Cuvîntarea la Elisei și Sunamiteanca: „Deci și noi aflîndu-ne în furtuna ispitelor să strigăm aducînd slavă Tatălui și Fiului și Sf. Duh acum și pururea și în vecii vecilor nesfîrșiți. Amin”.⁴³ „Zice Mîntuitorul cel iubitor de oameni: ... „Tu, Petre, mă îndemni

⁴⁰ Oratio 35, col. 373—384.

⁴¹ A. Kreuz: Basileios von Seleucia — în: Lexikon... II Aufl. Bd. 2, Herder 1958, col. 37.

⁴² Oratio 9, col. 137.

⁴³ Oratio 10, col. 147.

să nu accept moartea"... Dar „acceptarea Patimilor constituie calea spre mîntuire. Crucea este mijlocitoarea împărăției. Dați dovadă că sînteți următori ai învățăturii mele și cînd vă aflați în necazuri. Astfel pătîmind împreună cu mine veți și împărăți împreună cu mine". Căruia i se cuvine slava și puterea în veci Amin".⁴⁴

Explicația încheierilor scurte trebuie căutată, credem, în faptul că, bun cunoscător al regulilor retoricii, episcopul predicator nu mai socotea potrivit să dea îndemnuri speciale după o expunere vibrantă, însuflețită, răscolitoare, a temei. Neînsistînd în unele cuvîntări asupra încheierii, autorul urmărea să obțină rezultate, lăsînd să lucreze liber în sufletul păstorilor emoția stîrnită într-însii prin forța și dramatizarea expunerii.

Dar oratorul la care ne referim folosește și încheieri de o mai largă respirație. De pildă, Cuvîntarea 12 încheie așa: „Să năzuim și noi după dătătorul mîntuirii. Să iubim pe medicul care, lăsînd la o parte focul și fierul, ne tămăduiește sufletul folosind ca leac doctoria. Toți avem nevoie de o asemenea tămăduire. Împotriva bolii noastre comune să folosim doctoria comună. Ascultați-l pe Ioan strigînd: „Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor!" Să ne apropiem de Mîntuitorul care, întinzînd mîinile spre noi, ne trage la Sine zicînd: „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi". Lui să-i fie slava și puterea în veci. Amin."⁴⁵

Iată și alte încheieri: „Am cunoscut puterea pocăinței. Am cunoscut și întrebuintarea doctoriei. Să nu-ncețăm a ne folosi de acest dar, și cînd cădem să ne și tămăduim. Ca nu cumva din pricina nepăsării să batjocorim Harul. Să n-ascundem rănilor incurabile ale păcatelor. Să n-așteptăm a fi vindecați prin foc. Să strigăm și noi: „Doamne, am păcătuit!" și vom primi și noi aceeași sentință de la Stăpînul cel prea iubitor de oameni și care zice: Domnul ți-a iertat păcatul. Lui i se cuvine slava și cinstea în vecii vecilor. Amin."⁴⁶

Cuvîntarea în legătură cu jocurile olimpice are un final plin de forță și în care se simte vibrînd hotărîrea neînduplecată a oratorului de-a îndruma voința ascultătorilor în direcția țintei ce și-a propus. „Să ne-ntoarcem inimile de la cele diavolești. Să ne depărtăm de diavol ca nu cumva să fim din nou legați de el prin viclenie. Să stăm strînși în jurul lui Hristos spre a nu fi separați de El în chip diavolesc. Căci, iubiților, viața este scurtă, moartea va veni pe neașteptate și sub ochii noștri, se abat atîtea nenorociri asupra cetăților. Să fugim de vrăjmașul cel dintru început al oamenilor și să alergăm la Hristos cel pururea iubitor de oameni. În viața aceasta ni s-au rînduit anumite servicii și ne-așteaptă o zi a socotelilor, o judecată care nu poate fi ocolită; ne așteaptă un judecător neîmblînzit, care ori ne va chema în împărăția Sa, ori ne va arunca în gheena. Partea ce ne-o vom alege aici, pe aceasta o vom lua în stăpînire acolo. Soarta ce ne-o pregătim aici, de ea ne vom bucura dincolo.

Să fugim, deci, de întunericul cel veșnic și să iubim împărăția cerurilor. Să fugim de viermele neadormit și să alergăm spre cununa cea nepieritoare. Să fugim de focul cel nestins și să alergăm la Domnul cel bun și de oameni iubitor.

44 Oratio 31, col. 349.

45 Oratio 22, col. 169.

46 Oratio 18, col. 225.

Acestea vi le spunem, acestea vă sfătuim, acestea le rostim împreună cu Pavel: „Să umblăm cu vrednicie după chemarea cu care sîntem chemați în Hristos” (Filip. 4, 1), căruia se cuvine slava și puterea n vecii vecilor. Amin”.⁴⁷

Cu rarissime excepții, cuvîntările lui Vasile de Seleucia se încheie obișnuit cu o *doxologie bristologică*.

Drept *formulă de adresă* oratorul de care ne ocupăm folosește obișnuit expresii ca: O, iubitele,⁴⁸ sau: O, iubiților⁴⁹; O, prea bunule.⁵⁰

Cît despre stilul cuvîntărilor lui Vasile de Seleucia socotim potrivit să amintim în această privință aprecierile patriarhului Fotie.

După ce înșiră predicile episcopului la care ne referim, patriarhul continuă: „Din aceste cuvîntări, predicatorul se vădește ca un creator, poate unic, în materie de tropi, de expunere impetuoasă și inspirată, și care-și păstrează în același timp limpezimea și frumusețea limbii. Dar pentru că se folosește prea mult de tropi și figuri retorice, produce sațietate; sau mai degrabă pentru că aleargă după acestea cu asiduitate și fără măsură, trezește neplăcere în ascultători și dă prilej la obiecția că autorul n-a fost în stare să-și înfrîneze firea cu ajutorul artei și să stăpînească cu ajutorul regulilor ceea ce e fără rînduială.

Dar deși se folosește în mod exagerat de tropi, lăsîndu-ne impresia unui izvor de expresii figurate, el nu alunecă în expuneri lipsite de importanță și nici nu le întunecă înțelesul prin lipsa de siguranță. Ci prin scurtimea frazelor și perioadelor și prin pregnanța expresiilor el știe înlătura dificultățile vorbirii figurate. Dar, cum am mai spus, exagerarea anulează frumusețea, iar afluența tropilor nu-ngăduie să fie valorificate legile oratoriei”.⁵¹

Ce rezultă din textul acesta?

Rezultă că Vasile de Seleucia a fost un orator bine înzestrat, dar că a folosit în mod exagerat artificiile artei retorice. Într-adevăr — cum se poate vedea în oarecare măsură și din textele redată mai sus — el se lasă uneori ispitit de o anumită facilitate, de o anumită dexteritate în întocmirea de fraze și perioade de remarcabilă euforie și euritmie, dar lipsite de un conținut mai consistent.

Același lucru se poate constata și din utilizarea nu arareori exagerată a tropilor și figurilor literare.

Dintre tropi folosește mai ales *alegoria*, *metafora* și *hiperbola*, iar dintre figurile retorice — *repetițiunea*, *perifraza*, *antiteza*, *interogația*, *exclamația* etc. Pentru exemplificare dăm cîteva exemple de exclamații: „O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Cum caută ca și cum nu l-ar cunoaște pe cel ce însuși l-a alungat! Și cum El care e pretutindeni de față, îl cheamă ca și cum nu l-ar vedea: „Adame, Adame, unde ești?”⁵² în aceeași cuvîntare ceva mai jos: „O, lucruri neașteptate! În vestibulul morții se citește inscripția învierii. Căci pentru ce nu intră întîi Adam pe porțile morții cînd prin căderea de la legea naturii a atras asupra sa moartea? De ce sentința morții nu s-a rostit mai întîi împotriva Evei, din pricina căreia firea-ntreagă a fost supusă judecății? „Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce”. Dumnezeu a îngăduat ca mai întîi să moară Abel (a îngăduit, nu l-a predat anume; căci Dumnezeu nu

47 Oratio 27, col. 316.

48 Oratio 3, col. 49; Oratio 8, col. 124; Oratio 9, col. 133; Oratio 11, col. 153.

49 Oratio 28, col. 316.

50 Oratio 39, col. 433.

51 Biblioth. Cod. 168 — în: MPG 103, col. 492—493.

52 Oratio 4, col. 60.

a dat pe cel drept morții, ci doar nu a împiedecat moartea de a pătrunde în el); și anume a îngăduit ca mai întâi să moară Abel... pentru a se pune o bază șubredă morții..."⁵³ Sau tot acolo: „O, Caine, ce faci? Pentru ce guști sânge omenesc? Pentru ce dai învățătură despre moarte, când tu n-ai învățat-o de nicăieri?” „O, Caine, pentru ce fugi de pedeapsă? Pentru ce fugind de pedeapsă, alergi după moarte?”⁵⁴

În cuvîntarea La Noe: „O, lucruri minunate! Cum de nu s-a sfărîmat arca lovindu-se de munți?... O, corabie mai tare ca paradisul! Căci într-însa se află și șarpele împreună cu alte viețuitoare. În paradis lemnul a fost instrument al morții, aici cîrma corabiei a fost lemn al salvării. Acolo s-a arătat căderea lui Adam; aici Noe e căutat ca un loc de salvare. O, Noc, strămoș al neamului omenesc, și mai de cînte decît Adam! O, păzitor mai statornic al chipului lui Dumnezeu! O, sfîrșit și în același timp început al zidirii...” și tot așa pînă la ultimul rînd, întreaga încheiere a acestor cuvîntări nefiind alcătuită decît din asemenea exclamații.

Aproape aceeași e situația în partea finală a cuvîntării a șasea: La Noe: „O, corabie, școală a virtuții! O, salvatoare a vieții ce ți s-a încredințat în vreme de primejdie! O, corabie, umbră și icoană a lemnului mîntuitor!” etc.⁵⁵

În cuvîntarea la Avraam: „O, tărie de suflet! N-a gemut. N-a vărsat lacrimi. Nu s-a lăsat biruit de pieire. „O, porunci neobișnuite! O, cerințe abhorate de legile firii!”⁵⁶ etc. etc.

S-ar mai putea cita încă multe asemenea exemple, fiindcă aproape nu e cuvîntare în care exclamațiile și întrebările să nu fie folosite masiv, nu arareori pînă la exces. Se poate spune, deci, că predicile lui Vasile de Seleucia suferă de o exagerată utilizare a artificierilor retorice. Se cuvine să adăugăm, însă, că desfășurarea expunerii într-un crescendo susținut; frazele scurte și supuse unei dinamici stimulatoare, răscolitoare, suflul cald care le animă, atmosfera de seriozitate pe care o degajă ne îngăduie să conchidem că predicile la care ne referim au fost rostite de un om adînc pătruns de răspunderea ce-i revenea în calitate de episcop, față de transmiterea și răspîndirea printre credincioși a mesajului scripturistic.

O dovadă în acest sens o constituie, între altele, *prețuirea înaltă pe care oratorul o acorda Scripturilor*, izvorul principal al cuvîntărilor sale.

Scriptura nu-i o scriere oarecare, învață episcopul de Seleucia. Ea e carte „inspirată de Dumnezeu”, „e dascăl al virtuților”, dascăl care nu se limitează numai la enararea faptelor bune ale dreptilor, dar denunță și păcatele lor condamnîndu-le.⁵⁷ Întreaga Scriptură cuprinde doctorii pentru bolile sufletești, dă îndemnuri la virtute și la luptă împotriva răutății. Promovarea virtuții și denunțarea și combaterea răutății nu le face numai pe cale verbală, dar și prin prezentarea de exemple: pozitive, care trebuiesc imitate, și negative, care trebuiesc condamnate și ocolite.⁵⁸

„Scriptura cea inspirată de Dumnezeu... dă învățătura al cărei cîștig este nemurirea; arată cîtă evlavie să punem în truda pentru paradis; în ce chip poate fi dobîndit cerul; în ce chip cineva își agonisește tezaure cerești; în ce chip îl va moșteni pe Hristos; cum va împărăți împreună cu Hristos și cum va scăpa de gheena; cum va birui focul care va să vină; cum, scăpînd de

53 Oratio 4, col. 65.

54 Ibid., col. 72—73.

55 Oratio 5, col. 84; Oratio 6, col. 101.

56 Oratio 7, col. 105, 109; cf. și Oratio 8, col. 121, 125; Oratio 9, col. 132; Oratio 12, col. 168; Oratio 14, col. 185; Oratio 15, col. 197, 201; Oratio 16, col. 208, 209, 213; Oratio 17, col. 225; Oratio 19, col. 237, 244, 245 etc.

57 Oratio 17, col. 216.

58 Oratio 4, col. 64.

judecată, va deveni prieten al Judecătorului. Scriptura învață toate aceste lucruri. Și enunțându-le, ea instruieste pe ucenici, nemulțumindu-se numai cu comandamente verbale, ci dînd îndemnuri mai de grabă prin fapte concrete”.⁵⁹

Mai mult, Scriptura nu dă numai învățătură, ci dă și puterea necesară practicării învățaturii. Ea e ca o fîntînă în care dacă se sapă „cu puterea propovăduirii” rezervorul cel gol al sufletului se va umple de Har”.⁶⁰

Harul, acesta e hrana sufletului. „Cel ce dă hrană pentru trupuri, dă și pentru suflete. Iar hrana sufletească o constituie ospățul dumnezeieștilor cuvinte. Dacă trupul se hrănește cu alimente trupesti, dezvoltîndu-se, el cel supus pieirii, — prin alimente supuse stricăciunii, sufletul se hrănește prin cunoașterea adevărului, prin înțelegerea Ziditorului, prin aplicarea la viața sa a tîlcuirii lucrurilor dumnezeiești,⁶¹ cuprinse în Scriptură.

Dar tocmai pentru că Scriptura e o carte inspirată cuprinzînd cuvîntul lui Dumnezeu, ea nu poate fi tîlcuită oricum. Învățătura creștină nu e o creație a propovăduitorului. Nu crește din puterile lui. Și atunci pentru a o înțelege corect și pentru a o tîlci și transmite curată ascultătorilor, e necesar ca predicatorul să fie ajutat de o putere de dincolo de el, și anume e necesar să fie ajutat de puterile dumnezeiescului Har.⁶² De aceea — ne lăsă să înțelegem autorul — cei ce au căzut din Har, cei ce n-au știut păstra nesfîșiat trupul Bisericii,⁶³ așa cum sînt Arie, Eunomic și alții, unii ca aceștia nu pot vedea adevăratul cuprins și înțeles al Scripturilor.⁶⁴ O altă dovadă că episcopul de Seleucia a avut o vie conștiință a responsabilității sale omiletice o constituie stăruința depusă întru a da cît mai multă Scriptură ascultătorilor săi, întru a-i aduce și menține în ambianța învățăturilor și simțămintelor cuprinse în Descoperirea dumnezeiască. De pildă, în cuvîntarea primă — care n-are nici trei pagini — valorifică zece texte; în cuvîntarea nouăsprezecea — cam de aceeași extensiune — folosește paisprezece texte; în cuvîntarea douăzeci și trei utilizează șaisprezece locuri; în cuvîntarea douăzeci și cinci — ia în slujba temei nu mai puțin de treizeci și patru de texte scripturistice atît din Vechiul cît și din Noul Testament etc. Și nu e vorba de o îngrămădire de citate sau de o simplă juxtapunere a lor ci de o conștiincioasă utilizare a textelor în scopul de a da, prin tîlcuirea lor, o bună substanță predicilor și o consistentă hrană duhovnicească păstoriților.

De altfel, episcopul însuși mărturisește că în activitatea sa predicatorială se călăuzește nu după bunăvoința, inițiativa sau dispoziția proprie, ci după implacabilele cerințe ale unei legi, ale legii propovăduirii. De la legea aceasta nu există dispensă pentru cel hirotonit. Oricare i-ar fi înzestrarea, preotul predicator e dator să transmită învățătura Evangheliei deplin încredințat că în activitatea aceasta el va fi mereu sprijinit de un ajutor de sus, de dumnezeiescul Har. „Din nou legea propovăduirii ne îndeamnă să dăm învățătură. Din nou ne dă puterea ca să udăm grădina cea spirituală cu picături de rouă. Din nou ne cheamă pe noi cei săraci să fim dătători de ospețe bogate. Dar Harul nu

59 Oratio 14, col. 181, 183.

60 Oratio 13, col. 172.

61 Oratio 16, col. 204.

62 Oratio 2, col. 49; Oratio 4, col. 61; Oratio 39, col. 429 etc.

63 Oratio 39, col. 449.

64 Oratio 32, col. 349.

e sărac și nici dăruitorul nu-i fără mijloace. Care, văzînd credința ascultătorilor ne instruiește din destul limba ca să reverse prin noi asupra voastră apa cea duhovnicească”.⁶⁵

S-a spus despre predicile lui Vasile de Seleucia că au fost valorificate ca material de inspirație de către Roman Melodul (sec. V—VI), în compozițiile sale imnografice.⁶⁶ Afirmația e întemeiată. Într-adevăr, o cercetare atentă ne îndreptățește să conchidem că, de pildă, imnele 9—20⁶⁷ în care se vorbește pe de o parte despre importanța postului, iar pe de alta despre viclenia, duplicitatea și perfidia de care se folosește diavolul pentru a-i determina pe proto-părinți la călcarea poruncii s-au inspirat din cuvîntarea a treia a episcopului de Seleucia.⁶⁸

Imnele la Noe: 1—20⁶⁹ s-au inspirat în oarecare măsură, din cuvîntarea a cincia și a șasea.⁷⁰ Imnele la Sfîntul Ilie: 1—33¹⁷ prezintă frapante asemănări cu cuvîntarea unsprezecea a lui Vasile de Seleucia.⁷² De exemplu, imnul prim care are acest conținut: „Văzînd imensa nedreptate a oamenilor pe de o parte, iar pe de alta văzînd imensa iubire a lui Dumnezeu față de oameni, profetul Ilie, tulburat de minie, rosti către Dumnezeu îndurării aceste cuvinte fără milă: „Araă-ți mînia față de cei ce te disprețuiesc, tu, judecătorule al dreptății desăvîrșite!” Dar nicidecum Ilie n-a putut să determine pe Preamilostivul ca să pedepsească pe cei ce-l disprețuiau. Căci Domnul nu-ncetează s-aștepte cîința tuturor. El, singurul iubitor de oameni”.⁷³ Imnul acesta e calchiat pe următorul text din cuvîntarea unsprezecea a episcopului de Seleucia: „Cînd a văzut pe iudei cum se foloseau fără nici o măsură atît de bunurile cerului, cît și de cele ale pămîntului, ignorînd în același timp pe dătătorul lor; cînd i-a văzut cum au schimbat iubirea față de Dumnezeu în prilej pentru impietate îndreptînd asupra demonilor cinstea cuvenită lui Dumnezeu, profetul cuprins de minie... a spus: „Viu este Domnul... în acești ani nu va fi nici rouă, nici ploaie pe pămînt” (III Regi 17, 1).⁷⁴

Imnul trei are acest cuprins: „Am să judec eu în locul Ziditorului: voi nimici de pe pămînt pe cei neevlavioși și eu voi dicta pedeapsa. Dar mă tem de bunătatea lui Dumnezeu: știu că sînt deajuns cîteva lacrimi pentru a îndupleca pe prietenul oamenilor. Și atunci ce voi imagina împotriva bunăvîinței Sale nemărginite? Cum voi anula efectul milei Sale? Întărînd hotărîrea mea printr-un jurămint care să-l lege-n așa fel ca să nu poată, El, cel drept, să anuleze sentința mea aspră, ci să-l silească a o întări prin atotputernicia Sa, căci e singurul iubitor de oameni”.⁷⁵ Imnul se aseamănă foarte mult cu textul: „Mă tem de bunăvoința lui Dumnezeu față de oameni. Știu că prin lacrimi se lasă repede înduplecat. Știu că rugăciunile îl fac să cedeze și că puțină cîință îl determină să sisteze pedepsele. Mă tem să nu aducă prea devreme înlăturarea secetei... Și atunci ce voi face? Voi lega cu jurămint iubirea lui Dumnezeu față de oameni. Și cînd, rugat de ei, Dumnezeu va zice către mine: Să

65 Oratio 4, col. 61.

66 A. Kreuz: *Basileios v. Seleucia* — în: *Lexikon für Theologie und Kirche* 2 Aufl., Bd. 2, Herder Freiburg 1958, col. 37; cf. și Bardenhewer: *Geschichte der altchristlichen Literatur*, Bd. 4, 1—2 Aufl., Fr. i. Br. 1924, p. 303.

67 După ediția lui José Grosdidier de Matons: *Romanos Le Mélode, Hymnes*, vol. 1, Paris 1964, p. 81—89.

68 MPG 85, col. 53—57.

69 Ediția Grosdidier, 105—127.

70 MPG 85, col. 76—84; col. 84—101.

71 Ed. Grosdidier, p. 309—341.

72 MPG 85, col. 147—157.

73 Ne servim de traducerea lui Grosdidier, op. cit., p. 309.

74 MPG 85, col. 147.

75 Grosdidier, p. 311.

dau ploaie oamenilor, Ilie? eu voi răspunde: Viu este Domnul... în acești ani nu va fi nici rouă, nici ploaie pe pământ, decât prin cuvântul gurii mele" (III Regi 17, 1).⁷⁶

Faptul că Roman Melodul — cel mai mare poet bisericesc al tuturor timpurilor (Krumbacher) — a utilizat în opera sa predicile episcopului de Seleucia, poate fi interpretat ca semn sigur al prețuirii de care se bucurau atunci cuvântările conducătorului duhovnicesc al creștinilor seleucieni.

Vorbind despre predicile lui Vasile de Seleucia putem spune că ele se situează pe o treaptă care marchează trecerea de la o epocă la alta: de la epoca de culminantă dezvoltare a oratoriei bisericești, la una de mai scăzută densitate și strălucire a acestei oratorii.

Perioada în măreția căreia un Vasile cel Mare, Grigorie Nisanul, Grigorie de Nazianz, Ioan Gură de Aur, Augustin și alții investiseră un talent de mare forță creatoare și un imens volum de cunoștințe multilaterale, de credință și evlavie, era acum pe sfârșite. Desigur, ea continua să-și prelungească ecoul și să-și proiecteze lumina și asupra predicatorilor următori. Dar aceștia nu vor mai izbuti să se ridice la înălțimea cuvântărilor veacului de aur. Înzestrarea mai slabă, împrejurări neprielnice și alte cauze vor determina apariția semnelor unei alunecări a propovăduirii spre zona mai scăzută a pierderii de substanță, a verbalismului spumos, a imitației.

Asemenea semne pot fi identificate, în oarecare măsură, și în propovăduirea lui Vasile de Seleucia. Profuziunea de figuri stilistice, de exclamații, întrebări și metafore, avalanșa de propoziții paralele prezente în unele din predicile lui lasă impresia că, în ultimă analiză, ele nu fac altceva decât să mascheze minusul de fond, de substanță, de densitate a expunerii.

Cu toate acestea nu arareori cuvântările predicatorului seleucian ne îngăduie să întrevădem scînteierile unui talent oratoric remarcabil precum și să simțim vibrația puternică a unui conducător bisericesc conștient de marea sa responsabilitate pentru credincioșii săi înaintea lui Dumnezeu. Nu arareori întâlnim în predicile la care ne referim accentul energic al luptătorului hotărât nu numai să denunțe păcatul, dar și să-l înfrîngă; întâlnim patosul învăluitor, entuziast, avîntat al slujitorului bisericesc conștient că menirea predicii nu se poate limita la simpla transmitere de învățătură, dar că ea e chemată să încălzească și inimile ascultătorilor și să le convertească voințele la modul de viață cerut de Iisus Hristos Domnul.

Iată de ce truda întru cunoașterea predicilor episcopului seleucian nu poate fi fără utilitate. Dimpotrivă. Preotului de azi cunoașterea predicilor la care ne referim îi poate aduce un folos multiplu.

Întîi, ele îi pot pune la ndemînă unele nuanțe noi în materie de interpretare practică a Scripturii, nuanțe pe care nu le-nțînește la nici un alt propovăduitor al cuvîntului.

În al *doilea rînd*, din lectura — se-nțelege, fără păreri preconcepute — a lăsamîntului omiletic amintit — preotul de azi poate rămîne cu un spor de mijloace formale (figuri de stil, tehnica organizării materialului, gradarea expunerii etc.), bune de utilizat și în propria sa activitate predicatorială.

⁷⁶ Oratio 11: La Sf. Ilie — în: MPG 85, col. 149; Cf. și Imn 6 (Grosdidier, p. 315) — Vasile de Seleucia, Cuv. 11, *ibid.*; etc.

În al *treilea rând*, predicile în chestiuane pot stimula sensibilitatea și receptivitatea spirituală a preotului, intensificându-i totodată conștiința că învățăturile duhovnicești nu pot fi transmise altora fără să fie trecute mai întâi prin inima proprie.

În sfârșit, prin felul cum și-a împlinit misiunea de propovăduitor Vasile de Seleucia constituie un exemplu de neastîmpăr, de zel și perseverență profetică întru răspîndirea învățaturii lui Iisus Hristos, în vederea creării unei lumi în care credincioșii, rezemați pe dragostea față de Dumnezeu, să-și arate mai cu dinadinsul, mai cu tragere de inimă și mai cu abnegație, iubirea lor față de viața aceasta. Față de semenii. Față de toți oamenii. Față de lumea întreagă.

Pr. Prof. D. BELU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

**CUVÎNT LA PRAZNICUL CUVIOȘILOR MĂRTURISITORI
VISARION, SOFRONIE ȘI MUCENICUL NICOLAE OPREA,
DIN 21 OCTOMBRIE 1970**

Iubiți credincioși,

În calendarul Bisericii creștine se cuprind numele, viața și faptele sfinților care au contribuit la propovăduirea învățăturii creștine, la apărarea ei în decursul vremurilor, la călăuzirea semenilor lor pe calea mântuirii. Pentru aceste vrednicii facem pomenirea lor în zilele rînduite, cinstindu-i ca pe niște adevărați fii ai lui Dumnezeu și frați duhovnicești ai noștri. Ei sînt cei care se roagă lui Dumnezeu, în cer, pentru noi și prin mijlocirea lor dobîndim Harul, pentru întărirea și călăuzirea pașilor noștri pe calea mântuirii.

Biserica noastră Ortodoxă cinsteste fără deosebire pe toți acei sfinți care și-au pus viața în slujba Mîntuitorului Hristos, dar în același timp se bucură în mod deosebit pomenind pe sfinții care au izvorît din sânul popoului nostru, cum sînt aceia pe care-i sărbătorim acum. Ei sînt nădejdea noastră, bucuria, cununa laudei noastre înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, întru a Lui venire (I Tes. 2, 19).

Prăznuirea de astăzi e cinstită de noi în chip cu totul deosebit, deoarece ziua are o îndoită însemnătate: cinstim pe Cuvioșii Mărturisitori Visarion, Sofronie și Mucenicul Nicolae Oprea, mărturisitori care poartă pecetea duhului Bisericii Ortodoxe din Ardeal și în același timp, aniversăm marele act istoric al Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, din 21 octombrie 1948.

Cinstirea sfinților ardeleni a fost așezată în ziua de 21 octombrie, deoarece viața acestor sfinți a fost pusă în slujba readucerii în strana strămoșască a fraților înstrăinați la 1700 de la Biserica Ortodoxă Mamă și pentru apărarea credinței strămoșești.

Iubiți credincioși,

Este îndeobște cunoscut că pînă la 1700, fiii Bisericii Ortodoxe Române din toate provinciile românești, mărturiseau aceeași credință, propovăduită lumii de Mîntuitorul Hristos, răspîdită și statornicită în toată lumea prin Sfinții Apostoli și prin Sfinții Părinți. Fie că ea a fost primită de la misionarii greco-iliro-traci sau latini, fie de la episcopii din jurul Dunării, strămoșii noștri au primit cuvîntul lui Dumnezeu, nestricat de interese și pasiuni omenești.

De aceea marea familie a credincioșilor români, în frunte cu preoții și vlădicii din părțile Maramureșului, Severinului sau Feleacului, de la Rîmnic,

Tîrgoviște sau București, Suceava sau Iași, precum și din toate locurile care alcătuiesc azi Patria noastră, au păstrat aceeași „lege“, a vechilor tradiții, datini și organizări ale Bisericii strămoșești, împlinind prin aceasta învățătura Sfîntului Apostol Pavel către tesaloniceni, care spune: „Drept aceea, fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră“ (II Tes. 12, 15). Manuscrisele și tipăriturile bisericești dintr-o parte și alta a Carpaților sînt o dovadă a acestei realități. Ele, prin circulația lor, au apărut credința față de pericolul înstrăinării noastre de credința ortodoxă atît dincolo de munți cît și aci în Transilvania.

În scopul risipirii turmei dreptcredincioase, cîrmuirea de atunci și-a îndreptat privirile spre preoții și mitropoliții ortodocși și astfel, în jurul anului 1700, stăpînirea imperială austriacă, cu ajutorul arhiepiscopului de Strigoni, a rupt pe o parte din românii ortodocși de la sînul Bisericii Ortodoxe Mame și i-a trecut sub ascultarea Romei, creindu-se astfel premise pentru spargerea unității bisericești și naționale.

Dar preoții și credincioșii născuți în legea și credința strămoșească s-au împotrivit să treacă la „legea împăratului“ și în ciuda tuturor persecuțiilor, s-au dovedit statornici în apărarea credinței străbune, cum de-altfel spune însuși cronicarul Gh. Șincai: „Românii să țină credința care dela început au luat-o și care Biserica, Sfintele Soboare a toată lumea și Sfinții Părinți o au învățat“. Mulți dintre ei au fost chinuiți, închiși și urmăriți pentru că n-au primit unirea cu Roma, iar bisericile și mînaștirile lor confiscate, arse sau dărîmate cu tunurile de generalul Bukow.

În fruntea celor care au apărut credința și legea strămoșească au fost Cuviosii Visarion și Sofronie, precum și Mucenicul Oprea, pe care biserica noastră i-a așezat în rîndul celor ce, altădată, au sfințit pămîntul prin suferințele lor, cum spune Sfîntul Vasile cel Mare, deoarece inimile lor s-au făcut altare de jertfă bineprimită înaintea lui Dumnezeu, zice Sf. Grigorie Dialogul. Ei au pătimit și s-au răstignit pentru lume, bînd paharul lui Hristos — cum spune Sf. Ioan Damaschinul —, pentru El și frații lor.

Cuviosul mărturisitor Visarion s-a născut în Bosnia, în anul 1714. A peregrinat cu scop duhovnicesc pe la mai multe locașuri de închinare. S-a rugat adesea la Locurile Sfinte, unde a și primit schima monahală încă de tînăr, la Muntele Athos, apoi a venit în 1744 din Banat în Ardeal. Pretutindeni predica statornicia în dreapta credință a Răsăritului și se împotriva clevetirilor aduse legii strămoșești. De-altfel, acest lucru îl spunea și unul dintre reprezentanții Școlii Ardelene, Gh. Șincai, care scria: „Iară noi românii să ținem obiceiurile Răsăritului și încă latinii să ne clevetească“.

Indurerat de asupririle fraților săi, Cuviosul Visarion a început lupta împotriva asupritorilor și a uniației. Astfel s-a răspîndit vestea în toate părțile despre venirea Cuviosului pentru apărarea credinței și de aceea mulțimile de credincioși îl așteptau cu lumînări aprinse și-n dangăt de clopote. Rîvna credinței i-a condus pașii prin diferite localități: Dobra, Deva, Orăștie, Alba Iulia, Săliștea Sibiului, unde predicînd cuvîntul Domnului, aprindea în sufletele credincioșilor dragostea de legea strămoșească. Datorită zelului său în apărarea Ortodoxiei a fost prins și închis, mai întîi în cetatea

Devei, apoi în temnițele Timișoarei, după aceea la Raab și în cele din urmă în feroasa temniță din Kuffstein, unde se crede că a murit ca mărturisitor al Ortodoxiei. Dar rîvna lui pentru propovăduirea dreptei credințe a rămas pildă pentru urmași. Drept aceea, noi putem zice cu evlavie și mulțumire: „Veniți iubitorilor de mărturisitori să laudăm pe apărătorul dreptei credințe, pe preacuviosul Visarion“.

Al doilea mărturisitor al dreptei credințe pe care îl prăznuim azi este Cuviosul Sofronie, care s-a născut în satul Cioara, din părțile Orăștiei, din familie preoțească. Deci din pruncie și-a îmbogățit sufletul cu mireasma credinței dreptmăritoare. Între timp, a trecut în Țara Românească, unde a sihăstrit multă vreme. Reîntors prin 1756 în satul natal, Cioara, din rîvnă duhovnicească și-a zidit un schit în mijlocul codrului, unde învăța pe creștini calea mîntuirii.

Vitregia vremurilor, prin uneltirea diavolului și a oamenilor răi, a făcut să sufere prigoane și să fie aruncat în temnița din Bobîlna. Dar de aici este eliberat de mulțimile care îl urmau, între care se afla și popa Ioan din Săliște. Cuviosul mărturisitor Sofronie pleacă de aci în ținutul Zărandului și în Munții Apuseni, propovăduind peste tot și îndemnînd poporul să păstreze credința strămoșească. Din nou Cuviosul Sofronie e prins de cei răi și închis la Abrud, de unde a fost eliberat. De acum înainte, pentru paza lui, bărbați temători de Dumnezeu îl însoțeau ca niște adevărați apostoli, mergînd împreună din loc în loc și întărind poporul în dreapta credință. În acest scop el a ținut mai multe soboare pentru păstrarea credinței. Astfel în 1761 ține un mare „sobor“ în Cetatea Bălgradului, cînd cere revenirea la Ortodoxie. Acest lucru a fost cerut mai tîrziu și de generația de la 1848, prin glasurile lui Simion Bărnuțiu și August Treboniu Laurian, cel din urmă spunînd: „Stricați unirea cu catolicii“. Cereți „lege românească, fără deosebire de uniți și neuniți; arhiepiscop românesc în Transilvania“. Ecoul soborului ținut la Alba Iulia, ajunge pînă la Viena și astfel li se aprobă românilor ortodocși un vlădică după rînduiele Bisericii de Răsărit. Iar cînd Dumnezeu a rînduit să se aleagă episcop al românilor ortodocși, Cuviosul Sofronie și-a socotit misiunea împlinită și s-a retras pentru închinoviere la Mînăstirea Argeșului, unde s-a săvîrșit în pace.

Al treilea rîvnitor și Mucenic pentru dreapta credință este Sf. Oprea Nicolae, născut în Săliștea Sibiului. Pe lîngă preocuparea lui de plugar sîrguincios, era bun creștin, împreună cu soția și copiii săi. Datorită dragostei față de credință și dîrzeniei lui, s-a încumetat să lupte împotriva semeței împărătese Maria Terezia, sub a cărei stăpînire se uneltea împotriva dreptei credințe și se urmărea supunerea românilor la unirea cu Roma. De aceea Sf. Mucenic, însoțit și de alții, primi încredințarea fraților săi din ținuturile Sibiului, Miercurei, Orăștiei, Dobrei, să ducă plîngerea lor la Viena, prin care cereau să fie lăsați în dreapta credință. Curajul și îndrăzneala lui de a merge la Viena a îndrîjit stăpînirea și mai mult și astfel s-a întărit prigoana împotriva ortodocșilor și chiar au ajuns să-i întemnițeze. Cu toate aceste in-

timidări, Sf. Mucenic Oprea Nicolae, însoțit de alți frați, din nou s-a îndreptat, cu altă jalbă, spre Viena, de unde, izgonit, se întoarce și se oprește în Banat. Apoi, în 1750, îl întâlnim a treia oară la Viena, cu alte plângeri ale țăranilor ardeleni, însoțit de preotul Moise Măcinic, însă iarăși se poruncește prinderea și împrăștierea lor. Peste doi ani, însoțit și de alți preoți, merge cu altă plângere la Viena, prin care cerea din nou, în scris, încetarea prigoanelor, spunând: „Noi cerem, așadar, și pentru noi și în numele poporului, încă odată, sau vlădică de legea noastră, sau drum slobod să plecăm din țară“.

În urma înfățișării plîngerii lor la Viena, în loc să li se îndeplinească dorințele, ei sînt aruncați pe viață în întunecoasa temniță din Kuffstein. De acum înainte, așteptarea soției lui, Stana, îmbrobodită în negru și plîngînd la ușa bisericii, a fost zadarnică, pentru că apărătorul credinței și legii strămoșești nu s-a mai întors la ai săi, ci a primit cununa nemuritoare a muceniciei întocmai ca sfinții mărturisitori din veacurile cele de demult, despre care Sf. Apostol Pavel spune: „Ei au murit și viața lor este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Iar cînd Hristos se va arăta, atunci și ei se vor arăta împreună cu El întru mărire“ (Colos. 3, 3).

Iubiți credincioși,

21 octombrie reprezintă pentru Biserica Ortodoxă Română o zi de răscruce istorică, o zi de sărbătoare, de mare praznic duhovnicesc, prin reîntoarcerea fraților noștri buni la Biserica strămoșească.

Dintre nenumărații preoți și credincioși care în decursul vremurilor s-au împotrivit și apoi au continuat să lupte cu hotărîre împotriva uniației nedrepte de la 1700 și pentru reîntoarcerea și păstrarea dreptei credințe, am amintit și cinstim în mod deosebit pe Cuvioșii Mărturisitori Visarion, Sofronie și Nicolae Oprea. Cinstim mai ales pe aceștia pe care Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române i-a canonizat și așezat în calendar în anul 1955, la 21 octombrie, căci: „Ei toți au strălucit prin curată și statornică mărturisire a credinței ortodoxe și printr-o neînfricată apărare a ei“. Ei au fost ca niște stâlpi de foc și căi de lumină în vremuri de asuprire, propovăduind dintr-o parte în alta a pămîntului românesc și pînă la scaunul stăpînitorilor nedrepti au cerut ușurarea suferințelor celor înrobiți, nestricarea credinței lor și izbăvirea poporului din întuneric.

Pentru aceea ei vor fi cinstiți pînă la sfîrșitul veacurilor de către noi și socotiți mijlocitori către tronul ceresc pentru mîntuirea turmei dreptcredincioase, întrucît ei au urmat pe Hristos. Căci Mîntuitorul spune: „Dacă-mi slujește cineva să-mi urmeze și unde sînt Eu, acolo va fi și slujitorul meu. Dacă-mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti (Ioan 12, 26). De aceea, noi, cinstindu-i după cuviință pe Cuvioșii mărturisitori Visarion, Sofronie și Nicolae Oprea să-i lăudăm zicînd:

„Luptătorilor pentru Ortodoxie, ca niște trîmbițe îngerești ați înviorat în suflute îndrăznirea mărturisirii dreptei credințe și ca niște înțelepți propovăduitori pe popor l-ați hrănit cu dreaptă și luminată învățătură. Mari au fost ostenele lucrării voastre, mare și osîrdia propovăduirii; mare a fost și rodul luptei voastre drepte pururea pomeniților ostași ai lui Hristos“, Amin!

Duminica a XVI-a după Rusalii (Mt. XXV, 14—30) Trîndăvia (Noțiunea, cauze, urmări, remedii)

1. În parabola celor zece fecioare, Mîntuitorul arată că mîntuirea și-o pregătește fiecare creștin în cursul vieții pămîntești. În parabola talanților, pe care a rostit-o imediat după a celor zece fecioare, demonstrează că munca este o virtute, iar lenea este păcat, izvor de prăbușiri materiale și morale.

Citind sau ascultînd parabola talanților, ești ușor înclinat să taxezi pe stăpînul care împarte talanții ca un om nedrept, destinînd ultimului slujitor un singur talant. Și totuși, nu! „A dat fiecăruia pe măsura puterii sale“. Talanții reprezintă darurile cu care a fost înzestrat fiecare. Trebuie doar să le actualizeze, să le dezvolte și să le facă rodnice, prin munca lor. Primii doi au înțeles și le-au chivernisit cu înțelepciune, multiplicîndu-le. Al treilea, a îngropat talantul în pămînt, restituindu-l stăpînului fără nici un spor, fapt care i-a adus epitetul de „slujitor viclean și netrebnic“, precum și sancțiunea meritată.

2. Definită, în forma ei cea mai generală, *trîndăvia* sau *lenea*, este nepăsarea față de împlinirea datoriilor și dezgustul pentru munca manuală sau intelectuală.

Trîndăvia este un defect al voinței, o moliciune a sufletului, o lipsă de energie fizică și morală, care se traduce prin nepăsarea și scîrba pentru orice îndeletnicire constructivă. Leneșul își petrece cea mai mare parte a vieții în somn și reverie. Deviza lui este aceea a lazzaronilor italieni: „Dolce far niente“, adică e dulce să nu faci nimic. „*Precum ușa se sucește în țîțînă, așa se sucește leneșul în patul său. Leneșul bagă mîna în farfurie, dar cu mare anevoie o duce la gură. Leneșul se crede înțelept în ochii lui, mai mult decît șapte care răspund cumsecade*“ (Pilde 26, 14—16). *Cel leneș zice: afară este un cîine, aș putea fi zugrumat în mijlocul ulițelor*“ (Pilde 22, 13). „*Nebunul (cel leneș) stă cu mîinile în sîn și-și mărîncă singur timpul zicînd: mai de preț este un pumn plin de odihnă decît doi pumni plini de trudă și vîinare după vînt*“ (Ecclesiast 4, 5—6).

Există o lene patologică, pricinuită de insuficiențe funcționale și tulburări organice, adeseori iremediabile, alterări endocrine, tuberculoză, sifilis ereditar etc. . . . Cea mai frecventă este trîndăvia ce-și are izvorul în refuzul la orice efort, în slăbirea voinței subiectului, mai ales cînd este vorba de exercitarea virtuților, fără care e imposibilă obținerea mîntuirii. Efortul legat de acestea produce leneșului dezgust și tristețe, fiindcă e vorba de a înlătura obstacole și a îndura oboseală.

Trîndăvia face parte din numărul celor șapte păcate capitale, fiind dăunătoare atît vieții individuale, cît și celei sociale. Este păcat, fiindcă e vorba de călcarea rînduiei lui Dumnezeu, care l-a creat pe om pentru muncă, așa cum pasărea a fost creată pentru zbor, punîndu-i la dispoziție și mijloace corespunzătoare acestui scop.

Urmările trîndăviei sînt numeroase. Aici, ne vom opri asupra cîtorva dintre ele, considerîndu-le ca cele mai dezastruoase, insului și obștii — deopotrivă.

a) *Slăbirea puterilor trupesti și sufletești*. Se știe că o apă fără mișcare devine adăpost multor miasme; fierul de care nu te folosești, ruginește; ogorul pe care nu-l lucrezi și nu-l semeni la timp, se umple de pălămidă și mărăcini.

Așa este și cu energia fizică și morală din noi, dacă nu este pusă în lucrare prin eforturile noastre, rugineste și este năpădită de mărăcinii tuturor păcatelor. Darurile existente embrionar în ființa noastră, devin rodnice prin râvna neos-toită. Grație muncii perseverente, darurile sporesc și se temeinicește sănătatea. Lenea, din contră, lasă energia nedevelopată, istovește sănătatea corpului prin lîncezeală, prin moleșirea ce o introduce în funcțiile de nutriție și relație.

b) *Dezgustul pentru viață.* S-a spus adeseori că o viață petrecută în trîndăvie este egală cu o moarte timpurie. Și pe drept cuvînt, fiindcă lenea roade temelia vieții umane. În locul virtuții, trîndăvia cultivă patimile, care rezultă dintr-o slăbire a voinței. Lipsindu-i frîna voinței, precum și lumina unei concepții sănătoase despre viață, leneșul se lasă în voia tuturor ispitelor și plăcerilor senzuale. Cînd acestea l-au stors de orice vlagă, în sufletul lui se produce vid, se creează o stare de descumpănire, îl cuprinde deznădejdea și — drept urmare — își curmă zilele prin sinucidere. Bine zice înțeleptul Solomon: „*Cel lăsător cu lucrul lui, e frate cu cel ce merge la pieire*” (Pilde 18, 9).

c) *Lipsă de cele necesare vieții.* „*Cel ce se lenevește ajunge sărac, iar mîna celor înțelepți adună avuții*” (Pilde 10, 4). „*Cel ce lucrează pămîntul lui se va îndestula de pîine, iar cel ce umblă după lucruri de nimic, se va satura de sărăcie*” (Idem, 18, 19). „*Din pricina lenei grinzile casei se lasă, iar cînd stai cu mîinile în sîn, apa picură în casă*” (Eccl. 10, 18).

Munca este o lege a firii. Grație muncii, omul își agonisește cele necesare vieții. „*Fiecare să-și mănînce pîinea muncind în liniște*” (II Tes. 3, 12). Ori, leneșul petrecîndu-și viața în somn și reverie, nu produce bunuri de nici un fel, deci nu are cu ce să-și satisfacă trebuințele inexorabile legate de existența cereastră. În cazul acesta, împins de instinctul conservării, leneșul va intra în munca altora, furînd, cerșind, minșind, înșelînd sau chiar omorînd. „*Cei deprinși cu lenevia, umblă din casă în casă*, zice Sf. Apostol Pavel; și nu numai că sînt leneși, ci și limbuși și iscoditori, grăind cele ce nu se cade” (I Tim. 5, 13). Deci, trîndăvia, pe lîngă faptul că-l lipsește pe om de cele necesare traiului, generează și alte păcate: furt, minciună etc. . . . , prin care fizionomia leneșului se slutește și atinge treapta cea mai de jos a decăderii. Pentru societate, leneșul este un parazit și este tratat ca atare.

d) *Întunecimea gîndurilor și pricina păcatelor și patimilor de tot felul.* Într-o zi Fericitul Ieronim a primit vizita unui tînar care voia să știe cum ar putea rezista la glasul de sirenă al ispitelor, care îl duc la păcat. Fericitul Ieronim i-a spus: „*Nu fii trîndav! Pasărea nu poate fi prinsă sau lovită cînd zboară, ci numai cînd stă pe loc*”. Într-adevăr, munca este santinela virtuții, iar trîndăvia este mama tuturor viciilor și a toată răutatea (Sirah 33, 29, 32). Trîndăvia exaltă imaginația, creează plăceri înșelătoare și trezește dorința puternică a gustării lor. Cum voința leneșului este slabă, focul patimei nu poate fi stîns, iar el aleargă cu grabire să le arunce în văpaia lui.

3. *Remedii împotriva trîndăviei.* Leneșii nu vor să recunoască starea lor de păcătoșenie: pentru ei, trîndăvia este o problemă individuală, fără să se repercuteze negativ asupra semenilor lor. Fals! În fond, trîndăvia este un furt camuflat, o exploatare a milei semenilor. Ei nu fac binele pe care ar trebui să-l facă. Nemuncind și totuși vrînd să trăiască, leneșii sînt paraziții societății, trăiesc din sudoarea celor ce muncesc, de aceea Sf. Apostol Pavel îi pune la stîlpul infamiei, spunînd: „*Dacă cineva nu voiește să lucreze, nici să nu mănînce*” (II Tes. 3, 10).

Mîntuitorul îi mustră pe apostoli în grădina Ghetsimani, constatînd o lenevire a trupului și sufletului lor, în timp ce El se ruga (Matei 26, 40—41). În parabola neghinelor ni se arată urmările nefaste ale uitării de sine a paznicilor țarinii, ale indolenței lor, de care s-a folosit vrăjmașul, semănînd printre grîu neghină (Matei 13, 24—26). Pe leneși îi amenință osînda veșnică (Matei 7, 19). Slujitorul care n-a valorificat unicul talant, va fi aruncat în întunericul cel mai dinafară (Matei 25, 30). Dante, în Divina Comedie, nici în infern nu găsește loc pentru leneși.

Fiind cauza atîtor nenorociri, trîndăvia trebuie prevenită sau lecuită. Ca mijloace împotriva ei, se recomandă următoarele:

a) *Meditație asupra naturii.* Contemplînd natura, constatăm că ea este într-o neîntrepută activitate. Corpurile cerești se învîrtesc mereu în spațiu; plantele sînt în creștere continuă pînă la dispariția lor; furnicile lucrează febril în zilele de vară, fiind modele de hărnicie; albinele, la fel, depun muncă osîrduitoare în clădirea fagurilor și colectarea mierii, ucigînd pe trîntori. Prin instinct, toate creaturile muncesc. S-ar putea ca omul — coroana creaturilor — să aibă repulsie față de această chemare firească? „*Mergi, leneșule, la furnică, vezi căile ei și te înțelepțește. Ea care nu are superior, priveghetor și domnitor, își pregătește de cu vară hrana sa*” (Pilde 6, 6).

b) *Meditație asupra muncii ca izvorul bunei sporiri morale și materiale.* Prin muncă dobîndim bunurile necesare întreținerii noastre, tihnei noastre. Ea este singurul mijloc de a preîntîmpina păcatul, fiindcă după vorba unui sfînt Părinte, omul antrenat în muncă este ispitit de un singur demon, pe cînd cel leneș este ispitit de nenumărați demoni. Cu ajutorul muncii, deprindem virtuțile, cheazășia mîntuirii.

c) *Stimularea la activitate, prin exemple edificatoare din trecut și prezent* (Iisus, Apostolii, oamenii de știință și litere, oameni de rînd, în clipe de deznădejde, și-au găsit reazimul în muncă de dăruire). Leac împotriva trîndăviei îl constituie îndeosebi cuvintele Mîntuitorului: „ *vrednic este lucrătorul de plata sa*” (Luca 10, 7); sau „*Întru răbdarea voastră veți dobîndi sufletele voastre*” (Luca 21, 19). Cu alte cuvinte, se recomandă să aducem la lumină fondul de umanitate din noi, care ne va spune că nu sîntem aduși la viață spre a trăi ca paraziții, ci sîntem chemați să urcăm scara valorilor, lucru inexistent în lumea ființelor necuvîntătoare, prin muncă și virtuți (Matei 20, 6, 8).

4. Fericitul Ieronim i-a scris unei femei, care îi ceruse un sfat împotriva trîndăviei, următoarele: să se roage, să citească cărți ziditoare de suflete, îndeosebi cele privitoare la formarea caracterului moral, să lucreze cu tragere de inimă în gospodărie, fiind din marea protipendadă a vremii aceleia, să deprindă munca sub toate formele ei. E o rețetă eficace împotriva lenei, fiindcă viața, prin definiție, este activitate, nu trîndăvie. Numai în muncă e mulțumire și fericire; în trîndăvie facem cunoștință cu plugul spintecător al păcatului, cu iarna cugetelor rele și cu amărăciunea cea fără de sfîrșit. Munca e rugăciune mută, iar trîndăvia este păcat pedepsit de Dumnezeu și urgisit de oameni. Munca zidește un univers, iar trîndăvia îl dărîmă. De aceea, ne îndeamnă Sf. Apostol Pavel: „*nu fiți leneși, ci următori celor ce prin credință și prin îndelunga răbdare moștenesc făgăduințele*” (Evrei 6, 12), iar Sf. Efrem Sirul zice: „*Doamne și stăpînul vieții mele, Duhul trîndăviei nu mi-l da mie, slugii Tale...!*”

PROSCOMIDIA I

PREGĂTIREA PREOTULUI

„Așa să ne socotească pe noi fiecare: ca slujitori ai lui Dumnezeu și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu“.

I Cor. 4, 1

În biserica din Corint, după plecarea Sf. Apostol Pavel, s-au produs unele dezbinări între creștini. Unii formau partida lui Apollo, — bărbat iscusit la cuvânt și tare în Scripturi. Alții se numeau „ai lui Petru“. Între aceștia se aflau mai ales creștini iudei, care se lăudau cu numele Sf. Apostol Petru. Alții se numeau „ai lui Pavel“, fiindcă acesta, de fapt, îi încreștinase. În sfârșit, mai era o grupare de creștini în Corint, care pretindeau că ei sînt „ai lui Hristos“ (I Cor. 1, 12). Aceștia voiau să spună că ei n-au nimic nici cu Apollo, nici cu Petru, nici cu Pavel, ci sînt numai „ai lui Hristos“.

Sf. Apostol Pavel auzind de aceste dureroase dezbinări între creștinii din Corint, le-a trimis o scrisoare și a căutat să-i lămurească odată pentru totdeauna, cum trebuie fiecare creștin să socotească pe apostoli și deci și pe urmașii lor: episcopi și preoți. El spune răspicat: „Așa să ne socotească pe noi fiecare, ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu“ (I Cor. 4, 1). Iată, așadar, ce sîntem și noi, preoții — trimișii episcopilor — niște „slujitori ai lui Hristos“ și niște „iconomi ai tainelor lui Dumnezeu“. Așa să ne socotiți și voi, iubiți creștini, pe noi, preoții ortodocși, nici mai mult și nici mai puțin decît slujitori ai lui Hristos și administratori ai tainelor lui Dumnezeu.

„Acum, — zice tot Sf. Apostol Pavel — la iconomi numai atît se caută ca să fie cîneva credincios“ (I Cor. 4, 2). Noi știm foarte bine că cine e administrator nu-i proprietar. Administratorul numai îngrijește de bunurile altuia. Această îngrijire însă trebuie s-o facă cu credință deplină față de stăpîn.

Și noi, preoții, știm prea bine că numai administrăm Sf. Taine, care nu sînt „bunurile“ noastre, ci ale lui Dumnezeu. De aceea, trebuie să fim plini de „credință“ față de stăpînul nostru, Hristos-Domnul. Preotul este, prin urmare, „omul lui Dumnezeu“ (I Tim. 6, 11), căci lucrează în numele și cu puterea Lui.

E de la sine-nțeles că atunci cînd preotul vrea să săvîrșească Sf. Liturghie, trebuie să fie plin de cea mai desăvîrșită credință, de cea mai adîncă evlavie. El trebuie să se pregătească din vreme, atît trupește, cît și sufletește, pentru ca să se poată apropia apoi cu vrednicie de altarul Domnului. Pe Melchisedec, Sf. Apostol Pavel, îl aseamănă cu Fiul lui Dumnezeu, pentru că a adus pîine Celui Prea Înalt — care a fost numai o preînchipuire a sfîntei noastre jertfe. Ce vom spune dar, de orice preot ortodox care aduce la Sf. Liturghie nu preînchipuirea, ci adevărul, nu umbra, ci însuși trupul Domnului? Nu înzadar spunea Fer. Augustin: „Se minunează cerul pentru puterea aceasta, se înspăimîntă iadul, se cutremură diavolul“. Preotul însuși e cuprins de o sfîntă cutremurare pentru marea cinste ce i s-a dat și care nu s-a încredințat „nici îngerilor și nici arhanghelilor“. „Ce eurăție, ce pietate n-avem dreptul să

cerem de la el? Ce curate trebuie să-i fie mâinile, ca instrumente ale unor astfel de mistere; ce curată se cuvine să-i fie limba...”, spune cu atîta dreptate Sf. Ioan Gură de Aur.

Pentru aceasta, primul moment al proscomidiei îl constituie pregătirea preotului. Înainte de a pregăti darurile pentru sfînta jertfă, se pregătește preotul pe sine însuși. Astfel, sosind vremea, preotul iese în mijlocul bisericii și cu fața către altar, face trei închinăciuni și zice rugăciunile: „Împărate ceresc“, „Prea Sfîntă Treime“, „Tatăl nostru“ și troparele de umilință: „Miluiește-ne pe noi...“, „Doamne, miluiește-ne pe noi...“, „Ușa milostivirii deschide-o nouă“. Se închină apoi la icoana Mîntuitorului, a Maicii Domnului, a hramului... rostind troparele prescrise, după care se roagă, zicînd: „Doamne, trimite mîna Ta dintru înălțimea locașului Tău și mă întărește spre slujba ce-mi este pusă înainte, ca neosîndit să stau înaintea înfricoșatului Tău prestol și să săvîrșesc jertfa cea fără de sînge...“.

După aceasta, preotul se pleacă în fața poporului, cerîndu-și iertare, pentru a fi împăcat cu toți, după porunca Mîntuitorului (Matei 5, 23—24). Intrînd în altar, spune: „Intra-voi în casa ta, închina-mă-voi la biserica cea sfîntă a ta, întru frică. Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea ta, îndreptează pentru vrăjmașii mei înaintea ta, calea mea“ (Psalm 5, 7—8).

De acum preotul începe să se îmbrace în sf. odăjdii, pentru ca și prin veșminte să se arate deosebit de ceilalți credincioși la sf. slujbă. Mai întîi preotul se îmbracă cu stiharul, un veșmînt în forma unei cămăși lungi, care acoperă corpul de la gît pînă la picioare. Cînd e alb, el ne aduce aminte de haina albă cu care Mîntuitorul a fost îmbrăcat din ordinul lui Irod (Luca 23, 11), ca și îmbrăcămîntea îngerilor care s-au arătat la învierea și înălțarea Domnului (Luca 24, 4; F. Ap. 1, 10). Această culoare simbolizează curăția și nevinovăția, virtuți care trebuie să împodobească pe slujitorul creștin. Cînd e de culoare roșie, ne amintește de patimile Domnului. Îmbrăcîndu-se cu el, preotul rostește unele stihuri potrivite. Al doilea veșmînt pe care-l ia preotul este epitrahilul, un veșmînt lunguieț, care se pune la gît și atîrnă pe piept. El amintește de funia cu care a fost legat de grumaz, Mîntuitorul, în timpul patimilor Sale. El închipuie jugul preoției creștine și darul Sf. Duh, după cum reiese și din cuvintele pe care le recită acum: „Binecuvîntat este Dumnezeu cel ce varsă harul său peste preoții săi...“ (Ps. 132, 2). Preotul se încinge apoi cu brîul, o cingătoare care simbolizează puterea cu care s-a învrednicit să se înfrîneze slujitorul, după cum rezultă și din Ps. 17, v. 33, pe care-l recită. El mai amintește de „fota“, cu care s-a încins Mîntuitorul la „Cină“, cînd a spălat picioarele ucenicilor Săi (Ioan 13, 4). La mîini, preotul își pune două mînece care amintesc nu numai de puterea lui Dumnezeu — care se împlinește prin mîinile preoților — ci și de legăturile cu care „ostașii și slujitorii iudeilor“ l-au legat pe Mîntuitorul (Ioan 18, 12). Cînd pune mîneca la mîna dreaptă se recită niște cuvinte din cîntarea lui Moise la trecerea Mării Roșii (II Moise 15, 6), iar la mîna stîngă se recită versetul 73 din psalmul 118. În sfîrșit, peste toate aceste veșminte preotul mai îmbracă felonul, un fel de mantie fără mînece, asemănător cu veșmîntul purtat de Mîntuitorul și Sf. Apostoli (II Tim. 4, 13). El amintește de haina mohorîită cu care a fost îmbrăcat Hristos în semn de batjocură, în curtea lui Pilat (Ioan 19, 2). El este semnul puterii proniatoare a lui Dumnezeu și cînd îl îmbracă rostește v. 9 din psalmul 131.

Îmbrăcat astfel în „haină de nuntă“, preotul înconjoară sf. altar și recită din psalmul 25, versetele 6—12. Ajungînd la proscomidier, se spală pe mîini — nu atît împotriva necurăției fizice propriu-zise, căci cine ar îndrăzni să intre murdar în biserică? — ci mai mult pentru a-și mărturisi curățenia sufletească de care are nevoie la pregătirea sf. jertfe.

Preotul ca liturghisitor închipuie pe Hristos, căci în numele și cu puterea primită de la El săvîrșește lucrarea sfîntă și de aceea și prin îmbrăcăminte, el trebuie să se asemene cu Mîntuitorul.

Iată, iubiți frați, primul moment al proscomidiei: pregătirea preotului. Dar oricît s-ar pregăti, preotul își dă seama de nevrednicia sa. El știe că numai prin harul lui Dumnezeu este ceea ce este. Și mai știe că: „cui i s-a dat mult, mult i se va cere (Luca 12, 48). De aceea el se și cutremură în fața mării chemări. Firește că credincioșii așteaptă ca slujitorul lor să fie un „înger în trup“. S-a și spus că preotul, prin viața sa, trebuie să fie un înger. Viața, însă, a arătat uneori că și preoții sînt oameni, supuși greșelilor și chiar căderilor dureroase. Aceasta o spun nu ca scuză, nici ca acuza, ci ca pe un adevăr, ca pe o realitate dureroasă, dar care nu trebuie să smintească pe nimeni în credința sa. Cînd se judecă preotul, trebuie să se țină seamă că și el este „luat dintre oameni“ cum spune Sf. Apostol Pavel (Evrei 5, 1) și nu dintre îngeri. În al doilea rînd, sf. taine săvîrșite de preot își produc efectele lor nu pentru vrednicia preotului, ci pentru „darul lui Dumnezeu“. Căci ce ar însemna, dacă sf. taine ar depinde numai de vrednicia slujitorului, cînd se știe că nu numai stea de stea se deosebește, dar și slujitor de slujitor? Dumnezeu lucrează chiar și prin cei nevrednici. „Dacă ar fi două inele — zice Sf. Grigorie de Nazianz — unul de aur, iar altul de fier și amîndouă ar avea săpate pe ele același chip al împăratului și s-ar apăsa în ceară, prin ce s-ar deosebi umbra lăsată de unul și de celălalt? Prin nimic... Deosebirea este numai în materia inelelor, nu în urma lăsată“. Așa e și cu preoții și sf. taine. Darul e același în toți și lucrează deopotrivă, iar slujitorul nevrednic își va primi pedeapsa sa.

De aceea, cunoscîndu-nă puțină noastră vrednicie cînd ne gătăm de Sf. Liturghie, vă rugăm și noi, cum altădată Sf. Apostol Pavel ruga pe creștinii din Corint (II Cor. 1, 11) să „ne veniți în ajutor cu rugăciunile voastre, așa încît darul acesta făcut nouă, de a aduce sf. jertfă, să-l facem pe cît e cu putință cu cea mai deplină evlavie. Amin.

Prot. AUREL RADU

PROSCOMIDIA II

PREGĂTIREA DARURILOR

„Să nu te înfățișezi înaintea mea cu mîna goală“.

Ieșire 23, 15

O amintire din copilărie a marelui mitropolit Andrei Șaguna, pe care o pomenea cu multă duiosie în vremea bătrîneții, era aceasta: Pe cînd urma școala catolică din Mișcolț, mama sa, Anastasia, nu numai îi lumina sufletul cu învățăturile Bisericii ortodoxe, acasă, ci l-a deprins de mic cu practica acestei credințe, trimițîndu-l în Duminici și sărbători, cu „prescură“, la biserica ortodoxă de acolo. Această amintire ne dezvăluie două lucruri însemnate:

sufletul ales al unei mame care știa să-și crească copiii în duhul credinței străbune nu numai cu cuvîntul ci și cu fapta, și în al doilea rînd, că Anastasia Șaguna, ca atîtea creștine evlavioase, știa că pentru împlinirea Sf. Liturghii sînt necesare anumite daruri, pe care credincioșii le aduc la biserică, iar preotul le pregătește la sf. proscomidie.

Cuvîntul „proscomidie“, de origine grecească, înseamnă „a aduce“, „a pune înaintea“ darurile pe care credincioșii le aduceau și le puneau înaintea preoților, iar aceștia după ce le pregăteau, le ofereau Domnului.

Aducerea de daruri ca jertfă lui Dumnezeu e o practică foarte veche. Cine n-a auzit de jertfa lui Cain și Abel? (Facere 4, 3—4). Însuși Dumnezeu poruncește, prin alesul său, Moise, să se aducă daruri: „Să nu te înfățișezi înaintea mea cu mîna goală“ (Ieșire 23, 15). Poporul iudeu a ascultat această poruncă. El niciodată nu s-a înfățișat la templu „cu mîna goală“.

Dar și în Noul Testament vedem cum la nașterea Mîntuitorului, magii i-au adus daruri: aur, smirnă și tămîie (Matei 2, 11), daruri, care desigur au fost de mare folos Familiei Sfinte în pribegia ei din Egipt. Mîntuitorul a arătat și starea sufletească pe care trebuie să o aibă cel ce aduce darul său la altar: pacea cu semenii săi (Matei 5, 23—24).

Potrivit poruncii Mîntuitorului: „Aceasta să o faceți întru pomenirea mea“ (Luca 22, 19), creștinii încă de la început au adus, pentru Sf. Liturghie, pîine, vin și alte daruri, așa cum fac și acum. Dar pentru sf. jertfă ei aduc „pîine și vin“, fiindcă așa a făcut Mîntuitorul la Cina cea de Taină. Pîinea trebuie să fie făcută din făină de grâu curat. Aluatul să fie dospit și nu azimă, cum fac romano-catolicii, fiindcă Mîntuitorul și Sf. Apostoli au folosit pîine, nu azimă (F. Ap. 2, 42. 46). Folosirea azimei — de origine iudaică — chiar și în Biserica romano-catolică s-a introdus mai tîrziu. De asemenea și vinul trebuie să fie curat, din struguri. Practica unor secte de a folosi la „Cina Domnului“, must în loc de vin e cu totul greșită, fiindcă Mîntuitorul a folosit vin.

După un însemnat tîlcuitor al Liturghiei (N. Cabasila) trei sînt temeiurile mai adînci pentru care pîinea și vinul au fost alese ca elemente pentru jertfa liturgică — și anume:

a) Pîinea și vinul simbolizează însăși viața fizică a omului. Cînd Sfinții Apostoli au voit să arate că l-au văzut pe Domnul viu, au zis: „că am mîncat și am băut împreună cu El, după învierea Lui din morți“ (F. Ap. 10, 41). De asemenea, Domnul înviind pe fiica lui Iair (Luca 8, 55), poruncește să i se aducă de mîncare, căci cel ce începe să mănînce, dă dovadă că trăiește.

b) În al doilea rînd, pîinea și vinul sînt o hrană proprie numai omului. „Meșteșugul de a-și pregăti pîinea pentru mîncare și vinul pentru băut este o însușire specific omenească“.

c) În sfîrșit, pîinea și vinul sînt o pîrgă a vieții noastre. Noi aducem aceste daruri, simbolizînd viața noastră vremelnică, pentru a primi în schimb viața veșnică. Noi aducem „pîinea noastră cea de toate zilele“, „pîinea care întărește inima omului...“, și vinul, care veselește inima omului“ (Ps. 103, 15), pentru a primi în schimb „pîinea cea vie“ (Ioan 6, 51) și „paharul mîntuirii“ (Ps. 115, 4). Sf. Simeon al Tesalonicului ne spune că pîinea e singura materie a jertfei liturgice, pentru motivul că Mîntuitorul însuși a asemănat Trupul Său cu pîinea (Ioan 6, 51), iar Sf. Apostol Pavel aseamănă trupurile oamenilor cu boabele de grâu din care se face pîine (I Cor. 15, 37 și urm.).

Pîinile ce se aduc, adică „prescurile“ — de la grecescul „prosfora“ — au formă de cruce cu 4 brațe. Uneori au 5 cornuri, în amintirea minunii Mîntuitorului, cînd a săturat 5000 oameni cu 5 pîini (Luca 9, 13) sau 7 cornuri, în amintirea celei de a doua înmulțiri a pîinilor, cînd a avut 7 pîini (Matei 15, 36). Prescurile sînt făcute de femei evlavioase și mai înaintate în vîrstă. Fiecare prescură poartă semnul sf. cruci, iar în mijloc o pecete făcută cu un sigil (Chistornic) încă în aluat și care cuprinde 4 grupe de litere mari, așezate lîngă cele 4 laturi ale crucii și care sînt: IC XP NI KA, adică *Iisus Hristos Nica*, ceea ce înseamnă: „Iisus Hristos învinge“. Aceste 3 cuvinte le-a folosit mai întîi Constantin cel Mare, ca inscripții pe 3 cruci, scriind pe fiecare cruce numai un cuvînt. După ce preotul primește darurile de care am vorbit și le alege pe cele mai bune, face 3 închinăciuni și rostește troparul din Vinerea mare: „Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul legii cu scump Sîngele Tău. Pe cruce fiind răstignit și cu sulita împuns, nemurire ai izvorît oamenilor, Mîntuitorul nostru, slavă Ție“. Ia apoi sf. copie — care închipuie sulita cu care Mîntuitorul a fost împuns — și înseamnă de 3 ori cruciș, prescura, spunînd de fiecare dată: „Întru pomenirea Domnului, Dumnezeuului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos“. Acum facem pomenirea Domnului, după porunca pe care ne-a dat. Dar prin ce facem pomenirea? Oare că a înviat din morți și a dat vedere orbilor? Că a certat vînturile și că din puține pîini a hrănit mulțimile pînă la îndestulare? Povestim, adică, minunile, care arătau atotputernicia dumnezeirii Lui? — se întreabă N. Cabasila. Și răspunde tot el: „Nicidecum! Ci dimpotrivă, amintim lucrurile care parcă arată slăbiciunea, crucea, patima și moartea. Sf. Apostol Pavel spune lămurit cînd zice: „Căci ori de cîte ori mîncăți pîinea aceasta și beți paharul acesta, moartea Lui vestiți“ (I Cor. 11, 26). Pomenim patimile și moartea Domnului — și nu minunile Lui — fiindcă prin acelea ne-a mîntuit pe noi. De aceea taie în partea dreaptă a pecetii și zice: „Ca un miel spre junghiere s-a adus (Isaia 53, 7); iar în partea stîngă, cînd taie, spune: „Și ca o oaie nevinovată, fără de glas împotriva celui ce-o tunde, așa nu și-a deschis gura Sa“. (Isaia 53, 7). Cu aceste cuvinte „evangelistul Vechiului Testament“, cum a fost numit proorocul Isaia, zugrăvește cum nu se poate mai bine blîndețea și îndelunga-răbdare a Domnului. Sf. Ioan Botezătorul încă a asemănat pe Mîntuitorul cu „mielul“. (Ioan 1, 29). Acest animal e în adevăr foarte blînd. Se spune că un elefant, ori cît de înfuriat ar fi, se domolește îndată ce-i pun un miel în față. Cînd preotul taie partea de sus, zice: „Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat“ (Isaia 53, 8). Aceste cuvinte vor să spună că Mîntuitorul a primit cu umilință judecata nedreaptă și s-a lăsat osîndit la crucificare. În sfîrșit, cînd preotul taie partea de jos, spune: „Iar neamul Lui cine-l va spune?“ Prin aceste cuvinte (Isaia 53, 8) se arată că nici o minte omenească nu este în stare să pătrundă și să explice nașterea Lui din Tatăl mai înainte de veci și nașterea Lui în timp și „fără sămînță“ din Preasfînta Fecioară Maria. După aceasta se desparte partea cu pecetea de restul prescurii și se spune: „Că s-a luat de pe pămînt viața Lui“ (Isaia 53, 8). Această parte scoasă se numește Sf. Agneț, adică „mielul“, și numai ea se preface în Trupul Domnului. Prin cuvintele amintite se arată că viața pămîntească a Mîntuitorului s-a sfîrșit în mod violent. Se așază apoi Sf. Agneț cu înscrisul în jos, pe sf. disc și se vestește prin cuvinte însăși jertfa și moartea Domnului: „Junghie-se Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii, pentru viața și pentru mîntuirea lumii“. Spunînd aceasta, preotul taie miezul în chipul crucii, arătînd astfel

că jertfa Mântuitorului s-a săvârșit prin cruce. Se întoarce apoi Sf. Agneț cu fața în sus și se străpunge cu sf. copie, în partea dreaptă, zicându-se: „Și unul din ostași cu sulița coasta lui a împuns“; și turnînd vin și apă în sf. potir, zice: „Și îndată a ieșit sînge și apă“ (Ioan 9, 34). În felul acesta, prin acte și cuvinte, istorisim patimile Domnului, pe baza mărturiei celor care au fost de față. De aceea se mai spune: „Și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturia lui“ (Ioan 19, 35). La sfîrșit, preotul binecuvintează sf. potir, zicînd: „Binecuvîntată este amestecarea sfintelor Tale, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.“

În felul acesta se pregătesc darurile la proscomidie. Apoi, la liturghia credincioșilor, se prefac în Trupul și Sîngele Domnului. Astfel facem noi pomenirea Domnului, arătîndu-ne recunoștința pentru ceea ce Mîntuitorul a făcut pentru noi.

În decursul vremii, oamenii și-au arătat în felurite chipuri recunoștința față de binefăcătorii lor: au ridicat monumente, arcuri de triumf, au organizat serbări, au rostit cuvîntări etc. și toate acestea pentru a nu-i da uitării. „Același scop îl are și porunca Mîntuitorului“ (zice N. Cabasila): E ca și cum ne-ar fi spus: unul caută una, altul alta, ca leacuri împotriva uitării, pentru ca să-și poată aduce mereu aminte de binefăcătorii lor. Voi, însă, aceasta să faceți întru pomenirea mea...“ (Luca 22, 19)

Și pentru noi, cei de azi, e valabilă porunca veche și mereu nouă: să nu ne înfățișăm la altarul Domnului, în Duminici și sărbători, „cu mîna goală“, ci cu darurile necesare pentru sf. jertfă. Cît de fericit trebuie să se simtă creștinul care aduce la altar pîinea cîștigată prin sudoarea sa, știind că la Sf. Liturghie ea se va preface în Trupul Domnului! Cît de fericit trebuie să se simtă credinciosul care aduce la altar din rodul viței sădită și îngrijită de el, bineștiind că la Sf. Liturghie se va preface în Sîngele Domnului!

Creștinii cei vechi țineau cu sfințenie ca să ducă daruri la biserică. Fer. Augustin compătimește pe femeile și fecioarele luate în robie de armatele vizigote ale lui Alaric. El le deplînge pentru starea lor de robie fiindcă „nu mai aveau mîngăierea de a aduce darul lor la altarul Domnului, sau de a găsi un preot prin mîinile căruia să-l poată oferi lui Dumnezeu“. Noi putem da slavă lui Dumnezeu că sîntem liberi să aducem daruri la Sf. Liturghie și avem și preoți prin mîinile cărora să le oferim lui Dumnezeu.

Nu trebuie să se uite timpul potrivit cînd darurile să fie duse la biserică. E bine să fie duse la început, în timpul Utreniei și nu în cursul Liturghiei celor chemați, căci numai în acest caz preotul le poate folosi la proscomidie. „Cînd știți acestea „fericiți sînteți dacă le veți face“ (Ioan 13, 17). Amin.

Prot. AUREL RADU

Urme din trecut**BISERICA LUI „POPA TANDA“ DIN RONTĂU-ORADEA**

Pînă în anii 1724—1725, parohia Rontău (jud. Bihor) forma împreună cu parohia vecină, Haieu, o singură unitate bisericească. Între aceste două localități curge pîrîul termal Peșea, din izvoarele căruia se alimentează Băile 1 Mai, situate între cele două sate. Dacă deci prin anul 1249 se pomenește de Haieu, acest sat îngloba și actuala așezare Rontău, iar preotul satului Haieu („sacerdos de villa“)¹ amintit în 1335, era și păstorul sufletesc al credincioșilor din Rontău.

Biserica celor două sate era din vechime actualul monument istoric, cunoscut sub numele de: „biserica turcească“ sau „biserica de la moară“, pe care au preluat-o în folosință după abandonarea ei de către călugării cistercieni, care au zidit-o.

În anii 1724—1725, a 17-a localitate vizitată de paterul Pál Ladislau, însărcinat de episcopul romano-catolic din Oradea să lămurească și eventual să consolideze unirea, este Haieu și Rontău („Hajo és Rontho“)². Preot în funcțiune îl află pe Toma, în vîrstă de 30 de ani, sfințit de episcopul ortodox al Aradului („Aradi schismaticus püspök“)³, iar „biserica de piatră“ — cum mai este numită biserica turcească — era folosită de ambele sate.⁴ Cum preotul era același, rezultă că cele două așezări formau o singură parohie, nefiind exclusă posibilitatea ca parohia propriu-zisă să fi fost Haieu, iar Rontăul să fi fost filia aceleia.

Rezultatele vizitei lui Pál Ladislau nu sînt suficient cunoscute. Se pare însă că parohul Toma i-a căzut în cursă, singur, în urma făgăduielilor goale ce se obișnuiau în vremea aceea. Riposta rontăuanilor a fost dîrză. Ei se despart de parohia Haieu și ies de sub ascultarea preotului care s-a unit, rămînînd fermi în credința ortodoxă. Formînd o parohie aparte, își fac o biserică de lemn („de potici“ cum se spune în sat). Această biserică, pe la sfîrșitul sec. 18—începutul sec. 19 a ajuns să nu mai corespundă scopului.

1 C. Suci: Dicționar istoric al localităților din Transilvania. Vol. I, p. 281.

2 A. Varadi püspök. Debrecen, 1935, p. 453.

3 Id., Ib.

4 Id., Ib.

Avînd și un preot mai stabil, cele 14 familii din sat au zidit biserica actuală din zid, pe temeliiile vechii biserici de lemn, de aceleași dimensiuni modeste. Construcția simplă — dar nu lipsită de grație, de echilibru și totodată bine proporționată — pare a indica munca obștească prin care s-a durat, vădînd priceperea și hărnicia meșterilor populari rămași necunoscuți, între care se va fi numărat și preotul. Turnul bisericii a fost la început din lemn, probabil chiar turnul vechii biserici. Acesta, degradîndu-se, în anul 1868, se zidește actualul turn, în stilul barocului decadent. Atunci s-a înlocuit tavanul de lemn cu bolta actuală și după ce zidurile au fost înălțate cu patru rînduri de cărămizi, s-a construit bolta. Cei 100 m.p. zidiți erau pe atunci suficienți pentru 37 de familii, cîte erau în sat.

Se vorbește că clopotul mic, existent din 1853, este turnat din cele 3 clopote din turnul de lemn și că în 1868 s-au adus încă 2 clopote, care în timpul primului război mondial au fost rechiziționate. S-au adus alte clopote în 1926. Cel mijlociu s-a fisurat în timpul și din cauza evenimentelor de la sfîrșitul celui de al doilea război, cînd s-a tras asupra turnului, instalat fiind acolo un observator inamic fascist.

De satul Rontău și de biserica de aici, de credința ortodoxă a românilor de aici, se leagă un episod prețios al istoriei literare și culturale bihorene. În vara și toamna anului 1873, nuvelistul Ioan Slavici se afla la Oradea, ca arhivar al Consistorului ortodox (în prezent: Episcopia Ortodoxă). În munca de rînduire a materialului arhivistic, face și lectura hîrtiilor pe care — după cum însuși spune în „Amintiri” — „citindu-le, am rămas viu atins de statornicia și de hotărîrea bărbătească cu care românii din partea locului și-au păstrat ortodoxia în luptă cu propaganda catolică”. Am ținut deci să-i cunosc mai de aproape pe românii aceia. Sub impresiunile acelei călătorii am scris nuvela „Popa Tanda”, pe care în urmă, cînd mă aflu la Iași, am prescurtat-o după-ce am citit-o prietenilor mei, M. Eminescu, Samson Bodnărescu și Miron Pompiliu, care erau din părțile Orădii-Mari” (din Ștei, actualul oraș Dr. Petru Groza).

Din acea călătorie s-a întors dezamăgit și dezgustat că în casele învățătorilor și ale preoților se vorbea o limbă străină. Se pare că în Rontău a găsit preot cu dragoste de limba română și de poporul român oropsit. Acesta i-a servit ca model la crearea uneia dintre capodoperele sale, nuvela „Popa Tanda”. Din istorisirea preotului și din constatări personale, cunoscînd dezo-lantele realități sociale ale satului, a descris literar lupta dîră pentru grandioasa elevație socială pe care o cunoaștem din lectura nuvelei și care, huli-tul nume al satului „Sărăceni”, îl schimbă în renume.

Multe dintre împrejurările geografice ale nuvelei pot fi identificate. Astfel: Valea Seacă-Roșcana, care însă nu trece prin sat, ci pe lîngă sat; Valea Răpiții-Petea, termen suficient de transparent spre a putea fi recunoscut; cum și „... la rugă de Sărăceni...”, identic cu vechiul loc de popas cunoscut în sat sub numele de „la cruci”, cam la jumătatea distanței dintre Oradea și Rontău. Mai semnificativ pare faptul că fostul paraclisier al bisericii, Strengar Pașcu, a primit din grădina bisericii loc de casă, ceea ce face ca ușor să fie recunoscut Cozonac Clopotarul, din nuvelă. Calamitățile naturale din anul 1970 au arătat cu prisosință de ce mînie sînt în stare pîrîiașele pomenite, care au revărsat cu prisosință de trei ori (în zilele de 3, 4 și

5 iunie) o cantitate de apă atât de mare încît au băgat spaima în oameni, ajungînd în Satul Nou-Rontău, la peste 1 m înălțime.

Că Rontăul a inspirat pe Slavici la scrierea nuvelei „Popa Tanda“ este o tradiție fermă în sat, în Oradea și în Bihor. Ea a circulat oral și s-a auzit din gura regretatului episcop al Oradiei, Roman Ciorogariu, de la profesorii de limba și literatura română și de la elevi. Prima referire scrisă la această tradiție o face actul nr. 9/1961, din arhiva parohiei Rontău, act trimis Filialei din Cluj a Academiei Republicii Socialiste România, la 8 februarie 1961.

Alte mențiuni scrise ale acestei tradiții fac actele nr. 47/1969 din 14 iunie 1969 al Oficiului Parohial Ortodox Român Rontău, cum și nr. 3138/1969 din 30 iunie 1969 al Sf. Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, care formează baza științifică a includerii următorului text, în pliantul: „*Monumente de arhitectură și artă bisericească din Episcopia Ortodoxă Română Oradea*”: „Biserica și parohia respectivă (Rontău) au inspirat pe marele novelist Ioan Slavici în elaborarea celebrei sale nuvele „Popa Tanda“.

Nuvela rămîne una dintre cele mai senine evocări literare a strădaniei pentru progres social și material, inspirată din viața oamenilor de pe pămîntul bihorean.

Între satele cu școli confesionale ortodoxe române se număra în veacul trecut și Rontăul. Aci au funcționat puteri didactice dintre care s-au recrutat mai mulți învățători la școlile confesionale din parohiile Oradea-Centru și Oradea-Velența.

Din dragoste de limbă și popor, în timpul ocupației fasciste a Ardealului de Nord, Consiliul parohial din Rontău a refuzat a preda statului fascist vechea școală confesională din parohie și decide reînființarea ei, angajîndu-se — în numele locuitorilor — să o susțină cu orice sacrificii.

În 1918—1919, sătenii înlătură pe cale revoluționară vechile autorități și instituie altele noi, alese în entuziaste adunări populare.

Satul Rontău fiind în trecut singura parohie ortodoxă de pe lîngă Băile „Felix“ și „1 Mai“, explică zidirea aici a unei reședințe de odihnă din partea lui Iosif Goldiș, fostul vicar episcopesc și președinte de consistoriu în Oradea, mai apoi episcop al Aradului. De la același a rămas bisericii din Rontău o icoană a Întîmpinării Domnului, din anul 1895, executată de un iscusit pictor, al cărui nume nu îl cunoaștem.

Urmînd vrednicia înaintașilor, credincioșii din Rontău, prin jertfe însemnate, făcute din dragoste pentru legea străbună ortodoxă, au înnoit și împodobit modestul și vechiul Sion ortodox din sat, redat destinației sale sacre prin sfințirea de la 25 octombrie 1970.

Starea materială din ce în ce mai bună a oamenilor le-a permis ca să-și înnoiască locuințele în proporție de cel puțin 2/3. Multe interioare arată a muzee familiare de artă populară, înnobilate cu cele mai noi produse tehnice.

Scăpați de exploatare și sărăcie, buni patrioți și cetățeni devotați ai Patriei socialiste române, sătenii din Rontău aduc prin munca lor o contribuție plină de convingere la opera de construire a unui viitor luminos pentru țară și a unui trai fericit pentru popor.

MOȘUL SIMEON PANTEA — PARTICIPANT LA RĂSCOALA LUI HOREA ȘI EDITOR DE CĂRȚI POPULARE ȘI CĂRȚI DE CULT

Din sînul poporului român s-au ridicat în cursul veacurilor figuri strălucite de luptători pentru dreptate și libertate, pentru dobîndirea unei vieți mai bune pentru popor, figuri care s-au străduit în același timp să lumineze poporul și să-l înalțe pe piscuri de strălucire și fericire. O datorie elementară a urmașilor este aceea de a nu da uitării pe acești luptători din trecut, de a nu lăsa să se așternă colbul indifferenței și al uitării peste viața și faptele lor vrednice de pomenire.

Între figurile luminoase ale comunei Sălciua de Sus, din Munții Apuseni, se situează la loc de mare cinste Simeon Pantea Sălciuanul.

Date scrise despre viața și activitatea acestui vrednic înaintaș sînt puține. Marele nostru istoric Nicolae Iorga, care a cutreierat întreaga țară și a răscolit trecutul neamului nostru, a descoperit și a scos la lumină nenumărate vieți și fapte ale vrednicilor înaintași, între care se bucură de mare cinste și aleasă prețuire și Simeon Pantea Sălciuanul. Dacă însemnările scrise despre el sînt puține, în schimb poporul, din mijlocul căruia s-a ridicat, nu l-a uitat. Generațiile care s-au scurs au transmis din tată în fiu amintiri frumoase despre lupta, strădaniile, pribegiile și jertfelnicia acestui valoros fiu al comunei. Tradiția poporului, această istorie vorbită a neamului nostru, ne dă date prețioase despre Simeon Pantea. Din această tradiție am cules datele așternute aici.

Flacăra revoluției stîrnită de Horia, Cloșca și Crișan în anul 1784 a aprins și sufletele locuitorilor din Sălciua. Copleșiți de povara asupririlor și de amarul iobăgiei, locuitorii din Sălciua s-au răscolat alături de toți moșii Munților Apuseni și au încercat ca prin lupte și jertfe să pună capăt exploatarea nemiloasă a unor nobili străini de sufletul și interesele poporului nostru.

Simeon Pantea, fiu al comunei Sălciua, vlăstar născut din popor și crescut în mijlocul poporului, om isteț și sprinten la gînd și la faptă, a înțeles de la început, comandamentele vremii și fără ezitare s-a înrolat în oastea lui Horia. Exemplul său a fost urmat de toți locuitorii din Sălciua.

În timpul revoluției, Simeon Pantea a fost un om de nădejde al lui Horia, revoluționar neînfricat, luptător hotărît și plin de curaj în toate împrejurările, fiind prezent în cele mai grele împrejurări și în cele mai periculoase situații. El a purtat cu mîndrie steagul revoluției iobagilor, pînă la capăt și n-a dat înapoi nici o clipă, a pus în cumpăna vremii nu numai toate bunurile sărăciei sale, ci și viața însăși, pentru ca poporul și dreptatea să biruiască.

Este ușor de înțeles că un luptător de talia lui, după înfrîngerea revoluției n-a mai putut să rămînă în Sălciua și nici chiar în Transilvania. Ura nobililor hapsîni și a stăpînirii neiertătoare l-a căutat pretutindeni ca să-l pună în lanțuri. Simeon Pantea era însă departe de locurile lui, era trecut de mult peste nedreapta graniță de atunci a munților Carpați, așezîndu-se temporar în ospitaliera Țară Românească.

Isteț și talentat, Simeon Pantea a știut să folosească timpul pribegiei pentru îmbogățirea sa sufletească. Cutreierînd Valahia în lung și-n lat, a înțîlnit tot felul de oameni, a învățat carte, a citit mult.

Cînd împrejurările i-au îngăduit, s-a întors în Transilvania sa iubită, unde a făcut să rodească semințele duhovnicești pe care le-a agonisit cu multă trudă în Țara Românească. Aceste semințe le-a pus însă și de data aceasta în slujba poporului său. El a învățat carte și s-a luminat ca să poată lumina pe alții, ca să poată fi de folos poporului său în împrejurările de atunci. Stabilit la Sibiu, a păstrat tot timpul legăturile cu bunii săi prieteni și cunoscuți din Țara Românească. Aici și-a început și desăvîrșit activitatea sa cărturărească.

În anul 1794 a tipărit în tipografia sibianului Petru Bart „*Istoria a Alexandrului celui Mare din Machedonia și a lui Darie din Persida împăraților*“, cunoscută în popor sub numele de „*Alexandria*“.

Pe frontispiciul acestei cărți era scris: „*Această carte Alexandria s-a tipărit acum întâia oară prin îndemînarea și cheltuiala dumnealui Chir Simeon Pantea din Sălcina de Sus*“.

În dorința curată de a pune în mîna poporului și alte cărți potrivite, el a alergat pretutindeni, s-a străduit să găsească oameni pricepuți care să traducă din limbi străine asemenea cărți, pe care apoi să le tipărească și răspîndească pe întreg pămîntul locuit de români.

La mînăstirea Rîmeț, din centrul Transilvaniei, a întîlnit pe dascălul Dimitrie Blagovici, bun cunoscător al limbii grecești, pe care îl convinge să toarne din limba elinească în cea românească lucrarea cunoscută sub numele de „*Esopia*“. La stăruințele lui Simeon Pantea, în anul 1802, Dimitrie Blagovici tipărește tot la Sibiu, la editorul Petru Bart, „*Istoria Sindipii Filozofului*“, cartea cugetătorului grec Esop.

Atît „*Alexandria*“ cît și „*Esopia*“ au avut în vremurile acelea o largă răspîndire și o binefăcătoare influență în rîndurile maselor populare românești din Ardeal. Aceste cărți au circulat de la om la om, din casă-n casă, decenii la rînd, alcătuiind hrană spirituală de toate zilele în vremurile acelea.

Este vrednic de admirat la acest destoinic și neastîmpărat „moț“ și faptul că pe lîngă preocuparea lui statornică de a da poporului „cărți populare“ — în care se oglindește cum cei asupriți înving cu înțelepciunea pe cei mîndri, bogați și puternici — a fost preocupat în aceeași măsură de a tipări și a rîndui și pe seama stranelor sfintelor noastre biserici cărțile necesare săvîrșirii cultului creștin ortodox. Această nobilă preocupare este o dovadă grăitoare a faptului că Simeon Pantea a fost omul care s-a identificat nu numai cu aspirațiile și idealurile de luptă ale poporului purtate pentru dreptate și libertate, pentru o viață mai bună aici pe pămînt, dar el s-a identificat și cu credința poporului în Dumnezeu și cu nădejtile acestuia într-o viață fericită, în lumea viitoare. Această integrală identificare a lui Simeon Pantea cu idealurile poporului este și rămîne un model, un exemplu vrednic de urmat, o activitate și o jertfă din care ne putem inspira cei de astăzi pentru a trăi, a munci și a ne jertfi la nevoie pentru binele și fericirea poporului nostru, pentru apărarea Patriei și a regimului nostru democratic.

Din cărțile de cult tipărite din inițiativa, cu îngrijirea și cheltuiala lui Simeon Pantea Sălcianul amintim în primul rînd *Octoiul mic*. Un exemplar din această lucrare se păstrează pînă astăzi la preotul Cornel Gog și altul în biblioteca parohiei Lupșa (jud. Alba). Pe aceste cărți stă scris cu litere cirilice următoarea lămurire: „*Tipăritu-s-au cu cheltuiala lui Simeon Pantea Sălcina, Sibii, în tipografia lui Ioan Bart 1808*“.

În biblioteca parohiei Sălcioa de Sus — pe care o păstoresc în prezent — se află un „*Penticostarion*“, tipărit la Blaj în anul 1808. Pe marginea fi-lelor acestui penticostar este scrisă de mîna lui Simeon Pantea, cu litere cirilice, o notă, care se prelungește pînă la pagina 23: „*Aceasta să se știe că eu Simeon Pantea din Sălcioa de Sus de pe Ariași, din vermeghea Turzii, am dat aceste cărți de pomană: Penticostariu, Octoih mic și unu mare și Straj-nic, bisericii neunite din Sălcioa de Sus*“. La sfîrșitul notei urmează semnă-tura lui Simeon Pantea, scrisă cu litere latine și data de 16 octombrie 1810.

Exemplul vieții strălucitului nostru înaintaș, Simeon Pantea Sălcianul, ne îndrumă să iubim Patria și poporul mai presus de orice. Exemplul vieții lui ne cheamă și ne îndeamnă să nu precupețim nici un fel de jertfă pentru apărarea Patriei, pentru apărarea drepturilor și libertăților poporului și să muncim neconținut pentru progres, pentru mai multă lumină și tot mai multă fericire pentru viața poporului. Numai trăind și lucrînd în felul acesta vom fi adevărați și vrednici urmași ai strălucitului nostru înaintaș, Simeon Pantea Sălcianul.

Preot EUGEN GÓIA
(Sălcioa de Sus)

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

CEASLOVUL ÎNTR-O NOUĂ EDIȚIE

Dorit și așteptat de clerul și credincioșii Bisericii noastre, noua ediție a Ceaslovului (tipărit în negru și roșu) apare în condiții tehnice ireproșabile, „cu aprobarea Sfintului Sinod și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”. (într-un tiraj de 10.000 exemplare, București, Editura Institutului Biblic și de Misiunea Ortodoxă 1970, p. 628).

Această carte de cult, numită, pe parcursul apariției sale: Ceaslov, Orologhiu (Ὠρολόγιον), Horarium, Ceasoslov, sau Ceasloveșu, e o carte a ceasurilor de slujbă. Arătînd în fiecare ceas întîmplările petrecute la vremea respectivă — mai ales din momentele mari ale vieții Mîntuitorului — ajută la trăirea intuitivă și la pregătirea credincioșilor pentru cele șapte laude din cursul fiecărei zile. Prin iscusința innografilor și a melozilor, prin împletirea psalmilor cu rugăciuni și cîntări adecvate, exprimînd un fond profund teologic, Ceaslovul a fost o carte de seamă în viața bisericească și familială a poporului român. De aceea, considerăm versul poetului „...plînge mama pe Ceaslov...”, nu numai ca o figură de stil și mențiune întîmplătoare, ci ca o pură rezonanță a unei evidențe.

Alături de Psaltire, Ceaslovul n-a rămas numai în strana bisericilor noastre, ci a pătruns în multe familii, ca prima carte de rugăciuni care a contribuit la susținerea convingerii religioase, a evlaviei și a unității de credință și de limbă a poporului nostru. Desigur, ca și celelalte cărți de cult, în uzul Bisericii Ortodoxe Române, procesul de apariție al acestei cărți e legat de evoluția lexicală a limbii românești și nu mai puțin de condițiile grafice și sociale ale trecutului nostru istoric și cultural. (Vezi studiul subsemnatului: „Despre geneza și prezența Triodului în Biserica noastră” — rev. „Mitropolia Ardealului”, 1970, nr. 4—6).

În evul mediu, cînd poporul român deși vorbea limba sa, cultura română se exprima în limba slavonă, și cărțile de cult apărute atunci purtau aceeași slovă, mai ales că „slavona devenise un simbol al Ortodoxiei” (George Ivașcu: *Istoria literaturii române*, vol. I, București 1969, p. 105). Treptat, trecîndu-se la tipărituri bilingue, se ajunge definitiv la „mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim...” care a triumfat în integritatea culturii românești.

În condițiile amintite, primul Ceaslov cunoscut la noi, apare (ca și alte prime cărți de cult) în limba slavonă, la Govora 1638 „cu îngrijirea și cheltuiala prea luminatului Domn Io Maței Basaraba, Voevod al țării Ungrovlahiei... cu binecuvîntarea preasfințitului arhiepiscop Chir Teofil, din mila lui Dumnezeu, Mitropolit al țării Ungrovlahiei”. Între cele șase cărți slăvone, tipărite cu mult înainte de către Macarie, se afla și un Ceaslov din care nu se cunoaște nici un exemplar. (Cf. Mircea Tomescu: *Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918*, București 1968, p. 98).

La Govora (1640), apare cel mai vechiu Ceaslov românesc, (vezi Ștefan Pașca, *studiu cu acest titlu*, București 1939), pe care autorul studiului îl prezintă ca avînd o execuție tipografică superioară Pravilci care apare în același an. Cuprinsul acestui Ceaslov e limitat la molitvele zilelor de peste săptămîină, după utrenie, ceasuri și vecernie și o mică rugăciune de încheiere.

În Transilvania, abia 45 de ani mai tîrziu apare primul ceaslov românesc la Bălgrad, 1685, numit Ceaslovețu (cf. Nic. Drăganu: *Histoire de la littérature romaine de Transylvanie des origines à la fin du XVIII-e siècle*. Bucarest 1938, p. 49), tradus de Popa Ioan din Vinț în colaborare cu protopopul de Daia, stimulați probabil de izvodirea curată a limbii înțeleasă de toți românii, cum apărea în Noul Testament al Mitropolitului Simion Ștefan. Năvala limbii românești în cărțile de cult era tot mai simțită. Popa Ioan din Vinț, adresîndu-se în prefața cărții „Mitropolitului Varlaam al Bălgradului și al Vadului și al Maramureșului și al Silvașului” (1687—1693), spune: „pentru care mulți cu dor mergu la Besearecă, ca să audă și să ia ceva mîngăiere sufletească, iar neînțelegîndu, măhniți să întoarnă acasă. Pentru care lucru, văzînd noi lipsa besearicii, slobozit-am această Cărțulie ce se cheamă Ceaslovețu pre limba rumânească...” (cf. Ioan Bianu și Nerva Hodoș: *Bibliografia românească veche, 1508—1840. Tom I (1508—1716)*, București 1903, p. 272). Acest Ceaslovețu „are întru sine slujbele de noapte și de zi scoase pre rumânie de pe slavonie și tipărit în Mitropolia Bălgradului...”

Diferite centre de editură, prin grija domnitorilor și vlădicilor, ca și a altor iubitori de slovă românească, au făcut să apară această carte (primele ediții) la: Sibiu 1696, Ceasloveț românesc; Sibiu 1790, Ceaslov românesc tipărit de episcopul Gherasim Adamovici; București 1702, Ceaslov grecesc și arăbesc, tipărit de ieromonahul Antim; București 1703, Ceaslov slavonesc; București 1731, Ceaslov cu text slavonesc și tipic românesc; București 1748, Ceaslov în 620 ex.; București 1767, Ceaslov românesc; București 1777, Ceaslov românesc (acum a patra oară tipărit); Tîrgoviște 1715, Ceaslov „acum întîiu tipărit în limba rumanească” de Mitropolitul Antim Ivireanul; Rădăuți 1745, Ceaslov românesc; Rimnic 1745, Ceaslov românesc; Iași 1750, Ceaslov românesc; Blaj 1766, Orologhion românesc, după rînduiala Besearicii Răsăritului; Viena 1793, Ceaslov românesc; Dîbășari 1794, Ceaslov românesc; Brașov 1806, Orologhion, adică Ceaslov bogat, acum întîiu tipărit în limba românească, cu blagoslovenia cînstitutului Consistoriu al Pravoslavniciei legi neunite din marele Prințipat al Ardealului; Chișinău 1817, Ceaslov românesc; Buda 1823, Ceaslov românesc și mai tîrziu Ceaslov bogat în acatiste, tipărit la mînăstirea Neamț (1874), de mitropolitul Moldovei, Calinic Miclescu, în care ceaslov se află, între altele și Acatistul Marei Mucenițe Varvarei.

Circulația de care s-a bucurat, în general, cartea bisericească — și deci și Ceaslovul — uimește pe oricare cercetător. Amintim cîteva ediții ale Ceaslovului, apărute la București, care și-au făcut cale, încă pe atunci, în inima Transilvaniei, ca o mărturie a unității de credință, de limbă și de simțăminte între toți românii. Astfel, Ceaslovul apărut în 1767, se găsește și la biserica ortodoxă română din Săsașu (jud. Sibiu), cel din 1777, la Alba-Iulia Centru, cel din 1780 la Tapu (jud. Sibiu) și cel din 1785 la Mureșeni (jud. Mureș) etc. (cf. Mitropolitul Nicolae: *Biserica Ortodoxă Română, una și aceeași, în toate timpurile*. Sibiu 1968, p. 73).

Sporind edițiile Ceaslovului de-a lungul anilor a sporit în mod considerabil și conținutul cărții, încît a 15-a ediție bucureșteană (1830) e foarte aproape în cuprinsul ei de ediția penultimă, din 1945.

Noul Ceaslov de București, tipărit la sfârșitul lunii februarie 1970, care face parte din bogatul program de osteneli ale Prea Fericirii Sale Părintelui nostru, Patriarhul Justinian, poate fi considerat ca o încununare, pe această diagramă de cultură religioasă. Urmînd cu fidelitate. — firește, cu unele îndreptări de grai — cuprinsul Ceaslovului din 1945, conținutul acestei noi ediții e sporit cu Acatistele pentru sfinții mai de seamă, după Ceaslovul cel Mare de la Neamț, prin truda P. C. preot Ioan Gagiu, directorul Administrației Patriarhale, din îndemnul și sub îndrumarea Prea Fericirii Sale.

Astfel, acest Ceaslov, pe lîngă obișnuitele slujbe ceaslovnice, cuprinde și următoarele Acatiste, Paraclise și Canoane de rugăciuni: Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, Acatistul Bunevestiri, Acatistul Maicii Domnului, Acatistul Sfintei Cruci, Acatistul Cuvioasei Maicii noastre Paraschiva, Acatistul Sfîntului Mare Mucenic Dimitrie, Acatistul Preacuviosului Părinte Dimitrie Basarabov, Acatistul Sfinților Voievozi Mihail și Gavriil, Acatistul Sfîntului Mucenic Mina, Acatistul Sfîntului Ierarh Nicolae, Acatistul Sfintei Mucenice Filoftea, Acatistul Sfîntului Ierarh Spiridon, Acatistul Sfîntului Ioan Botezătorul, Acatistul Sfîntului Antonie cel Mare, Acatistul Sfîntului Mucenic Gheorghe, Acatistul Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava, Acatistul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, Acatistul Sfîntului Prooroc Ilie, Acatistul Sfîntului Mucenic Pantelimon, Paraclisul Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, Al doilea Paraclis către Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu, Canon de rugăciune către îngerul păzitor, Canon de pocăință către Domnul nostru Iisus Hristos, Canon de rugăciune către toate puterile cerești și către toți sfinții.

Acatistele, în general, sînt expresia fidelității în credință a credincioșilor și a încrederii pe care și-au pus-o în ajutorul Sfinților. Alcătuitoarii, în creația lor, s-au orientat după forma structurală a primului Acatist, al Maicii Domnului, compus de patriarhul constantinopolitan Serghie († 638). Numărul lor sporește mai ales în sec. XIV, sub influența teologiei Sf. Grigorie Palama.

Noutatea acestui Ceaslov o prezintă, între altele, tocmai numărul de acatiste, la care se adaugă — pentru prima dată, în mod oficial, în limba română — Acatistul Sfîntului Prooroc Ilie. Cinstirea de care se bucură Sf. Ilie în tradiția și evlavie populară a poporului nostru și a altor popoare creștine, e cunoscută. Ca unul care a fost alesul Domnului în Vechiul Testament, cînd contemporanii lui îl numeau „omul lui Dumnezeu“, înfruntînd pe cei truși și apoi martor al Schimbării la față a Mîntuitorului Iisus Hristos, pe Muntele Taborului (Matei 17, 13), Sfîntul Ilie s-a bucurat de aleasă cinstire încă printre primii creștini care aveau de suferit din partea împăraților romani. În vremea persecuțiilor, mulți creștini și-au pus nădejdea în ajutorul Sf. Ilie, căruia prin sec. IV i s-a zidit o frumoasă mînăstire pe calea spre Betleem și i s-a rînduit zi de praznic la 20 iulie a fiecărui an.

La noi, lipsind pînă acum un Acatist oficial în cinstea Sf. Ilie, evlavie credincioșilor noștri a creat și un Acatist în cinstea Sf. Ilie, după forma altor acatiste în circulație. Așa, bunăoară, texte din inițiativă locală, în variate manuscrise, circula la mînăstirile Bistrița și Cozia din Oltenia. Acatistul Sf. Prooroc Ilie, tipărit în noua ediție a Ceaslovului (1970), e o traducere și prelucrare în limba română după textul slavon al ediției din 1902, făcută de P. C. pr. Chiril Pistrui, lector în pensie la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu.

Noua ediție a Ceaslovului, în forma bogată a conținutului său, răsplătește pe deplin ostenelile și rămîne un îndreptar al credinței ortodoxe, al nădejdi și al bucuriilor sufletești.

Prof. Mario RUFFINI, *I 500 anni del monastero romeno di Putna*, edizioni OIKOUMENIKON, Roma, estratto da „OIKOUMENIKON“, 1966 — vol. IV — quad. 130 pag. 81-94.

Prof. Mario Ruffini dedică studiul său de 16 pagini împlinirii a 500 de ani de la întemeierea mănăstirii Putna. Mîncînd de la legenda cuprinsă în „Letopiseșul Putna II“, prof. Ruffini afirmă că în anul 6974, adică 1466 al erei noastre, a fost fondată mănăstirea Putna de către Ștefan cel Mare, supranumit „atletul lui Hristos“, pentru a aminti biruința sa împotriva turcilor și luarea cetății Chilia în 1465. Ștefan voia ca această mănăstire să fie cea mai mare dintre mănăstiri, mai mare decît Rădăușii Bogdăneștilor, cu primele morminte ale voievozilor moldoveni, mai mare decît cea de la Neamț, construită de Petru Mușat, și mai mare decît Moldovița și Bistrița lui Alexandru cel Bun.

În cursul veacurilor, mănăstirea a avut mult de suferit din cauza incendiilor, cutremurelor de pămînt și distrugerilor din pricina războaielor.

Mănăstirea a fost terminată în 1469 și sfințită în anul următor. În 1481 a fost terminat întreg interiorul mănăstirii fortificate și cu arhimandritul Ioasaf, venit de la mănăstirea Neamțului, au venit și călugări caligrafi, copişti de manuscrise, care apoi vor constitui o adevărată școală.

Ștefan cel Mare și urmașii săi au înzestrat mănăstirea cu multe donațiuni: sate, păduri, vii, lacuri și mori.

Din punct de vedere arhitectonic, mănăstirea Putna însemnează începutul unui stil moldovenesc, caracterizat cu o cupolă poligonală, care devine tradițională în tot orientul ortodox; e o arhitectură monumentală, originală, logică în construcție, foarte îngrijită și înfrumusețată cu o decorație policromă de bun gust.

O altă caracteristică a stilului bisericilor moldovenești e arhitectura navelor și a pronaosului cu sistemul de boltire „moldovenesc“.

Un alt element specific e constituit de plastica decorativă a fațadelor, cu cărămizi policrome întrerupte de discuri de ceramică smălțuită cu motive florale, figurative sau geometrice.

În continuare, prof. Ruffini se ocupă în studiul său de importanța pe care a avut-o mănăstirea Putna din punct de vedere cultural în veacurile următoare. Epoca lui Ștefan cel Mare marchează un moment de splendoare chiar și din punct de vedere cultural, dar mai ales din punct de vedere bisericesc. El a înzestrat mănăstirea cu o școală în interesul culturii slavo-române, care devine în curînd un centru literar de mare importanță, în semnificația pe care acest adjectiv putea să-l aibă atunci. În acest scop transferă de la mănăstirea Neamțului pe unii dintre cei mai renumiți dascăli de atunci, între care cunoaștem numele călugărilor Casian, Ioanichie și Nicodim.

Din această școală ieșiră cele două vestite cronici, cunoscute sub numele de „Letopiseșul Putna I“ și „Letopiseșul Putna II“. Un spirit de reînnoire intelectuală își face loc în biserica moldovenească, cu studii de retorică, care să intre pe cît posibil, în ordinea studiilor, școlile latine din occident.

Printre preocupările acestei școli avem pe de o parte studiile pentru fixarea Paștilor și pe de altă parte opera de reînnoire a muzicii religioase. „Păscălia“ din Putna fixă data Paștilor pe o perioadă de 81 de ani, reluînd calculele de la 7001 (celelate „Păscălii“ făcute mai înainte s-au oprit la anul 7000 de la crearea lumii, adică la anul 1492). Mai tîrziu „Păscălia“ din Putna a fost continuată pînă în anul 1940, de egumenul de la Putna, Silvan.

Ne sînt cunoscute și numele a doi muzicologi și a unui profesor de retorică. Primul muzicolog e călugărul Eustatie, care a studiat la Muntele Athos și era bun cunoscător al limbii grecești. El a condus corul care a cîntat la moartea lui Ștefan cel Mare. Avea titlul de „rîtor“, rector, titlu care în școlile din occident designa pe profesorul de retorică și logică. El a mai avut și titlul de „protopsalt“, adică învățător de cîntări. În biblioteca mănăs-

ării Putna există în manuscris o colecție a operelor sale muzicale, cu titlul „Tvorenje Evstasieva protopsalta“, adică operele lui Eustatie protopsalt, cu notațiunea muzicală bizantină.

Un alt muzicolog e ieromonahul Antonie, care a strâns într-un voluminos manuscris, multe cîntece religioase în limba greacă, cuprinzînd și opera lui Eustatie. Și el are titlul de „protopsalt“.

Cel mai vestit dintre profesorii școlii putnene e rîmorul Lucaci, care a studiat în Polonia. De la el ne-a rămas o „Pravilă“, scrisă într-o limbă românească limpede și curgătoare. E un manual practic cuprinzînd norme pentru viața clericală.

Trebuie să ținem seama și de faptul că învățatul cititului în această epocă era foarte deosebit de acela al scrisului, care presupunea o artă grafică de o deosebită finețe, de care azi cu greu ne putem da seama și care se caracterizează printr-o aleasă regularitate caligrafică și un simț artistic de ornamentare a frontispiciilor și a inițialelor miniate și colorate conform unei tehnici care numai într-o școală se putea cîștiga.

În continuare, prof. Ruffini citează 25 de manuscrise din școala putneană dintre anii 1467 și 1797, care sînt o mărturie a continuității acestei școli.

„Școala din Putna — zice prof. Ruffini — ocupă un loc important în istoria culturală a Moldovei, care poate sta alături de școlile din Scheii Brașovului și care prin cele două Letopisețe, prin pravilele și textele de muzică, indică un început de gîndire autonomă și deci un element de progres“. Dar, „mînăsierea Putna e vestită, pe drept cuvînt și prin bogățiile artistice, care fac acum din muzeul său unul dintre cele mai bogate muzee de antichități nu numai din România, ci chiar din lumea întreagă“.

Arta broderiei executată pe stofe grele de mătase cu fir de aur, de argint și de mătase, cu culori diferite, are o deosebită valoare prin finețea execuției și prin dezvoltarea simțului artistic. Mai tîrziu se poate deosebi o reînnoire a artei brodatului caracterizat printr-o mai mare punere în valoare a elementelor locale, printr-o îmbogățire a vechilor scheme, care vor fi auz de mult depășite încît se va ajunge la crearea unui nou stil moldovenesc.

Arta argintăriei și orfăurării are în muzeul din Putna obiecte de mare valoare artistică, dintre care cel mai prețios este „Evangheliarul de la Humor“, din 1487.

„Putna nu e exponentul nici al unui singur moment, nici a unei singure persoane, oricît de mare ar fi fost pentru acele timpuri și pentru veacurile următoare, ci, în complexul artistic al epocii sale, reprezintă toți factorii care au participat la istoria culturală a Moldovei“.

Pr. Prof. AL. MOISIU

Prof Mario RUFFINI, *L'attuale ordinamento della Patriarchia Ortodossa Romana*, edizioni „OIKOUMENIKON“, Roma, estratto da „OIKOUMENIKON“, 1966 — vol. IV — quad. 133, p. 347—360.

Profesorul Mario Ruffini se ocupă în studiul său de 16 pagini cu „Actuala organizare a Bisericii Ortodoxe Române“.

Odată cu întemeierea Principatelor române Moldova și Țara Românească, au fost înființate în mod canonic, de patriarhul din Constantinopol, cele două mitropolii românești, în 1359 cea din Țara Românească cu reședința la Argeș, și în 1401 cea din Moldova cu scaunul la Suceava.

Cu timpul, mitropolia Țării Românești sau a Ungrovlahiei a crescut în importanță primind, pentru titularul său, titlurile de locșitor al scaunului Cezareei Capadochiei; s-a adăugat mai tîrziu și titlul de exarh al Ungariei și al Plaiurilor, în mod efectiv redus însă la jurisdicția bisericească asupra ortodocșilor din Transilvania și din regiunile carpatine.

După unirea Principatelor din 1859, mitropolitul Ungrovlahiei își luă și titlul de primat la României, realizînd în acest chip unitatea între cele două mitropolii. În 1885 Patriarhul ecumenic din Constantinopol emise „tomosul“ de aurocefalie a Bisericii Orto-

doxe Române, care, în 1925, cu asentimentul patriarhului ecumenic și al Bisericilor autocefale, primi demnitatea patriarhală. În februarie 1949. Sf. Sinod a elaborat „Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române”, al cărui „principiu fundamental este acela de unitate dogmatică și canonică cu Biserica ecumenică din Orient. Statutul pune în lumină principiul sinodalității, care e conform cu canoanele, cu datina și tradițiile Bisericii Ortodoxe. Statutul Bisericii Ortodoxe crează o armonie între principiul centralismului patriarhal și descentralismul administrativ dat de mitropoliile regionale, de eparhii, de protopopiate și parohii, totul într-un regim unitar, care a înlăturat preexistentele îngrădiri administrative în diferitele regiuni ale țării”.

Organizarea canonică și administrativă a Bisericii Ortodoxe Române cuprinde un Patriarhat, cu sediul la București în care intră cinci mitropolii și 7 episcopii.

Organele centrale deliberative ale Bisericii Ortodoxe Române sînt: Sf. Sinod și Adunarea Națională Bisericească. Organe centrale executive sînt: Consiliul Național Bisericesc și Administrația patriarhală.

În continuare, prof. Ruffini se ocupă cu componența și atribuțiunile organelor deliberative și executive ale parohiilor și eparhiilor. Episcopiile pot avea un minimum de 600 unități parohiale și un maximum de 1600. Parohia cuprinde 500 familii de credincioși la orașe și 400 familii la sate, cu excepția unor împrejurări particulare.

În partea a doua a studiului său, prof. Ruffini se ocupă cu mînaștirile românești care „au avut o mare importanță în viața religioasă și culturală a țării, în veacurile trecute; o bună parte din viața literară pînă în secolul XVII și începutul secolului XVIII s-a dezvoltat între zidurile lor. Actualmente există în România mînaștiri de călugări și mînaștiri de călugărite. Toate mînaștirile sînt locuri de rugăciune, de învățămînt, de muncă și cuprind un mare număr de călugări și călugărițe, care trăiesc după regula Sfîntului Antonie și a Sf. Vasile cel Mare. Călugărul ortodox este obligat să realizeze porunca divină a muncii, și, după exemplul Sf. Pavel, trebuie să-și câștige cele necesare vieții; cu toate acestea viața monahală e organizată ca să nu conturbe pacea spirituală și programa vieții religioase, care e încă aceea stabilită de Sf. Sava”.

Viața în mînaștirile românești e în general cea chinovitică, adică „în comun”, și numai unde condițiile speciale au impus-o, se urmează sistemul idioritmnic.

Pentru disciplina bisericească și respectarea canoanelor de învățătură, există și instanțe judiciare, care sînt: Consistorul disciplinar protopopes, Consistorul spiritual eparhial și Consistorul central bisericesc.

Învățămîntul teologic este organizat sub conducerea și îndrumarea Bisericii, începînd cu anul 1948, în strînsă conformitate cu dogmele, canoanele și tradițiile Bisericii Ortodoxe. Pentru pregătirea clerului există două categorii de instituții școlare: Seminariile teologice, care sînt șase și Institutele Teologice de grad Universitar, la București și Sibiu. Profesorii trebuie să fie preoți și să aibe cel puțin titlul de licențiat în teologie. În seminariile teologice se pregătesc și cîntăreții bisericești. „Materiile de învățămînt — în seminarii — au un caracter de cultură generală și un caracter specific eclesastic și teologic. Pentru ca învățămîntul să se dezvolte în bune condițiuni, există texte și manuale aprobate de Sf. Sinod”.

Institutele Teologice, „înlocuiesc, dar la un nivel spiritual mult mai înalt, vechile Facultăți teologice”. Pentru învățămîntul teologic universitar există manuale tipărite, dintre care prof. Mario Ruffini citează cîteva în limba italiană. Se amintește și contribuția bibliotecilor celor două Institute Teologice, care „ținînd seama de puținii lor ani de existență, se pot considera bogate”.

Mai există în învățămîntul teologic universitar din România și cursurile de doctorat, care au de scop aprofundarea în diferite secții și discipline ale teologiei, probleme-controversate, în cadrele Ortodoxiei.

Prof. Ruffini scoate în relief opera foarte rodnică — pe linie de apostolat social — a P. F. Patriarh Justinian. În continuare, prof. Ruffini are aceste cuvinte elogioase: „În dezvoltarea culturii teologice românești se resimte o adevărată renaștere. Atît profesorii cît și candidații la doctorat publică numeroase și valoroase studii de „un înalt nivel cultural și științific în toate ramurile teologiei și a istoriei bisericești. Această bogată activitate e în strînsă legătură cu renașterea vieții religioase și spirituale în Institutele Teologice“.

Reorganizarea „Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă a permis realizarea în scurt timp a unei vaste game de lăudabile publicații, care se pot considera ca o minunată afirmare a teologiei românești în lumea ortodoxă și creștină în general“.

Patriarhia Română publică trei reviste lunare în peste 150.000 exemplare. Pe lângă aceasta, mai apar reviste în fiecare din cele cinci mitropolii. Prof. Ruffini le citează pe toate, cu anul apariției lor; în total, însumează peste 5000 de pagini, cu peste 80.000 exemplare.

Prof. Ruffini amintește și de „bătrîna și glorioasă revistă ultracentenară, editată de centrul mitropolitan din Sibiu, „Telegraful Român“, întemeiată în anul 1853, cu mireasma ei romantică, destinată mai ales credincioșilor“. Pentru o mai bună informare cu privire la importanța și cuprinsul revistelor patriarhale, prof. Ruffini redă cuprinsul rev. „Biserica Ortodoxă Română“, nr. 1—2, 1966; nr. pe lunile oct.—dec. 1965 al rev. „Ortodoxia“, și cuprinsul rev. „Studii Teologice“, pe lunile noiembrie și decembrie 1965.

Prof. Ruffini amintește în studiul său și despre cărțile de cult dipărite. „Un merit deosebit îl are actualul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Justinian — zice prof. Ruffini în studiul său — de a fi rezolvat problema salarizării preoților. Din 1951 toți preoții primesc un salariu egal cu acela al membrilor corpului didactic din învățămîntul public; fondurile necesare sînt luate din contribuția pe care Statul o dă Bisericii, și din contribuția credincioșilor. Statul român, prin Departamentul Cultelor, acordă Bisericii un sprijin bănesc privind salarizarea preoților, profesorilor de la școlile teologice și a personalului administrativ“. Prof. Ruffini scoate în evidență și meritele deosebite ale Prea Fericitului Patriarh pe linie de asistență socială.

Pr. Prof. AL. MOISIU

Prof. Mario RUFFINI, *Un santo della Chiessa Ortodossa Romena SAN GIUSEPPE di Partoș mitropolita di Timișoara*, edizioni „OIKOUMENIKON“, Roma, estratta da „OIKOUMENIKON“, 1966 — vol. IV — quad. 132, pag. 251—262.

Profesorul Mario Ruffini, în studiul său de 14 pagini, ne dă viața și minunile Sf. Iosif cel Nou din Partoș, mitropolit al Timișoarei.

În 28 febr. 1950, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a înscris în lista Sfinților români, împreună cu alți sfinți locali, și pe mitropolitul din Timișoara Iosif II din Partoș, mort în anul 1656, în mînăstirea de la care își luă și numele, dînd astfel promulgare oficială unui cult care dura de aproape trei sute de ani.

Sf. Iosif din Partoș s-a născut în 1568 în republica Ragusa din Dalmația, din părinți români stabiliți din timpuri străvechi pe teritoriul Adriatiei. Tatăl său a fost pescar. Mama sa, rămasă văduvă, se duse la un frate al său la Ohrida, unde erau foarte mulți români sau aromâni.

Copilul, la vîrsta de 15 ani, intră ca novice la mînăstirea Maicii Domnului din acel oraș, de veche tradiție româno-bulgară, și în vechime scaun arhiepiscopal autocefal, de care depindea în 1020, în timpul împăratului Vasile II Bulgaroctonul și episcopatul român din

Timișoara. După cinci ani, părăsi Ohrida și plecă la muntele Athos, care pe atunci era iar de lumină religioasă peste întreg Orientul european de religie ortodoxă, care atrăgea sufletele dornice de desăvârșire.

Primit în mînăstire, în curînd făcu voturile călugărești și primi numele de Iosif. De acolo trecu la mînăstirile Hilandar, Xiropotam și Vatoped. În curînd faima numelui său se răspîndi pretutindenea și deveni repede exemplul de smerenie, de ascultare, de credință vie, de învățătură și rugăciune, de priveghere și dorința de a se dăruia cu totul lui Dumnezeu.

Mai tîrziu a fost trimis la Adrianopol ca egumen, de unde se reîntoarce la Sfîntul Munte, probabil la mînăstirea românească din Cuulumuş, veche fundație a voievozilor Țării Românești, Vlaicu (1364—1374) și Neagoe Basarab (1512—1521). De acolo se duse la Vatoped, de unde în 1650, fu ales mitropolit la Timișoara, după cum mărturisește secretarul și biograful său Damaschin Udrea, care cunosc pe noul mitropolit la Vatoped.

Numirea egumenului Iosif la Mitropolia bănăţeană a trebuit să fie făcută cu consimţămîntul sultanului, a patriarhului din Ipec, și probabil și cu a patriarhului din Constantinopol. N-au putut fi străini de această numire nici voievozii Matei Basarab și Vasile Lupu, ale căror legături cu Sf. Munte le va fi făcut cunoscută viața și activitatea egumenului Iosif.

Noul mitropolit avea 82 de ani. Însoțit de secretarul său Damaschin Udrea pornesc spre noua reședință mitropolitană a Timișoarei. Călătoria a fost lungă și împreună cu multe fapte care dovedesc viața de sfințenie a Sf. Iosif.

În Timișoara fu bine primit cu toate onorurile civile și religioase, de cei doi episcopi sufragani, Antim din Caransebeș și Sofronie din Lipova, de protopopi, preoți și credincioși. Astfel, în ziua de Sf. Ilie din anul 1650, noul mitropolit fu înscăunat într-o atmosferă de mare bucurie.

În următorii trei ani s-a dedicat cu toate puterile pentru a face bine turmei sale, care, din cauza stăpînirii turcești și din cauza asupririlor feudalilor maghiari, avea nevoie de multe griji. Zice Damaschin Udrea că noul mitropolit s-a dedicat cu totul reorganizării mitropoliei și că fără răgaz a reorganizat întreaga administrație bisericească: redeschise biserică, construi unele noi, repară pe cele existente și fu părinte iubitor pentru toți săracii și pentru toți bolnavii. În cei trei ani cît a păstorit, viața i-a fost împletită din muncă, rugăciune și fapte minunate. Înainte de moarte se retrage la mînăstirea Partoș, azi post de frontieră cu Iugoslavia, la 13 km de Stamora Germană, unde mai trăiește încă trei ani ca simplu călugăr. Muri în luna februarie, anul 1656. Viața Sf. Iosif de Partoș a fost viața unui sfînt și de aceea Dumnezeu l-a învrednicit cu săvîrșirea multor minuni.

Cunoscîndu-se viața și minunile săvîrșite de Sf. Iosif, în anul 1955 se descoperă mormîntul său. Un parfum plăcut se răspîndi în aer și trupul sfîntului fu găsit întreg și lipsit de putreziciune.

O icoană din 1782, care reprezintă pe Sf. Iosif îmbrăcat în odăjdii, cuprinde și o frumoasă rugăciune către Sf. Iosif, care este arătat ca pildă a bunătății și arhieru rugător al Bisericii.

„Pentru bogatele semne ale bunătății cerești, ale cărei daruri au dat spirituală splendoare vieții și morții Sfîntului, cred că el merită — zice prof. Mario Ruffini — să fie cunoscut și de noi (se înțelege: catolicii), în vederea acelei unități a Bisericii pe care noi o dorim să fie cît mai aproape, și care cu Sf. Iosif cel Nou din Partoș ne apare realizată în unitatea sfințeniei“.

Acad. C. Daicoviciu: *DACICA — Studii și articole privind istoria veche a pământului românesc*, Cluj (1969), 610 pagini.

Lucrarea „*Dacia*” formează primul volum din seria „Bibliotecii Muzeului de Istorie” din Cluj, însumând articole, studii și note publicate de-a lungul vremii în reviste de specialitate sau de cultură, cu privire la „trecutul îndepărtat al patriei noastre”.

În cele 610 pagini se abordează de pe poziții înaintate probleme cu „o rezonanță specială pentru istoria romanității răsăritene, carpato-dunărene, a poporului român”, în articole speciale, ușor accesibile atât nouă cât și străinilor (fiind redactate în română, franceză, italiană sau germană).

În prefață autorul anticipează că a divizat materialul în trei capitole mari: I) *Dacia preromană*; II) *Dacia romană* și III) *Dacia postromană*. În continuare, cartea mai cuprinde următoarele capitole: IV) *Varia*; V) *Bibliografia autorului*, VI) *Indicele general*, precum și trei planșe în anexă.

Primul capitol, *Dacia preromană* (p. 7—138), este consacrat unor chestiuni ce privesc într-un fel sau altul această epocă. Menționăm câteva titluri reprezentative: Herodot și preînșul monoteism al geților; Dacii din Munții Orăștiei și începuturile statului slavagist dac; La civilisation dace et sa place dans la culture de la region balkanique; Nicolas Iorga et les autochtones ș.a.

Cu o documentare ce îndepărtează orice echivoc, printr-o analiză riguros științifică a izvoarelor, autorul reușește să ofere o imagine clară asupra problemei dacice prezentată sub diferite aspecte. Cu privire la așa-zisul „monoteism” al geților (ca să dăm numai câteva exemple) se conchide că politeismul geto-dacilor este incontestabil, că Zamolxis și Gebeleizis sînt fie două zeițai deosebite, fie două ipostaze ale aceleiași zeițai (ctoniană și celestă), precum și că arhicunoscutul pasaj din „părintele istoriei” (cartea IV-a, cap. 94) trebuie explicat și înțeles așa: „cînd geții trag cu săgețile spre cer... ei încearcă, risipind norii, să abată mînia zeului lor, adică să-l îmbuneze”.

Bazate pe rezultatele descoperirilor arheologice din Munții Orăștiei, pe examinarea atenă a conjuncturii sociale și economice din acea vreme, precum și pe alte izvoare, însemnările despre daci se evidențiază prin accentuarea adevărului istoric:

— începuturile statului slavagist dac pe teritoriul nostru apar abia pe vremea lui Burebista (prima jumătate a sec. I î.H.), însă germenii există sub tatăl său, cînd se poate vorbi de un cvasi-stat;

— după ce atinge apogeul, statul lui Burebista decade, dar nu dispare totalmente; toate descoperirile pledează în favorul unei supraviețuiri și a dezvoltării statului mai ales în sud-vestul Transilvaniei. Sub Decebal se reface, dar cade sub romani în cursul anului 106, devenind — sub numele de „Dacia” — o provincie romană pînă la anul 271. „În acest fel ia sfîrșit unul dintre cele mai importante capitole de istorie a culturii balcanice... Civilizația dacică... a fructificat și sinterizat nenumăratele influențe venite din lumea greacă și italică, făurind o civilizație proprie care merită într-adevăr să fie cunoscută” (p. 102).

În cadrul cap. II, *Dacia romană* (p. 139—443), găsim „rezultatele descoperirilor răzlețe făcute în diferite puncte ale Ardealului” și care se referă la această perioadă. Articolele — în majoritate — au cîte un rezumat în italiană, germană sau franceză, pentru a fi accesibile și cercetătorilor străini care se ocupă cu istoria Daciei. Amintim cîteva titluri mai importante: Cercetări arheologice în Banatul de sud; Monumente inedite din Dacia; Contribuții la sincretismul religios în Sarmizegetusa; Le première division de la Dacie; Einige Probleme der Provinz Dazien während des 3. Jahrhunderts; Romanizarea Daciei ș. a.

Descoperirile epigrafice din ultimii ani, diplomele militare, ca și alte izvoare care sînt aduse în discuție, demonstrează că granițele Daciei sub Romani cuprindeau, în mare, S—E Transilvaniei, Banatul și Oltenia. Cu vremea, s-au înregistrat unele modificări. Astfel, sub Hadrian are loc prima diviziune a provinciei în două, la anul 119, din care rezultă Dacia Superior și Inferior (diploma militară de la Porolissum, sau de la Cășei, atestă acest eveniment). O nouă modificare se produce sub Antoninus Pius la anul 158, cînd Dacia e împărțită în trei zone: Dacia Porolissensis, Apulensis și Malvensis.

În ce privește religia, inscripțiile descoperite la Sarmizegetusa sau Apulum aduc noi mărturii despre influențele cele mai variate pe care le-a suferit viața culturală și religioasă din Dacia. Sarmizegetusa, de exemplu, constituia un adevărat complex de sanctuare. Un tablou clar în problema religiei nu se poate oferi, întrucît trebuie studiat întreg materialul documentar, pentru ca concluziile să devină incontestabile.

Trecînd la problema romanizării, vestigiile arheologice demonstrează că într-o perioadă relativ scurtă (165 ani) de dominație romană, s-a desfășurat un proces de însemnătate primordială pentru ființa poporului român, romanizarea — proces complex și real: „Romanizarea e rezultatul firesc al programului politic inițiat încă din primul veac al principatului, aplicat consecvent de Traian și, mai presus de toți, de Hadrian și nu mai puțin de dinastia Severilor...” (p. 436—437).

Cap. III, *Dacia postromană* (p. 445—558), tratează în articole independente probleme ca: Le Problème de la continuité en Dacie (Les Daces et la Dacie à la veille de la conquête, L'influence romaine, La continuité dace dans la Dacie romaine, Le christianisme et le particularisme païen dace, La Dacie après l'abandon); Există monumente creștine în Dacia traiană din sec. II—III?; Daker und Rumänen; Der Ursprung des rumänischen Volkes im Lichte der neuesten Forschungen und Ausgrabungen ș.a.

În mod deosebit atrage atenția ultimul capitol, care privește cheștiunea formării poporului român. Autorul pune în paralel cele două teorii antagoniste: prima, teoria „rõesleriană”, după care poporul român s-ar fi format în Sudul Dunării și că ar fi imigrat în Nordul fluviului între sec. IX—XII; iar a doua, teoria „continuității”, care susține că poporul român de azi este continuatorul și urmașul daco-romanilor și elementelor eterogene asimilate, teorie ce respectă adevărul istoric, fiind susținută de majoritatea specialiștilor străini și români. În acest sens se aduc argumente serioase și obiective în același timp. Amintim cîteva: existența a 12—13 unități militare romane (în sec. II—III) formate din soldați daci recrutați din sînul populației dacice, apoi descoperirile de cimitire, sau așezări, precum și cele monetare; mai mult, limba latină ca singurul mijloc de înțelegere; la fel, contactele frecvente cu Sudul Dunării, contacte conservate și — mai tîrziu — favorizate de existența episcopatelor din dreapta Dunării, ca și de faptul că o bucată de pămînt din stînga Dunării a recăzut sub romanii lui Constantin cel Mare și păstrată, cu unele intermitențe, pînă la Justinian etc.

În fine se subliniază romanitatea limbii noastre și influențele eterogene.

Cap. IV, *Varia* (p. 559—589) cuprinde printre altele: note pe marginea unor probleme despre Dacia, societatea omenească la Dunărea de Jos, originea numelui Cluj etc.

Cap. V, *Bibliografia autorului* (p. 591—602), înregistrează 231 de lucrări publicate în intervalul de timp de la 1923—1968, excluzînd numeroase conferințe, prefețe, articole ocazionale ș. a.

Cap. VI, *Indicele general* (p. 605—610), este întocmit pe probleme constituind un îndreptar de informație și studiu, care ușurează considerabil munca cercetătorului.

După cum am văzut, „Dacica” înmănunchează o serie de anticole și studii, publicate răzleț, care au o valoare integrală și azi — cum spune autorul — contribuind substanțial la clarificarea unor detalii mai mult sau mai puțin însemnate din istoria noastră veche, relevând totodată note noi caracterizate prin distincție și rigurozitate.

Accesibilă prin naturalețea și eleganța stilului, valoroasă prin informație și prin cercetarea obiectivă a realităților istorice, cartea se impune ca o contribuție de seamă a istoriografiei noastre contemporane la cunoașterea începuturilor poporului român.

VASILE MUNTEANU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

PATRU SUTE DE ANI DE LA TIPĂRIREA PSALTIRII ROMÂNEȘTI ȘI A LITURGHIERULUI SĂRBĂTORIREA DE LA BRAȘOV

S-au împlinit 400 ani de la tipărirea Psaltirii românești și a Liturghierului, la Brașov, de către diaconul Coresi. Evenimentul are o deosebită însemnătate culturală și religioasă.

În activitatea de tipograf și editor a diaconului Coresi, venit de la Tîrgoviște la Brașov, anul 1570 reprezintă un an de vîrf, în care sînt îmbrăcate în haina graiului românesc două cărți de căpetenie ale cultului și spiritualității ortodoxe.

Momentul este semnificativ deoarece după o pauză de cîțiva ani de la tipărirea primelor cărți la Brașov — în care s-au strecurat unele învățături ale reformațiunii religioase, care își făcuse apariția în Transilvania, către mijlocul sec. XVI, începînd cu tipărirea Psaltirii și Liturghierului și terminîndu-se cu tipărirea Evangheliei cu învățătură (sau Cazania II, de la 1581) — în activitatea lui Coresi nu se mai strecoară nici o învățătură străină de legea strămoșească.

Se pare că în jurul anului 1570 trebuie socotit momentul în care Coresi devine editor pe cont propriu și își desfășoară activitatea în strînsă colaborare cu preoții bisericii Sf. Nicolae din Scheii Brașovului.

Credincioșii și preoțimea din prot. Brașov au simțit o datorie de conștiință să aniverseze acest eveniment și să participe efectiv la cinstirea unui slujitor al Bisericii noastre care a asimilat desăvîrșit ideea cea mai de seamă a sec. XVI: poporul are dreptul să înțeleagă și să aibă în graiul lui cuvîntul lui Dumnezeu.

Din inițiativa P. C. prot. Dr. Vasile Coman, s-au organizat serbări de aniversare a acestui eveniment, la care au participat Î. P. S. Sa Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului și Dl director Gheorghe Nenciu din partea Departamentului Cultelor.

În ziua de 7 septembrie a. c. are loc ședința festivă, la care participă toți preoții din protopopiatul Brașov.

Ședința se deschide prin cuvîntul P. C. prot. V. Coman care arătînd însemnătatea momentului, mulțumește Î. P. S. Sale pentru venirea în mijlocul preoțimii, precum și reprezentanților Departamentului Cultelor, socotind

aceasta ca un omagiu adus de Patria și de Biserica noastră osîrduitorilor dascăli și preoți ai bisericii Sf. Nicolae, îndeosebi diaconului Coresi, pentru zestre spirituală lăsată și pentru munca spre luminarea poporului.

Urmează prezentarea comunicărilor:

1. Prot. Dr. Vasile Coman: „*Insemnătatea culturală și religioasă a tipăriturilor lui Coresi*”.

2. Prot. Dr. Iuliu Ișa: „*Contribuția preoților de la biserica Sf. Nicolae la tipăriturile lui Coresi*”.

3. Prof. Dr. Emil Micu, directorul Muzeului și Arhivei bisericii Sf. Nicolae face o comunicare cu titlul: „*Date noi cu privire la activitatea diaconului Coresi*”.

4. Pr. Mihai Manolache, muzeograf: „*Ideea conștiinței de neam în tipăriturile coresiene*”.

În cele ce urmează vom prezenta un scurt rezumat al comunicărilor și mai ales concluziile ce s-au desprins din ele.

„Deși Coresi nu poate fi socotit cel dintîi deschizător de drum în tipărirea de cărți românești, acest merit revenind lui Filip Moldoveanu, numit Philippus Pictor, totuși, — a spus în referatul său P. C. prot. Vasile Coman —, nu este mai puțin adevărat că prin activitatea îndelungată a lui Coresi și a colaboratorilor săi, dascăli și preoți la școala și biserica Sf. Nicolae, prin mulțimea cărților tipărite între anii 1559—1581, prin conținutul și limba lor unitar românească, epoca și activitatea lui Coresi poate fi asemănată cu o primăvară a culturii românești, ca un act de afirmare a limbii românești în năzuința de eliberare de sub tutela limbii slavone.

Tipăriturile coresiene au o îndoită însemnătate: culturală și religioasă.

Prin faptul că aceste tipărituri întrebuițează pentru prima oară limba românească în literatura noastră, — observă Sextil Pușcariu — ele capătă o valoare de mare însemnătate literară: prin ele s-a stabilit o limbă unitară, înțeleasă de toți românii și s-a dat îndemn la o activitate bogată de traduceri și din alte ramuri literare. Ele trimit „proiecțiuni luminoase despre dragostea de graiul și legea românească a celor ce le-au împlinit”.

Toți cei ce se apleacă și citesc cu deosebire predosloviile și epilogurile cărților tipărite de Coresi, rămîn impresionați de rîvna permanentă a tipografului și editorului de a da cuprinsul cărților sfinte „pre limba românească”.

Despre stilul și limba cărților coresiene Gh. Călinescu se exprimă astfel: „Limba română, așa cum apare din aceste întîi monumente lingvistice e latină în structura ei și în lexicul ei fundamental. Noțiunile de Dumnezeu, de țară, de cetate, de lege, de român sînt latine, bătrînul însuși e un „veteranus” al imperiului”.

În aceste tipărituri se întîlnesc într-o fericită sinteză „sobrietatea fonetică și sintactică a graiului muntean, cu finețea nuanțelor și arta emisiunii sonice” pe care o dau Moldova și Ardealul, încît în ele „poporul și limba română se înfățișează cu o unitate neîntîlnită nicăieri în Europa, la alte popoare”.

Ceea ce impresionează deosebit și plăcut limba celor dintîi tipărituri românești este „mireasma” lor lirică, bogăția și unitatea graiului românesc, înțeles de la început de românii de pretutindenea.

Este bine să amintim că cele dintâi cărți tipărite în limba română au un cuprins religios. Acest fapt ne arată că Biserica ortodoxă a sprijinit năzuințele poporului și când acesta s-a pregătit să aibă exprimată în scris, în limba lui, năzuințele și credința, Biserica i-a oferit acest lucru mai întâi.

Astfel ea a fost un factor de progres în istoria culturală a poporului nostru și a contribuit la eliberarea și biruința limbii române în scris.

• În al doilea rând, trebuie să observăm că deși în primele tipăriri coresiene sînt anumite învățături eterodoxe, marea lor majoritate exprimă învățătura ortodoxă sau chiar o apără de influențe străine.

Cazania II apare — în contextul evenimentelor istorice — ca un fel de protest împotriva încercărilor de înstrăinare a sufletului românesc de la legea ortodoxă.

Concluzia referatului este: „Aceste tipăriri corespund unei necesități spirituale a românilor din acel timp. Împrejurările externe care au impulsionat tipărirea lor n-au putut influența cu nimic conținutul spiritual al acestui popor și nu l-au putut abate de la legea lui românească și ortodoxă.

Psaltirea românească și Liturghierul, precum și celelalte tipăriri coresiene apărute după anul 1570, sînt monumente de valoare ale culturii noastre și documentele inestimabile despre statornicia în legea românească, mărturii ale dreptei credințe a poporului nostru.

În referatul său, prot. Dr. *Iuliu Ișa* înfățișează contribuția preoților de la biserica „Sf. Nicolae” la tipărirea coresiene, arătînd că activitatea prodigioasă a diaconului Coresi se explică mai ales prin contribuția preoților și dascălilor de la școala și biserica Sf. Nicolae, care au fost protectori și colaboratori ai meșterului tipograf venit de peste munți. Brașovul însuși era în sec. XVI un centru economic și cultural de seamă, în care un loc de frunte îl aveau preoții și dascălii de la biserica Sf. Nicolae, oameni învățați, care cunoșteau limba slavonă, „logofeți” pe lângă magistratul orașului, de multe ori erau folosiți ca intermediari între municipalitatea orașului și voievozii din Țările Române. Despre unii dintre ei se știe precis că au lucrat la traducerea cărților în românește și astăzi este îndeobște cunoscut că această lucrare nu a îndeplinit-o Coresi, ci colaboratorii săi, între care sînt amintiți preoții Iane, Mihai și Oprea.

De asemenea este scos în evidență rolul celei dintâi școli românești, întemeiată la 1495, care își deschide porțile de predare în limba română la anul 1559, predînd cursuri cu un bogat conținut umanist. Astfel Brașovul constituia mediul prilenic de apariție a primelor cărți românești tipărite, care au la bază manuscrisele mai vechi pe care apoi preoții și dascălii bisericii Sf. Nicolae le-a stilizat, dîndu-ne o limbă unitară, înțeleasă de toții românii. Colaborarea lor a fost constantă în toată activitatea lui Coresi, căruia îi revine meritul de a turna manuscrisele în literă tipărită, pentru difuzarea lor în toate părțile locuite de români.

Dr. prof. Dr. *Emil Micu* face o expunere generală asupra evenimentelor istorice și culturale din Europa în sec. XVI, în contextul cărora se integrează evenimentele istorice și culturale din Transilvania. Principii Transilvaniei au încercat să traducă în practică principiul „cuius regius eius religio”. De aceea au încercat fără succes, să atragă masa de români din Transilvania la credința lor. Românii, însă, au rămas statornici în „legea” lor.

Curentul umanist cucerea tot mai mult Europa. El s-a manifestat și în Transilvania și în Țările Române. Cele dintîi tipărituri românești se datoresc acestui curent. Reforma a găsit gata formată această tendință a poporului de a avea o limbă națională în cult. Ea n-a fost cauza, ci doar a favorizat tipăriturile.

Coresi a lucrat pe cont propriu; de la alții, a luat doar hîrtia, pentru care a și avut proces.

Dezvoltînd teza lui P. P. Panaitescu, arată rolul factorului autohton în activitatea lui Coresi, a preoților și dascălilor de la biserica Sf. Nicolae, și combătînd interpretări greșite date de către unii cercetători ai activității lui Coresi.

Ultimul referat este al P. C. preot *Mihai Manolache*. Întemeiat pe o bogată bibliografie, autorul arată că în tipăriturile coresiene se exprimă implicit și explicit ideea conștiinței de neam. Unitatea limbii, structura și sintaxa ei latină arată că oricîte influențe s-ar fi exercitat asupra limbii noastre, ea apare în primele tipărituri unitară, înțeleasă de românii de pretutindeni.

Îndeosebi predosloviile și epilogurile acestor tipărituri comunică din generație în generație această conștiință de neam la poporul nostru. Cuvîntul „român“, „rumân“, românesc” sau „rumânesc”, folosit adesea de Coresi, arată că el era conștient că prin scrisul său face un bine tuturor fraților săi, pe care îi numește „rumâni“ fie că sînt la Brașov, în Transilvania, Moldova sau Muntenia. Această dragoste de limba românească l-a făcut să zăbovească mai bine de două decenii la Brașov și împreună cu dascălii și preoții de aici să facă operă de cultură românească.

La sfîrșitul comunicărilor a luat cuvîntul Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, care a spus următoarele:

Nota dominantă a comunicărilor e tocmai noutatea. Cercetările recente schimbă fundamental perspectiva tipăriturilor coresiene. Istoria culturală a unui popor nu poate fi explicată prin influențe dinafară. Istoria noastră este generată de forțele creatoare ale poporului în condițiile respective. Nu putem spune că datorită Bisericii s-a făcut pasul acesta. Putem spune că Biserica se afla în epoca lui Coresi în stadiul care cerea cu necesitate ca poporul nostru să-și faurească cărți în limba lui. Preoții și diecii de la biserica Sf. Nicolae erau apropiați de popor. Ei încurajau tipăriturile lui Coresi tocmai din această pricină. Mai mult: ierarhii primesc acest pas nou, îl ocrotesc și-l promovează. Nici Patriarbul ecumenic n-a luat atitudine împotriva.

Important e că nu există o mentalitate de dogmatizare a limbii slavonice, cum exista o dogmatizare a limbii latine în Occident. Puteam să folosim limba română pentru a transmite mesajul Evangheliei lui Hristos. Se poate vorbi despre o solidarizare a ierarhiei cu clerul și poporul, care primește acest pas nou, pentru ca mai tîrziu unii dintre ierarhi să fie ei înșiși dăltuitori de limbă românească. Se poate spune că întreaga Biserică, de jos pînă sus, s-a angajat pe linia aceasta.

E providențial că atunci cînd a venit Viena cu gînd de catolicizare, ne-a găsit cu limba română în cult, neputînd impune fraților foști greco-catolici limba latină, formînd poate două nații (ca sîrbii și croații). Trebuie să accentuăm aceste două elemente: 1. Traducerile în limba română cores-

pund necesităților spirituale ale poporului în epoca respectivă. 2. Ele porneau de jos, dar au fost sprijinite de ierarhii și voievozii țărilor românești. Desigur, au fost și influențe dinafară, dar nu sînt esențiale.

Aceste traduceri au fost o contribuție a unității românești și ortodoxe și o contribuție la cimentarea ei. În vremea aceea, ea nu se putea realiza mai bine decît la Brașov, pentru că aici se întâlneau cele trei provincii românești și din punct de vedere economic și din punct de vedere cultural. Coresi a sesizat aceasta. Sigur, au fost și motive economice, comerciale. Dar aci și-a stabilit tiparnița lui, cu care a venit de la Tîrgoviște și cu această tiparniță n-a făcut comerț, ci a făcut politică de cultură românească și bisericească.

Cărțile lui, scrise într-o limbă vorbită în sudul Transilvaniei și nordul Munteniei, s-au răspîndit în toate provinciile românești și au servit ca bază a limbii literare românești. În vremea aceea, exista conștiința difuză a unității. În vremea noastră, unitatea există și trebuie s-o desăvîrșim. Trebuie să întărim unitatea poporului nostru, să contribuim la înălțarea Patriei pe noi culmi de cultură și civilizație, să înlăturăm servilismul față de cultura și civilizația altor popoare. Fiecare popor are geniul lui, prin care poate da omennirii o contribuție specifică de cultură și civilizație. Nu se măsoară valoarea unui popor după mărimea lui. Trebuie să ne prețuim pe noi înșine, simțindu-ne egali sau putînd depăși chiar creațiile altor popoare.

Începînd cu Coresi s-a pornit o avalanșă, iar azi ne bucurăm că poporul nostru și-a declanșat forțele creatoare și pe plan național și pe plan bisericesc, contribuind la pacea și înfrățirea între popoare.

*

A doua zi, la sărbătoarea Maicii Domnului Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, înconjurat de P. S. Episcop-vicar Dr. Visarion Rășinăreanu, P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belasçu, P. C. prot. Dr. Vasile Coman și alți preoți din Brașov, precum și de P. C. diaconi Gheorghe Papuc și Iosif Bolog, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica „Sf. Nicolae“-Schei.

La primire, în fața Bisericii, P. C. prot. V. Coman rostește următorul cuvînt:

Preoțimea și credincioșii din Brașov și în chip deosebit *cei de la biserica „Sf. Nicolae“ din Schei, îmbracă azi haină de sărbătoare pentru că Mitropolitul Ardealului, împreună cu P. S. Episcop-vicar al Mitropoliei noastre au venit să dea cinstirea cuvenită dascălilor și preoților acestui străvechi lăcaș de credință și cultură, care împreună cu diaconul Coresi au făcut început cărții în grai românesc în veacul XVI.

Punem mîna streașină la ochi și zărim prin veac dăburile lor ieșindu-ne în întîmpinare: Preotul Petru cel bătrîn, preoții Oprea, Iane și Mihai, cu diaconul Coresi și ceilalți slujitori cărturari de la acest altar, pînă aproape de vremea noastră. Ei se bucură în duh de rugăciunea ce o înălțăm pentru odihna sufletului lor, pentru prețuirea pe care o aducem zestrei spirituale pe care ne-au lăsat-o.

Prăznuim astăzi împlinirea a 400 de ani de la tipărirea la Brașov a Psaltirii românești și a Liturghierului de către diaconul Coresi, două cărți de cîpătii ale spiritualității noastre. Dar, la altarul bisericii Sf. Nicolae din Schei s-a slujit de la zidirea ei, neînterupt, Liturghia împăcării cu Dumnezeu și „liturghia“ unității fiilor poporului nostru în toate timpurile. Ea a fost un far luminos în calea propășirii lui și prin tot ce reprezintă, este un simbol al unității naționale.

Înalt Prea Sfinția Voastră, ca și înaintașii Înalt Prea Sfinției Voastre în scaunul Mitropoliei Ardealului, prețuiți contribuția pe care biserica Sf. Nicolae a adus-o și o aduce în viața poporului nostru. În numai trei zile după venirea la cârma Mitropoliei ardeleni ați întâmpinat aici pe înțelepții conducători ai Patriei noastre, în frunte cu Dl Președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, și ați tălmăcit sentimentele de devotament ale credincioșilor pentru scumpa noastră Patrie.

Acum doi ani — ca să nu mai amintesc de multele povești pe care le-ați dat de sub cupola ei preoșimii din protopopiat la diferite conferințe — ați venit și ați slujit Sf. Liturghie arhierească și ați prețuit statornicia în legea strămoșească a brașovenilor.

Acum, ați venit să ne aducem aminte — după cuvîntul Apostolului Pavel (Evrei 13, 7) — de cei ce ne-au grăit și, mai virtos, de cei ce ne-au dat în scris românesc cuvîntul lui Dumnezeu, ca văzînd roadele muncii lor să le păstrăm credința și să le urmăm pilda.

Pentru toate acestea Vă mulțumim din adîncul inimii și Vă spunem: Bine ați venit.

Soborul intră apoi în biserică și se săvîrșește Liturghia arhierească. Răspunsurile liturgice au fost date de corul bisericii, condus de dl C. Bădărău.

La priceastă a predicat P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, despre însemnătatea praznicului Nașterii Maicii Domnului. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. C. pr. Dr. Iuliu Ișa exprimă recunoștința credincioșilor pentru sărbătorirea slujitorilor bisericii, care împreună cu diaconul Coresi ne-au dăruit cele dintîi cărți românești, dintre care unele exemplare se află și azi în Muzeul bisericii.

P. C. Sa oferă Înalt Prea Sfințitului două tablouri: unul, cu biserica Sf. Nicolae; altul, cu cea mai veche școală românească de lîngă biserică, — drept semn al legăturii strînse dintre centrul Mitropoliei noastre și biserica Sf. Nicolae.

În cuvîntul său Prea Sfințitul Episcop-vicar Visarion Rășinăreanu elogiază fapta românească și creștinească a diaconului Coresi, care — mîniecînd de la cuvintele Sf. Apostol Pavel, că este mai de folos a grăi cinci cuvinte înțelese decît zece mii neînțelese (I Corinteni 14, 19) — a dat în grai românesc cele dintîi cărți prin care poporul nostru l-a preamărit și s-a rugat lui Dumnezeu în limba lui națională. El a făcut astfel un mare dar poporului nostru.

Îndeamnă pe credincioși să iubească și să păstreze curată limba și datinile, ca pe niște comori pe care ni le-au transmis strămoșii.

Încheierea acestei sărbătoriri a făcut-o Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, care a spus:

Împletim astăzi două sărbători. Este praznicul Nașterii Maicii Domnului și este sărbătorirea vredniciei diaconului Coresi, de acum 400 de ani și a preoților și diacilor de la această biserică din Schei. Între aceste două sărbătoriri, putem spune că există o legătură. Cea dintîi sărbătorire mărturișește bucuria deosebită a doi părinți, care au cerut de la Dumnezeu să le binecuvînteze viața cu un prunc și care au primit darul acesta, pentru că Dumnezeu i-a învrednicit să nască pe Maica Domnului, pe Născătoarea de Dumnezeu și Fecioara Maria.

Așa și poporul nostru, care s-a născut pe aceste plaiuri cu aproape 2000 de ani în urmă, în fapta diaconului Coresi vede pruncia limbii, culturii și literaturii noastre românești, vede începuturile firave dar trainice ale folosirii

limbii noastre în Biserică și, prin aceasta, a transformării limbii vorbite de popor, în diferite graiuri, într-o singură limbă, limba literară, care s-a dezvoltat apoi, în ultimii 400 de ani, încât am ajuns la rezultatele de astăzi.

De aceea se cuvine să vorbim de amîndouă praznicele de astăzi.

Vorbind de praznicul Nașterii Maicii Domnului ne gândim la bucuria părinților care în această pruncă au văzut darul lui Dumnezeu, binecuvîntarea Lui, și care a devenit — după credința noastră — cu adevărat cea mai aleasă dintre toate femeile, pentru că dintr-însa s-a născut Iisus Hristos, Mîntuitorul sufletelor noastre.

Dar dacă părinții Mariei s-au bucurat nespus de nașterea ei, noi știm că toți părinții așteaptă cu bucurie sosirea pruncului dorit și pentru familia lor este un praznic deosebit atunci cînd Dumnezeu le-a ajutat să audă țipătul de biruință al vieții, gînguriul celui nou născut fiind ca niște glasuri de îngeri și nevinovăția lui, înălțînd sufletele părinților, încîntă inima tuturor celor care îl privesc. În glasul lui este ceva din puritatea cerului, din darul lui Dumnezeu. De aceea el, cel mic, cel neînsemnat, care are nevoie de ajutor, căci altfel nu poate trăi, devine comoara cea mai de preț a casei, bucuria cea mai mare a părinților și a celor apropiați lor, a societății.

Așa se face că bucuria aceasta a pruncului schimbă și fața familiei. El este o punte de legătură, un izvor de dragoste și mai puternică între soți, pentru că în acest prunc este zestrea ambilor părinți. Pruncul simbolizează unitatea dintre părinți și duce mai departe tot ce au părinții mai bun, tot ce are mai bun familia aceasta. Și pentru că pruncul este prețuit de Dumnezeu, de Iisus Hristos, de Maica Domnului, pentru că el este înconjurat de îngeri, cărora le zîmbește în somn, trebuie să punem în el nu numai grija de creșterea lui trupească, ci și grija pentru creșterea lui sufletească, pentru ca ceea ce am nădăjduit, ceea ce ne-a adus atîta bucurie la nașterea lui, să devină cu adevărat împlinire a nădejdelor noastre și a bucuriei noastre.

Nu este ușor să crești un copil. Este lucrul cel mai delicat, de cea mai mare răspundere, pentru că trebuie împletită creșterea lui trupească cu creșterea lui sufletească, cu plămădirea lui morală, spirituală, intelectuală, ceea ce nu se poate realiza decît prin dragostea neconținută a părinților între ei și a lor față de copil, prin creșterea lui într-un mediu de bunăînțelegere, de dragoste, de muncă, de dăruire de sine, de jertfelnicie între soți și între toți membrii familiei, care trebuie să fie foarte atenți și la cuvinte, la gesturi, la toate ale lor, căci toate se întipăresc în sufletul copilului, fie că vrem sau nu vrem. Dacă însă am oferit copilului în familie un mediu de vorbe urîte, de certuri, de priviri dușmănoase, de egoism, atunci va crește strîmb, și unii părinți se vor mira de aceasta, spunînd că ei i-au dat toate condițiile materiale necesare creșterii lui. Dar mai presus de condițiile materiale — care sînt trebuincioase — trebuie să avem grijă de condiții spirituale, pentru ca pruncul să crească sănătos nu numai trupește ci și din punct de vedere spiritual.

Dacă pruncul din prima clipă a vieții lui este înconjurat de dragoste, dacă de la început i se întipăresc în suflet, în inimă, cuvinte de bunătate, de bunăînțelegere, dacă din prima clipă părinții, prin faptele lor, întipăresc în ființa copilului tot ceea ce este frumos, adevărat, bun, ziditor, atunci el va crește an de an și ființa lui, personalitatea lui, se va plămădi și desăvîrși în așa fel, încît el va fi bucuria părinților, mîndria vieții lor întregi, dar și bucuria și mîndria poporului căruia familia îl dăruiește.

Așadar, nașterea Maicii Domnului să ne aducă aminte și nouă că trebuie să avem o familie încheată, că această familie să poarte pecetea credinței și a dragostei nestrămutate față de Iisus Hristos, față de Biserica Lui cea sfântă, față de patrie, pentru ca prin rugăciune, prin muncă statornică, prin fapte bune, prin înlăturarea a tot ce este rău și ctitorirea a tot ce este bun și folositor nouă și societății, ea să fie o familie sănătoasă și să crească și copiii în această atmosferă spirituală sănătoasă și ziditoare. O astfel de familie aduce contribuția sa la propășirea poporului nostru. Pentru că dacă sîntem legați de Biserica noastră, noi totodată sîntem legați de Patria noastră, de poporul nostru, și mergînd pe urmele înaintașilor noștri care au împletit dragostea de Biserică cu dragostea de popor, și noi cei de astăzi să ținem la Biserica noastră, la poporul nostru și să ne dăruim toate forțele pentru binele Bisericii și pentru propășirea poporului.

Al doilea praznic, praznicul diaconului Coresi, este și el un început, o pruncie. Atunci s-au tipărit în limba română primele cărți de slujbă și de învățătură (Apostol, Liturghier, Evangheliar și altele), prin care s-a răspîndit și în Transilvania și în Moldova și în Țara Românească, în toate părțile locuite de români, o singură limbă românească, început de limbă literară, limbă care se vorbea în sudul Transilvaniei și nordul Munteniei. Acest început îl prăznuim astăzi cu bucurie, pentru că vedem acum bogatele lui roade.

Trecut-au 400 de ani de atunci. În acești 400 de ani, „pruncul” acesta al începutului de limbă literară românească a crescut, s-a dezvoltat prin scrierile, prin traducerile mitropoliților Moldovei, ai Ardealului, ai Țării Românești, ai episcopilor de la Rîmnicu-Vîlcea, de la Buzău și din alte părți unde s-au tipărit atîtea și atîtea cărți și unde s-a plămădit limba românească curată, limba „dulce ca un fagure de miere” cum zice poetul. Sau cum zice un alt poet: „Limba noastră-i limbă sfîntă, Limba vechilor cazanii”.

Această limbă e „sfîntă”, pentru că în ea s-a exprimat la început cuvîntul lui Dumnezeu, pentru ca toți credincioșii să-l înțeleagă, să-l primească de la sfintele altare, să-l citească și acasă, așa cum citești și acum atîția Psaltirea și cărțile de rugăciuni și Sf. Scriptură a Vechiului și Noului Testament, cu atîta dragoste, atîta sete sufletească și vă hrăniți din ele.

Iată de ce cinstim în chip deosebit fapta diaconului Coresi, fapta preoților și diacilor de la această biserică, pentru că începutul acela n-a fost ușor și pentru că el a rodit însutit și înmîit de-a lungul veacurilor. Orice început este greu. De aceea, pentru cei din sec. XVI a fost un act de bărbăție, de curaj, să treacă dintr-o etapă a istoriei, dintr-o treaptă a istoriei, cînd se folosea oficial limba slavonă, la o treaptă nouă a istoriei, în care limba română să pătrundă în Biserică și în relațiile diplomatice și astfel încetul cu încetul această limbă, odată cu dezvoltarea vieții țării și poporului nostru, să se perfecționeze și să devină o limbă în care marii scriitori, marii poeți, marii tîlmăcitori ai Sfintei Scripturi, fie mitropolitul de la Alba-Iulia, care a tipărit Noul Testament (1648), fie tîlmăcitorii de la București, care au tîlmăcit întreaga Sf. Scriptură (1688) fie mitropolitul Andrei Șaguna (1858), care a dat prima Biblie cu chipuri, cu icoane, fie marele teolog Samuil Micu de la Blaj (1795), care de asemenea folosind vechile tîlmăciri a făcut o reușită traducere a Bibliei în limba română, (colaborînd cu Dimitrie Eustatievici, directorul școalelor „neunite” de la Sibiu, mărturisind în acest fel legătura

strînsă dintre Bisericile românești, care au mers pe calea înfrățirii și a colaborării în tot ceea ce a fost pentru binele Bisericii și pentru propășirea și libertatea poporului nostru).

Și iată că de la începutul cu tipărituri românești făcut de Diaconul Coresi am ajuns în vremea noastră cu operele literare, în care limba noastră a ajuns la înălțimi de exprimare deosebite, să fie traduse în sute de limbi străine, pentru ca toate popoarele lumii să cunoască și să prețuiască creația românească, creația literară, dar și creația artistică, științifică, tehnică etc.

De aceea, prețuind pe Coresi și pe înaintașii noștri îi cinstim ca pe cei ce au pus temelia „casei”. Astăzi însă vedem casa ridicată și strălucitoare nu numai pentru noi cei ce trăim în această casă a părinților noștri, casă zidită prin munca și vrednicia noastră, ci și pentru alte popoare ale lumii, pentru că astăzi țara noastră, poporul nostru, s-a înălțat între celelalte țări, între celelalte popoare la un prestigiu deosebit.

Dar și Biserica noastră, Biserica Ortodoxă Română, este prețuită de credincioșii ei și de alte Biserici. Această Biserică ortodoxă care, prin Coresi, a dat poporului român limba românească literară, această Biserică Ortodoxă care a fost alături de popor în toate frământările lui și biruințele lui, astăzi cuprinde pe toți credincioșii români de lege strămoșească, adunați la un loc sub acoperământul aceleiași Biserici românești și în acest fel ea este mai vie, iar prin unitatea și activitatea sa ea este prețuită de toate celelalte culte din țara noastră, cît și de celelalte Biserici de peste granițele țării, ca o Biserică a lui Hristos, care trăiește cu adevărat viața în Iisus Hristos și care aduce partea ei de contribuție la înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, la înfrățirea dintre poporul nostru și celelalte popoare ale lumii.

Așa că Biserica noastră sprijinește viața cea nouă a poporului și se bucură de biruințele de azi ale țării noastre, căci așa cum Biserica în trecut, așa cum înaintașii noștri au făcut lucrarea de sprijinire a culturii, a mersului înainte al poporului nostru, tot așa și noi astăzi avem datoria să fim alături de popor, să sprijinim efortul lui de înălțare a patriei spre noi culmi ale progresului multilateral.

Iată, așadar, ceea ce ne aduce aminte și ne îndeamnă acest praznic care, pe de o parte, este praznicul Nașterii Maicii Domnului și, am putea spune, praznicul prunciei, iar pe de altă parte este sărbătorirea începuturilor limbii literare românești, a primelor tipărituri de cărți bisericești în limba română și deci a introducerii limbii noastre în Biserică.

Ele ne aduc aminte de lucruri din trecut. Dar aceste lucruri din trecut ne grăiesc și nouă celor de astăzi și ne cheamă și pe noi ca, așa cum cei din trecut au mers pe calea cea sănătoasă a credinței și a istoriei, a progresului și înnoirii, să mergem și noi în vremurile acestea de mari transformări pe calea înnoirii neconținute, a înnoirii noastre în Iisus Hristos, a înnoirii noastre în viața Bisericii și a înnoirii noastre ca fii ai poporului, ca fii ai vremurilor noi.

Intr-adevăr, noi trebuie să ne înnoim zi de zi. Sf. Apostol Pavel aseamănă pe credincios cu un alergător, care nu se uită în urmă, ci privește înainte, la ținta pe care o are în față și-și încordează toate puterile ca să se apropie cît mai mult și cît mai repede de țintă. Și noi sîntem și trebuie să fim asemenea unui alergător. Adică să nu ne lăsăm trași în urmă de diferite patimi, de diferite păcate, izvorîte din egoism și egocentrism, ci să ne eliberăm de

aceste poveri, care ne trag în urmă, și în fiecare zi să ne străduim să devenim mai buni, mai plini de dragoste, de răbdare, de smerenie, de cuvinte bune și ziditoare, pentru ca în fiecare zi să constatăm că am făcut măcar un pas înainte, ca astfel să ne apropiem de ținta care ne este pusă în față, care este Iisus Hristos, Domnul și Mîntuitorul sufletelor noastre.

Noi știm că la această țintă nu vom putea ajunge niciodată, pentru că numai în viața cea veșnică ne apropiem mai deplin de sfințenia lui Iisus Hristos. Dar tocmai pentru că nu putem ajunge niciodată la ea în această viață, trebuie să alergăm mereu, să ne apropiem mereu de El, să creștem mereu în virtute, în faptele cele bune, pentru ca în felul acesta să fim cît mai aproape de El. Ce lucru mai frumos și mai fericitor poate să fie pentru noi, decît să știm că Iisus Hristos este în noi, că puterea, lumina și dragostea Lui sălășluiesc în ființa noastră, în viața noastră și acestea ne ajută să biruim în fiecare zi ispitele care vin peste noi, să ne stăpînim firea, și să facem binele în fiecare clipă, și în familia noastră și în afara ei. Pretutindena putem fi semănători de dragoste, de bunătate, de hărnicie, pentru ca să simțim cu adevărat că ne împlinim rostul vieții, că ne înălțăm mereu către cerul luminilor și în acest fel sîntem plini de bucurie și fericire din ce în ce mai înaltă.

Noi trebuie să creștem în același timp în vrednicia noastră și ca fii ai acestui popor. Trebuie să ținem pasul cu ritmul așa de accelerat de dezvoltare a țării noastre, căutînd să ne facem munca din ce în ce mai bună, din ce în ce mai roditoare, și să ne bucurăm că țara noastră — prin munca tuturor fiilor ei — se ridică între țările cele mai avansate ale lumii.

Ceea ce a realizat poporul nostru în ultimii 25 de ani e dovada forței lui creatoare, a vredniciei lui, de care se minunează toate popoarele și vorbesc despre „miracolul românesc“. Cele realizate însă sînt o bază pentru noi realizări, ca viața poporului să fie tot mai îmbelșugată și mai fericită. Căci și aceasta este o poruncă a lui Dumnezeu, care a așezat pe om pe pămînt, spunîndu-i: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul“, iar pămîntul nu-l poți stăpîni decît prin muncă. Munca este singura formă de-a stăpîni bogățiile pe care le-a dat Dumnezeu, pentru binele și propășirea vieții noastre a tuturor celor ce cu sudoarea frunții sau a minții lor fac ca aceste bogății să rodească îmbelșugat.

Să ne plecăm dar sufletul în credință și cu laudă la leagănul Maicii Domnului, la prunca Maria ce s-a născut astăzi, și cinstind pe Maica Domnului să cinstim pe pruncii noștri, pe copiii noștri și să-i creștem așa cum se cuvine: oameni vrednici și pentru Biserică și pentru poporul ai căror fii sînt. Totodată să cinstim pe înaintașii noștri, pe diaconul Coresi, pe preoții și diecii de atunci din Brașov și pe cei ce au venit pe urmă și din această cinstire să sorbim îndemnuri noi, ca și noi să fim vrednici de vremurile noastre, cum au fost ei vrednici de epoca lor.

Dumnezeu să ne ajute și să ne binecuvînteze, ca prin viața noastră, prin faptele noastre să putem și noi aduce partea noastră de preamărire a lui Iisus Hristos, pentru că pe El, pe Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sf. Duh, îl preamăresc Cerurile cerurilor, Pămîntul întreg, îl preamăresc îngerii și Sfinții, îl preamărim noi cu viața noastră și prin această preamărire, prin faptele noastre să răspîndim pretutindeni puterea dragostei care izvorăște de la Dumnezeu dragostei celei veșnice, căruia i se cuvine cîntea și mărirea în vecii vecilor. Amin.

Privită din perspectiva celor 400 ani trecuți de la săvârșirea ei, activitatea diaconului Coresi pentru începutul scrisului românesc ne apare ca un izvor ieșit din coasta unui munte.

Apa lui cristalină s-a revărsat peste ani și ani și a îmbogățit viața culturală a poporului român, precum și dezvoltarea vieții lui religioase. Astăzi rîul de viață românească și ortodoxă merge împreună spre noi împliniri istorice.

Biserica Ortodoxă Română în general, și Mitropolia Ardealului în special, cu larga înțelegere și sprijinul Statului, prin Departamentul Cultelor, cinstește memoria și activitatea tuturor ostenitorilor pentru cultură și lege, prin înființarea Muzeului — Arhivei și Bibliotecii bisericii Sf. Nicolae care păstrează aceste comori și care, în felul cum este organizat și condus, este un altar al culturii noastre naționale și bisericești.

Prot. Dr. VASILE COMAN

CONFERINȚELE DE ORIENTARE DIN LUNA SEPTEMBRIE a.c. ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Conferințele preoțești de orientare din luna septembrie a.c. s-au desfășurat în contextul unei cu adevărat fantastice simfonii — ca să folosim o expresie berlioiziană — și anume simfonia muncii. Pe de o parte a muncii de construcții a ceea ce poporul nostru și-a propus să înfăptuiască în uriașul laborator al țării, iar pe de altă parte a muncii de reconstrucție a ceea ce s-a distrus în urma calamităților din primăvara acestui an.

În Arhiepiscopia Sibiului aceste conferințe au avut loc între 5 și 25 septembrie a.c., după următorul program: În 5 IX la prot. Sibiu, în 7 IX la prot. Brașov, în 9 IX la prot. Sf. Gheorghe, în 10 IX la prot. Făgăraș, în 15 IX la prot. Mediaș, în 16 IX la prot. Sighișoara, în 17 IX la prot. Cîmpeni, în 18 IX la prot. Alba-Iulia, în 21 IX la prot. Aiud, în 22 IX la prot. Luduș, în 23 IX la prot. Tg. Mureș, în 24 IX la prot. Reghin și în 25 IX a.c. la prot. Toplița.

Conferințele au fost prezidate de delegați chiriarhali de la Centrul Arhiepiscopesc și de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, după cum urmează: La protopopiatele Sibiu și Brașov: P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu; la prot. Sf. Gheorghe: P. S. Episcop-vicar Visarion Rășinăreanu; la prot. Făgăraș: P. C. prof. Alexandru Moisiu; la protopopiatele Mediaș și Sighișoara: P. C. cons. Gh. Papuc; la protopopiatele Cîmpeni și Alba-Iulia: P. C. secretar parhial F. Costea; la protopopiatele Aiud și Luduș: P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu, iar la protopopiatele Tg. Mureș, Reghin și Toplița: P. C. consilier Gheorghe Bota.

La lucrările conferințelor de la protopopiatele Sibiu și Brașov a participat și Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae*.

Tema oficială a conferințelor preoțești de orientare din luna septembrie 1970 a fost: „*Metode de pastorație în Biserica Ortodoxă Română*“, fiind susținută de următorii referenți principali: C. pr. N. Fara (Luduș) la Sibiu, C. pr. Gh. Șerbu (Satulung) la Brașov, C. pr. I. Popica (Brădet) la Sf. Gheorghe, C. pr. Șt. Popica (Pojorta) la Făgăraș, C. pr. Gh. Benchea (Șmig) la Mediaș, C. pr. I. Opriș (Tîrnăveni) la Sighișoara, C. pr. Gh. Mișu (Bistra II) la Cîmpeni, C. pr. I. Mihălțan (Ohaba) la Alba-Iulia, C. pr. Alexandru Borcea

(Noșlac) la Aiud, C. pr. I. Pinte (Zau) la Luduș, C. pr. N. Coman (Fînațe) la Tg. Mureș, C. pr. T. Mocăniță (Pietriș) la Reghin și C. pr. Alexandru Lazăr (Borsec) la Toplița.

Atît referenții principali cît și coreferenții s-au orientat în tratarea temei după schița de plan primită de la Sf. Patriarhie care a fost difuzată, prin oficiile protopopești, tuturor preoților. S-au arătat astfel condițiile actuale de viață ale credincioșilor Bisericii noastre, condiții la care este necesar să fie adaptate și metodele și mijloacele de pastorație.

În acest sens s-au scos în lumină căile cele mai potrivite pe care preotul ortodox este chemat să le folosească în lucrarea sa de transformare în bine a sufletelor credincioșilor săi. Așa sînt de pildă personalitatea religios-morală a preotului, viața sa familială, cultura sa teologică și laică, activitatea sa cetățenească etc.

S-a vorbit de asemenea despre cultul divin ca mijloc de pastorație, despre ținuta preotului în timpul săvîșirii sf. slujbe, care constituie bune prilejuri de formare religios-morală a credincioșilor, cum sînt de pildă: Botezul, spovedania, cununia, maslul și desigur în primul rînd Sf. Liturghie, ca și ierurgiile, între care slujba înmormîntării ocupă un loc important.

Au fost indicate totodată ca mijloace potrivite, cu multe roade pastorale, și cultivarea cîntării în comun a credincioșilor adunați în biserică, pastorația individuală, antrenarea organelor parohiale la îndeplinirea atribuțiilor lor statutare și regulamentare, ca și îngrijirea locașului de cult și buna chivernisire a tuturor bunurilor parohiale.

A fost subliniat de către referenți și rolul deosebit pe care îl joacă într-o pastorație sănătoasă ținuturile Sf. Evanghelii din Duminici și sărbători, ca și a Apostolului, precum și predicile și cuvîntările ocazionale, la nunți, botezuri, înmormîntări și la alte prilejuri festive.

S-au scos în lumină desigur și alte mijloace pe care C. noștri preoți le pot întrebuița cu mult folos în lucrarea lor pastorală, toate aceste căi sau mijloace urmărind formarea păstoriților ca fii buni ai Bisericii Ortodoxe și cetățeni vrednici ai Patriei.

Avînd o asemenea importanță pentru activitatea preotească, tema conferinței a stîrnit vii discuții în sînul participanților, care au luat cuvîntul în număr destul de mare și care au venit cu elemente ce au avut darul de a adînci cunoașterea temei. S-au reliefat totodată aspecte de ordin practic deosebit de edificatoare.

Astfel C. preoți care au luat cuvîntul au împărtășit, mulți dintre ei, modul concret în care au lucrat în momente mai dificile de pastorație, subliniind cu toții rolul de „părinte” al preotului pentru fiii săi duhovnicești, ceea ce implică faptul de a fi factor pozitiv de zidire și numai de zidire, în parohie, făclie mereu aprinsă în mijlocul credincioșilor. Acest lucru presupune din partea preotului și multă dragoste față de păstoriți, față de lucrarea sa, care nici într-un caz nu este o profesiune, ci o misiune, o chemare cît se poate de înaltă, „o artă a artelor”, cum pe drept a numit-o Sf. Grigorie de Nazianz.

În atenția celor ce au luat cuvîntul a fost și lectura preotului, cît mai bogată și cît mai variată, buna chivernisire a timpului său, grija și față de nevoile trupești ale credincioșilor, asemenea samarineanului milostiv, cunoașterea cît mai aprofundată a învățăturii noastre de credință și transmiterea ei nealterată, aspectul de slujire a lucrării preotești, deci nu de a fi slujit, o viață

interioară cît mai bogată, fuga de păcat și de orice fel de patimi, între care s-a amintit și fumatul care anulează mult din chipul frumos al liturghisitorului, cu un cuvînt necesitatea ca preotul să se străduiască permanent în a face mereu viu, mereu prezent pe Mîntuitorul Iisus Hristos în viața sa și în viața credincioșilor săi.

Ziditoare învățături și povețe a dat la conferințele la care a participat și Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, de fiecare dată Î. P. S. Sa punînd accentul pe personalitatea preotului, ca o primă condiție pentru o pastorație rodnică. În acest sens, din cuvîntările rostite de Arhipăstorul nostru la aceste conferințe încreștăm idei ca acestea:

Preotul să-și adapteze metodele de lucru la structura spirituală și materială a credincioșilor de astăzi. El trebuie să trăiască în Hristos frămîntările credincioșilor pe care îi păstorește, să le transmită în mod viu Evanghelia Mîntuitorului.

Acest lucru reclamă în primul rînd din partea preotului o autopastorație, o educație a sa și a familiei sale. Este necesar apoi ca el să citească, să mediteze pentru a fi la curent cu tot ceea ce se petrece în jurul său. Trebuie să le facem simțită credincioșilor prezența lui Dumnezeu. Slujbele, predicile, cuvîntările la care preotul nu participă cu toată ființa sa nu mai mulțumesc pe credincioși. Numai astfel reușim ca prin Evanghelie să transformăm în bine viața sufletească a credincioșilor noștri, să facem din Evanghelie un ghid al vieții lor spre cînte, bunătate, spre hărnicie etc.

Transformîndu-se pe sine și pătrunzîndu-se de sensul chemării sale, preotul găsește și mijloacele cele mai potrivite pentru o activitate pastorală cît mai rodnică.

Îndrumări corespunzătoare s-au dat preoților și în ceea ce privește activitatea pe linia consolidării marelui act al Reîntregirii noastre bisericești.

Prin tema lor deosebit de actuală, prin discuțiile care s-au purtat, prin sugestiile și schimburile de păreri care s-au împărtășit în cadrul lor, conferințele din luna septembrie a.c. au avut darul de a aduce sau readuce în atenția tuturor preoților noștri căile sau metodele cele mai potrivite pentru o cît mai rodnică activitate pastorală, pentru o cît mai deplină zidire creștinească și cetățenească a credincioșilor pe care îi păstoresc.

GH. PAPUC

CONFERINȚA DE ORIENTARE A PREOȚIMII DIN EPARHIA CLUJULUI, ÎN LUNA SEPTEMBRIE 1970

Conferințele de orientare au constituit totdeauna pentru preoții din Eparhia Clujului adevărate zile festive, în care au învățat și și-au împărtășit unii altora din experiența dobîndită.

Conferința de orientare din luna septembrie a.c., cu tema: „Metode de pastorație în Biserica Ortodoxă Română”, a fost considerată de către toți slujitorii sfintei noastre Biserici, „prin excelență a noastră”.

Pregătirile pentru buna reușită a acestei conferințe s-au făcut din timp, prin difuzarea schiței de plan și a materialului bibliografic. Tocmai de aceea participarea preoților la conferință a fost foarte frumoasă.

Prea Sfințitul Episcop *Teofil* a prezidat personal conferința în protopopiatele: Baia Mare, Cluj, și Năsăud. Membrii Permanenței eparhiale, ca dele-

gați ai P. S. Episcop Teofil, au participat în următoarele protopopiate: Dej — P. C. Florian Geomolean, vicar eparhial; Bistrița — P. C. Onisie Moraru, consilier administrativ bisericesc; Sighetu Marmăției — P. C. Simion Coman, consilier eparhial; Turda — P. C. Augustin Stanciu, inspector eparhial.

Tema conferinței — tratată de preoți cu mai multă experiență, ca și de către preoți mai tineri — a fost urmată de discuții constructive, sincere și deschise, la care au luat parte un mare număr de participanți. Peste tot s-a scos în evidență importanța noului în aplicarea metodelor de pastorație, nou ce a izvorât din viața și nevoile duhovnicești ale credincioșilor, având la bază tradiția de veacuri a Bisericii noastre.

Din relatarea unor cazuri concrete ivite în parohii, din felul în care se muncește acolo, a reieșit înalta conștiință a preotului zilelor noastre, care este îndatorat mai mult ca oricând să-și slujească credincioșii și să-i conducă la mântuire.

S-a accentuat în mod răspicat că metodele de pastorație ale preoțimii și aplicarea lor, urmăresc și se îndreaptă spre o sinceră conlucrare cu toți factorii educativi ai societății noastre, pentru formarea unei conștiințe noi, sănătoase, la păstoriții noștri.

Considerăm că preoțimea Eparhiei Clujului, s-a întors la parohii înarmată cu noi cunoștințe, care aplicate în activitatea zilnică, vor contribui mult la atingerea scopului suprem: mântuirea sufletului, pace și bună înțelegere între toți fiii Patriei noastre.

Prot. AUGUSTIN STANCIU
Inspector eparhial

SFINȚIREA BISERICII DIN OARDA DE SUS

Monumentala biserică din parohia Oarda de Sus (prot. Alba-Iulia), așezată pe o colină care străjuiește toată așezarea, a fost sfințită de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Duminică, 20 septembrie 1970.

LA CIUGUD

În ajun, sîmbătă seara, 19 septembrie 1970, Înaltul Ierarh a vizitat parohia Ciugud, cu două biserici bine întreținute, unde a fost întâmpinat de un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. prot. al Albei-Iulii, Victor Negrea, care a rostit cuvîntul de bun venit. În continuare, în prezența Î. P. S. Sale și a numeroși credincioși, același sobor de preoți și diaconi în frunte cu P. C. vicar Traian Belășcu a săvîrșit slujba vecerniei.

La sfîrșit, C. pr. I. Mihăilțian (parohul local) face un scurt istoric al parohiei, pomenită în documente încă în sec. XII, precum și al bisericii în care s-a săvîrșit vecernia, ridicată în rușu în 1938 și sfințită de mitropolitul Nicolae Bălan în 1947, pe locul unde a fost vechea biserică de lemn, de la care au rămas documente de valoare, ca de ex.: Cazania lui Varlaam, un registru al botezașilor din anul 1720 ș.a.

Fiind, înainte, o parohie mixtă, în 1948 credincioșii s-au înfrățit în Biserica strămoșească, trăind în armonie deplină și eliminînd pentru totdeauna despărțitoarele „noi” și „voi” de altădată.

A vorbit apoi P. C. prot. al Sibiului, Nichifor Todor, fiu al acestor meleaguri, care plecînd de la cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decît în crucea Domnului” (Gal. 6, 14), zăbovește cu deosebire asupra cîtorva înțelesuri ale sf. cruci și asupra

uneia dintre rugăciunile noastre cele mai scurte: „Doamne ajută“. Crucea, din lemn de ocară, prin jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos s-a transformat în lemn de cinste, devenind piatră de hotar între două lumi; lumea sclavagistă, a urii și a disprețului față de muncă și de omul de jos și lumea dragostei, a milei, a muncii și a frăției propovăduită de Iisus Hristos.

P. C. vicar *Tr. Belaşcu*, care a vorbit în continuare, plecînd de la textul liturgic: „Prea Sfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi“, insistă cu deosebire asupra rolului mamei în viața familiei și a societății. Prin cinstirea Maicii Domnului se cinstește mama în general, căci „fiecare mamă are o anumită vrednicie“. Cea mai aleasă mamă însă este Fecioara Maria, căci ea „este mama Fiului lui Dumnezeu“.

De aceea, Biserica noastră cinstește pe Maica Domnului cu fiecare prilej, iar icoana ei o găsim atît în bisericile cît și în casele noastre.

P. C. Sa relatează și faptul că din această parohie (Ciugud) a fost Atanasie Anghel, episcopul sub care s-a produs dezbinarea bisericească în 1700, care s-a vindecat în 1948, de cînd sîntem una în Biserica moșilor și strămoșilor noștri, credincioșii de aici — ca și cei de pretutindeni — bucurîndu-se de viața înfrățită în legea strămoșească.

În încheiere a vorbit credincioșilor Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae*, care a spus:

P. C. Părinte protopop,

P. C. Părinți și

Iubiți credincioși,

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

„Fii credincios (statornic) pînă la moarte și-ți voi da cununa vieții“.

(Apoc. 2, 10)

Acestea sînt cuvintele Domnului pe care ni le adresează și nouă astăzi, așa cum le-a adresat credincioșilor de atunci. Pentru că Iisus Hristos cel ce a venit în lume, și a propovăduit Evanghelia Sa și a învățat pe Sfinții Apostoli și i-a trimis la propovăduire, este veșnic viu, prezent și lucrător în Biserica Lui cea sfîntă și așa — cum atunci a învățat pe credincioși, — așa ne învață și astăzi prin glasul ierarhilor, prin glasul preoților, prin glasul Bisericii Sale.

„Să fii statornic“ este un lucru mare. Aceasta pentru că omul este împletit din statornicie și nestatornicie. Ba cîte unul mai repede e nestatornic, decît statornic. Se apucă de o treabă și n-o duce pînă la capăt; și începe alta și nici pe aceasta n-o duce pînă la capăt, ș.a.m.d. Face acest om ceva în viața lui? Nu poate să facă nimic, pentru, că neducînd pînă la capăt nici o treabă, toate rămîn nefăcute și cînd se uită în urmă vede că și-a risipit toată munca și toată priceperea înzadar.

Nu este ușor să fii statornic, tocmai din pricina aceasta că în firea noastră este și înclinarea către nestatornicie. De aceea cel ce vrea să fie statornic, trebuie să lupte ca, dacă a pornit pe o cale sănătoasă, toată viața să meargă pe acea cale și să nu se mai lase ispitit de-o șoaptă sau de alta, care vor să-l atragă pe o cale greșită. Mergînd cu hotărîre și cu statornicie pe calea cea bună, aproape fără să-și dea seama, zi de zi, ceas de ceas, lună de lună, an de an, cel harnic adună lucrul cel bun și sănătos și la sfîrșitul vieții poate să fie mîndru și este cinstit de toată lumea pentru că se văd rezultatele la care a

ajuns. Aceasta se vede și în rezultatul muncii de fiecare zi. Dacă cineva îndrăgește un anumit fel de muncă, cel care lucrează pe ogoare — munca agricultorului —, cel care lucrează în uzine, munca muncitorului, sau meșterului, inginerului, cel care este profesor, munca dascălului, cel care este om de știință — munca prin care propășește știința, cel care duce înainte tehnica, munca prin care industria noastră progresează și așa mai departe, fiecare om care îndrăgește o anumită muncă, nu poate ajunge la rezultate bune, la rezultate prin care el — cu vremea — să fie cinstit și prețuit, decât dacă este statornic în munca lui. Dar, dacă cum sînt unii: se apucă de o muncă și după o vreme nu-i mai place, fie că e mai grea, fie că nu e bănoasă, și trece la altă muncă, și iar — după o vreme — trece la altă muncă, fie dintr-o pricină, fie din altă pricină, ajunge pînă la urmă să constate că n-a făcut nimic, că și-a pierdut vremea înzadar. Un astfel de om nu are nici o mulțumire, nu are nici o prețuire. Pe cînd acela care merge hotărît pe calea muncii pe care și-a ales-o, în care simte plăcere, în care se simte împlinit și fericit, în care este prețuit și știe să sfătuiască și să îndrumeze și pe alții în munca aceea, acela simte cu adevărat că și-a realizat rostul vieții lui, că a dat roade frumoase și pentru el și pentru familia lui și pentru ceilalți din jurul lui, și pentru țara întreagă.

Sînt mulți oameni de seamă ai poporului nostru și ai Biseicii noastre care prin muncă statornică au ajuns să facă lucruri mari.

În calitate de credincioși noi trebuie să fim statornici și în Evanghelia lui Iisus Hristos, în credința pe care am primit-o de la Iisus Hristos prin Sfinții Apostoli și Sfinții Apostoli au transmis-o mai departe episcopilor și episcopii din generație în generație, din neam în neam au transmis-o și o transmit neschimbată pînă în vremea noastră.

Căci, iubiți credincioși, e un lucru de cinste ca să fii credincios cuvîntului lui Dumnezeu. A fi statornic în Evanghelia lui Iisus Hristos, a fi statornic în cuvîntul lui Iisus Hristos, este un lucru însemnat pentru viața noastră creștinească. Însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos — precum ați văzut — ne cheamă: „Fii statornic pînă la moarte și vei dobîndi cununa vieții“. A cărei vieți? Cununa din viața pămîntească? Da. Dobîndești și în această viață pămîntească o cunună, dacă trăiești după voia lui Dumnezeu, adică cununa omului vrednic, a omului cinstit, a omului harnic, pentru că trăiești o viață curată, o viață frumoasă de slujire a omului și poporului pe care toți pot să o ia de model. Dar statornicia în dreapta credință ne aduce și cununa veșniciei care nu se vestejește niciodată (I Cor. 9, 25).

Pe Sfinții Apostoli, Iisus Hristos i-a trimis la propovăduire zicînd: Mergeți „învățați toate popoarele... învățîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă“ (Matei 28, 19—20), că vor veni unii și vor zice că aici este Hristos, sau dincolo este Hristos și se vor da pe ei înșiși ca fiind Hristoși, să nu-i credeți; ei sînt Hristoși mincinoși (Matei 7, 15; II Cor. 11, 4; I Tim. 1—2). Voi să vă țineți de Evanghelia mea, de învățătura mea, de poruncile mele; acestea să le propovăduiți, pentru ca prin acestea, cei ce vor crede să ajungă la mîntuire. Și Sf. Apostoli așa au făcut. Ei au fost statornici în Evanghelia lui Iisus Hristos, nu s-au abătut nîți o iotă de la această Evangheliă a lui Iisus Hristos (I Tes. 2, 4), și au cerut și de la credincioșii pe care i-au adus la Iisus Hristos (Romani 9, 24), pe care i-au botezat în credința lui Iisus Hris-

tos, ca ei să rămână statornici în Evanghelia lui Iisus Hristos pe care au primit-o de la toți Sfinții Apostoli, și astfel, prin această statornicie să dobândească mîntuirea (II Tes. 2, 15; II Cor. 1, 24; I Tes. 3, 8).

De aceea Sfîntul Apostol Pavel de multe ori îi cheamă pe credincioșii din Corint, pe credincioșii din Tesalonic, pe credincioșii din alte orașe — unde a întemeiat el biserici creștine — zicînd: stați neclintiți în învățătura pe care v-am transmis-o vouă, fie prin scris, fie prin grai viu (II Tes. 2, 15) — căci Sf. Apostol nu numai a propovăduit cu cuvîntul, dar pentru că nu ajungea să propovăduiască în toate părțile, a trimis și epistole (scrisori), care astăzi sînt cuprinse în Noul Testament, în care a dat îndrumări credincioșilor și le-a arătat clar să stea neclintiți în învățătura pe care ei (Sf. Apostoli) au dat-o, sau pe care Sf. Apostoli au primit-o de la Iisus Hristos (Rom. 1, 1) și pe care ei au propovăduit-o și au sădit-o în inima credincioșilor, sub îndrumarea lui Iisus Hristos, prin puterea Duhului Sfînt (Rom. 15, 16).

Sf. Apostol Pavel a așezat doi episcopi, pe Timotei și pe Tit, ucenicii lui cei mai apropiați. Pe Timotei l-a avut Sf. Apostol Pavel ca ucenic de cînd era tînăr. De atunci l-a luat cu el și l-a învățat toată învățătura, toată Evanghelia lui Iisus Hristos și toată rînduiala Bisericii și l-a așezat episcop și i-a zis: „Ține-te de învățătura pe care ai auzit-o de la mine“ (I Tim. 4, 14—16), aceasta este învățătura cea adevărată, învățătura cea sănătoasă, și nu te pleca la învățăturile celor ce nu ascultă de cuvîntul nostru, care se socotesc pe ei apostoli, deși nu sînt apostoli și care — în felul acesta — caută să ducă pe cărări greșite pe credincioșii din bisericile întemeiate de mine (I Tim. 6, 20). Te-am așezat episcop ca să așezi preoți în toate bisericile și să înveți pe acești preoți ca și ei să învețe pe credincioși să rămână statornici și neclintiți în Evanghelia lui Iisus Hristos pe care El a dat-o Sfinților Săi Apostoli.

Și așa, iubiți credincioși, a venit Evanghelia Domnului propovăduită de Sfinții Apostoli și de ucenicii lor, și în părțile acestea din nordul Dunării. Așa a pătruns lumina Evangheliei în sufletele locuitorilor din aceste părți de țară. Înceștinarea strămoșilor noștri nu s-a făcut prin puterea nici unui împărat, prin puterea nici unui rege, ci prin propovăduirea apostolească, prin propovăduirea ucenicilor, de la om la om, pe cale pașnică, prin puterea dragostei, prin puterea bunătății, prin puterea Evangheliei lui Iisus Hristos. De aceea se poate spune cu adevărat că noi, românii, în momentul în care am apărut ca popor român am apărut și ca creștini. Noi ne-am născut creștini, și anume creștini de credința cea de la început, curată ca apa de la izvor, căci credința noastră am primit-o de la izvor, de la Sfinții Apostoli și de la ucenicii Sfinților Apostoli și primind-o de la izvor curată și nestrîcată, ca o apă sfințită, ca cuvîntul dumnezeiesc al lui Iisus Hristos, am păstrat-o în inimile noastre și am transmis-o din generație în generație neschimbată, pentru că ne-am dat seama că aici este vorba despre un adevăr dumnezeiesc, despre cuvîntul lui Dumnezeu care este viață veșnică, este viață roditoare în ființa și viața noastră a tuturor. Cuvîntul lui Dumnezeu, Evanghelia lui Iisus Hristos este cununa noastră, este bucuria noastră.

Și de aceea, iubiți credincioși, această statornicie de aproape două mii de ani în credința Bisericii noastre, ne-a fost sprijin, stîlp și întărire în toate împrejurările istoriei.

E adevărat că Evanghelia lui Iisus Hristos de-a lungul vremii a fost tîlmăcită în fel și chip. Noi aici în Transilvania am trăit împreună cu alte culte care înțelegeau Evanghelia lui Iisus Hristos, fiecare în felul său.

Dar strămoșii noștri au zis așa: „noi avem legea noastră, care „cură“ de la început, de la Sfinții Apostoli. Ceilalți au legea lor: unii legea catolică, alții legea luterană, alții legea reformată și așa mai departe. Fiecare cu legea lor. Noi nu ceream altceva decât ca împăratul, sau regele — după cum era cazul — împărat străin, rege străin — să ne lase să trăim în legea noastră, așa cum și noi lăsăm pe alții să trăiască în legea lor. Împărații și regii căutau să ne treacă cu sabia, cu tunurile, la altă lege decât legea noastră cea veche, cea curată și n-au reușit. Așa au fost înaintașii noștri. Nu s-au clintit din credința lor, din legea veche și curată a Bisericii lor, a Bisericii Ortodoxe Române. Deși în sec. XVIII peste 150 de mănăstiri au fost dărâmate cu tunurile sau arse, cu toate acestea ei nu s-au clintit din credința lor, din legea lor, și astfel cum spunea un istoric român: „satul a fost mai tare decât împăratul“, legea satului a fost mai tare decât legea împăratului.

Astăzi, în libertate și egalitate, toate cultele din țara noastră — fiecare după legea sa — trăiesc în frățietate deplină și conlucrează la propășirea patriei și pacea a toată lumea.

*

Statornicia în legea noastră am găsit-o și aici în această parohie. Sînteți credincioși legați de legea străveche. Trăiți într-o armonie frumoasă între păstor și turmă, o armonie frățească a credincioșilor întreolaltă. Că în sec. XVIII a făcut împăratul deschilinire între noi și a despărțit pe unii și le-au pus un titlu și la alții le-a pus alt titlu, asta a fost numai de formă, numai titlu, numai cuvînt, căci deopotrivă cu toți credincioșii și cu toți preoții am rămas în aceeași lege strămoșească, legea cea de la început, și și astăzi trăim în acea lege strămoșească, pentru că aceasta este Evanghelia lui Iisus Hristos, aceasta este învățătura Sfinților Apostoli. Și dacă înaintașii noștri în vremuri grele, în vremuri apăsătoare au știut și au înțeles că această credință este comoară dumnezeiască, pe care se cuvine s-o păstreze neschimbată, atunci, noi, cei ce astăzi trăim într-o țară românească liberă și independentă și avem o Biserică Ortodoxă Română autocefală în care sînt cuprinși toți credincioșii români de „lege strămoșească“, o Biserică străveche și totuși nouă, pentru că e o Biserică în pas cu transformările mari ale vieții de astăzi, Biserică cinstită și prețuită de toate Bisericile din țara noastră și de Bisericile din alte țări ale lumii, putem fi mîndri de înaintașii noștri, de statornicia lor în credința strămoșească, dar ca să fim cu adevărat mîndri de ei trebuie să rămînem și noi statornici în această credință — în această Biserică, în această Evangheliă a lui Iisus Hristos transmisă prin Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți și prin episcopi pînă în vremea noastră.

Așa că, iubii credincioși, eu sînt fericit că dumneavoastră ați rămas și rămîneți statornici în credința străveche, în credința curată care vine de la izvoare și care nu este răstălmăcită, nu este stricată de nici o tâlcuire sectară după înțelegerea unuia sau altuia și nu după darul și binecuvîntarea lui Iisus Hristos. Căci sînt și astăzi grupări religioase care merg pe o cale greșită cum au fost și pe vremea Sfinților Apostoli. Sfîntul Apostol Pavel scrie despre Alexandru și despre alt ucenic al lui (Imeneu) (I Tim. 1, 20), că l-a părăsit și a pornit pe altă cale, răspîndind învățături greșite. De aceea Sf. Apostol Pavel îndrumază în scrisoarea lui pe credincioși să se ferească de aceștia, pentru că ei au căzut de la credința cea adevărată, pe cînd Biserica lui Iisus Hristos este „stîlp și temelie a adevărului“ (I Tim. 3, 15) și adevărata credință

este în Biserica lui Iisus Hristos. Unul zice: la mine este Hristos, altul zice: cu mine este Hristos. Sînt sute de grupări religioase în toată lumea, fiecare zicînd că ea are pe Iisus Hristos. Noi ştim însă că Hristos este Unul singur şi Evanghelia lui Iisus Hristos este una singură. Această Evanghelie a lui Iisus Hristos am păstrat-o noi de la începuturi şi pînă astăzi neschimbată. Biserica noastră a tradus Sf. Scriptură în limba română pentru ca credincioşii să o citească şi să o înţeleagă în tălmăcirea cea adevărată a Bisericii, nu în tălmăcirea pe care şi-o făureşte fiecare după mîntea sa, — nepricepînd ceea ce citeşte. Se scrie clar la Faptele Apostolilor (8, 26—39) că un dregător etiopian mergea în căruţă şi citea din proorocul Isaia, şi apostolul Filip trecînd pe lîngă el — l-a întrebant: „pricepi ce citeşti?“ I s-a răspuns: cum voi pricepe „dacă nu mă va călăuzi cineva?“ Atunci l-a invitat pe Sfîntul Filip să se urce în căruţă; şi Sfîntul Filip i-a tălmăcit cuvîntul, aducîndu-l la credinţa în Iisus Hristos. Tot aşa şi Noul Testament ca şi Vechiul Testament nu-l poate tîlcui şi pricepe oricine, ci acela căruia i s-a dat. Sfînţii Apostoli l-au tîlcuit şi l-au propovăduit. Sfînţii Apostoli au dat Sfînta Scriptură şi dreapta ei tîlcuire ucenicilor, adică episcopilor (Timotei şi Tit) şi aceşti episcopi au dat-o mai departe ucenicilor lor, adică de la episcop la episcop, din generaţie în generaţie şi pînă în vremea de astăzi avem şi cuvîntul lui Dumnezeu şi adevărata tîlcuire a cuvîntului lui Dumnezeu, a Evangheliei lui Iisus Hristos, în Biserica lui Hristos, Biserica despre care Sfîntul Apostol Pavel a spus că este „stîlpul şi temelial adevărului“ (I Timotei 3, 15).

Deci să ţinem strîns la legea noastră românească, la sfînta noastră Biserică, să fim statornici în această credinţă, pentru că prin această statornicie, noi primim de la Dumnezeu, de la Iisus Hristos, darurile Sale cele bogate şi pentru viaţa pămîntească şi pentru viaţa cea veşnică. Între darurile pe care le revărsă Iisus Hristos în viaţa noastră a fiecăruia, a familiilor noastre, a ţării noastre şi a omenirii întregi, cel dintîi şi cel mai de preţ este darul dragostei. Dragostea lui Dumnezeu, dragostea lui Iisus Hristos cea nemărginită şi veşnică să se reverse în inimile noastre ale tuturor şi să ne facă să ne iubim unii pe alţii aşa cum ne-a iubit El pe noi (Ioan 15, 12). Să fie o dragoste deplină între soţ şi soţie, între părinţi şi copii. Să fie înlăturate certurile, neînţelegerile, divorţurile, care nu sînt după placul lui Dumnezeu şi care sînt şi spre paguba poporului nostru. Să fie înlăturat tot ceea ce aduce tulburare în viaţa familiei, ca viaţa familiei întărită prin rugăciune, prin fapte bune, prin credincioşie să fie — cum zice Sf. Ioan Gură de Aur, o „biserica mică“. Familia este o biserică mică dacă în ea este Iisus Hristos. Sfîntul Apostol Pavel aseamănă legătura dintre soţ şi soţie, dintre mire şi mireasă cu legătura dintre Hristos şi Biserică. Aşa cum Hristos şi Biserica una sînt, aşa şi soţul şi soţia una sînt în Iisus Hristos, prin darul lui Iisus Hristos şi una trebuie să rămînă pînă la sfîrşitul vieţii şi dincolo de pragul vieţii, una în faţa lui Dumnezeu, în faţa lui Iisus Hristos. Şi această Biserică mică, familia să aducă în unitatea părinţilor — prunci sănătoşi şi trupeşte şi sufleteşte, prunci crescuţi ca să dea roade frumoase, să aducă rezultate frumoase şi pentru familie şi mai ales pentru popor.

Dragostea lui Hristos să fie şi între credincioşi şi preot, ca prin această dragoste preotul să fie cu adevărat părinte şi credinciosul să fie cu adevărat fiu, şi dragostea de la părinte la fiu şi de la fiu la părinte să nu se stingă niciodată ci să aducă roade bune şi pentru biserică şi pentru comuna în care

trăiți, în care vă desfășurați munca și pe care o vreți cinstită și prețuită între celelalte, comune din țara noastră. Dragoste să fie și între voi, între toți cei care sînteți fii ai acestei Biserici, ai acestei parohii, între toți locuitorii acestei comune.

Dragostea să cuprindă pe toți fiii poporului român, pe toți cetățenii Patriei noastre, pentru ca în această unitate de dragoste, prin munca noastră a tuturor, țara noastră să propășească și să înflorească din ce în ce mai mult.

Dragostea noastră să cuprindă pe toți credincioșii ortodocși români și în această unitate a dragostei și credinței, îmbrățișîndu-ne și ajutîndu-ne unii pe alții și toți împreună sprijinind lucrarea Bisericii noastre, să simțim puterea și darul lui Iisus Hristos, puterea și darul lui Dumnezeu.

Deci, să lăsăm la o parte orice gînd de dezbinare, orice gînd de risipire încolo și încoace, căci dragostea lui Hristos este numai acolo unde este unitate. Unde nu e unitate nu e nici dragoste, nu e nici Hristos. Așa ne spune Mîntuitorul însuși: Prin aceasta va cunoaște lumea că sînteți ucenicii mei de veți avea dragoste între voi, așa cum v-am iubit și eu pe voi (Ioan 15, 12).

Deci să stăm neclintiți în unitatea noastră bisericească, în dragostea care ne învâluie pe toți, în dragostea lui Iisus Hristos, să stăm neclintiți în dragostea prin care îmbrățișăm pe toți credincioșii ortodocși români din țara aceasta și stînd neclintiți în această dragoste să fim vrednici și în munca noastră și în viața noastră de fiecare zi, și în rugăciunea noastră și vom primi de la Dumnezeu ajutor, mîngiere, întărire și sprijin în toate împrejurările vieții noastre.

Aceasta este ceea ce ne învață Mîntuitorul și ne învață și Sfinții Apostoli: să fim statornici; să fim neclintiți în credința cea veche, în credința cea curată, în cuvîntul lui Dumnezeu, în Evanghelia lui Iisus Hristos păstrată neschimbată, — tălmăcită după cuvîntul Sfinților Apostoli și Sfinților Părinți sub călăuzirea Duhului Sfînt, lucrător în Biserica Domnului, ca toți credincioșii să înțeleagă cuvîntul lui Dumnezeu și să-l facă roditor în viața lor și bisericească și cetățenească și în familia lor.

Iubiți credincioși,

Cunoscînd vrednicia voastră și vrednicia părintelui, am socotit ca din prilejul întîlnirii noastre și al rugăciunii împreună să cinstesc această parohie prin cinstirea părintelui. Și astfel, dacă părintele pînă acum a avut din partea ierarhilor dinainte cinstirea de protopop, acum din partea mea primește o nouă cinstire, cinstirea de iconom stavrofor. Dacă preotul este păstor, este conducător, credincioșii nu sînt numai ascultători, ci ei sînt mădulare ale Bisericii și preotul numai sfătuiindu-se împreună cu credincioșii și fiind cu ei pe un singur gînd și de o singură faptă, poate face ca biserica, parohia, să meargă bine și să aibă rezultate frumoase.

De aceea vrednicia preotului este împletită cu vrednicia credincioșilor și astfel cinstirea pe care o facem părintelui Mihălian este deopotrivă o cinstire și a credincioșilor, căci acolo unde este unitate este și darul lui Dumnezeu și binecuvîntarea lui Dumnezeu. Dumnezeu să vă ajute ca și de acum înainte să mergeți neclintiți pe linia aceasta a Bisericii noastre, a credinței noastre strămoșești în această armonie frumoasă, pentru ca prin roadele unității voastre să vă învedniciți a primi nu numai cununa cinstirii în această viață, ci și cununa cea veșnică, spre preamărirea lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh. Amin.

A urmat apoi hirotesia întru iconom stavrofor a P. C. pr. I. Mihălian.

IN PAROHIA OARDA DE SUS

Credincioșii în minunatele noastre straie românești avînd în fruntea lor un sobor de preoți și diaconi, au întîmpinat pe Arhipăstorul nostru, a doua zi, Duminică, 20 septembrie 1970, în parohia Oarda de Sus. Cuvînt de „bun venit” a rostit P. C. prot. V. Negrea (Alba Iulia), la care a răspuns Î. P. S. Mitropolit Nicolae.

După slujba de sfințire a bisericii, Sf. Liturghie arhierească s-a săvîrșit afară, sub cupola măreață a cerului de toamnă, în văzul și auzul tuturor credincioșilor, care au avut prilejul să fie martorii și a două hirotoniri: a C. diacon N. Păcuraru întru preot pentru parohia Marpod (prot. Sibiu) și a ipodiaconului I. Sită întru diacon.

La priceastă a predicat P. C. prot. N. Todor, care zăbovește cu deosebire asupra Tainei Preoției, Taină care, mai presus de orice, este dăruire și jertfă, purtătorul harului acestei Sf. Taine fiind „un permanent purtător de Hristos, un exponent al adevărului divin între oameni, un vestitor al voii lui Dumnezeu între ei”.

Lucrarea preotului, precizează P. C. Sa, este lucrarea lui Dumnezeu, care a zis: „Cine vă primește pe voi, pe mine mă primește” (Matei 10, 40). Lanțul neîntrerupt al generațiilor de slujitori, de la Mîntuitorul Iisus Hristos și pînă la cel mai tînăr preot de astăzi, are și semnificația unei chemări la unitatea în credința noastră strămoșească, la dragostea față de Biserica străbună și față de Patrie ai cărei fii sîntem.

După Sf. Liturghie, C. pr. Gh. Popa, preotul local, plecînd de la cuvintele Psalmistului: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa”, după ce menționează faptul că Î. P. S. Mitropolit Nicolae „este primul vlădică ce pune piciorul în această parohie”, face o dare de seamă asupra lucrărilor, în care, turmă și păstor, lasă o parte din sufletul lor, din ființa lor. Și pe drept cuvînt, cînd reținem că lucrările au început în octombrie 1959, cu suma de 6552 lei, la un deviz de peste 200.000 lei.

S-a pornit însă la lucru cu „sufletul mare” al credincioșilor, cu voința fermă, cît și cu „convingerea și nădejdea sfîntă că bunul Dumnezeu ne va ajuta să terminăm cu bine această sfîntă lucrare”, pe care, pe drept cuvînt, C. pr. Gh. Popa o numește „biserica unității noastre sufletești”, ca una care a ajutat negrăit la deplina sudură a actului Reîntregirii bisericesti din 1948 în parohia Oarda de Sus.

A vorbit apoi P. C. vicar Tr. Belascu, care, plecînd de la cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos: „Oricine vrea să vină după mine, să se lapede de sine să-și ia crucea sa și să-mi urmeze mie” (Marcu 8, 34), tălmăcește Evanghelia zilei și anume a Duminicii după Înălțarea Sf. Cruci, pavăza, nădejdea, scutul credinței noastre, cum o numește P. C. Sa. Aceasta, pentru că prin cruce s-a vădit dragostea deplină a lui Dumnezeu pentru noi, căci, după cuvîntul Mîntuitorului, „nimeni nu are dragoste mai mare decît cel ce-și pune sufletul pentru prietenii săi”.

Din acest motiv, în Evanghelia de astăzi Iisus, Domnul nostru, ne cheamă să ne lepădăm de tot răul din noi și dintre noi, de invidie, de vorbe urîte, de trîndăvie, de necinste și de alte răutăți. Numai astfel urmarea lui Hristos își primește adevărata ei semnificație.

De încheiere a vorbit Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, care a spus: *Pot să grăiesc și eu acum ca Psalmistul: „Bucuratu-m-am cînd s-a spus veniți la Muntele Sion, veniți în curțile Domnului, la casa lui cea sfîntă” (Psalm 47).*

M-am bucurat într-adevăr atunci cînd, după atîția ani de muncă, de stăruință, părintele Popa Gheorghe a venit să-mi spună că biserica este gata și ca o mireasă frumos împodobită așteaptă pe mirele ei, care este Iisus Hris-

tos. Și iată am venit cu această bucurie în suflet ca să văd noul Sion, noua biserică sfântă a lui Iisus Hristos, în care și-au pus și preotul și credincioșii de aici, tot ce au avut mai bun în suflet, precum și toată jertfa lor de muncă și de ajutor bănesc, material, pentru ca ea să trăiască peste veacuri.

Noi știm, din viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos, că mântuirea, că viața cea veșnică și tot ceea ce este bun și frumos nu se poate dobîndi decît prin jertfă. Știm și din legenda meșterului Manole, care a ridicat minunata mînăstire de la Curtea de Argeș, că pentru a construi zidurile acelei mînăstiri a trebuit să jertfească ce a avut mai scump, pe însăși soția lui, care a murit pronunțînd numele soțului. Acesta n-a putut să dea ascultare la chemarea ei, pentru că mai presus de toate acestea era chemarea să înalțe poporul român, lui Dumnezeu, o mînăstire înaltă cum n-a mai fost alta, pe care o admiră astăzi toți cei ce o văd.

Iată că și voi ați mărturisit același lucru, căci această biserică este rodul jertfei voastre și a preotului vostru, făcînd tot ce ați putut pentru a o înalța așa de frumoasă, încît ea să grăiască peste veacuri urmașilor noștri cît de mare este credința voastră, cît de mare este jertfa voastră.

Psalmistul însă ne spune că s-a bucurat cînd l-au chemat să urce pe Muntele Domnului. Noi știm că Mîntuitorul însuși a fost răstignit pe un munte, pe Golgota. Iată că această biserică ați ridicat-o pe urmele bisericii vechi, pe dealul care stăpînește întreaga vale, încît cînd urci încoace apare dintr-odată biserica monumentală, care te cheamă să vii la ea, ca aici la înălțime, „pe munte” să poți sta de vorbă cu Dumnezeu, cu Iisus Hristos.

Am putea spune că viața de fiecare zi, care este împletită cu atîtea preocupări, este ca viața celor care stau în vale, într-un loc plin de diferite zgomote, iar ca să se poată reculege urcă pe dealul acesta, intră în biserica Domnului și aici, cum zice cîntarea bisericească, „toată grija cea lumească de la noi s-o lepădăm”, toate se liniștesc. Se liniștește și mintea, se liniștește și inima, și sufletul — și credincioșii își deschid inima către Iisus Hristos, către cuvîntul lui Dumnezeu și parcă se revarsă un balsam în sufletul lor, parcă o bucurie se deschide în inima lor, parcă o dragoste deosebită le nătrunde sufletul, căci stau de vorbă cu Dumnezeu, cu Iisus Hristos, îmbrățișați de dragostea Lui, de darul Lui, care le șoptește: Aveți încredere că, cu ajutorul meu, puteți să vă duceți mai departe îndatoririle și să aveți o viață tot mai luminată, tot mai înălțată.

Iată aici este Golgota, la stîncă sf. altar, care este din piatră, ca stîncă Golgotei cu crucea pe care s-a răstignit Iisus Hristos, pe care a curs sîngele Lui.

Ne bucurăm de asemenea că noi credincioșii români am avut Sfinți, ridicați din sînul poporului nostru, cărora ne putem ruga și pe care să-i cinstim prin o viață vrednică de pilda ce ne-au dat-o ei.

Numai la noi în Transilvania, Biserica Ortodoxă Română însemnează în calendarul ei, numele a cinci Sfinți, mărturisitori și mucenici: Sf. mărturisitori Ilie Iorest și Sava Brancovici, mitropoliți de la Alba Iulia, trei mărturisitori din părțile Săliștei și ale Sibiului: Întîi Sf. cvvios Visarion, care în 1744 a propovăduit credința noastră ortodoxă în părțile acelea și pentru aceasta împăratul, care era de o altă credință, l-a întemnițat într-o temniță adîncă unde i s-au pierdut și zilele, ca să trăiască de atunci în veșnicie, alături de ceilalți sfinți.

Este apoi Sf. cuvios Sofronie de la Cioara, mănăstire din Munții Sebeșului, care în 1758 a pornit din Munții Apuseni, de la Abrud și Zlatna, de la Alba Iulia și a răscolit întreaga Transilvanie, pe toți credincioșii de lege strămoșească, cerînd împărătesei de atunci, care era de altă lege, să-i lase să trăiască în credința lor ortodoxă. În fața acestei răscoale, care a pus în mișcare întreaga Transilvanie, împărăteasa n-a avut ce face și a fost silită să recunoască credința noastră, după ce a trimis un general care a dăruit peste 150 de mănăstiri din Transilvania.

În calendarul sfințeniei Bisericii noastre din Transilvania este și țaranul Nicolae Oprea din Săliște, care tot pe acea vreme s-a dus cu jalba pînă la Viena, ceea ce nu era lucru ușor pe vremea aceea, ca să arate că credincioșii noștri nu se pleacă în fața împărătesei, că ei vor să rămînă în credința moșilor și strămoșilor lor. A fost și el prins și aruncat în temnița în care a fost aruncat călugărul Visarion, stingîndu-i-se acolo zilele, iar soția lui, cu cei doi copii, zadarnic l-a așteptat, că n-a mai venit acasă. Dar el este nemuritor, pentru că în cer se roagă lui Iisus Hristos pentru noi.

Iată deci ce însemnează acest sfînt altar. Acesta este Golgota, aceasta este piatra în care s-a înfipt crucea lui Iisus Hristos și în care sînt moaștele sf. mucenici, ale celor ce și-au dat viața pentru Iisus Hristos și pentru Biserica Lui cea sfîntă.

Vă felicit deci și mă rog lui Dumnezeu ca jertfa voastră să fie binecuvîntată de Dumnezeu și să vă ajute ca să vă trăiți viața în credința moșilor și strămoșilor noștri, să fiți totdeauna în bună înțelegere, în dragoste unii față de alții, în unitate nedespărțită, pentru ca și de acum înainte să putem mărturisi că piatra de temelie a vieții noastre, a Bisericii noastre este Iisus Hristos, care se jertfește pe Sf. altar și ne dă trupul și sîngele Lui, ca să ne umple viața de bucurie și de dar.

De aceea, Biserica noastră prețuiește pe preoții și credincioșii, care se străduiesc să aibă biserici frumoase, împodobite cu chipul Mîntuitorului Iisus Hristos, cu al Maicii Domnului, cu chipuri de sfinți, pentru că în astfel de biserici ne putem despărți de toate grijile mărunte ale vieții, de toate răutățile, și de toate gîndurile care nu sînt bune și numai aici ne putem simți împreună cu Dumnezeu, împreună cu Sfinții, împreună cu întreaga Biserică, cu cei vii și cu cei morți și cu cei de acum 2000 de ani și cu cei care vor veni după noi și ne rugăm într-o singură cîntare, preamărind pe Dumnezeu și cerînd binecuvîntarea Lui.

Sfînta Liturghie nu se poate săvîrși — cum socotesc unii credincioși — în orice casă. Este adevărat că Dumnezeu este în orice casă unde e sf. cruce, unde sînt sfintele icoane, unde este pace, armonie și bunăînțelegere. Dar ca să faci Sf. Liturghie, ca să aduci jertfa lui Iisus Hristos, prin lucrarea Duhului Sfînt, pentru aceasta este nevoie de-o biserică, de un loc sfințit, de un loc în care nu se întîmplă răutăți, de un loc în care credincioșii vin cu evlavie, cu credință, lepădați de toate gîndurile rele, de tot ceea ce este păcat și cu inima deschisă ca să primească dragostea și darurile lui Iisus Hristos.

De aceea, dacă Dvoastră ați arătat atîta prețuire față de casa Domnului să știți că și Domnul își va revărsa darurile Sale cele bogate în casele voastre, asupra familiilor voastre, asupra vieții voastre. Vă rog însă să nu socotiți că v-ați terminat datoria față de casa Domnului. Să nu socotiți că după atîția ani de muncă acum va trebui să vă odihniți. Nu! Este adevărat că nu mai aveți de construit, că nu mai aveți de cheltuit nimic în acest scop

Dar după ce se construiește și se împodobește o biserică, rămîne între-barea: Ce fac credincioșii mai departe? Vin ei la biserică, regulat?

Aveți deci datoria ca biserica pe care ați clădit-o, în care ați pus su-fletul vostru, să o cercetați și împreună să preamăriți pe Iisus Hristos. Sf. Ioan Gură de Aur spune că frumusețea unei biserici o dau credincioșii ei. Deci voi sînteți frumusețea bisericii. Voi, cu sufletul vostru, voi cei îmbrăcați așa de frumos în costume românești, voi care aveți viața liniștită pentru că este îndreptată către Dumnezeu. Voi împodobiți biserica cu rugăciunile voas-tre, cu dragostea voastră, cu jertfa voastră.

Iată deci ce însemnătate are biserica pentru viața voastră, pentru viața noastră a tuturor. Ea trebuie să stea în centrul vieții noastre și s-o prețuim, pentru că ea nu este ca oricare altă casă, unde se adună unii și alții și răs-tălmăcesc Sf. Scriptură, nici ei și nici alții înțelegînd cuvintele sfinte.

Pentru ca să arăt cinstirea pe care o avem pentru ceea ce ați făcut Dvs., pentru ceea ce a făcut preotul dvs. căci împreună ați lucrat și v-ați jertfit, am socotit de cuviință să distingem pe părintele Popa Gheorghe cu gradul de iconom, care este o cinstire mai înaltă în treapta preoției.

Prin aceasta noi cinstim osteneala părintelui, ca și osteneala și jertfa voastră.

Dumnezeu să vă ajute; să vă binecuvinteze și să vă călăuzească pe căile cele bune spre mîntuirea sufletelor voastre. Amin.

A urmat hirotesia întru iconom a C. pr. Gh. Popa, după care o ploaie liniștită, semnificativă parcă, a venit să încheie acest minunat praznic și să facă să încolțească și să crească nu numai grîul de toamnă, ci și sămînța duhovnicească sădită în sufletele credincioșilor.

La agapa care s-a servit la casa parohială și la care a participat și consiliul parohial, au toastat: P. C. vicar Tr. Belascu, P. C. prot. V. Negrea, P. C. prot. N. Todor, C. pr. E. Mîrza (Galtiu), C. pr. local Gh. Popa, iar în încheiere I. P. S. Mitropolit Nicolae, care, între altele, a subliniat impor-tanța unității noastre bisericești, reliefînd faptul că astăzi sîntem într-o sin-gură biserică a moșilor și strămoșilor noștri, iar „unde sînt mulți buni îm-preună se pot face multe lucruri bune“.

I. P. S. Sa toastează apoi pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justi-nian* și *Conducătorii Patriei noastre*.

După aceea I. P. S. Sa și însoțitorii vizitează biserica revenită, unde se face o scurtă rugăciune și I. P. S. rostește un cuvînt despre rugăciunea care unește sufletele credincioșilor în același Domn și Mîntuitor al nostru și în aceeași credință și dragoste frățească, în aceeași iubire de popor și țară.

REP.

BINECUVÎNTAREA BISERICII DIN SĂLIȘTEA

„Sofronie de la Cioara“ ne este cunoscut tuturor prin mișcarea pe care a declanșat-o acum 210 ani și prin lupta sa neînfîcîtată pentru Legea strămo-sească, pentru eliberarea de iobăgie și cîștigarea de drepturi pentru românii transilvăneni.

Localitatea „Cioara“ — de care este atît de strîns și pe drept legat numele lui Sofronie — este actuala parohie Săliștea (prot. Alba-Iulia), care

Duminică, 27 septembrie 1970, a avut bucuria binecuvîntării locașului ei de închinare de către Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului. Binecuvîntarea a avut loc în urma reparațiilor care s-au făcut bisericii din Săliștea, o adevărată catedrală, și cu deosebire în urma reușitei picturi așternute pe pereții ei de către pictorul C. Nițulescu, între scenele pictate la loc potrivit fiind zugrăviți și Sfinții români, Sofronie, Visarion și Oprea.

La ora rînduită, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi și a numeroși credincioși veniți întru întîmpinare, P. C. prot. V. Negrea (Alba-Iulia) rostește cuvînt de „bun venit”, pentru Î. P. S. Sa, la care răspunzînd Înaltul Ierarh își exprimă bucuria de-a fi venit la „această biserică frumos împodobită, care vorbește de vrednicia preotului și a credincioșilor, într-o parohie cu tradiții de luptă pentru Lege și popor, tradiții care astăzi sînt transformate „în izvor de viață nouă”.

După slujba binecuvîntării, urmărită cu mult interes de credincioși, s-a săvîrșit Sfînta Liturghie arhierescă, răspunsurile fiind date de obștea credincioșilor. La momentul cuvenit, a fost hirotonit întru preot C. diacon I. Sită, pentru parohia Ciugud (prot. Tg. Mureș).

La priceasnă, P. C. prot. onor. Alex. *Iacobescu* (Vințul de Jos) a tîlmăcit credincioșilor Evanghelia zilei, cu Pescuirea minunată.

După Sf. Liturghie, C. preot *Dragosin Oană*, parohul local, plecînd de la cuvintele psalmistului: „Binecuvîntează suflete al meu pe Domnul. Doamne Dumnezeu meu, mare și minunat ești tu, cu mărire și strălucire împodobit” (Ps. 103, 1), face o documentată expunere asupra parohiei și bisericii. Așezarea actuală, consemnată în documente încă în sec. XIV, are la temelie o vatră dacică, considerată a fi din sec. I după Hristos.

De reținut este și faptul că sînt multe documente care vorbesc de rolul pe care localitatea Cioara l-a avut în istoria românilor și a Bisericii lor din Transilvania. Așa de pildă, se cunosc nume de români care au protestat împotriva „Unirii” cu Roma, loc de seamă avînd neînfriatul Sofronie; iobagii din Cioara se răscoală, în timpul revoluției lui Horea, împotriva domnilor de pămînt.

În 1462 este semnalată existența unui preot român și a unei capele, actuala biserică fiind zidită în 1909, prin osîrdia credincioșilor și a vrednicului lor preot de atunci, C. Oancea, în ultimii 20 de ani făcîndu-i-se o seamă de reparații și modificări arhitecturale, care au culminat cu pictura.

După ce mulțumește tuturor celor ce i-au stat în ajutor, precum și Î. P. S. Sale pentru osteneala și bucuria făcută credincioșilor din Săliștea de-a le binecuvînta biserica, eveniment care coincide și cu împlinirea a 21 de ani de păstorie, C. Sa încheie cu alte cuvinte ale Psalmistului: „Învăță-mă, Doamne, căile tale și voi merge în adevărul tău! Întărește în sufletul meu frica de numele tău” (Psalm 85, 11).

În continuare a vorbit P. C. vicar arhiepiscopesc *Traian Belascu*, care, mărturisind că a „fost răpit de frumusețea bisericii acum binecuvîntată”, arată și că „biserica este și mai frumoasă atunci cînd este plină de credincioși”. Din acest motiv să cercetăm biserica, cu atît mai mult cu cît ea, prin Iisus Hristos-Domnul nostru, ne dă putere să ne apărăm împotriva multor patimi și ispite.

Biserica noastră strămoșească a avut însă un rol important și în trecutul nostru istoric, bineștiind că în undă mînaștirilor și bisericilor noastre s-a învățat „bucnea românească”, s-au scris primele manuscrise, s-au tipărit primele cărți, în incinta bisericilor au apărut primele spitale etc.

În partea a doua a cuvîntului său, P. C. vicar înfățișează o seamă de temeluri pentru care Biserica noastră cinstește pe Sfinți, sf. cruce, sf. icoane, pe Maica Domnului etc.

A vorbit apoi I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, care a spus:

Sărbătoarea de astăzi este sărbătoarea Bisericii și sărbătoarea preoției pentru că Biserica și preoția sînt strîns legate împreună. Sărbătoriți aproape 40 de ani de cînd ați ridicat această biserică monumentală și nu știu cîte sute de ani de cînd s-a ridicat pe plaiurile acestea cea dintîi biserică de lemn.

Sărbătoriți 21 de ani de cînd îl aveți pe părintele Dragosin Oana preot aici în satul lui natal, slujitor la altarul acesta și nu știu cîte sute de ani de la primul preot care a apărut pe aceste plaiuri, cine știe cu 800—1000 ani, poate chiar cu 1800 de ani în urmă.

Biserica și preoția sînt legate una de alta, pentru că Biserica cu altarul ei însemnează prezența neconținută a Cinei celei de Taină, pe care Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a săvîrșit-o cu sfinții Săi Apostoli, cărora le-a spus: „Aceasta să o faceți întru pomenirea mea” (Luca 22, 19).

Biserica prin altarul ei este prezența Golgotei pe care s-a răstignit Iisus Hristos pentru mîntuirea noastră. Așa cum pe dealul Golgotei Iisus Hristos s-a adus pe Sine jertfă pe cruce lui Dumnezeu-Tatăl ca prin această jertfă să mîntuiască întreaga omenire pînă la sfîrșitul veacurilor, tot așa aici pe Sfîntul Altar, umbrît de crucea Domnului, la fiecare Sfîntă Liturghie, cînd preotul se roagă, Mîntuitorul însuși prin harul Duhului Sfînt se aduce pe Sine ca jertfă, trupul se frînge, sîngele curge în sfîntul potir pentru mîntuirea noastră a tuturor, a celor ce sîntem la această sfîntă slujbă și a celor ce ne apropiem de sfîntul potir ca să ne împărtășim cu trupul și sîngele Domnului.

Și pentru ca această jertfă să fie adusă aici la Sfîntul altar în sfînta biserică, pentru aceasta Iisus Hristos a așezat pe Sfinții Săi Apostoli și le-a dat lor această putere și nu altora ca numai ei să poată duce mai departe porunca Mîntuitorului „faceți aceasta întru pomenirea mea”, întru pomenirea morții mele, întru pomenirea răstignirii mele prin care omenirea a fost mîntuită.

De aceea încă de la început, după înălțarea la cer a Mîntuitorului și după pogorîrea Duhului Sfînt, Sfinții Apostoli au adunat în jurul lor credincioșii și cu acești credincioși se întruneau în anumite capele cum se puteau face atunci și acolo propovăduiau cuvîntul lui Dumnezeu, cîntau cîntările sfinte în fiecare zi, iar în alte comunități se împărtășeau în fiecare Duminică, la această Sfîntă Liturghie a Sfinților Apostoli cu trupul și sîngele Domnului apropiindu-se de sfîntul potir pentru ca prin el să primească viața lui Iisus Hristos, puterea lui Dumnezeu în ființa lor, în întreaga lor viață pămîntească.

Dar cu vremea Sfinții Apostoli nu puteau singuri face Sfînta Liturghie pentru toți credincioșii, căci se adunau la Ierusalim și în alte părți mulțimi tot mai mari, încît de la 3000 la început au ajuns la 5000 și pe urmă li s-a mai mărit numărul, pentru că creștinii au trecut dincolo de Palestina, în Asia Mică, în Grecia, în Italia, încît prin propovăduirea Sfinților Apostoli cuvîntul lui Dumnezeu a ajuns în „toată lumea”. Ne mai ajungînd Sfinții Apostoli să facă Sfînta Liturghie, care este de la început în Biserica noastră, pentru că Biserica noastră și astăzi are Sfînta Liturghie a Sf. Apostol Iacob, care a fost episcop la Ierusalim în prima comunitate creștină (Sfînta Liturghie a Sfîntului Ioan Gură de Aur și a Sfîntului Vasile cel Mare, fiind prescurtări ale acestei Sfinte Liturghii a Sfîntului Iacob), au sfințit ei, cu harul Duhului Sfînt, episcopi, preoți și diaconi, așa cum scrie în Faptele Apostolilor, așa cum scrie

și-n epistolele Sfântului Apostol Pavel, pentru ca aceștia, când Sfinții Apostoli nu vor mai fi, sau acolo unde Sfinții Apostoli nu puteau fi de față, să propovăduiască Evanghelia lui Iisus Hristos, Evanghelia cea adevărată, pe care au primit-o Sfinții Apostoli de la Iisus Hristos și pe care aceștia au dat-o episcopilor pentru ca să o păstreze neschimbată, să o tălmăcească așa cum se cuvine, ca să nu se rătăcească credincioșii pe cărările unor evanghelii greșite, unor răstălmăciri după părerile unora sau altora. Totodată episcopii și preoții au primit de la Sfinții Apostoli puterea ca să săvârșească Sfânta Liturghie, să săvârșească prin darul Duhului Sfânt marea taină a transformării pînii și vinului în trupul și sîngele Domnului, căci așa cum a zis Iisus Hristos: „Acesta este trupul meu, acesta este sîngele meu”, așa zicem și noi astăzi, cerînd ca Duhul Sfânt să prefacă pînea în trupul Domnului și vinul în sîngele Domnului, și așa ingenunchem și noi astăzi la picioarele crucii lui Iisus Hristos pe care s-a răstignit El și ne apropiem de trupul și de sîngele Lui cu evlavie și cu dragoste, cu toată curăția sufletului nostru, căci știm că aceasta este pînea vieții, aceasta este pînea care s-a pogorît din cer, care este Iisus Hristos însuși și cu care dacă ne împărtășim participăm și noi la viața veșnică, dobîndim mîntuirea.

De asemenea Sfinții Apostoli au dat preoților și episcopilor puterea ca ei să fie conducători credincioșilor, să-i îndrumeze, să dezlege și să lege atunci când credincioșii își mărturisesc păcatele, să le ușureze povara păcatelor și să-i ajute ca să înceapă o viață nouă, să rupă cu păcatul și să pășească pe calea voită de Iisus Hristos.

Primii episcopi, primii preoți, primii diaconi au fost așezați chiar de Sfinții Apostoli.

Astfel, Sfântul Apostol Pavel a avut doi ucenici mai apropiați, pe Timotei și pe Tit. Pe aceștia i-a crescut lîngă el și i-a învățat tot ceea ce ă propovăduit Iisus Hristos, învățătura cea adevărată și cum să slujească Sfintele slujbe și cum să trăiască creștinește. Apoi i-a sfințit și i-a așezat episcopi, pe unul în Creta, pe altul în Efes, și le-a scris scrisori la amîndoi, pentru că el a plecat departe, spunîndu-le: V-am pus pe voi episcopi ca să așezați preoți în toate cetățile (I Tim. 1, 3; Tit 1, 5), în toate satele unde sînt credincioși, să propovăduiți ceea ce v-am învățat eu, să păstrați neschimbată învățătura pe care ați primit-o, de la mine și de la ceilalți Sfinți Apostoli, care e de la Iisus Hristos însuși, fie că ați primit învățătura prin scris, fie că ați primit-o numai prin cuvînt. Pentru că sînt unele lucruri ce s-au scris din ceea ce a învățat și făcut Iisus Hristos, dar sînt lucruri care nu s-au scris și aceasta o spune clar Sf. Evanghelist Ioan, la sfîrșitul Evangheliei sale, că sînt atîtea lucruri pe care le-a făcut și le-a învățat Iisus Hristos, încît dacă le-aș scrie, mulțimea cărților nu ar încăpea în lumea aceasta (Ioan 21, 25). Astfel, Sf. Apostoli au dat episcopilor nu numai învățătura care este scrisă în Noul Testament, în Evanghelii și în epistole, ci și învățătura pe care ei au transmis-o numai prin cuvîntul viu și care s-a scris mult mai tîrziu în scrierile Sf. Părinți, în hotărîrile sinoadelor etc. și care n-o știe acela care are numai Noul Testament, pentru că nu are de unde s-o știe. Această propovăduire a cuvîntului celui adevărat al Domnului s-a păstrat prin episcopi și preoți din generație-n generație și a venit pînă în vremea noastră în Biserica noastră care e de pe vremea lui Iisus Hristos și a Sfinților Apostoli. Aceasta le atrăgea atenția Sf. Apostol Pavel celor doi episcopi, pe care i-a crescut lîngă el și i-a învățat

toată dreapta învățătură: „să păziți neschimbată toată învățătura cea adevărată, cea dreaptă, pe care v-am dat-o eu și să vă feriți de toți aceia care nu iubesc învățătura cea sănătoasă” (cf. I Tim. 6, 20), căci erau și pe vremea aceea dintre aceia care cântau să răstălmăcească învățătura Sfinților Apostoli, se declarau singuri Apostoli și propovăduiau altă Evangheliie decât Evangheliia Sfinților Apostoli, pe care aceștia au primit-o de la Iisus Hristos.

Să vă feriți de toți aceia care propovăduiesc alte evanghelii „decît aceia pe care v-am dat-o eu”, scria Sf. Apostol Pavel, pe care v-au dat-o Sfinții Apostoli, și să călăuziți pe preoți și pe credincioși să păzească credința aceasta neschimbată, că Biserica este „stîlpul și întărirea adevărului” (I Tim. 3, 15) și în Biserică se păstrează de episcopi, de preoți, de-a lungul veacurilor această învățătură adevărată și să săvîrșiți Sfintele Taine, Sfînta Liturghie, și toate celelalte sfinte slujbe „după rînduiala pe care v-am dat-o eu” și toți să trăiască în această rînduială în viață frumoasă, viață plăcută lui Dumnezeu, pentru ca să ajungă la mîntuirea sufletelor lor.

Acești episcopi și preoți așezați de Sf. Apostol Pavel, de Sf. Apostol Ioan și de alți sfinți apostoli, au păstrat și au transmis în vremuri grele urmașilor lor după moartea sfinților apostoli toate cele învățate și rînduite de Sfinții Apostoli. Căci 300 de ani a curs în imperiul roman sîngele episcopilor, preoților, diaconilor și credincioșilor și s-a putut spune de Tertulian că sîngele martirilor este sămînță de noi creștini, căci mărturisirea credinței în Iisus Hristos prin jertfa vieții, a dovedit că în aceștia era o putere mai mare decît puterea omenească, era puterea lui Dumnezeu, era puterea lui Iisus Hristos, era puterea Evangheliei celei adevărate a lui Iisus Hristos. Așa s-a ajuns ca după 300 de ani să se înțeleagă că credința lui Iisus Hristos este credința dumnezeiască, că Biserica lui Iisus Hristos stă pe temelia dumnezeiească și că în Biserică, în Iisus Hristos este o putere divină care schimbă viața, care înnoiește pe om, și face ca oamenii să devină mai buni, să devină mai plini de dragoste, să devină mai smeriți, să devină cu adevărat cinstiți în fața lui Dumnezeu și cu dragoste unii față de alții.

Și așa am ajuns la secolul IV, cînd Biserica a ieșit din catacombe, a ieșit din locurile martirilor în care își făcea Sfînta Liturghie și propovăduia Evangheliia, din bisericile așezate pe mormintele mucenicilor, sau săpate în stîncă, cum s-a găsit și la noi în Dobrogea (la Basarabi) o biserică din sec. IX săpată-n stîncă cu semnul crucii pe pereți, semn că creștinii din vremea aceea din Dobrogea, se aflau sub asuprire și au trebuit să-și facă biserică ascunsă în stîncă, dar totuși și-au făcut biserică, pentru că fără biserică, fără episcopi și fără preoți ei nu puteau să trăiască adevărata Evangheliie a lui Iisus Hristos, nu puteau să se împărtășească cu trupul și sîngele Domnului, nu puteau să-L aibă pe Iisus Hristos cu toate darurile Lui și cu toate luminile Lui.

Și după ce Biserica a ieșit din catacombe, au început unii și alții să învețe diferite învățături greșite, unii adică să spună că Iisus nu este chiar Dumnezeu așa cum este Dumnezeu-Tatăl, ci este ceva mai mic; alții că Duhul Sfînt nu este chiar Dumnezeu, ci este ceva mai mic; alții că Iisus Hristos a fost numai Dumnezeu nu și om, alții că a fost numai om nu și Dumnezeu; alții că sfintele icoane nu sînt sfinte, nu trebuiesc cinstite și au început să arunce icoanele din case, din biserici și alții alte și alte învățături religioase greșite că așa e firea noastră, ca să mergem pe calea adevărului, dar uneori să ne și rătăcim. Firesc e ca creștinul să meargă pe calea adevărului lui Hris-

tos și să se întoarcă de la calea învățăturilor zise creștine, însă neadevărate. Dacă creștinul s-a rătăcit cumva, fără voia lui, din neștiință, din pricina unor păcate care l-au apăsă, sau din alte pricini, dacă-și dă seama că e pe o cale greșită trebuie să se îndrepte, să se întoarcă la calea cea adevărată, pentru că brațele lui Iisus Hristos, brațele Bisericii, care este mama noastră a tuturor, sînt mereu întinse ca să îmbrățișeze și să primească la sînul ei, la sînul lui Iisus Hristos, pe toți credincioșii care înțeleg să se întoarcă la calea cea adevărată, la mama de care s-au despărțit, care însă rămîne tot mamă și dragostea din inima ei de mamă este nestinsă și ea îi cheamă să se întoarcă la casa ei, la casa părintească pentru că aici își regăsesc adevărul în Iisus Hristos, aici își regăsesc frații, pe toți înaintașii care au murit și se roagă în ceruri lui Dumnezeu pentru ei, pentru ca urmașii lor să nu rătăcească pe cărările pe care au rătăcit unii în vremea de demult și pe care vor rătăci și mîine și poimîine unii și alții. Dar cîți vor și cîți înțeleg că se pot întoarce la Iisus Hristos, la Evanghelia cea adevărată, în orice clipă, chiar și în ultima clipă a vieții (ca tîlharul de pe cruce), dacă se întorc la Biserica lui Iisus Hristos ei au posibilitatea să se mîntuiască și să primească adevărul divin pentru care au murit alții mucenici, pentru care și-au pierdut viața atîția episcopi, preoți și credincioși și care acolo sus în ceruri de-a dreapta lui Iisus Hristos se roagă pentru noi toți, ca și noi să mergem pe urmele lor, să păstrăm credința lor, să păstrăm neschimbată Evanghelia lui Iisus Hristos, să păstrăm rînduielile Bisericii noastre pe care ei le-au păstrat, ei le-au apărut și pe care ei ni le-au transmis pînă astăzi.

Dar să venim mai aproape de noi, să ne îndreptăm privirea numai cu 200 ani în urmă, numai aici în Transilvania noastră, și să ne dăm seama că cu 200 ani în urmă și aici credincioșii noștri, mitropoliții, episcopii și preoții au trebuit să lupte, au trebuit să sacrifice nu numai casele și pămînturile, nu numai familia, ci să se jertfească și pe ei înșiși, să accepte și moartea pentru ca să apere credința noastră strămoșească, pentru ca să apere Biserica Ortodoxă Română împotriva acelor care voiau ca pe românii de aici să-i treacă la altă lege, la legea împăratului.

În această comună aveți cu 200 ani în urmă figura măreață a călugărului Sofronie care a fost preot aici și pe urmă călugăr la un schit, unde a învățat copiii de români să scrie și să citească, să fie cu carte, dar cătanele împăratului, așa cum au dărîmat 150 de mînăstiri din Transilvania noastră, pe cele de zid dărîmîndu-le, iar celor de lemn dîndu-le foc — au dat foc și acestui schit, căuțînd să-l prindă pe Sofronie să-l bage-n temniță la Geoagiu, dar credincioșii l-au slobozit, l-au dus în Munții Apuseni la Zlatna și la Abrud și de acolo părintele Sofronie a pornit puhoiul răsmeriței în toată Transilvania. Credincioșii de pretutindenea s-au mișcat și au cerut împărăției să le dea liniște în legea lor, să le dea voie să aibă și ei episcopul lor și să poată trăi în credința lor, a moșilor și strămoșilor lor, în legea credincioșilor români nu numai din Transilvania ci de pretutindenea, din Țara Românească și din Moldova, lege prin care toți românii transilvăneni, moldoveni, munteni se simțeau una în credința în Iisus Hristos, în Biserica cea adevărată a lui Iisus Hristos.

Și iată că datorită luptei lui Sofronie, luptă care a durat peste doi ani, împărăteasa a fost silită să dea episcop românilor ortodocși din Transilvania, să îngăduie credincioșilor români să aibă preoți la sfintele altare, care să slujească în limba lor românească, în legea lor strămoșească.



Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Binecuvântarea bisericii din parohia Săliștea (Cioara)



Iată deci ce amintiri aveți aici, iată cum răsună munții și văile și parohiile acestea de vestea luptelor celor din trecut pentru legea noastră, pentru Biserica noastră strămoșească în care este Iisus Hristos cel veșnic viu și dătător de viață, Adevărul și Calea pe care trebuie să o urmăm.

Dar părțile acestea răsună și de amintirea luptelor iobagilor de altădată, care erau aplecați sub biciul stăpînilor, al nemeșilor și al boierilor și care toată truda lor, toată sudoarea lor o vărsau în hambarele acestora, ca ei să petreacă și să benchetuiască pe spinarea iobagilor.

Și de aici s-au ridicat, din munții care se văd nu departe, Horia, Cloșca și Crișan, s-a ridicat apoi Avram Iancu și s-a ridicat poporul întreg de atîtea ori și lupta aceasta a dus la biruință și poporul nostru și Biserica noastră. Astfel am ajuns ca să fim toți românii într-o singură țară românească, să vă bucurați și voi cu toții la 1918, cînd ați putut să fiți la Alba-Iulia și apoi în 1944 cînd ne-am redobîndit unitatea și libertatea și am pornit pe calea vieții celei noi. De astă dată ne-am adunat într-o singură Biserică Ortodoxă Română cu treapta de patriarhat, cu patriarh în frunte; primul patriarh fiind ridicat de la Sibiu, fost și episcop la Caransebeș, ca sub arhipăstoria P. F. Patriarh Justinian și a mitropolitului Nicolae Bălan să se împlinească marele act al Reîntregirii noastre bisericești.

Iată cum adevărul lui Iisus Hristos, dat de Mîntuitorul Sfinților⁴ Săi Apostoli, apoi de Sfinții Apostoli mai departe episcopilor și preoților, a trebuit să fie apărut de-a lungul veacurilor nu numai prin cuvînt, nu numai prin credință și faptă, ci și prin jertfa vieții. El a fost apărut de-a lungul secolelor și aici pe pămîntul Transilvaniei, în care cinștim în calendarul nostru pe cei cinci sfinți, doi mitropoliți de la Alba-Iulia: Ilie Iorest și Sava Brancovici, doi călugări: Visarion și Sofronie și un țaran credincios, Nicolae Oprea din Săliște. Ei au apărut adevărata Evanghelie a lui Iisus Hristos, Biserica cea dreptmăritoare și pe temelia jertfei lor, pe temelia luptelor din trecut avem tot ceea ce avem noi astăzi. Avem și țara aceasta una și nedespărțită, liberă și independentă, vestită între toate popoarele lumii, avem și Biserica Ortodoxă Română, Biserica moșilor, și strămoșilor noștri, care trăiește prin episcopii ei, prin preoții ei, prin diaconii ei, prin credincioșii ei, care sînt una într-o singură credință, într-o singură viață în Iisus Hristos, de dăruire pentru binele nostru al tuturor, de înfrățire a noastră a tuturor.

Aceasta este prăznuirea pe care am avut-o noi astăzi: praznicul bisericii și praznicul preoției. Biserica și preoția sînt împletite fără de nici o despărțire, împletite de la început, de cînd Iisus Hristos a așezat Cina cea de Taină și a dat Sfinților Apostoli porunca să facă această Sfîntă Cină în biserici pînă la sfîrșitul veacurilor, deci ei și urmașii lor episcopii și preoții. De atunci, de la început, biserica și preoția s-au împletit și biserica și preoția rămîn împletite pînă astăzi și pînă la sfîrșitul veacurilor.

Să rămînem dar mai departe credincioși propovăduirii Sfinților Apostoli, propovăduire transmisă nouă în lungul șir de generații, de episcopi și preoți și de credincioși. Să nu schimbăm nimic din legea noastră strămoșească, pentru că aceasta este moștenire dumnezeiască.

Dacă zestrea pe care o primești de la tatăl și mama ta o cinstești și vorbești despre ea cu respect și cu laudă, arătînd ce vrednici au fost părinții tăi, atunci zestrea pe care ai primit-o de la Iisus Hristos, de la Sfinții Apostoli, pe care ai primit-o de la șirul neîntrerupt al episcopilor și preoților, care

au legătura cu Sfinții Apostoli prin punerea mâinilor (hirotonie), prin harul lui Iisus Hristos, zestreă aceasta trebuie cu atât mai mult să o păstrezi, să o cinstiți, să vorbești despre ea cu evlavie, pentru că ea este zestre dumnezeiască. Și dacă păstrezi această zestreă dumnezeiască, atunci ești încredințat că ai mîntuirea sufletului, că privești dincolo de această viață, la viața cea veșnică, acolo unde este Iisus Hristos înconjurat de Sfinții Săi Apostoli, de episcopii, de preoții, de credincioșii, de mucenicii care l-au mărturisit pe El și s-au jertfit și ei asemenea lui Iisus Hristos pe crucea suferințelor.

Să păstrăm neschimbata credincioșia noastră față de Biserica noastră, față de poporul nostru, față de țara noastră. Să trăim în credința moșilor și strămoșilor noștri, să-i cinstim pentru vrednicia lor. Dar pe ei nu-i putem cinsti numai prin rugăciuni, numai prin cuvinte de laudă, ci îi cinstim mai ales prin viața noastră, prin felul cum trăim, ca astfel să arătăm că sîntem ucenici ai lui Iisus Hristos, că sîntem fiii acestei sfinte Biserici, care a dat alți sfinți, sfinți răsăriți din sînul altor popoare și din sînul poporului nostru.

Să căutăm dar să mergem și noi pe urmele înaintașilor. Noi nu mai sîntem în vremuri cum au fost ei, de apăsare, de prigoană. Noi sîntem în vremuri de libertate a credinței noastre, sîntem în vremuri în care Biserica noastră își poate desfășura activitatea după rînduiala ei, după credința ei, după tradițiile ei. Să ne închinăm dar lui Iisus Hristos la sfintele noastre altare, să participăm la sfintele noastre slujbe, să ascultăm învățătura Bisericii noastre prin predica preoților, să fim vrednici de jertfa celor din trecut și să facem astăzi din jertfa lor un imbold ca noi să trăim deplin legați de Biserica strămoșească, Biserica înaintașilor noștri, Biserica cea adevărată, Biserica lui Iisus Hristos și să slujim cu toată ființa noastră poporul, patria noastră scumpă.

Să trăim, deci, încredințați că aici, în biserica unde este jertfa lui Iisus Hristos, se revarsă ca niște ape dătătoare de viață toate darurile lui Iisus Hristos prin Sfînta Liturghie și prin Sfintele Taine. Aici în biserică mintea și inima noastră întreagă să fie îndreptate către Iisus Hristos, care este pe masa Sfîntului Altar, către cuvîntul lui Dumnezeu care se citește la Sfînta Evanghelie, la Apostol, și să primim pe Iisus Hristos însuși prin împărtășirea cu trupul și sîngele Lui, și să ne desfătăm ca în ceruri, cum zice cîntarea noastră bisericească: „În Biserica mării Tale stînd în cer a sta ni se pare“.

Cu adevărat, aici la Sfînta Liturghie nu ne simțim noi toți înălțați sufletește? Nu simțim noi că aici se revarsă o bucurie deosebită în inima noastră? Și că parcă Iisus Hristos însuși este în inima noastră, în sufletul nostru, ne liniștește sufletul, înlătură tulburarea, întristarea, necazul, ne ridică deasupra grijilor mărunte ale vieții și ne face să ne simțim plini de bucurie, plini de bunătate, să se risipească toată răutatea și să crească în inima noastră floarea minunată a dragostei pe care ne-a dăruit-o Iisus Hristos cînd a zis către ucenicii Săi și prin ei către toți credincioșii: „Prin aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii mei, de veți avea dragoste între voi“ (Ioan 13, 35).

Dragostea această temeinicită pe credința cea adevărată, dragoste față de Iisus Hristos, față de Biserică, față de episcopat, de preoție, de diaconat, dragoste de toate rînduielile Bisericii noastre, de învățătura Bisericii noastre, dragostea noastră a unuia față de altul, a ierarhilor și preoților față de credincioși și a credincioșilor față de ierarhi și preoți, a credincioșilor întreolaltă, ca niște frați adevărați, această dragoste este pecetea lui Iisus Hristos, a fost și este pecetea Bisericii noastre de-a lungul veacurilor, dragoste care a mers

pînă la jertfă, dragoste care astăzi ne cere să înlăturăm orice ură, orice pizmă, orice vrăjmășie, orice ceartă, orice răutate, să ne iertăm unii pe alții, să ne iertăm în fiecare zi, în fiecare clipă, pentru ca și Dumnezeu să ne ierte de greșelile noastre. Să ne iertăm și să ne ajutăm unii pe alții. Cum nu este om fără de păcat, nu este om fără de greșală, înseamnă că nu este om care să nu aibă nevoie să ceară iertare de la altul și totodată să ierte și el pe altul ca și pe el să-l ierte Dumnezeu. Astfel iertîndu-ne unii pe alții, să ne înțelegem unii cu alții, să ne ajutăm unii cu alții și să ne sprijinim unii pe alții, să ne vorbim de bine și să facem unul altuia tot ce este bun și folositor. Și în familia noastră, între soț și soție să fie pace și bună înțelegere, între părinți și copii să fie colaborare și toate lucrurile să meargă bine și în comună, și în toată țara noastră. În toată Biserica noastră, și în parohie și între parohii să fie dragoste frățescă, ajutorare, sprijinul, care izvorăște din darul lui Iisus Hristos. Darul cel mai mare pe care ni-l face Iisus Hristos este darul dragostei lui Dumnezeu, că Dumnezeu a vărsat dragostea Lui în inimile noastre, dragoste așa de mare încît pentru noi El s-a jertfit pe cruce ca să fim eliberați de robia păcatului și să primim o viață nouă, viață dumnezeiască, viață veșnică.

*

De la început, de cînd m-am aflat în mijlocul vostru, m-am simțit aici ca acasă. Pentru că am simțit că în inima voastră bate aceeași credință și dragoste care bate și-n inima mea, care bate în inima Prea Fericitului Patriarh Justinian și a tuturor Ierarhilor Bisericii noastre, care bate în inima preotului vostru și a tuturor preoților din această țară, care bate în inima tuturor credincioșilor din Patria noastră. Am fost în diferite parohii din nordul și sudul Transilvaniei, în Maramureș, la Oradea, la Cluj, la Arad la Timișoara și-n alte părți, pretutindeni am simțit aceeași credință și aceeași dragoste a episcopilor, a preoților, a credincioșilor. Și aici am simțit aceeași credință moștenită de la înaintașii voștri pe care o păstrați vie și neîntinată și pe care o mărturișiți întîi prin viața voastră, prin participarea la sfintele slujbe, prin ascultarea îndrumărilor preoților voștri și pe care ați arătat-o așa de frumos prin împodobirea acestei biserici, acest monumental loc de închinare, la care am venit și noi ca să vă cinstim și mai ales ca să ne simțim cu toții una în Iisus Hristos, să ne simțim cu toții un singur suflet, un singur gînd și cu un glas și cu o inimă să preamărim pe Iisus Hristos pentru darurile care le revărsă în viața noastră prin Biserica Lui cea sfîntă.

De aceea prețuind vrednicia voastră a credincioșilor am căutat să venim cît mai curînd aici. Această zi de Duminică m-a adus din Brașov — între două conferințe — aici la dumneavoastră, pentru ca să iau legătură cu sufletul popoului nostru și acest suflet să mă îmbărbăteze, să mă facă să pot mărturisi atunci cînd vorbesc la congrese internaționale cu reprezentanți ai altor Biserici, că vorbesc în numele Bisericii noastre, al ierarhiei și al credincioșilor. Căci noi, ierarhii și preoții trăim prin credința credincioșilor așa cum credincioșii trăiesc prin îndrumările conducătorilor bisericești, împreună episcopi, preoți și credincioși constituind o comunitate desăvîrșită ce mărturisește aceeași credință, aceeași învățătură dreaptă a lui Iisus Hristos și a sfinților apostoli, se împărtășește din același trup și sînge al Domnului, din același sfînt potir și îl preamărește pe Iisus Hristos, așa cum l-am preamărit la Sf. Liturghie aici împreună cu dumneavoastră nu numai stînd și ascultînd, ci și cîntînd,

pentru că această cîntare împreună ne adună mai mult laolaltă și e foarte frumos ca toată biserica să cînte.

Grupul corului de lîngă strană poate să se întindă așa de mult încît să cuprindă pe toți credincioșii din biserică, toată biserica să fie un singur cor.

Atunci slujbele sînt mai frumoase și vă simțiți cu toții bine în sf. biserică, vă simțiți cu toții una, căci cu un singur suflet, cu un singur gînd și cu un singur glas mărturișiți pe Iisus Hristos și simțiți darul și binecuvîntarea Lui.

Așadar, am venit aici ca să ne mărturisim că sîntem un singur suflet, un singur gînd, o singură credință, o singură dragoste în Iisus Hristos și în Biserica Lui cea sfîntă și astfel să fim nu numai buni fii ai Bisericii noastre, ci și vrednici ostenitori în toate sectoarele de viață ale țării noastre, ale patriei noastre.

Avînd în vedere această vrednicie a voastră și a preotului, am socotit că este potrivit ca părintelui paroh Dragosin Oana să-i dăm un rang mai mare față de cel care l-a avut pînă acuma.

Acest rang vă cinstește și pe voi, pentru că cinstea preotului se răsfrînge și asupra credincioșilor, așa cum vrednicia credincioșilor se răsfrînge și asupra preotului.

Vrednicia unei parohii nu stă numai în preot sau numai în credincioși. Dacă între preot și credincioși este o legătură strînsă, dacă între preot și consiliul parohial și comitetul parohial și între ceilalți credincioși este o bună colaborare și o bună înțelegere și toți caută numai binele bisericii și buna viață a tuturor, atunci parohia merge bine. Unitatea tuturor face ca și în comună treburile să meargă bine. Unde este unitate, unitate în Biserică, unitate în comună, unitate a poporului, acolo este și darul lui Dumnezeu.

Unde este dezbinare și cine vine și face dezbinare, acolo nu este darul lui Dumnezeu, acolo este lucrarea celui rău, care de la început a căutat să dezbine pe oameni, să-i facă să se ucidă unii pe alții, să se certe, să se învrăjbească, că ura nu-i de la Dumnezeu, ci de la diavolul. Numai unde este dragoste, unde este unitate numai acolo este lucrarea lui Dumnezeu, lucrarea Duhului Sfînt, lucrarea lui Iisus Hristos și acesta este semnul că noi cu adevărat sîntem pe calea cea bună, pe calea cea sănătoasă.

Să-l rugăm pe Domnul nostru Iisus Hristos să ne țină pe toți pe stîncă neclintită a credinței celei adevărate, pe care a dat-o El Sfinților Apostoli și aceștia au transmis-o episcopilor și preoților, pe stîncă Bisericii noastre care nu e „clădită pe nisip” (Matei 7, 26) ci pe piatră, iar piatra este Hristos. Nu-i vorba numai de biserică de zid, că zidurile se pot ruina, ci e vorba de Biserica despre care zice Sfîntul Apostol Pavel „că este Trupul lui Hristos”, sau „mireasa lui Hristos” (Efeseni 5, 23) și care ne cuprinde pe noi pe toți, episcopi, preoți și credincioși, care sîntem mădulare ale lui Iisus Hristos, mădulare ale „trupului lui Hristos”. Să ne țină Iisus Hristos cu darul Lui cel dumnezeiesc pe această stîncă a Evangheliei Sale dumnezeiești, să ne țină într-o unitate deplină pe toți credincioșii români.

Noi nu avem nevoie să ne propovăduiască nimenea Evanghelia Domnului, pentru că noi avem această Evanghelie de la Sfinții Apostoli. Noi avem Evanghelia de atunci și de atunci am păstrat-o și o păstrăm și o vor păstra și urmașii noștri pînă la sfîrșitul veacurilor și prin ea ne vom construi viața noastră și fericirea noastră și aici pe pămînt și în veșnicie.

Aceasta este Evanghelia pe care am primit-o de la Sfinții Apostoli și cea scrisă în Noul Testament și cea nescrisă, pe care n-au scris-o Sfinții

Apostoli, ci au dat-o prin viu grai poruncind: păstrați și cele ce v-am spus și cele ce v-am scris, adică pe amândouă, pentru că amândouă sînt cuvîntul lui Dumnezeu, sînt Evanghelia cea adevărată a lui Iisus Hristos.

Să ne ajute Dumnezeu ca așa cum înaintașii noștri au trăit în Evanghelia lui Iisus Hristos, în Biserica Lui dreptmăritoare, așa să trăim și noi, așa să transmitem și noi această zestre mai departe, pentru ca prin ea să sprijinim făurirea vieții celei noi, și în viitor din credința în Iisus Hristos, din dragostea față de Biserica noastră să rodească îmbelșugat și dragostea față de patria noastră și viața noastră a tuturor să fie tot mai luminată și mai îmbelșugată spre binele nostru al tuturor.

Dumnezeu să ne ajute și să vă binecuvinteze.

A avut loc o agapă, cu participarea consiliului parohial, la care au vorbit C. pr. Dragosin Oana, C. pr. N. Streza (Tg. Mureș) și C. diacon I. Bîțcan (Deva), colegi de institut ai parohului local, P. C. prot. V. Negrea, P. C. vicar Tr. Belascu. În încheiere I. P. S. Mitropolit Nicolae exprimă nădejdea că sămînța aruncată cu prilejul acestui semănat duhovnicesc a nimerit în ogor bun și cu ajutorul lui Dumnezeu, Cel ce face să crească, va da roadele cuvenite pentru cinstea Bisericii și folosul țării noastre. Totodată toastează pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și pentru Conducătorii Patriei noastre.

Sub sprînceana serii, însoțit de un grup de credincioși, I. P. S. Sa a vizitat biserica veche din lemn din Săliștea, adusă de la schitul Afteia, unde s-a identificat și o pictură reprezentînd pe călugărul Sofronie. La această biserică I. P. S. Sa a rostit o rugăciune și un cuvînt de îndemn la dragoste de Biserică și de Patrie.

Binecuvîntarea bisericii din Săliștea se înscrie deci ca o nouă pagină alături de celelalte file de înălțătoare istorie a acestei parohii.

GH. PAPUC

M. SĂMARGHIȚAN

VIZITAȚIE CANONICĂ LA SELEUȘ (prot. Sighișoara)

În după amiaza zilei de 17 octombrie 1970, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului a făcut o vizitație canonică la parohia Seleuș (prot. Sighișoara), fiind însoțit de P. C. vicar Tr. Belascu, P. C. prof. Dr. D. Călugăr, P. C. Arhid. I. Bolog și C. Diacon consilier Gh. Papuc.

La intrarea în biserica parohială, I. P. S. Sa a fost întâmpinat cu Sf. Evanghelie și Sf. Cruce, iar P. C. prot. I. Dragolea (Sighișoara) a exprimat stima și dragostea credincioșilor și preoților din partea locului față de înaltul lor păstor duhovnicesc, reliefînd și faptul că credincioșii din Seleuș își exteriorizează cu orice prilej nimerit credința lor față de Biserica strămoșească și dragostea lor față de Patria noastră scumpă.

În cuvîntarea de răspuns, I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin a spus, între altele, următoarele:

E o mare bucurie că vin într-o parohie pe care o păstorește un preot tînăr și vrednic, care nu de mult mi-a fost student. Constat din capul locului bunul mers al acestei parohii, ca și legătura strînsă dintre credincioși și preotul lor, legătură care este izvorul tuturor realizărilor și împlinirilor pe planul vieții bisericești și al datoriiilor cetățenești. Iar legătura dintre credincioșii noștri și cei ev. luterani, arătată și prin prezența, aici, a pastorului lor,

este expresie a înfrățirii dintre Biserica noastră și Biserica ev. luterană din țara noastră și din toată lumea. Astfel, viața bisericească se desfășoară pe temeiul acestei înfrățiri, după chipul dragostei lui Iisus Hristos, spre pace și bună înțelegere între noi și toți oamenii.

Dumnezeu să ne ajute ca în duhul arătat mai sus să împlinim totul spre mărirea Lui și spre mîntuirea sufletelor noastre.

În biserica parohială, s-a slujit apoi Vecernia de către I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, de însoțitorii I. P. S. Sale, P. C. prot. I. Dragolea, C. preoți A. Marian, T. Doctor și parohul C. Erneanu, de față fiind și pastorul ev. luteran din localitate. L. Schullerus. Răspunsurile au fost cîntate de toți credincioșii parohiei aflați în biserică.

La sfîrșitul vecerniei, C. preot. C. Erneanu, paroh, a ținut bucuria credincioșilor în legătură cu prezența I. P. S. Mitropolit în mijlocul lor, subliniind că aceasta este înția vizitație canonică a unui chiriarh în parohia Seleuș. C. Sa a prezentat apoi date din trecutul și prezentul parohiei, precum și realizările împlinite prin rîvna și silințele credincioșilor.

Vorbînd în numele credincioșilor ev-luterani din Seleuș, pastorul Lothar Schullerus, protopop (decan) al tractului Sighișoara, a subliniat că relațiile dintre aceștia și credincioșii ortodocși sînt frățești; ei trăiesc într-un spirit de ecumenism practic.

P. C. prof. Dr. D. Călugăr a ținut apoi o meditație scurtă în legătură cu lupta pe care oricare credincios creștin este chemat să o ducă în scopul propriei sale desăvîrșiri religioase-morale, a propășirii în cele duhovnicești a semenilor săi și a îndeplinirii datoriilor sale cetățenești și bisericești.

P. C. vicar T. Belășcu a arătat mijloacele prin care Biserica sfințește toate momentele însemnate din viața fiilor ei, între care sînt cu deosebire Sf. Taine așezate de Mîntuitorul Iisus Hristos și administrate de Sf. Biserică. De asemenea, a ridicat în evidență roștul împlinit de Biserica Ortodoxă în trecutul neamului nostru și roștul ei în viața de azi a credincioșilor.

În încheiere, I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin a spus următoarele:

Se-împlinește aici cuvîntul Mîntuitorului: „Nu te teme turmă mică, pentru că ție ți-a pregătit Domnul Împărăția” (Luca 12, 32). Așa a spus părintele că este o turmă mică față de turma mai mare din parohii de la orașe, dar în fața lui Dumnezeu nu se judecă vrednicia turmei după numărul celor care sînt într-însa, ci vrednicia turmei se judecă după roadele pe care le aduce.

Și de aceea poate să fie o turmă mică în fața oamenilor și în fața lui Dumnezeu să fie o turmă mare, o turmă vrednică, pentru că cu viața ei, cu sufletul ei, această turmă mică face lucruri mai mari decît o turmă „mare” formată din credincioși mai mult de formă și de paradă decît din credincioși care trăiesc cu adevărat după Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos. Și din ceea ce-a spus părintele și din ceea ce vedem și noi aici — cum ați împodobit această biserică și cum aveți rîvna să o împodobiți nu numai prin înfățișarea ei, prin curățenia ei, ci și prin venirea la Sfintele Slujbe, prin rugăciunea pe care o faceți aici — din toate acestea se vede că într-adevăr sînteți binecuvîntați de Dumnezeu și că lucrarea lui Iisus Hristos este roditoare în viața voastră a tuturor. Căci, iubiți credincioși, ce este mai de preț pentru fiecare dintre noi? La ce ținem noi mai mult? De ce este legat sufletul nostru? De ce este legată inima noastră mai mult? Este aceasta o întrebare de mare însemnătate și cred că fiecare din credincioșii care sînt aici ar putea să răspundă la ea. Că, adică, mai mult decît la orice bunuri, noi credincioșii ținem la Iisus Hristos, la Mîntuitorul sufletelor noastre. El este bunul cel mai de preț al vieții noastre, El este lumina sufletului nostru, El este tăria vieții noastre, El este mîngîierea vieții noastre, El este ajutorul nostru, El este călăuzitorul nostru, El este păstorul nostru, El este acela de la care vine toată darea cea bună și tot darul cel desăvîrșit și la care alergăm întotdeauna cu încredere deplină, cu credință și cu dragoste și ne rugăm să

ne țină sub ocrotirea Lui, că viața noastră pășește cu hotărîre și fără șovăire spre faptele cele bune și frumoase care sînt spre preamărirea lui Dumnezeu și spre binele nostru al tuturor. Mîntuitorul nostru Iisus Hristos însuși a spus celor de atunci și ne spune și nouă astăzi că cine iubește mai mult pe tată, pe mamă, pe fiu sau fiică, sau orice altceva, decît pe Mine, nu este vrednic de Mine (Matei 10, 37); adică, mai mult decît orice altceva, noi trebuie să iubim pe Hristos, mai mult decît orice altceva, noi trebuie să iubim pe Dumnezeu, pentru că toate cele ce sînt în lumea aceasta, cerul și pămîntul, toate sînt de la Dumnezeu și toate sînt sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu și munca noastră însăși dacă are roade bune și pentru noi și pentru țară și pentru Biserică, se datorește nu numai strădaniei noastre, ci și faptului că ea este binecuvîntată de Dumnezeu, care o face să rodească însutit și înmîit. Cum zice Sf. Apostol Pavel, noi muncim, trudem, dar Dumnezeu este cel ce face ca ceea ce am semănat să încolțească, să crească și să dea roade bogate. Prin binecuvîntarea și prin darul lui Dumnezeu, deci și roada muncii noastre și roada vredniciei noastre de fiecare zi, cînd ne facem datoria în obștea din care facem parte. Și această roadă a muncii noastre împreună și a muncii fiecăruia, este rezultatul nu numai al vredniciei noastre, ci în primul rînd al darului lui Dumnezeu care ne dă minte, ne dă înțelepciune, care ne dă sănătate, care ne ajută să ne perfecționăm mereu, să muncim din ce în ce mai bine, să aducem roade din ce în ce mai îmbelșugate, să nu păstrăm roada muncii noastre numai pentru noi, ci din dragoste frățească să-mpărțim și să ajutăm pe fiecare pentru ca nimenea să nu fie lipsit, nimenea să nu aibă prea mult și altul prea puțin, ci toți să se împărtășească din roadele muncii noastre, ale tuturor, fiecare după vrednicia lui și după nevoile lui.

De aceea, iubiți credincioși, dacă noi iubim cu adevărat pe Iisus Hristos, pe Mîntuitorul nostru, atunci se cuvine ca să simțim pretutindenea că El este de față, că El este cu noi. Desigur, aceasta o simțim întîi în sfînta biserică, pentru că aici, dacă venim la Sfînta slujbă pregătiți sufletește, adică cu sufletul curat, cu sufletul eliberat de grijile multe ale vieții, dar și trupest, adică cu fața luminată, cu îmbrăcăminte cuviincioasă, curată, românească și simțim că am intrat în pridvorul lui Dumnezeu, în pridvorul cerului, că sîntem împreună cu Iisus Hristos, cu Maica Domnului, cu Sfinții, cu îngerii, sîntem împreună cu înaintașii noștri care au trăit prin părțile acestea și care s-au închinat lui Iisus Hristos la Sfînta Liturghie, în jurul lui Iisus Hristos, în jurul Sfîntului Altar.

Și de aceea, iubiți credincioși, cînd stați la Sfînta Liturghie, nu priviți în dreapta și în stînga, cine a intrat, ce face, unde se așează, nu mai vorbiți unul cu altul, că în fața lui Iisus Hristos nu se cuvine să fii risipit cu privirea încolo și înapoi, sau să-ți risipești atenția, nu se cuvine să vorbești unul cu altul despre diferite lucruri. Aici, toate privirile trebuie să se îndrepte către o singură țintă, către Sfîntul Altar, pentru că acolo este Iisus Hristos.

Preotul însuși nu mai este slujitor după înfățișarea lui omenească, pentru că prin el și în el lucrează Iisus Hristos, încît în el îl vezi pe Iisus Hristos slujitor al altarului celui ceresc, care așa cum s-a jertfit pe Sine pe altarul crucii de pe Golgota, se aduce și astăzi jertfă pe altarul acesta care închipuiește Golgota, pentru că este așezat mai la înălțime în biserică. Deci toată privirea să se îndrepte către Sfîntul Altar și nu numai privirea, ci și sufletul

întreg, inima întreagă să se îndrepte spre Sfântul Altar, urechile să asculte numai cuvintele care se spun la Sfânta Liturghie, iar gura să cînte și să preamărească cu cuvintele Sfintei Liturghii pe Iisus Hristos, așa cum am auzit în seara aceasta că a cîntat nu numai strana, ci împreună cu strana, au cîntat și credincioșii din biserică. Așa să cîntați și la Sfânta Liturghie. Toată biserica să cînte și să laude pe Domnul, să-l preamărească cu un singur glas, cu o singură inimă. Astfel, tot sufletul și toată inima noastră se înalță către Iisus Hristos și simte cum puterea și darul lui Iisus Hristos se revarsă peste întreaga turmă credincioasă care se găsește la Sfânta Liturghie.

Acesta este marele lucru pe care ni-l dă Biserica, adică ni-l dă pe Dumnezeu, ni-l dă pe Iisus Hristos. Și cînd sîntem împreună cu Iisus Hristos, în sfânta biserică, în fața Sfîntului Altar, atunci ne simțim eliberați de toate grijiile, de toate păcatele, de toate patimile, și înălțați undeva în lumea cerească, preamărind și lăudînd cu glasurile noastre, cu inimile noastre, dăruindu-ne întreaga noastră ființă lui Iisus Hristos pentru ca binecuvîntarea Lui să ne curețe de păcate, să ne lumineze mintea, să toarne în suflet mai multă dragoste, mai multă bunătate, mai multă înțelegere, mai multă smerenie, ca astfel, să ne întoarcem acasă mai buni, mai plini de dragoste, mai harnici, mai îngăduitori unii față de alții și să se risipească toată cearta, toată vrăjmășia, toată răutatea din sufletele noastre.

Iubiți credincioși, precum vedeți toate sînt așezate în Sfânta biserică așa ca prin toate sufletul nostru să se îndrepte spre Iisus Hristos, și prin toate Iisus Hristos să se sălăsluiască în noi și să stea de vorbă cu noi. Așa la Sf. Liturghie noi am putea spune că sîntem de față la întreaga viață a lui Iisus Hristos de la nașterea Mîntuitorului și pînă la înălțarea Lui la cer.

Cînd se citește Sfînta Evanghelie, atunci este însuși Iisus Hristos, care așa cum vorbea mulțimilor din Palestina, așa și astăzi, prin Sfînta Evanghelie pe care o citește preotul, vorbește cu noi prin cuvintele Lui, căci Iisus Hristos este de față în chip nevăzut și cel ce primește Evanghelia, Cuvîntul Evangheliei în sufletul lui, cu inimă deschisă, acela simte că acest cuvînt îi transmite puterea lui Hristos și că însuși Iisus Hristos este Acela care își revarsă prin cuvîntul Sfintei Evanghelii darurile Lui cele bogate, așa cum le-a revărsat cînd îl înconjurau mulțimile în Palestina. Deci însuși Hristos vine și ne propovăduiește cuvîntul Lui. De aceea credincioșii noștri au acest obicei ca atunci cînd preotul anunță Sfînta Evanghelie, să-și facă Sfînta cruce și să îngenuncheze, ca să primească pe Iisus Hristos cu toată evlavie și ca să arate că toată viața lor o dăruiesc lui Iisus Hristos. Prin îngenunchiere deci, ei își arată smerenia și dăruirea totală față de Iisus Hristos, față de Evanghelia lui Iisus Hristos.

Și mai tîrziu, cînd ajungem la momentul în care se cîntă „Pe Tine te lăudăm...” și preotul în Sfîntul Altar se roagă lui Dumnezeu-Tatăl să trimită Duhul Sfînt peste aceste daruri ce sînt puse înaintea și să prefacă pîinea în trupul Mîntuitorului și vinul în sîngele Domnului și astfel se coboară Duhul Sfînt peste Sfintele Daruri și Iisus Hristos se răstignește iarăși, își frînge trupul și-și varsă sîngele Lui pentru mîntuirea noastră a tuturor, pentru că prin jertfa Lui de pe cruce care se actualizează, la care sîntem de față, în momentul acela, să primim curățirea păcatelor și participarea la viața cea veșnică.

De aceea, în acest moment, preotul însuși îngenunchează cutremurat în fața Sfintelor daruri, stă la picioarele crucii lui Iisus Hristos. Și biserica întreagă

îngenunchează ca să primească pogorîrea Duhului Sfînt peste Sfintele daruri și să primească jertfa lui Iisus Hristos, pentru ca mai tîrziu să putem îndrăzni să zicem lui Dumnezeu: Tată, Tatăl nostru al tuturor, și cînd ne cheamă preotul din fața Sfîntului altar să ne împărtășim cu trupul și sîngele Domnului, să-l primim pe Iisus Hristos, în ființa noastră, în sufletul nostru, pentru ca să se sălășluiască acolo și puterea Lui dumnezeiască și dragostea Lui cea nemărginită să ne schimbe, să ne facă mai buni, să ne facă mai plini de dragoste și să ne întoarcem acasă cu sufletul plin de lumina, de bunătatea și de dragostea lui Iisus Hristos.

Am amintit numai aceste trei momente din Sfînta Liturghie din care să vedeți cum aici noi ne întîlnim cu Iisus Hristos, cu Evanghelia Lui, cu cuvîntul dumnezeiesc, cu Iisus Hristos care se jertfește și care ni se împărtășește după cuvintele: noi cei ce ne împărtășim petrecem în El și El în noi. Unitatea aceasta face să trăim după voia Lui dumnezeiască și să ne înălțăm sufletește și să ne înălțăm în fiecare zi din ce în ce mai sus pe scara sfințeniei, spre Dumnezeu, spre Sfinții lui Dumnezeu.

Dar, iubiți credincioși, pe Iisus Hristos, noi trebuie să-l vedem pretutindenea și atunci cînd ieșim la cîmp și privim la cerul acesta, senin cîteodată, altădată învolburat cu furtuni, la cerul înstelat al nopților sau la cerul înnegurat, întunecat. Căci Dumnezeu grăiește și prin soare și prin lună, și prin stele, și prin zi senină și prin furtună și prin vreme bună și prin vreme rea, în toate acestea grăiește pentru noi, pentru ca să ne îndrepte, să ne ajute sau să ne înalte, să ne facă bucurie, ca să înțelegem că sîntem sub puterea lui Dumnezeu și sub ocrotirea Lui, ocrotire blîndă, ocrotire de părinte, ocrotire care ne vrea numai binele.

La fel să vedem în frații noștri, în fiecare om, nu numai pe om, ci și pe Dumnezeu, căci în fiecare om e sălășluit Dumnezeu, în fiecare om lucrează Dumnezeu, în fiecare om este chipul lui Dumnezeu. Sfînta Scriptură ne spune că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea Sa: „Să facem om după chipul și asemănarea noastră”. Așa scrie la Sfînta Scriptură. Așadar, omul e făcut după chipul lui Dumnezeu. E adevărat că Dumnezeu este nevăzut. El este ființă spirituală, este spirit care nu se vede cu ochii trupești, care, însă, „se vede” cu ochii sufletului, se simte cu inima ca fiind o putere mare, veșnică, nemărginită, care pe toate le cuprinde și pe toate le călăuzește și care se sălășluiește și încapă și în inima noastră deși această inimă este așa de mică. El cuprinde întreg universul și nemărginirea, dar totodată se lasă cuprins și de inima noastră a fiecăruia și face ca inima să ni se lărgască așa de tare încît și noi să putem cuprinde în ea pe toți frații noștri, cu dragostea noastră, cu dragostea ce o toarnă Iisus Hristos în noi, să cuprindem în ea lumea întreagă și nemărginirea. De aceea, chipul lui Dumnezeu trebuie să-l vedem în toți frații noștri, fără de nici o deosebire, fie de naționalitate, fie de rasă, fie de limbă, fie de credință religioasă, căci în toți este o răsfrîngere a chipului Lui, în toți lucrează Dumnezeu și să avem încredere că în toți este bunătatea, este dragostea lui Dumnezeu și dacă ne apropiem de fiecare cu dragoste și cu bunătate, ajutăm pe fiecare ca, în fiecare și în noi înșine, să răsară, din ce în ce mai luminos, chipul lui Dumnezeu. E adevărat că peste chipul lui Dumnezeu vine păcatul, vine răutatea; așa că păcatul schimonosește chipul frumos al omului, al sufletului, chipul lui Dumnezeu din el. Altfel este omul senin, de pe fața căruia se răspîndește dragoste și bunătate, la care îți face plăcere să privești și simți deodată că-ți este apropiat, că-ți este frate,

și altfel este omul care este încruntat, care se uită cu vrăjmășie, cu ură și care când îl privești, parcă ți-e teamă că-n orice moment e în stare să-ți facă un rău. Unul este chipul omului care este treaz, care este cu mintea limpede, cu inima liniștită, și altul este chipul omului care, beat fiind, are fața urită, de care ți-e teamă și milă, pentru că a ajuns de la chipul frumos al lui Dumnezeu, să-și schimonosească chipul și pe cel dinafară, al feței, dar și pe cel dinăuntru al sufletului, al inimii, prin vrăjmășie, prin răutate, prin desfrânare și prin alte păcate și fărădelegi, care strică fața chipului așa cum ni l-a dat Dumnezeu.

Dar, iubiți credincioși, Dumnezeu îl ajută pe fiecare om. Pe acela care a căzut în păcat, îl ajută ca să se ridice și să-și redobândească chipul cel frumos și luminos pe care i l-a dat Dumnezeu de la început. Uitați-vă la pruncii care vin pe lume, cu privirea curată și nevinovată și care în taina Sf. Botez sînt curățiți de păcatul strămoșesc, cît sînt ei de frumoși, ce față frumoasă, ce privire luminoasă, ce drăgălășenie au, încît mamele zic că sînt ca niște îngeri neprihăniți și că ei surîd în vis îngerilor. Cît de frumoasă este fața pruncilor și cît de frumoasă este fața și privirea copiilor! Dacă însă ei cresc mari și învață răutăți de la părinți sau de la alții, și încep să facă și să vorbească lucruri rele, chipul lor se strică, se întunecă și nu mai au nevinovăția, puritatea de o frumusețe negrăită a copilului, a pruncului. Această nevinovăție dată de Dumnezeu, această puritate a sufletului care se răsfringe și în trupul nostru și pe fața noastră, în privirea noastră, se poate redobîndi la Sfîntul Altar, prin darul lui Iisus Hristos și prin străduința noastră, ca să devenim iarăși un om bun și frumos sufletește și să mergem mai departe, pe calea bunătații și a îndreptării vieții noastre după voia lui Dumnezeu, după voia lui Iisus Hristos.

Iată dar, iubiți credincioși, ceea ce ne dăruiește nouă Biserica. Venirea aici la Liturghie, la Sfintele Slujbe ne dăruiește pe Iisus Hristos, ne dăruiește pe Dumnezeu. Și dacă avem pe Iisus Hristos, avem pe Dumnezeu, le avem toate, așa cum se cuvine și știm cum să lucrăm după voia lui Dumnezeu, după voia lui Iisus Hristos.

Și d-voastră nu sînteți izolați de marea comunitate a credincioșilor în Iisus Hristos. Deși vă adunați aici, în sfînta biserică și sînteți turmă mică, dar odată cu d-voastră, sînt atîtea mii și mii de credincioși, care se roagă în biserici și cîntă și preamăresc pe Iisus Hristos. Toți aceștia sînt una cu noi, în Iisus Hristos.

Sfîntul Apostol Pavel ne spune că Iisus Hristos este capul Bisericii și Biserica este trupul lui Hristos și așa cum un trup are multe mădulare, așa și Biserica are multe mădulare. De aceea, credincioșii de aici, parohia de aici, trebuie să se simtă ca un mădular al Bisericii Ortodoxe Române. Voi nu sînteți izolați, ci sînteți cuprinși în marele organism al Bisericii Ortodoxe Române și mai departe cuprinși în organismul Bisericii Ortodoxe din toate țările. Totodată, noi ne simțim înfrățiți în Iisus Hristos și cu credincioșii altor culte din țara noastră și din alte țări, pentru că în Iisus Hristos dragostea noastră nu cuprinde numai pe frații noștri din Biserica Ortodoxă, ci se întinde și asupra fraților din alte Biserici. Așa ceea ce trăiți d-voastră aici, viață în Hristos, în Biserică și în înfrățire cu comunitatea, cu parohia evanghelică din acest sat este o părticică din marea comunitate ecumenistă care îmbrățișează pe toți creștinii, fără deosebire de Biserică, pentru ca toți să fim mărturisitori ai dragostei lui Iisus Hristos în lume.

Desigur, fiecare vine la Biserica lui, fiecare rămîne în rînduiele Bisericii sale, dar totodată respectă pe ceilalți după rînduiala lor, după Biserica lor. În acest respect reciproc găsesc toți ceea ce-i apropie și ceea ce-i unește, adică dragoste față de Iisus Hristos și din dragostea față de Iisus Hristos, lucrarea iubirii față de oameni, față de popor, față de țară, ca prin lucrarea iubirii să fie bună înțelegere între oameni, bună înțelegere între cetățenii țării noastre, bună înțelegere în lumea toată.

Iată dar, iubii credincioși, aceste lucruri trebuie să le simțiți, să le puneți la inimă. În primul rînd că Iisus este lucrul cel mai de preț al vieții noastre. El este izvorul a tot binele și a bucuriei care se revărsă în viața noastră. Să vă dăruiați așa cum spune Biserica, întreaga ființă și unul pe altul lui Iisus Hristos și aici la sfînta biserică să luăm puteri dumnezeiești, pentru ca prin aceste puteri să ne înnoim viața, să ne înnoim mereu sufletele, să ne înnoim mereu inima. Pe de altă parte, să înțelegem că nu sîntem izolați, ci sîntem un mădular al Bisericii, un mădular al comunității în Iisus Hristos, și în sfîrșit să înțelegem că a trăi în Iisus Hristos, a trăi în Dumnezeu însemnează totodată ca în viața noastră, fiecare în familia lui, să lucrăm în așa fel și să viețuim în așa fel încît să se vadă cu adevărat că Iisus Hristos lucrează prin noi, adică să lucrăm din dragoste, să lucrăm cu bucurie, să lucrăm cu răvnă, să lucrăm cu hărnicie, să lucrăm nu numai pentru noi, ci și pentru frații noștri, pentru obște, pentru popor, pentru că numai în felul acesta, dacă munca noastră și roadele muncii noastre nu le înțelegem că sînt numai pentru noi, ci sînt și pentru frații noștri și pentru poporul întreg, numai în felul acesta noi lucrăm după voia lui Dumnezeu, după voia lui Iisus Hristos.

Iubii credincioși, mă bucur că am putut să vin în această parohie în care, la început mi s-a spus, că aici trebuie să trecem peste un pod mișcător, căci puhoaietele au luat podul peste care puteam trece cu mașina, sau cu căruța. Am zis, dacă pot trece oamenii de acolo peste podul acela, însemnează că putem trece și noi. Căci lucrul cel mai de seamă este că avem dragoste unul față de altul, că voi credincioșii vă iubii preotul și preotul vă iubește pe voi, că preotul și credincioșii își iubesc Ierarhul și Ierarhul îi iubește pe preoți și pe credincioși. Dragostea aceasta care ne unește pe toți, este dragostea lui Iisus Hristos și atunci cînd este dragoste, nu mai sînt piedici. Unde este dragoste treci peste toate, le biruiesti pe toate, pentru că în Iisus Hristos toate se biruiesc și dragostea este mai tare decît moartea cum zice Sfînta Scriptură, cu atît mai vîrtos biruiește alte greutăți mai mici. Așa că unde este dragoste acolo, este și unitate, și frățietate, și bucurie. Dragostea noastră față de voi, a voastră față de noi, a preotului și a credincioșilor întreolaltă, ne adună la un loc și ea ne face să ne simțim una. Dragostea ne ajută ca și în familie să se risipească orice neînțelegere și orice vrăjmășie și ceartă. Chiar dacă se mai întîmplă ceva, prin dragoste toate se împacă și toate merg mai departe bine, căci dragostea zămislește iertarea, împăcarea și o viață nouă. Cînd se adună toți în fața Sfintei icoane și se roagă lui Dumnezeu: iartă-ne nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri — nu se poate să nu se coboare pacea și bunăînțelegerea între cei ce se roagă. Căci, altfel, dacă nu faci ce ai zis, ești un mincinos în fața lui Dumnezeu. Deci dacă în fiecare seară, cînd vă rugați lui Dumnezeu, vă iertați unul pe altul din dragoste, atunci puteți dormi liniștiți și ziua cealaltă o începeți în pace și bunăînțelegere și dacă în fiecare zi vă iertați unul altuia greșelile, cu vremea ajungeți că greșiți mai puțin și aveți mai puțin de iertat, dar vă bucurați mai

mult, pentru că dragostea și pacea stăpânește între voi și în familia voastră. Așa este și în parohie. Mai sînt și neînțelegeri. Unii credincioși au o părere, alții au altă părere; se adună la un loc, discută, iau hotărîri și pînă la urmă totuși cei mai puțini se iau după cei mai mulți și se ajunge la o înțelegere și se face treabă bună, așa cum ați făcut și d-voastră aici. Se vede că sînteți o turmă strînsă, o turmă unită, în jurul părintelui. Să fiți așa și mai departe chiar dacă vor apărea unele neînțelegeri sau unele nemulțumiri, că unde-s oamenii mai sînt și de acestea. Dar dacă avem dragoste unul față de altul, știm să ne și iertăm, știm să ne și împăcăm și știm să mergem mai departe în iertare și dragoste și să facem lucruri bune.

Dumnezeu să vă ajute și să vă binecuvinteze ca darul Lui să fie roditor în viața noastră și în Sfînta Biserică și în legăturile voastre cu frații evanghelici din acest sat și în munca voastră de pe ogoare sau din uzine ca prin binecuvîntarea lui Dumnezeu această muncă să rodească înmiit și dragostea să se înmulțească spre preamărirea Domnului nostru Iisus Hristos. Amin.

După vecernie, la casa parohială, s-a servit o agapă cu participare restrînsă.

Vizitația canonică a contribuit substanțial la zidirea sufletească a credincioșilor din parohia Seleuș și la îmbogățirea simțămîntului lor de dragoste și jertfelnicie pentru Patria noastră dragă.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu D. CĂLUGĂR

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA BOIU **(prot. Sighișoara)**

Duminică, 18 octombrie 1970, a avut loc sfințirea bisericii parohiale din Boiu (prot. Sighișoara), prin Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. *Nicolae Mladin* al Ardealului, care a fost însoțit de P. C. vicar Traian Belascu, P. C. prof. Dr. D. Călugăr, P. C. arhid. I. Bolog și C. diacon (consilier) Gh. Papuc. Din partea Departamentului Cultelor a fost de față dl inspector A. Tanko (Tg. Mureș).

La intrarea în parohie, Î. P. S. Sa a fost întâmpinat și condus pînă în fața bisericii de un grup de 22 călăreți îmbrăcați în port național specific locului. Așteptat de un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. prot. I. Dragolea, de credincioșii parohiei și de credincioși ai parohiilor învecinate, Î. P. S. Sa a sărutat Sf. Cruce și Sf. Evanghelie, după care P. C. prot. al Sighișoarei i-a adresat un cuvînt calduros de bun venit în parohia Boiu și pe meleagurile Tîrnavei Mari, într-o zi scaldată în razele calde ale soarelui de toamnă și înveselită de bucuria duhovnicească a credincioșilor pentru sfințirea lăcașului lor de închinare.

Răspunzînd, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a spus: Am primit cu multă bucurie invitarea de a sfinți această biserică monumentală plină de strălucire în urma faptului că ea a fost renovată din temelii și împodobită cu aleasă pictură în stil ortodox. Am primit, zic, cu multă bucurie această invitare pentru că noi ne bucurăm de realizările preoților și credincioșilor pentru Biserică și Patrie. Ca și în trecut, Biserica noastră își împletește și azi viața ei cu viața poporului român, sprijinindu-l în munca sa pentru prosperarea țării noastre și pentru înălțarea ei între toate țările pămîntului. Să ne dovedim și mai vred-

nici de acum înainte, în munca de pe ogoare, din fabrici și uzine, ca și prin aceasta să preamărim numele lui Dumnezeu și să promovăm tot mai mult binele Patriei.

Dumnezeu să ne stea în ajutor spre împlinirea acestor lucruri !

Îndată după aceea, tînăra A. Chis, îmbrăcată în costum național, i-a oferit Î. P. S. Mitropolit un buchet de flori și a adus mărturie despre dragostea fiiască a credincioșilor prin recitarea unei poezii izvodită anume pentru acest prilej festiv.

S-a trecut apoi la săvîrșirea slujbei pentru sfințirea bisericii, după rînduiala îndătinată, care i-a cucerit pe credincioși prin faptul că asistau la un asemenea act pentru înția dată în viața lor. După aceea s-a slujit Sf. Liturghie, în biserica nou sfințită de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae împreună cu însoțitorii Î. P. S. Sale și cu soborul de preoți alcătuit din: P. C. prot. I. Dragolea (Sighisoara), C. preoți B. Bucur (pens. Crihalma), I. Dan (Șoard), N. Colceru (Tigmandru), M. Colotelo (Albești), N. Mantău (Feleag), I. Rusu (Nadeș), A. Marian (Cris), C. Schiau (Hetur), D. Erneanu (Seleuș) și parohul locului D. Ionescu. A fost prezent și pastorul reformat din localitate, Deneș Iuliu.

Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost cîntate cu artă, cu multă simțire și cu succes deosebit, de corul catedralei din Sighisoara, condus de dl I. Dimitriu.

În cadrul Sf. Liturghii, la priceasnă, a predicat P. C. prof. Dr. D. Călugăr, tîlcuind pericopa duminicală în legătură cu învierea tînărului din Nain, faptă care arată, ca și alte fapte de acest fel, bunătatea și adîncă milostivire a Mîntuitorului Iisus Hristos față de om.

Ia sfîrșitul Sf. Liturghii, C. pr. paroh D. Ionescu a făcut o expunere asupra vieții religioase din parohia Boiu și a enumerat realizările la care s-a putut ajunge prin strădaniile sale, ale credincioșilor și ale unor binevoitori din alte parohii, între care pictarea bisericii ocupă locul de frunte. A subliniat și ajutoarele primite de la Sf. Patriarhie, și de la Centrul Arhiepiscopesc din Sibiu, mulțumind tuturor pentru aceste ajutoare substanțiale și, în mod deosebit, mulțumind Î. P. S. Mitropolit Nicolae pentru sfințirea locașului de închinare.

P. C. vicar Traian Belascu a scos în evidență lucrarea din trecut și din prezent a Bisericii strămoșești în scopul prosperării poporului nostru. Iar Î. P. S. Mitropolit Nicolae a spus următoarele:

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Dub Amin.

Prea Cucernici Părinți,
Domnule Pastor și
Iubiți credincioși.

M-am gîndit care cuvînt din Sfînta Scriptură ar fi mai potrivit pentru praznicul de astăzi care ne-a adunat pe noi aici din diferite părți ca să mărturisim cu toții că binecuvîntarea lui Dumnezeu peste osteneala voastră a tuturor, peste jertfelnicia voastră a dat roadele pe care le prețuim cu toții. Și mi-au venit în minte cuvintele acestea simple din Sfînta Scriptură: „Cel ce seamănă întru nădejde, acela va secera cu bucurie“ (I Cor. 9, 10). Aceste cuvinte se potrivesc și la ceea ce ați făcut d-voastră aici cu preotul d-voastră, dar se potrivesc la multe și multe lucruri ale vieții noastre omenești. Se-nțelege că-n primul rînd, cînd vorbim despre semănat și despre seceriș, ne gîndim la munca de pe ogoare, pentru că acolo iese semănătorul după cum ați auzit într-o Evanghelie din duminicile trecute, să samene sămînța sa, o seamănă întru nădejde, cu-ncredere, că fiind timpul bun și muncind fiecare, dînd fiecare acestei semînțe, ceea ce-i trebuiește, ea va încolți, va da spic și va rodi în așa fel, încît în toamnă să se poată bucura obștea întreagă de secerișul bogat. Într-adevăr, noi sîntem chiar în perioada aceasta a secerișului de toamnă. După ce în primăvară ați semănat și după ce ați avut grijă ca ceea ce ați semănat, grîu, porumb și alte plante trebuitoare vieții noastre, să se dezvolte bine, acum ați ajuns în toamnă cînd se adună roada ostenețelor binecuvîntate de Dumnezeu.

Desigur că această muncă, cea dintâi muncă pe care a făcut-o omul pe fața pământului, este cum am spus rezultatul vredniciei voastre și rezultatul darului lui Dumnezeu, care pe toate le binecuvintează și le face să rodească îmbelșugat, pentru că acolo unde este o muncă cinstită, unde este o muncă făcută într-o dragoste frățească, este și binecuvântarea lui Dumnezeu.

Nu trebuie să vă spunem noi, ierarhii Bisericii, cum să munciți, cum să vă faceți datoria, pentru că am aflat că așa cum prin biserica aceasta și prin viața voastră v-ați dovedit buni credincioși ai Bisericii, așa și prin munca voastră, fie pe ogoare, fie în uzine, v-ați dovedit oameni vrednici, vrednici fii ai satului vostru, vrednici fii ai patriei noastre și astfel și acum în toamna aceasta v-ați împlinit datoria și v-o împliniți și mai departe pentru ca roadele adunate să vă folosească vouă tuturor, fiecărui după munca lui, dar să folosească și obștei, poporului întreg. Noi sîntem numai un mădular din țara întreagă, un mădular din poporul întreg și tot ceea ce avem în țara întreagă este rezultatul muncii tuturor, a tuturor satelor și a tuturor orașelor pentru că numai prin munca noastră împreunată, adunată la un loc, țara aceasta și deci și viața fiecărui cetățean al țării acesteia, poate să meargă înainte, să propășească, și să se ridice din belșug în belșug, pentru că munca tuturor, munca împreunată, munca înfrățită este singura cale de rodire îmbelșugată și de propășire. De aceea munca voastră de aici nu vă folosește numai vouă, ci folosește acestui sat, folosește României întregi, pentru că roadele muncii satelor din țara noastră folosesc tuturor celor care muncesc. De aceea noi ne bucurăm că prin vrednicia voastră au rodit și aceste holde și că prin darul și binecuvântarea lui Dumnezeu sînteți vrednici să folosiți această rodire după cum trebuie și să porniți iarăși la alt semănat ca, la anul viitor, să puteți aduna alte roade, că așa este viața noastră, semănăm mereu și mereu adunăm roade peste roade după vrednicia cu care grijim și cu care muncim ca ce am semănat să rodească îmbelșugat.

Dar, iubiți credincioși, acest lucru se vede și în viața poporului nostru ca și în viața oricărui popor. Și viața poporului merge după ceea ce se seamănă în sufletul lui. Noi știm că în secolele trecute, popoarele erau aplecate sub jugul greu al robiei, al iobăgiei. Au venit apoi vremurile, cu aproape două sute de ani în urmă, cînd s-au răspîndit în toate părțile ca niște seminte în sufletul popoarelor ideile mari de libertate, egalitate, frățietate, dreptate socială. Aceste idei s-au răspîndit și prin părțile noastre și au prins rădăcină în sufletul poporului nostru, în sufletul tuturor celor ce locuiau și locuiesc pe aceste plaiuri fără deosebire de naționalitate sau de credință religioasă, și poporul din părțile acestea s-a mișcat, a făcut răscoală, a făcut revoluții și ideile acestea au crescut și au rodit și au ajuns astfel ca datorită acestei rodiri a ideilor de libertate națională, de dreptate socială, de egalitate între popoare și naționalități, între cei de credințe deosebite, să trăim în vremea noastră, într-o altă țară, în care iobăgia este o amintire a trecutului de care nici nu mai știm cum a fost, decît dacă citim prin cărți, și în care în libertate și solidaritate construim o viață nouă.

Și astăzi sîntem la capătul unui seceriș bogat în țara noastră, căci în anul acesta se încheie un plan cincinal, în care poporul nostru își face socoteala roadelor de peste douăzeci și cinci de ani și-și dă seama că în acești douăzeci și cinci de ani a realizat prin munca lui, sub călăuzirea conducătorilor înțelepți, mai mult decît au făcut altă dată într-o sută de ani și că țara noastră în acești douăzeci și cinci de ani s-a ridicat de la o țară agricolă

înapoiată la o țară industrială avansată care poate să stea alături de țările înaintate ale lumii și care este cinstită și prețuită între toate popoarele lumii tocmai pentru roadele deosebite ale muncii ei și pentru că aceste roade ea le folosește ca să fie pace și bunăvoință între toate popoarele lumii. Și iată sîntem la acest seceriș al unui cincinal rodnic ca să pornim anul viitor mai departe și să adunăm pe urmă, în cincinalul celălalt roade și mai îmbelșugate, și țara noastră să se ridice mai sus și din punct de vedere material și din punct de vedere spiritual.

Dar, iubiți credincioși, și în Biserică se poate vorbi despre semănat și despre seceriș, despre a semăna întru nădejde și a secera întru bucurie.

Dacă privim la începuturile creștinismului, oare cîți erau atunci creștini? La început a fost Iisus Hristos, pe urmă Iisus Hristos a adunat în jurul Lui doisprezece Apostoli. I-a ales pe cei mai mulți dintre pescari, oameni care muncesc cu brațele. A ales și un vameș și mai târziu l-a cheamț și pe Sfîntul Apostol Pavel, care a fost cărturar, dar care și el, cărturar fiind, cunoștea meșteșugul împletirii corturilor, din care își cîștiga pîinea cea de toate zilele.

Și apoi Mîntuitorul a ales patruzeci de ucenici și s-au adunat oameni în jurul lui Iisus Hristos și al Sfînților Apostoli. Cu toate acestea, Iisus Hristos a ajuns să fie răstignit pe cruce, Sfînții Apostoli să se ascundă în case ca să nu fie prinși și se părea că sămînța aruncată de Iisus Hristos, sămînța cuvîntului lui Dumnezeu a căzut în pămînt sterp și nu va încolți și nu va rodi.

Dar, iată că din mormînt a înviat Domnul.

Așa cum bobul de grîu semănat sub glie nu putrezește tot, și nu rămîne sub glie, ci germenul din el reușește să străpungă glia și să iasă la lumină, la căldură, sub bolta cerului, tot așa din adîncul mormîntului, Iisus Hristos a înviat și viețuiește în veșnicie la dreapta Tatălui ceresc pentru că El n-a fost numai om, ci a fost Dumnezeu întrupat, și ca Dumnezeu El este mai presus de moarte, El este nemuritor, El este veșnic. Prin învierea lui Iisus, Sfînții Apostoli — cei care stăteau ascunși, ca să nu fie prinși și condamnați, după ce s-a pogorît Duhul Sfînt peste ei, au primit un curaj deosebit și au mers și au propovăduit Evanghelia lui Iisus Hristos pretutindeni și s-a ajuns ca sămînța aceasta să fie semănată și în nordul Dunării, pe unde erau strămoșii noștri cei de la-nceput (în secolul doi, în secolul trei, în secolul patru) și să cuprindă întreaga Europă, apoi alte continente, secole de secol, cucerind o mulțime de popoare. Iată cum, dintr-o sămînță — am zice firavă — amenințată de atîtea primejdii, aruncată la început de niște oameni simpli, muncitori pescari sau muncitori în alte sectoare, și semănată mereu, veac după veac, milioane și milioane de oameni și-au schimbat viața, pășind pe o cale nouă, necunoscută înainte de Iisus Hristos. Și Biserica noastră, Biserica Ortodoxă Română, a trăit aceste bucurii ale semănatului și secerișului, ale semănatului neconținut și ale secerișului neconținut, pentru că și această Biserică la început a fost mică, pe urmă s-a întins pe tot teritoriul locuit de români. Dar, deși aveam o singură Biserică, eram împărțiți în mai multe provincii și iată a venit vremea, după 1918 și după 1944, cînd ne-am adunat într-o singură țară românească și ne-am adunat și într-o singură biserică românească, Biserica Ortodoxă Română, care cuprinde pe toți credincioșii români și care este de peste patruzeci de ani patriarhat, adică Patriarhie deopotrivă în valoare și în cinste cu toate celelalte patriarhii ortodoxe. Cuprinzînd pe toți credincioșii români care au fost crescuți în legea noastră strămoșească, astăzi Bi-

serica noastră este o Biserică plină de viață, cu credincioși buni, cu credincioși vrednici, cu preoți care-și împlinesc datoria, cu ierarhi ridicați din sânul poporului, fii de țărani, fii de muncitori, sau unii fii de învățători, care, legați de popor, legați de Biserica noastră strămoșească, împreună cu credincioșii și cu preoții, mărturisesc credința noastră cea din străbuni și aduc contribuția la propășirea Patriei noastre scumpe.

Ceea ce ați făcut d-voastră aici este o parte din ceea ce se face în întreaga noastră Biserică Ortodoxă Română. Prin aceasta, v-ați dovedit că și voi cu preotul în frunte sînteți cuprinși de viața în neconținută înnoire care este în Biserica noastră și care se dezvoltă și în țara noastră, și cuprinși de această viață nouă voiți să vă înnoiți, să vă înfrumusețați, să vă împodobiți biserica și să arătați în felul acesta și sufletul vostru înnoit și că și-n sufletul vostru sămînța credinței a-ncolțit și a rodit și rodește îmbelșugat și voiți să fiți în frunte la strădaniile de propășire a poporului nostru.

În ceea ce privește credința trebuie să mai spunem că-n epoca noastră, în care lumea și popoarele însetează după dreptate, frățietate și pace, și bisericile din toată lumea au mers și merg pe calea înfrățirii și unității în Hristos, pentru ca prin dragostea care ne unește pe toți în Iisus Hristos să se adîncească în sufletele credincioșilor năzuința de frățietate între Biserici și prin Biserici de frățietate între popoare și între naționalități. Această înfrățire a Bisericilor a primit numele de mișcare ecumenistă, cuprinsă în Consiliul Mondial al Bisericilor. Această mișcare s-a întins și-n țara noastră și sămînța ecumenismului, a înfrățirii între Biserici nu numai că s-a semănat în inimile noastre ale tuturor, ale preoților și ale credincioșilor, dar ea rodește și dă seceriș bogat. Lucrarea înfrățirii între biserici, a ecumenismului și prin aceasta, a înfrățirii dintre popoare, dintre naționalități, o trăiți și în satul d-voastră, ca o parte din înfrățirea care este în întreaga noastră țară, între poporul român și naționalitățile conlocuitoare, între toate bisericile din țara noastră, înfrățire pe care Biserica Ortodoxă Română o întreține și cu cultele din țara noastră și cu Bisericile din alte țări ale lumii.

Astfel, aici sînteți împreună ortodocși și reformati și trăiți în bună înțelegere, preoții sînt în relații frățești, credincioșii lucrează împreună pe ogoare și în uzine și se simt înfrățiți în aceeași muncă, dar înfrățiți și în credința în Iisus Hristos care ne unește pe toți și ne cheamă la dragoste frățească unul față de altul. Și țin să spun, în ceea ce privește legăturile cu Biserica reformată, că episcopul Nagy de la Cluj îmi este prieten vechi. Legături strînse am și cu Institutul Teologic protestant unic de grad universitar de la Cluj, unde am fost oaspete de mai multe ori.

Și aici, prezența pastorului reformat la sărbătoarea noastră este semnul înfrățirii în Iisus Hristos și al conlucrării noastre în dragostea lui Hristos, pentru ca Evanghelia lui Iisus Hristos să rodească dragoste și pace și pentru ca munca înfrățită a tuturor oamenilor muncii din țara noastră să dea roade cît mai bogate pentru toți cei ce muncesc fără nici o deosebire. Iată dar, iubiți credincioși, cine ne poate pune în față acest cuvînt al Scripturii: „Cine seamănă întru nădejde, va secera întru bucurie“. Acest lucru trebuie să-l vedem în viața noastră a fiecăruia. Fiecare credincios în viața lui își pune în față o țintă și caută să privească cu nădejde la împlinirea țintei respective. Dacă seamănă în sufletul lui și-n sufletul copiilor lui sămînța sănătoasă și dacă are grijă ca această sămînță să crească și să rodească, atunci va avea bucuria la sfîrșitul vieții a unui seceriș îmbelșugat și să poată spune că n-a muncit în

zadar și că peste viața lui a fost binecuvîntarea lui Dumnezeu. Noi știm că fiecare din noi vine pe lume cu anumită zestre, adică fiecare om vine cu anumite însușiri, cu anumite capacități. Unul are înclinarea spre studiu, spre știință, altul are înclinarea spre un anumit fel de muncă, altul către o anumită meserie. Fiecare are, în felul lui, anumite însușiri, anumite capacități. Nu-i nici unul la fel cu celălalt, fiecare în felul lui.

Prin taina Sfîntului Botez în cel botezat se sălășluiește Iisus Hristos cu toate darurile Sale cele dumnezeiești. Aceste daruri sălășluite în sufletul nostru, în ființa noastră trebuie să le dezvoltăm prin viața noastră, prin faptele noastre de fiecare zi. Că așa cum talentul pe care-l are cineva, de exemplu înclinarea de a învăța, dacă nu-și dă silința să meargă la școală, și la școală să învețe zi și noapte și să-și dezvolte talentul, din acel talent nu iese nimic, se risipește. Am văzut oameni cu carte, oameni foarte inteligenți, foarte talentați, care căzînd într-o singură patimă, în patima beției, s-au prăbușit, și-au irosit forțele și toate nădejtile părinților și toate planurile lor s-au dus în vînt și n-a mai rămas decît regretul, că un om care a fost așa de talentat, un om care a fost așa de inteligent, și-a risipit talentul și inteligența și n-a putut da nici pentru el și nici pentru societate și nici pentru familie nimic; dimpotrivă, a devenit o povară și pentru familie și pentru societate. Dar acela care începe, de mic copil, să muncească alături de părinții lui și continuă să muncească va ajunge la rezultate bune. Căci aceasta-i educația cea mai adevărată, educația care o faci prin muncă. Fiecare copil, oricît de mic, tot poate face ceva treabă după puterea lui, după priceperea lui. Prin muncă se face adevărata educație, adevărata rodire a capacităților, a talentelor pe care le are copilul, pe care le are fiecare om. Tînărul care în școală muncește serios, învață și aduce rezultate bune, va putea, după ce ia diploma, să fie un om de nădejde, care muncește și mai departe cu seriozitate, încît devine un om de cinste pentru popor, un om de cinste pentru familia lui și toți sîntem mîndri că am crescut și am dat astfel de oameni și pentru Biserică și pentru societate, și pentru Patria noastră. Fiecare om trebuie să caute să-și arate vrednicia prin muncă, nu numai în activitatea, ci și în privința felului cum trăiește, în privința credinței pe care o are, în privința faptelor bune pe care le săvîrșește. Căci și credința o primim de la preoți sau de la părinții noștri. Credința aceasta, însă, trebuie să fie lucrătoare în fapte. Degeaba zici Doamne, Doamne, dar cu faptele ești pe o cale care nu-i plăcută lui Dumnezeu. Dacă zici Doamne, Doamne, trebuie să-ți arăți credința prin fapte, așa cum numai din roade se vede capacitatea cuiva. Așa spune Sfînta Scriptură: „Credința fără fapte e moartă”. Degeaba umblă cineva numai cu planuri că va lucra așa și așa și nu face nimic. Așa e și cu credința: degeaba zici Doamne, Doamne, dacă tu nu cauți ca credința să rodească în fapte bune, dacă nu te străduiești în fiecare zi, să devii mai bun, mai plin de dragoste, mai harnic, mai rîvnitor în tot ce este bun și folositor și pentru tine și pentru familia ta și pentru satul tău și pentru țara ta și pentru Biserica ta.

De aceea, iubiți credincioși, și în privința creșterii noastre sufletești, a creșterii noastre în credință, a creșterii noastre în virtuți, în faptele cele bune este un semănat și un seceriș. Și ce frumos este omul, pe care-l vezi cum pășește, de mic copil, pe calea sănătoasă a seriozității, a muncii pentru altul, pentru binele tuturor, a dăruirii de sine și a jertfelniciei pentru obște și cum,

pășind pe această cale, toată viața lui, ajunge să fie cinstit ca un om pe care te poți bizui, ca un om de nădejde, ca un om vrednic, despre care toată lumea vorbește frumos, pe care toată lumea îl caută ca să primească un sfat bun, un ajutor sau un sprijin.

Ce bucurie ca la sfârșitul vieții să-ți vezi încununată fruntea cu aureola vredniciei obștești, când toată lumea te cinstește și te prețuiește și-n biserică și în afară de biserică, pentru că toată viața ta ai muncit și ai trăit așa cum se cuvine, jertfind și dăruindu-te pentru binele tuturor, pentru binele obștesc.

Așadar, iubiți credincioși, să căutăm și noi, avînd în față cele ce v-am spus din viața poporului nostru, din viața Bisericii noastre, din viața de înfrățire ecumenistă, de înfrățire între popoare, între naționalități, din viața fiecărui dintre noi, să căutăm ca așa cum am făcut pînă acum să facem și de acum înainte, cu mai multă râvnă. Să facem ca semințele ce s-au semănat pe ogoare, sau planurile ce se împlinesc în uzine să fie tot mai roditoare, prin munca noastră înfrățită. De asemenea să facem ca și viața noastră bisericească să fie tot mai frumoasă, tot mai roditoare, tot mai plină de bucurie, în Iisus Hristos și în slujirea Patriei.

Iubiți credincioși, văzînd secerișul frumos pe care l-a recoltat parohia aceasta, în frunte cu părintele, am venit și noi aici, ca să ne bucurăm la vederea acestui seceriș și am socotit să prețuim vrednicia voastră a tuturor și vrednicia părintelui, aducînd însă și un cuvînt de prețuire pentru înaintașii voștri, pentru părintele Ioanovici care a ridicat această biserică și pentru credincioșii din vremea aceea. M-am bucurat cînd am auzit că Părintele Ioanovici a avut un fiu care este preot lîngă Petroșani, la Livezeni. Aceasta este o legătură a mea cu parohia Boiu, pe care n-am cunoscut-o, pentru că eu, deși m-am născut în Munții Apuseni, la Abrud, însă de mic copil am crescut pe Valea Jiului, la Petroșani, așa că l-am cunoscut pe părintele Ioanovici de la Livezeni, de cînd eram elev și bucuria mea este cu atît mai mare cu cît pot să vă spun că părintele Ioanovici, ca și tatăl lui care a zidit această biserică, acolo la Livezeni, a fost și este un preot foarte bun și pe lîngă lucrarea lui duhovnicească, de formare a sufletelor credincioșilor, a ridicat o biserică nouă, frumoasă, care face cinste acelei parohii. Iată cum o familie de preoți, dacă și-a crescut fiul pe linia muncii și a vredniciei, tatăl a semănat aici și a ridicat această biserică, iar fiul a semănat la Livezeni și a ridicat altă biserică. Dar ei n-au crescut numai biserici, ci au crescut și suflete care mai departe cresc alte suflete. Ce frumoase sînt aceste familii, care din strămoși la moși, de la moși la tată și de la tată la copii și de la copii la nepoți și de la nepoți la strănepoți, merg din treaptă în treaptă și fiecare generație aduce ceva în plus față de ce a adus cel dinainte și fiecare generație se arată o generație vrednică.

Ce frumoase sînt aceste familii, fie de preoți, fie de credincioși! Și iată aici, bucurîndu-mă de această legătură nouă pe care o am cu parohia Boiu, prin părintele Ioanovici, totodată cunoscînd vrednicia părintelui pe care l-am prețuit și înainte și acum, văzînd ceea ce văd îl prețuiesc și mai mult, am socotit că slujindu-vă pe d-voastră, să-l cinstesc pe părintele cu un rang bisericesc, treaptă de sachelar. Prin aceasta aducem din partea Bisericii noastre cununa vredniciei peste jertfa voastră, peste osteneala voastră a tuturor. Dumnezeu să vă ajute ca și de acum înainte, în frunte cu părintele, să puteți

lucra mai departe pentru ca viața voastră sufletească să fie tot mai roditoare și tot mai luminoasă; să puteți lucra mai departe pentru ca satul acesta, prin vrednicia lui în muncă să aibă un nume tot așa de bun și să se înalțe și mai sus între celelalte sate, între celelalte comune, să puteți lucra mai departe pe calea cea bună și sănătoasă a dragostei de Iisus Hristos, a dragostei de Patrie, a înfrățirii cu credincioșii celorlalte culte, a conlucrării cu celelalte naționalități, și prin această dragoste să rodească îmbelșugat totul și toate în țara noastră și să se preamărească numele lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Amin.

*

O impresie deosebită a făcut hirotesirea C. preot paroh D. Ionescu într-un sachelar, aceasta concretizând vrednicia sa și a credincioșilor săi. De asemenea, darul făcut de parohie I. P. Sfințitului Mitropolit Nicolae (un vas de sticlă purtând în gravură chipurile bisericii din Boiu și I. P. S. Sale, lucrare realizată de un fiu al parohiei, T. Cișmaș); apoi un covor țărănesc oferit de Comitetul parohial.

După ce I. P. S. Mitropolit Nicolae i-a „miruit” pe toți credincioșii veniți la marea prăznuire, s-a servit o masă obștească, cu largă participare, în timpul căreia mai mulți vorbitori au scos în evidență însemnătatea înnoșirii bisericii din Boiu și au exprimat dragoste și atașament față de Înaltul lor părinte duhovnicesc. Astfel, C. pr. D. Ionescu a mulțumit tuturor ostentitorilor și organelor locale pentru înțelegerea și sprijinul acordat în timpul lucrărilor pentru repararea și pictarea bisericii, iar C. pr. M. Colotelo, D. Bucur, I. Rusu, cântărețul I. Dachin, episcopul Al. Felegeanu, inv. pensionar N. Zamfir P. C. prot. I. Dragolea, etc. au arătat aleasă prețuire pentru strădaniile puse în slujba Bisericii.

Pastorul reformat Deneș Iuliu a adus un salut frățesc din partea credincioșilor săi, arătând că aceștia trăiesc în cea mai bună înțelegere cu credincioșii ortodocși din Boiu și duc împreună munca pentru propășirea Patriei comune; pe toți îi unește dragostea creștinească.

După ce P. C. prof. Dr. D. Călugăr a ridicat cuvânt pentru autoritatea de Stat, seria cuvîntărilor a fost încheiată de I. P. Sfințitul Mitropolit Nicolae, care a scos în evidență preocupările multilaterale și vizitele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian în străinătate, ca și sprijinul pe care Departamentul Cultelor îl dă Bisericii; a mai remarcat munca și spiritul cald și constructiv patriotic al conducătorilor Patriei noastre în frunte cu Domnul Președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, și a laudat strădaniile și hărnicia credincioșilor din parohia Boiu.

Trăirea intensă și curată simțită de toți cei ce au participat la sfințirea bisericii din parohia Boiu va dăinui multă vreme și cu mult folos duhovnicesc și patriotic.

D. CĂLUGAR

RESFINȚIREA BISERICII DIN JICHIȘU DE JOS

1970, toamna, devreme...

În ciuda nestatorniciei vremii care s-a manifestat în ultimele zile cu brumă, ploaie, vînt, ziua de 27 septembrie se deschide ca o adevărată zi a învierii. Cerul de cristal îngăduie soarelui să sărute în această dimineață frunțile credincioșilor din parohia Jichișu de Jos, care nu încetează a aduce mulțumiri lui Dumnezeu pentru multele binefaceri. Casele sînt pline de mireasmă sărbătorească iar sufletele tresaltă de bucurie la gîndul că peste cîteva clipe vor primi binecuvîntarea arhierească atît de mult dorită. Anii s-au perindat unul după altul, mulți la număr, de cînd credincioșii din această parohie n-au

mai avut în mijlocul lor un arhiereu. Unii nici nu-și închipuie măcar cum arată; alții au știut, dar au uitat.

E ora 8 și jumătate. Din turnul bisericii izbucnește semnalul.

Frează sufletele. Sub modestul arc de la poarta bisericii, Prea Sfinția Sa Episcopul Teofil al Clujului, însoțit de P. C. Sa O. Moraru, consilier eparhial, este întâmpinat de P. C. Sa Dumitru Purdea, protopopul Dejului, înconjurat de un sobor de preoți. În numele credincioșilor se oferă arhipăstorului un buchet de flori. P. C. protopop rostește cuvinte de bun venit pe meleagurile Jichișului. Răspunde P. S. Sa Episcopul Teofil, manifestându-și bucuria și dragostea față de cei ce-l solicită și-l așteaptă. Transpar din cuvintele arhipăstorului alesele sentimente ce le nutrește față de turma sa. Cu emoție pătrund cu toții în biserică.

După ce ai intrat, te simți elevat și emoționat: ai senzația că ai aflat pășunea pe care nu vrei s-o mai părăsești. Scenele, puține la număr (fiindcă stilul arhitectonic și spațiul relativ mic n-au îngăduit altfel) te rețin, îți răscolesc adâncul ființei, ca apoi să-ți redea liniștea pe care o dorim și o căutăm cu fervoare. Coloritul sobru, ornamentația elegantă, chipurile ce trădează activitate spirituală, dovedesc cu prisosință că artistul, Dl prof. Vasile Hudici, n-a trecut în van prin școala de bizantinologie din Veneția. În iconografia ce se încadrează perfect în normele plastice ortodoxe mai remarcăm o caracteristică și anume: păstorii din scena „Nașterea Domnului” poartă straiile, chipul și sufletul părinților noștri risipiți prin Munții Apuseni, unde din dor și jale au împletit cununa nemuritoare a libertății de simțire și gândire. Aceștia vin în perfectă armonie cu grupul celor trei luptători pentru menținerea etnică și religioasă a românilor din Transilvania, care încep tot mai cu stăruință să-și facă loc de cinste în sanctuarele noastre. Aceștia (cu păstorii și cei trei mucenici) sînt opera D-lui prof. Nicolae Papp care, deși nu e pictor bisericesc, specificul stilului său fiind elementele moșteni, l-a ajutat pe maestrul V. H. în timpul lucrării.

P. S. Sa începe resfințirea, continuînd cu Sf. Liturghie afară, într-o atmosferă care te convinge că „cele de sus împreună cu cele de jos lucrează”. Răspunsurile sînt date de corul catedralei din Dej, condus de Dl Roman.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa invită pe preotul paroh să-și spună cuvîntul. Preotul intră deci direct în inima evenimentului, arătînd că: „în mersul nostru suitor am luat drumul cel mai scurt care este cel pieptiș... Riscurile urcușului nu ne-au înspăimîntat, fiind că la capătul drumului întrezăream scopul acțiunii noastre pentru care merită să te sacrifici... N-a fost și nu este ușor. Greutatea constă în aceea că mersul suitor spre Hristos cere lepădarea a tot ce este superficial, mărunț... Ceea ce trudnicii credincioși ai acestei parohii au realizat, nu o socotim o împlinire, doar o clintire din loc”.

Urmează P. S. Sa care cu aleasă competență înfinge mîna în sămînța cuvîntului dumnezeiesc ca să o împrăștie apoi peste suflete. Pornind de la pericopa zilei (Luca 5, 1—11) — pescuitul minunat — arhipăstorul fundamentează rostul, sensul existenței noastre ca creștini și obligația de a ne purifica mereu în scopul dobîndirii milei dumnezeiești.

După cuvîntul de învățătură încheiat cu îndemnuri sincere de transformare lăuntrică, enoriașii primesc anafora și ungerea cu untdelemn, după care are loc despărțirea între arhipăstor și turma sa, regretată de ambele părți.

Nu este lipsit de importanță a mai înșira cîteva cuvinte despre cele petrecute în timpul mesei oficiale. Se rostesc toasturi de aleasă frumusețe menite

să creieze clipe de neuitat pentru cei ce au avut fericitul prilej de a fi de față. P. C. Sa părintele O. Moraru, consilier eparhial, deschide șirul acestora, aducând un cald omagiu creștinilor din Jichișu de Jos și prin ei românilor de pretutindeni, care știu țese din muncă și iubire legătura cu semenii și conducătorii lor, pe care îi iubesc și de care sînt iubiți.

P. C. prot. D. Purdea elogiază pe înaintașii noștri, slujitori al altarelor din părțile locului.

P. S. Episcop *Teofil* înmănușează alese sfaturi, pe care le oferă drept răspaltă pentru satisfacțiile ce i le-au prilejuit, clerici și credincioși, cu această ocazie, mulțumind totodată corului.

De încheiere, un grup vocal format din tinere vlăstare ale parohiei, condus de preotul local, ține să ofere înalților oaspeți un modest concert, un semn că au sesizat mersul vremii, cu piesele: „Oda bucuriei” și „Serenada nopții” de Beethoven, „Pescarul” de Gh. Dima, „Taina creștinătății” și troparul „Bine ești cuvîntat, Hristoase Dumnezeu, cea ce prea înțelepți pe pescari ai arătat”...

Aici se încheie popasul nostru în istoria unei parohii de pe Someș.

Pr. I. M.

BINECUVÎNTAREA BISERICII DIN CUFOAIA (j. Maramureș)

Satul Cufoaia, situat la 5 km de orașul Tg. Lăpuș, înspre Baia Mare, care face parte din frumoasa „Țară a Lăpușului”, a trăit bucuria unei mari sărbători: binecuvîntarea bisericii, care, prin jertfelnicia credincioșilor de aici, păstoriți de vrednicul preot Constantin Argatu, a fost reparată și îmbrăcată cu o frumoasă pictură.

Deși satul este mic, format numai din 60 de familii, locuitorii lui, avînd mare dragoste față de Sf. Biserică, au făcut jertfe materiale, pentru ca biserica lor să fie reparată și pictată. De aceea, Prea Sfințitul *Teofil Herineanu*, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, a răspuns afirmativ la invitația acestor credincioși și a preotului lor, de a veni să le binecuvînteze biserica. (P. S. Teofil a mai fost în acest sat, în anul 1959, cînd a sfințit această biserică).

P. S. Sa, fiind însoțit de P. C. prot. Florian Geomolean, vicar eparhial, a sosit în satul Cufoaia în ziua de 10 octombrie 1970, la orele 18, fiind înțîmpinat de credincioșii de aici, în frunte cu P. C. prot. Petru Șuteu, care a rostit un cuvînt de bun venit. A răspuns P. S. Teofil, arătînd că a primit cu bucurie invitația făcută și a venit pentru a răsplăti prin rugăciune și binecuvîntare strădania ostenitorilor.

S-a oficiat slujba Vecerniei și a Litiei. La sfîrșit, P. S. Episcop Teofil a rostit un cuvînt de învățătură, mîneșînd de la pericopa cu „Alungarea negustorilor din templu” și vorbind de „biserica personală” a fiecăruia, cerînd ascultătorilor să se îngrijească și de această biserică personală și să nu o pîngărească prin fapte rele. Folosind o serie de texte din Sf. Scriptură, P. S. Sa a cerut credincioșilor să lupte împotriva patimilor și păcatelor, a tot ceea ce este rău.

A urmat ungerea cu untdelemn sfințit și împărțirea pîinii binecuvîntate de la Litie.

Duminică, 11 octombrie 1970, la ora 9,30, P. S. Episcop Teofil a fost întâmpinat în fața bisericii de un sobor de preoți și un mare număr de credincioși.

S-a săvârșit slujba binecuvântării bisericii cu înconjurarea ei și cu toată rînduiala prevăzută în tipic, după care a început Sfînta Liturghie, la care P. S. Episcop Teofil a fost înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. C. preot Constantin Argatu, parohul locului, a prezentat o dare de seamă asupra lucrărilor de reparare și pictare a bisericii, a mulțumit lui Dumnezeu pentru ajutor, credincioșilor din Cufoaia pentru marea jertfă ce au făcut-o pentru Casa Domnului, precum și P. S. Episcop că a ostenit cu dragoste de părinte și a venit să binecuvînteze munca acestor oameni harnici și să-i întărească și mai mult în credința și hărnicia lor.

P. S. Episcop Teofil — luînd ca mîncare texte din Sf. Scriptură — a rostit cuvînt de învățătură, care a fost ascultat cu vie atenție de credincioși. P. S. Sa a vorbit despre unitatea care trebuie să existe între creștini, dînd pildă rugăciunea adresată de Mîntuitorul Iisus Hristos Tatălui: „Ca toți să fie una” (Ioan 17, 21), arătînd cît de păgubitoare este pentru mîntuire și pentru propășirea Bisericii și a Patriei dezbinarea și împărțirea în secte și grupări religioase. P. S. Sa a arătat că Biserica este „Stîlpul și temelia adevărului” și că nu oricine poate explica corect Sf. Scriptură. A cerut ascultătorilor să se ferească de falsa pocăință, care nu-i de la Dumnezeu. Fiindcă la Sf. Liturghie s-a citit Evanghelia cu Pilda Semănătorului, P. S. Sa a arătat că fiecare om, pe lîngă că este un ogor în care rodește sau nu cuvîntul lui Dumnezeu, este și un semănător, care seamănă sămînță bună sau neghină, după faptele pe care le face și prin care influențează mult pe cei din jur. De aceea a cerut ascultătorilor să aibă o comportare, o viață care să nu fie un exemplu rău pentru alții și mai ales pentru tineret, care înregistrează mai ușor și mai repede ceea ce vede la cei în vîrstă.

În încheiere, P. S. Teofil a adresat cuvinte de felicitare bunilor credincioși și harnicului ostenitor în via Domnului, preotul paroh Constantin Argatu, pentru dragostea și hărnicia cu care au ostenit la înfrumusețarea bisericii. Pe toți cei prezenți i-a îndemnat să fie buni credincioși ai Bisericii, iar în același timp să fie și buni și harnici cetățeni ai Patriei.

A urmat apoi ungerea credincioșilor cu untdelemn sfințit și stropirea cu apă sfințită, în timp ce două coruri au executat compoziții religioase.

La agapa frățească ce a avut loc, s-au rostit toasturi de către P. C. vicar eparhial Florian Geomolean, P. C. prot. Petru Șuteu, P. C. pr. Ilie Bolchiș și P. C. pr. Constantin Argatu, scoțîndu-se în evidență realizările obținute de Biserica Ortodoxă Română, ca urmare a condițiilor noi de viață, a libertății și sprijinului de care se bucură Biserica din partea Statului.

Răspunde tuturor P. S. Teofil, felicitînd pe toți care au contribuit la buna reușită a acestui praznic, felicită consiliul parohial care l-a ascultat pe preotul paroh și au muncit împreună pentru a înfrumuseța locașul de cult, cerîndu-le ca și în viitor să muncească cu aceeași dragoste.

Binecuvîntarea bisericii din Cufoaia, a fost o sărbătoare de înălțare sufletească pentru credincioșii de pe aceste meleaguri, de întărire în credință, de atașament față de Patrie.

DESCHIDEREA NOULUI AN ȘCOLAR 1970—1971 LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN SIBIU

Ca și în alți ani, la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, lunile vacanței de vară au fost folosite spre a pregăti — cu sprijinul salariaților acestui așezământ bisericesc — condițiile trebuincioase bunei desfășurări a anului școlar următor.

Pe de altă parte, membrii Corpului profesoral — în măsura în care se aflau în Sibiu — au stat bucuroși la dispoziția Înalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, pentru îndeplinirea unor îndatoriri bisericești ocazionale.

Începînd din 18 august a. c., membrii Corpului profesoral au asigurat — împreună cu colegii lor de la Institutul Teologic de grad Universitar din București — buna desfășurare a seriei a 56-a a cursurilor preoțești de îndrumare misionară și socială de la Curtea de Argeș (P. C. rector Dr. Is. Todoran, P. C. prof. Dr. Nicolae Neaga, Dr. Dumitru Călugăr, Dr. Alex. Moisiu, Dr. Ioan Zăgorean și pr. conf. Gheorghe Șoima, ultimul asigurînd și conducerea acestor cursuri în etapa respectivă de timp). În afară de aceasta, P. C. prof. Dr. D. Călugăr a ținut (între 2—14 iulie a. c., la București) cursuri de Metodologie cu profesorii de la toate Seminariile teologice ale Bisericii Ortodoxe Române.

În cursul lunii septembrie a.c., unii membri ai Corpului profesoral au prezidat — în calitate de delegați chiriarhali — conferințe preoțești de orientare la sedii de protopopiate din Arhiepiscopia Sibiului (Aiud, în 21 și Luduș, în 22 — pr. prof. Dr. Grigorie Marcu; Făgăraș, în 10 — pr. prof. Dr. Al. Moisiu), din Arhiepiscopia Timișoarei (Timișoara, în 17 și Deta, în 18 — pr. prof. Dr. Corneliu Sîrbu" și din Episcopia Aradului (Brad, în 9 și Deva în 10 — pr. prof. Dr. Grigorie Marcu.

Din dispoziția Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, P. C. rector Dr. Is. Todoran a participat, ca delegat al Bisericii noastre, la Conferința bisericilor luterane minoritare (Poiana Brașovului, 21—26 sept. a.c.).

De asemenea, potrivit dispoziției date de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian (și comunicată prin adresa nr. 14.941/1970 a Administrației Patriarhale, sectorul Relațiilor Externe Bisericești), P. C. profesori Dr. Is. Todoran, rector și Dr. Grigorie Marcu au fost delegați să participe la întrîlnirea de lucru dintre teologii români și teologii luterani (din țară și de peste hotare) care s-a desfășurat în 30 septembrie a.c., la reședința mitropolitană din Sibiu, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului.

Calendarul lunii septembrie a.c. a consemnat, de asemenea, obișnuita activitate școlară: examenele sesiunii de toamnă, sesiunea examenelor de diplomă de licență în teologie — unele din ele fiind prezidate de P. S. Episcop-vicar Dr. Visarion Rășinăreanu — examenele aprofundate de cunoștințe religioase ale bacalaureaților care aspirau să devină studenți în teologie și concursul de admitere în anul I al Institutului nostru teologic.

Concomitent, au fost executate lucrări gospodărești necesitate de bună întreținere a localului și de aprovizionare a cantinei cu produse de sezon. De asemenea, salariații administrativi și de serviciu ai Institutului au asigurat

voluntar funcționarea unei cantine, pentru sezonul estival, la Căminul bisericesc de odihnă de la Schitul Păltiniș.

În dimineața zilei de joi, 1 octombrie a.c., profesorii și studenții teologi au luat parte la Sfânta Liturghie săvârșită în paraclisul (capela) Institutului, invocînd ajutorul Părintelui ceresc pentru desfășurarea în pace și cu roade bogate a noului an școlar 1970—1971.

La sfîrșit, P. C. prot. stavr. A. Marcoviciu, duhovnicul Institutului, a adresat studenților teologi o pătrunzătoare chemare la îndeplinirea cu sîrguință exemplară și cu conștiință creștinească a îndatoririlor cu care-i confruntă noul an de studiu.

Îndată după aceea, s-a trecut la îndeplinirea programului de cursuri, seminarii și educație duhovnicească.

*

Festivitatea inaugurării noului an școlar 1970—1971 a avut loc Duminică, 4 octombrie a.c.

Dimineața, la sorocul convenit, membrii Corpului profesoral și studenții teologi au luat parte la Sf. Liturghie, săvârșită în Catedrala mitropolitană de un sobor alcătuit din: P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, P. C. profesori: Dr. Nicolae Neaga, Dr. Milan Șesan, Dr. D. Călugăr, Dr. C. Sîrbu și Dr. Al Moisiu, P. C. prot. stavr. I. Vlad și I. Boțocan, P. C. pr. Victor Bunea și diaconii P. C. consilier arhiepiscopesc Gh. Papuc și M. Sămărghitan.

Sf. Liturghie s-a săvârșit în prezența Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului și a P. S. Episcop-vicar *Visarion Rășinăreanu*. Răspunsurile liturgice au fost date de Corul mixt al Catedralei, sub diriguirea P. C. profesor Gh. Șoima.

A fost de față: D-l conf. univ. Dr. Hermann Pitters, de la Secția evanghelică-luterană C. A. Sibiu a Institutului Teologic Universitar Protestant Unic (din Cluj).

La priceasnă, a predicat P. C. prof. Dr. Corneliu Sîrbu.

Mîinecînd de la textul din Luca 6, 35 — care face parte din pericopa evanghelică duminicală de rînd — a adus Predica de pe Munte în legătură cu exigențele actuale ale slujirii preoțești. Iubirea creștină — a spus P. C. Sa — este actualizarea slujirii preoțești a lui Iisus Hristos. Încredințat fiind că sufletul culturii este cultura sufletului, Institutul Teologic Ortodox din Sibiu — care și-a deschis porțile pentru un nou an școlar — aspiră să se afirme în continuare ca un adevărat laborator duhovnicesc, pregătind urmași întru slujire ai lui Iisus Hristos, preoți încredințați că progresul moral întregește și sprijinește impetuosul progres tehnic și științific al zilelor noastre și hotărîți să-și aducă ofranda lor de participare asiduă la temeluirea păcii și înfrățirea oamenilor, spre binele Bisericii străbune și al Patriei noastre iubite.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, din ușile împărătești ale Sf. Altar, P. C. prof. Dr. Nicolae Neaga a dat citire îndătinătei Rugăciuni de invocare a ajutorului dumnezeiesc pentru noul an școlar.

La orele 12, în aula Institutului, a început festivitatea inaugurării anului școlar 1970—1971.

Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, împreună cu P. S. Episcop-vicar *Visarion Rășinăreanu* — întîmpinați, la intrarea în aulă, cu Imnul arhieresc, de către Corul studenților teologi, dirijat de P. C. prof. Gh. Șoima — au luat loc la masa prezidială, împreună cu rectorul Institutului.

În sală se aflau: P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, P. C. Consilier cultural diacon Gheorghe Papuc, P. C. secretar arhiepiscopesc pr. Filaret Costea, slujitori bisericești, profesorii și studenții teologi, credincioși.

Se afla de asemenea, de față d-l vicar și prorector evanghelic-luteran C. A., prof. Dr. Hermann Binder.

Corul studenților teologi a executat cântarea bisericească „Taina creștinătății” (pe textul din I Tim. 3, 16).

P. C. rector Dr. Is. Todoran și-a început cuvîntul de deschidere a noului an școlar — care are să se desfășoare în făgașul tradițional, trasat de conducerea noastră bisericească — cerînd studenților Institutului să-și îndeplinească îndatoririle ce le revin, la nivelul condițiilor de muncă și de pregătire duhovnicească — superioare celor din trecut — care le sînt asigurate în acest așezămînt vechi și venerabil.

Referindu-se la înțeleptul și substanțialul cuvînt ce le-a fost adresat studenților teologi la Doxologia din dimineața primei zile de muncă, de către duhovnicul Institutului, P. C. rector a precizat, cu apăs, că preoția nu-i meserie, nici carieră, nici profesiune, ci vocație, chemare, slujire. Mai ales aceasta din urmă este nota fundamentală a activității preoțești. În continuare, P. C. Sa a spus:

Din perspectiva slujirii se vede mai lămurit poziția pe care o deține preotul în comunitatea credincioșilor, ca și ierarhia în Biserică și, în general, Biserica în lume: preotul este în fruntea credincioșilor, dar nu ca stăpîn, ci ca slujitor; ierarhia este în fruntea Bisericii, dar nu ca stăpînitoare, ci ca slujitoare; Biserica este conducătoare a credincioșilor creștini, pe calea spre mîntuire, dar ca slujitoare a omenirii. Astfel, pe toate treptele ierarhiei bisericești, esențialul îl constituie demnitatea slujirii lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor.

Temeiul și principiul conducător al preoției este, prin urmare, slujirea, așa cum ne arată Fiul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, preotul în veac după rînduiala lui Melchisedec (Evrei 7, 17; Ps. 110, 4).

Căci Fiul lui Dumnezeu — Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat — din nesfîrșită iubire față de lume (Ioan 3, 16) a binevoit să-și asume, să-și improprieze natură de rob, întrupîndu-se, făcîndu-se om adevărat, dar neîncetînd a fi ceea ce este din veșnicie în veșnicie. El „s-a smerit pe Sine, făcîndu-se ascultător pînă la moarte, și încă moarte pe cruce” (Filip. 2, 8). Credincioșii știm aceasta.

Întreaga Evanghelie este străbătută de duhul supunerii față de voința atotuibitoare a Tatălui ceresc, de duhul slujirii binelui altora. Întreaga misiune a lui Iisus Hristos în lume revelează acest duh; Domnul însuși spune despre Sine că „Fiul Omului n-a venit ca să i se slujească Lui, ci ca El să slujească și să-și dea sufletul preț de răscumpărare pentru mulți” (Matei 20, 28). Iar Iisus Hristos a făcut din pildă lege sfîntă pentru Apostolii Săi, pentru toți slujitorii Bisericii: „Eu sînt în mijlocul vostru ca cel ce slujește” (Luca 22, 27).

Exemplul lui Hristos este astfel acela al autorității care slujește; el este norma fundamentală a autorității în Biserică. Iisus Hristos transmite Sf. Apostoli propria Sa autoritate divină, ca și cum s-ar identifica cu ei: „Cel ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă...” (Luca 10, 16), dar le arată și forma în care au să exercite această autoritate, anume forma de slujire: „Luați jugul meu asupra voastră și învățați de la mine, că sînt blînd și smerit cu inima. Că jugul meu este bun și sarcina mea ușoară” (Matei 11, 29—30).

Stilul de către Mântuitorul hotărât al exercitării autorității divine a Bisericii este stilul slujirii. Acest lucru l-a înțeles și l-a practicat Biserica Ortodoxă de-a lungul veacurilor; ea n-a căutat să stăpânească pe nimeni, ci s-a străduit și se străduiește mereu să slujească pe toți, în vederea mântuirii, nu considerînd pe alții datori ei, ci ea considerîndu-se tuturor datoare...: „Dator sînt elinilor și barbarilor și înțelepților și neînțelepților“ (Romani 1, 14).

Desigur, datoria slujirii nu privește numai pe clerici, ci întreg trupul Bisericii... Întreaga Biserică stă în slujba mântuirii, dar clericii au și în special această datorie, ca participanți la puterea și autoritatea bisericească. Fiecare cleric în parte: luminată și în fapte tradusă conștiința a slujirii spre mîntuire.

Aici, în școala teologică, se învață, între multe altele, slujirea și formele ei diverse.

Mîntuitorul, urmat de Sf. Apostoli, Sf. Părinți și întreaga istorie a Bisericii noastre, ne dau prea îndestulătoare învățăminte și în privința formei slujirii.

Fiul lui Dumnezeu, cel veșnic și necuprins, a venit în condiții istorice date, concrete, ținînd seama de timp, El, care este deasupra timpului, dezvăluindu-și mesajul divin în condiții temporale.

Așa au procedat și Sf. Apostoli și Biserica în toate veacurile; așa se procedează și azi și se va proceda totdeauna în Biserică: Conținutul permanent al credinței noastre se împărtășește credincioșilor care viețuiesc, după loc geografic și după moment istoric, în condiții diferite.

Împrejurările de viață mereu schimbătoare cer slujitorului bisericesc ca neschimbatul mesaj evanghelic să fie împărtășit în forme corespunzătoare condițiilor mereu schimbătoare ale mediului social. Slujire neîncetată, slujire cu același conținut dumnezeiesc, slujire potrivită nevoilor timpului.

Biserica e credincioasă unei duble sarcini date ei de Mîntuitorul: a) să mențină neatinsă credința — tezaurul adevărului mîntuitor — ca și harul și lucrarea harului... b) să se facă totdeauna și progresiv capabilă să împărtășească mesajul ei și harisma ei de mîntuire.

Slujirea Bisericii nu-i sarcină zdrobitoare ci, dimpotrivă, mijloc de permanentă înnoire a vocației ei interioare, cale de dăruire unui apostolat mereu înnoit, mereu creator, mereu generos. Slujirea este forță regeneratoare a datoriei și formă de răspîndire a iubirii evanghelice.

Înnoirea este notă a vieții autentic umane și, moralmente, normă evanghelică de viață a Bisericii și a credincioșilor ei: „Întru înnoirea vieții să umblăm“ (Romani 6, 4).

Înnoire, însă, nu înseamnă schimbare substanțială a conținutului credinței, ci creștere duhovnicească, continuă întărire, permanentă desfășurare a ineputabilului cuprins dumnezeiesc neschimbător al credinței noastre, este actualizare în conștiință și viață a nesfîrșitelor potențialități pe care mesajul evanghelic le cuprinde; iar, în activitatea preotească, înnoire înseamnă tot mai largă, tot mai deplină înțelegere a spiritului vremii în care trăim, pentru ca credința să devină tot mai lucrătoare în dragoste de Dumnezeu și de semenii, astfel ca eficacitatea socială a credinței să se evidențieze în faptă creștinească de îmbunătățire a vieții sub toate aspectele ei; înnoire mai înseamnă, aici la noi, atașament și colaborare cu forțele sociale înnoitoare de la noi, forțe care se străduiesc să ridice viața noastră materială și spirituală pe trepte

tot mai ridicate de civilizație și cultură, să pună în lumină fața tot mai frumoasă a țării, prin colaborarea tuturor.

Preotul ortodox se străduiește să fie preot al vremii lui, fără a lăsa la o parte din comoara credinței și experienței creștine.

Fiii Bisericii — în primul rând clericii, ca față văzută a Bisericii — trebuie să dea mărturie în cuget, cuvânt și faptă că sînt mădulare deplin răspunzătoare ale aceluiași Trup tainic al Domnului, nu mădulare de trupuri diferite; în ei trebuie să aibă sălaș curat și primitor Duhul adevărului, Duhul dragostei desăvîrșite, Duhul unității fără nici o spărtură, fără tendințe centrifugale. Acest Duh al unității desăvîrșite, însufletește și stăpînește Ortodoxia noastră, iar flacăra acestui Duh se păstrează mereu nestinsă aici. Oarecare diferențe de formație spirituală anterioară, școala noastră, ca laborator duhovnicesc, le topește în marea și puternica unitate duhovnicească a Ortodoxiei, mama noastră spirituală a tuturor, ca și în atotcuprinzătoarea unitate spirituală a neamului nostru, temeiul permanent al tuturor victoriilor noastre.

În partea finală a cuvîntului de deschidere, au fost exprimate călduroase mulțumiri P. C. prot. stavr. A. Marcoviciu, care — la chemarea ce i-a fost făcută cu conducerea bisericească — n-a pregetat a-și pune experiența acumulată de-a lungul unei slujiri preoțești de aproape o jumătate de veac, cu însuflețire nouă, cu cumpăt exemplar și cu rară distincție sufletească, la dispoziția Institutului nostru teologic, îndeplinind cu destoinicie îndatoririle de duhovnic al studenților teologi.

Cu simțăminte de aleasă recunoștință au fost apoi exprimate mulțumiri călduroase Domnului Profesor Dr. Iorgu D. Ivan, acum pensionar. În îndelungata sa activitate didactică, D-Sa a ilustrat cu pricepere și osîrdie, vreme de două decenii, catedra de Drept bisericesc și administrație de la Institutul nostru teologic. Mulțumindu-i pentru competența cu care a contribuit la pregătirea atîtor serii de studenți teologi, pentru spiritul său echilibrat, pentru sfaturile pe care le-a dat ori de cîte ori a fost solicitat și pentru înțelegerea superioară pe care a arătat-o constant problemelor Institutului, — cu regretul de-a nu-l fi putut avea, de astă dată, în mijlocul nostru, la această festivitate — i s-au făcut calde urări de viață îndelungată, cu sănătate și bucurii.

Așa cum P. C. rector a arătat cu alt prilej (vezi revista „Mitropolia Ardealului“ XIV, 1969, nr. 9—10, p. 713), Consiliul profesoral a rugat pe P. C. prof. pens. Dr. Sofron Vlad, fost rector să-și continue activitatea didactică pînă la înzestrarea catedrei de Istorie a Bisericii Române cu un nou titular. Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a binevoit să aprobe această propunere, așa că P. C. prof. Dr. S. Vlad a continuat să facă în cursul anului academic 1969—1970, cursurile și seminariile catedrei respective (la anul II). Mulțumindu-i călduros, îl asigurăm de întreaga noastră preuire de totdeauna și de toată dragostea noastră frățească, urîndu-i viață îndelungată, în deplină sănătate.

Tot ce facem în Institut pentru pregătirea viitorilor slujitori ai altarului — a spus P. C. rector în continuare — are suportul material și moral al Î. P. S. și P. S. Ierarhi din cuprinsul Mitropoliilor Ardealului și Banatului, — și cu deosebire al Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului. Î. P. S. Sa face jertfe pe care nu le știți toți, în favoarea Institutului nostru Teo-

logic. Il rugăm respectuos ca așa cum îl vedem mereu, pătruns de tinerească însuflețire, să aibă aceeași aplecare jertfelnică față de noi și de acum încolo.

Mulțumim cu profundă recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh *Justinian* pentru tot ce face — în cadrul larg al Bisericii Ortodoxe — pentru bunul mers al învățămîntului nostru teologic.

Mulțumim, de asemenea, cu fiiască recunoștință Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Banatului, P. S. Episcop *Teoctist* al Aradului, locțiitor de Episcop al Oradiei, P. S. Episcop *Teofil* al Clujului, precum și P. S. Episcop-vicar *Visarion Rășinăreanu*, pentru sprijinul moral și material pe care ni-l acordă cu părintească mărinimie.

Noi trăim într-un cadru legal, într-o țară cu un regim care asigură tuturor cultelor condiții de liberă manifestare și care vede favorabil tot ce se face pentru chezășuirea și întărirea armoniei sociale. Conducerii de Stat îi exprimăm și cu acest prilej devotamentul nostru deplin, iar Domnului Profesor *Dumitru Dogaru*, Președintele Departamentului Cultelor, îi adresăm rugămintea respectuoasă de a binevoi să ne facă părtași — și din înaltul loc de răspundere pe care-l ocupă acum — de sprijinul D-Sale multilateral.

Mulțumind tuturor pentru participare, a declarat deschis noul an școlar 1970—1971.

După ce corul a executat compozițiile : „Tricolorul“ (de C. Porumbescu), „Dragă-mi este țara mea“ (de Gh. Șoima) și „Mîndru-i codrul și-nverzit“ (de C. Arion), a luat cuvîntul D-l prof. Dr. Hermann Binder, vicarul Episcopiei ev. lut. C.A. și prorector al Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj. În numele instituțiilor pe care le reprezintă — inclusiv Ramura ev.-lut. C.A. din Sibiu a acelui Institut — a exprimat felicitări și bune urări pentru noul an școlar Institutului nostru teologic, „cu care, de-a lungul anilor, am colaborat în strînsă înfrățire. Mă bucur de această colaborare și aș vrea să subliniez încă odată că noi, oamenii, nu trebuie să rămînem străini unii de alții. Institutele teologice au contribuit mult la cunoașterea noastră recipă. Ele ne-au adus laolaltă și ne-au ajutat să ne unim punctele de vedere cu mai multe ocazii. Ar fi de dorit ca și Bisericele noastre să se întâlnească mai des, căci dacă Biserica Ortodoxă Română și Biserica noastră are fiecare propriile ei tradiții, totuși putem învăța unii de la alții, și în forma aceasta, adîncim și întărim frățietatea noastră.

Sîntem bucuroși că trăim împreună în aceeași țară frumoasă și prosperă și avem aceeași oameni destoinici care ne conduc. Iar dacă sîntem împreună și trăim laolaltă, trebuie să fim împreună și în inimile noastre, în simțămintele noastre și astfel să realizăm o unitate cît mai completă, cît mai profundă. Să ne ajute Dumnezeu să fim așa!“.

A luat cuvîntul, de încheiere, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului. După adresările de rigoare, Î. P. S. Sa a spus, în esență:

Deschidem azi cursurile Institutului nostru Teologic de grad Universitar o dată cu toate școlile de învățămînt superior din țara noastră. Ne încadrăm astfel în rînduiala stabilită pentru acest învățămînt în toate părțile țării, simțindu-ne și noi o parte din trupul acestui popor și aducîndu-ne contribuția la propășirea Patriei noastre scumpe, una fiind cu toți cei ce muncesc și construiesc viața cea nouă.

Această unitate a noastră cu întregul popor nu este numai în forme — ca deschiderea în același timp a noului an universitar —, ci e bazată pe faptul

că Biserica Ortodoxă Română în tot trecutul ei și-a împletit existența și lupta cu existența și lupta acestui popor.

Și azi, ca Biserica națională românească, independentă, ea se identifică întru totul cu năzuințele, cu munca, cu realizările poporului român și de aceea sufletele noastre bat la unison cu sufletul întregului popor, cu sufletul țării întregi.

Atmosfera universitară din țara noastră este o atmosferă de muncă, de seriozitate, de pregătire a tineretului studios, pentru ca mâine — fiecare în sectorul pentru care se pregătește — să poată contribui — cu toate capacitățile sale de muncă — la propășirea într-un ritm așa de accelerat a Patriei noastre scumpe.

În această atmosferă generală a tineretului nostru — chemat la muncă intensă, la studiu temeinic și la seriozitate morală, ne încadrăm și noi, profesorii și studenții acestui Institut Teologic.

Așa cum profesorii celorlalte institute nu desfășoară numai activități didactice de transmitere de cunoștințe, ci și o activitate creatoare, tot așa și profesorii Institutului nostru teologic tâlmăcesc Evanghelia în spiritul vremii noastre, arătând că viața în Hristos este viață de înnoire neconținută. Profesorii noștri nu se limitează numai la îndeplinirea programului de catedră, ci își dau silința de a fi mereu în mijlocul studenților teologi, aplecându-și urechea la aspirațiile lor, căutând ca niște adevărați părinți să-i ajute să-și formeze o concepție teologică sănătoasă, întregită de o formare spirituală religioasă-morală și patriotică, necesară — mult mai importantă decât înmagazinarea de cunoștințe.

Noi ne încadrăm cu toată convingerea în atmosfera generală a țării noastre, atmosferă de muncă, de dăruire deplină pentru propășirea continuă — într-un ritm tot mai rapid — a poporului nostru, popor care nu demult a ieșit din încercările istoriei la lumina zilelor de azi, popor care în lunile mai—iunie a înfruntat cu bărbăție și eroism puhoaiile dezlănțuite ale inundațiilor. Poporul acesta — pe care-l numim cu legitimă mândrie „al nostru” — merge înainte, spre o viață din ce în ce mai fericită, hotărât să ajungă, nu peste mult, din urmă popoarele cele mai dezvoltate și să stea totdeauna cu cinste în concertul tuturor popoarelor, așa cum stă astăzi.

De aceea, fac de la început chemarea către toți studenții noștri să înțeleagă că prezența în Institutul nostru reprezintă un imperativ, care îi obligă să privească spre ținta spre care merg, spre idealul pentru care se pregătesc și în fiecare clipă să se gândească și să muncească pentru ca prin ea să întruchipeze acest ideal.

Îmi aduc aminte de o scenă din romanul lui Ivan Turgheniev, „Părinți și copii”, în care un tânăr gata de drum, ne mai avînd ce pune în geamantanul său, locul gol l-a umplut cu paie și cu fîn. El este simbolul studentului care înțelege să-și ocupe viața cu „paiele” și cu „fînul” deșertăciunilor, în loc să muncească și să se formeze temeinic pentru misiunea ce o are de îndeplinit în viață. Noi n-avem nevoie de astfel de studenți, ci de tineri care să corespundă — prin muncă încordată și statornică, prin rugăciune și prin conduită aleasă — exigențelor din ce în ce mai mari pe care le impun Biserica și poporul nostru fiecăruia din noi.

Viața Bisericii noastre e foarte bogată și multilaterală. Sîntem fericiți că trăim într-o epocă ce ne cere și nouă din ce în ce mai mult și că sprijinim dezvoltarea impetuoasă a vieții de azi a poporului nostru.

Azi, viața cea nouă a Patriei noastre, lucrarea ei pe plan internațional, de pace, cooperare și progres, a adus țării noastre un prestigiu deosebit între celelalte state ale lumii contemporane.

Biserica noastră trăiește azi într-o vreme în care cuprinde la sînul ei pe toți credincioșii Legii strămoșești. Nu mai sîntem împărțiți cum am fost odinioară, cînd unii primeau porunci de peste granițele țării, pe cînd clerul și credincioșii, erau cu privirea mereu îndreptată spre Cerul milostivirilor, care ne poartă grijă tuturor, și se străduiau să fie mereu una în lege strămoșească și una cu poporul în lupta lui pentru o viață mai bună. Azi, sîntem cu toții la un loc, în marea noastră familie a unității de lege și de neam, iar Cerul nostru al tuturor e Cerul Patriei noastre, Cerul idealurilor comune, spre care ne îndreptăm cu poporul întreg. Avem această mîndrie că sîntem un popor una, suveran și liber, care — în noile condiții de viață — ne cîntărim viitorul de aur, colaborăm cu toate popoarele, ca să fie pace și înfrățire pe continentul nostru și în întreaga lume. Avem o Biserică românească liberă și independentă. Dacă strămoșii noștri au luptat ca să-și cucerească libertatea ca popor și ca Biserică, noi nu numai o păstrăm ci o și dezvoltăm, o întărim, căci sîntem liberi și stăpîni și-n Patria noastră și-n Biserică noastră.

Demnitatea libertății noastre de cetățeni și de ortodocși sîntem chemați să o păzim neștirbită. De aceea am fost și sîntem chemați să pășim cu încredere și consecvență pe calea încadrării depline în unitatea întregului nostru popor și în unitatea noastră bisericească.

Totodată, noi — în epoca noastră, epocă ecumenistă — ne simțim lărgiți sufletește, ne simțim amplificați din punct de vedere spiritual, prin faptul că trăim în dragoste frățească și conlucrăm cu cultele din țara noastră și cu Biserici de peste hotare în spiritul libertății, egalității și respectului reciproc, pentru ca în acest spirit al înfrățirii să slujim și înfrățirii tuturor Bisericilor și pentru pacea și înfrățirea dintre toate popoarele.

Înfrățirea noastră ecumenistă, care a început ca un șuvoi subțire, cum este firul de apă din izvor, azi s-a amplificat și a devenit un fluviu în care se întîlnesc — ca tot atîția afluenți — diversele Biserici, în matca largă a unității creștine, al cărei centru este Iisus Hristos, Domnul și Stăpînul vieții noastre.

De aceea ne bucurăm că avem la deschiderea cursurilor pe D-l decan și vicar Dr. Hermann Binder și că D-sa ne-a adus un mesaj sincer, deschis al înfrățirii și lucrării noastre în comun, care este o realitate ce se afirmă și pe plan bisericesc, și pe plan patriotic.

Chiar în aceste ultime săptămîni am avut la noi în țară — în Poiana Brașovului — două manifestări însemnate din tărîmul ecumenist: Conferința bisericilor luterane minoritare (din țările în care luteranii sînt mai puțini la număr) și sesiunea Prezidiului Conferinței Bisericilor Europene, care a făcut pregătirile cerute de buna desfășurare a viitoarei sale Adunări Generale din 1971, cunoscută sub denumirea „Nyborg VI”, — și care va avea ca temă generală: „Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor”.

La ambele întruniri am fost prezent și am ținut cîte un cuvînt, în care am arătat frățietatea interconfesională din țara noastră, precum și rolul său în vocația europeană a poporului român și a Bisericii noastre, rol care azi se afirmă în mod foarte hotărît pe planul asigurării securității europene, pentru

ca Europa să nu mai fie un focar de războaie — cum a fost în trecut — ci izvor de pace și înfrățire pentru toată lumea.

Viața Bisericii este bogată și complexă, pentru că însăși societatea progresa, se dezvoltă în ritm accelerat, pentru că belșugul material și spiritual sporește vertiginos, pentru că spiritul de unitate se afirmă din ce în ce mai hotărât în viața omenirii contemporane. Vrem-nu vrem, toți oamenii sîntem cuprinși în șuvoiul vieții, — în neconținută dezvoltare a poporului nostru și a lumii întregi.

Toți avem posibilitatea de a participa la viața poporului nostru și la viața lumii întregi. Posibilitatea aceasta este darul lui Dumnezeu, care vrea să nu trăim fiecare în cercul lui, în îngustimea intereselor noastre personale, ci să ne pierdem — prin iubire — în valul cel mare al poporului, în largul univers al întregii omeniri, în iureșul tuturor, dar pierzîndu-ne, să ne regăsim amplificați în așa fel, încît să cuprindem nu numai patria, omenirea, Universul, ci și pe Dumnezeu, și cu această bogăție să ne prezentăm în fața lui Dumnezeu, să ne binecuvînteze și să ne ajute să cuprindem în nemărginirea iubirii — care-i mai presus de tot ceea ce putem gândi și împlini — pe toți frații noștri, pe toți oamenii, ca să simțim adevărata fericire, fericirea realizării de sine, prin deplina dăruire de sine.

În toate acțiunile de înnoire care se desfășoară astăzi — fie în viața poporului nostru, fie în țărîmul înfrățirii ecumeniste — noi vedem lucrarea lui Iisus Hristos. De aceea, considerăm că prin integrarea noastră sinceră și deplină în viața cea nouă, pe care o trăim astăzi, noi avem conștiința că nu răspundem numai unui imperativ al epocii de azi, ci și poruncii lui Dumnezeu ca toți oamenii să tindă spre ținta finală a desăvîrșirii supreme cînd Hristos va fi „totul în toate“ (Coloseni 3, 11).

De aceea, se cuvine să răspundem fără șovăire chemării lui Iisus Hristos, chemării popoarelor către dreptate și înfrățire, către pace, libertate și progres.

În ce vă privește pe voi, iubiți studenți teologi, să înțelegeți încă din tinerețe că a trăi cu adevărat înseamnă a trăi în continuă dăruire de sine pentru idealurile superioare ale epocii noastre, ale poporului nostru, ale Bisericii noastre. Numai în acest spirit de comuniune și de dăruire de sine trebuie să creștem și să ne afirmăm cu toții. Dacă mergi din tinerețe pe această cale, vei avea marea satisfacție de a ști că viața ta a avut un rost, că în viața deobște este ceva și din vrednicia ta, precum și de a simți că această dăruire te-a încununat cu fericirea de a te împlini.

Acestea sînt îndrumările și îndemnurile pe care am ținut să vi le dau, acum la început de an universitar. Nădăjduiesc că toți studenții primiți acum în Institut, ca și ceilalți, din anii II, III și IV, se vor strădui să fie vrednici de înaintașii lor — ale căror chipuri îi privesc de pe tablourile care împodobesc această aulă —, vrednici de chemarea și imperativele vremii noastre și pătrunși de convingerea că azi numai prin studiu și prin munca asupra ta însuși — de formare a caracterului religios-moral — se poate realiza ceva de preț, corespunzător ritmului accelerat al progresului contemporan, al dezvoltării societății omenеști.

I. P. S. Sa a adus mulțumiri călduroase Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, I. P. S. și P. S. Membri ai Sfintului Sinod, Ierarhilor din Ardeal și

Banat, pentru părinteasca purtare de grijă ce o arată bunei desfășurări a muncii de pregătire teologică și educativă a viitorilor preoți.

De asemenea, Î. P. S. Sa a exprimat vii mulțumiri D-lui Președinte al Departamentului Cultelor Profesor Dr. Dumitru Dogaru, pentru sprijinul și îndrumările ce le dă în permanență așezămintelor Bisericii noastre.

Acestea — a încheiat Î. P. S. Sa — ne obligă să fim mai departe fii buni ai Bisericii noastre și ai Patriei noastre scumpe, ca împletind dragostea de Biserică cu dragostea de Patrie, dragostea de celelate culte cu dragostea de celelate țări, să aducem preamărire lui Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Sf. Duh. Amin!

Aplauze au subliniat în repetate rînduri cuvîntarea Î. P. S. Sale.

Cuvîntările au fost întretăiate de aplauze însufleșite.

În acordurile Imnului arhieresc, Î. P. S. Sa a părăsit aula, împreună cu însoțitorii.

GR. MARCU

PREZIDIUL CONFERINȚEI BISERICILOR EUROPENE ÎN VIZITĂ LA SIBIU

De la Brașov — unde s-a desfășurat sesiunea de lucru destinată pregătirii adunării generale „Nyborg VI” — membrii prezidiului Conferinței Bisericilor Europene s-au deplasat la Sibiu în după-amiaza zilei de joi, 1 octombrie 1970, spre a face o vizită Î. P. S. noster Mitropolit Nicolae al Ardealului și așezămintelor bisericești de la centrul nostru mitropolitan.

Din grupul de oaspeți — condus de Î. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei — au făcut parte: Î. P. S. Arhiepiscop Alexei de Tallin (Estonia-U.R.S.S.), Dl Dr. Glenn Williams, secretarul general al Conferinței Bisericilor Europene, Grația Sa Episcopul anglican Roger Wilson de Chichester, Dl Dr. Adolf Wischmann, președintele Serviciului relațiilor bisericești al Bisericii ev.-lut. din Germania Federală, împreună cu secretari-translatori și membri ai familiilor lor.

Au mai fost de față: Eminențele Lor Episcopii Albert Klein (Sibiu) și Papp Ladislau Jozsef (Oradea), precum și pastorul baptist I. Covaci (Brașov), lector Dr. Christoph Klein (Sibiu) ș. a.

Partea ortodoxă română a fost reprezentată prin: P. C. prof. Dr. Ioan G. Coman (București) și P. C. Consilier patriarhal Dr. Dumitru Fecioru, — cu translatorii: Dr. Gabriel Popescu și doctorand în teologie Remus Rus.

În întâmpinarea aleșilor oaspeți a ieșit Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, împreună cu P. S. Episcop-vicar Dr. Visarion Rășinăreanu, P. C. vicar administrativ Tr. Belășcu, P. C. rector Dr. Is. Todoran, P. C. Consilier arhiepiscopesc Gheorghe Bota, P. C. profesori Dr. Grigorie Marcu, Dr. Dumitru Călugăr și Dr. Corneliu Sîrbu, P. C. secretar arhiepiscopesc Filaret Costea, — precum și P. C. protopop al Brașovului, Dr. Vasile Coman.

Oaspeții și însoțitorii lor au fost conduși în Catedrala mitropolitană, unde au participat la sf. slujbă a Vecerniei. După aceea, au primit explicații de ordin istoric, arhitectonic, artistic și cultic asupra acestui impunător locaș de obștească rugăciune.

În continuare, la Institutul Teologic Universitar ortodox, oaspeții au vizitat paraclisul (capela), biblioteca mitropolitană și aula, manifestînd vădit interes pentru cele văzute și pentru explicațiile primite.

În încheierea vizitei, la reședința mitropolitană, Arhipăstorul nostru a oferit oaspeților o cină, la care — din partea ortodoxă — au fost invitați: P. S. Episcop-vicar Visarion, P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu, P. C. Consilier patriarhal Dr. D. Fecioru, P. C. rector Dr. Is. Todoran, P. C. profesori Dr. I. G. Coman și Dr. Grigorie Marcu, P. C. protopop Dr. Vasile Coman (Brașov), P. C. secretar arhiepiscopesc Filaret Costea și translatorii amintiți.

În cursul cinei s-au rostit scurte toasturi.

Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului a spus:

Este pentru mine și pentru Mitropolia Ardealului o mare bucurie să Vă salut la reședința noastră mitropolitană. Bucuria aceasta provine din faptul că prezidiul Conferinței Bisericii Europene — care și-a ținut sesiunea de lucru la noi — a ținut să cunoască nu numai Brașovul, ci și Sibiu, orașul de reședință al acestei mitropolii.

Sibiu Vă întâmpină cu o realitate ecumenistă activă. Aici sînt și lucrează în frățietate deplină Mitropolia ortodoxă română a Ardealului și Episcopia evanghelică-luterană C.A. din țara noastră. De asemenea sînt înfrățite și colaborează Institutul Teologic Universitar ortodox și Secția ev.-lut. C.A. din Sibiu a Institutului Teologic Universitar Protestant Unic (Cluj). De aceea noi, aici, nu avem numai discuții teologice, ci trăim înfrățirea ecumenistă, așa că discuțiile teologice exprimă această unitate în dragostea lui Hristos și în dragostea de om, de Patria comună. De aceea, și ca membri ai Conferinței Bisericii Europene vom merge împreună și vom lucra înfrățiți, de pe aceeași poziție de slujire lui Dumnezeu, oamenilor și lumii întregi. Nădăjduesc că fiecare dintre dumneavoastră vă veți întoarce în țările din care ați venit, cu impresii și experiențe noi ale lucrării de aici, pe care Bisericele membre ale C.B.E. o desfășoară pentru pace și înțelegere între biserici și popoare.

De la această masă, gîndul nostru se îndreaptă cu dragoste și recunoștință spre Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care este patriarhul ecumenismului nostru și care v-a făcut invitația de-a veni aici ca să cunoașteți mai bine realitățile noastre, iar noi să cunoaștem mai bine lucrarea C.B.E.

Aducînd salutul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și al Bisericii Ortodoxe Române la această frățească întîlnire de la sediul Mitropoliei Ardealului, ridic paharul întru întărirea unității noastre în Hristos-Domnul și pentru colaborarea noastră rodnică în slujba păcii și securității europene, pentru reușita lucrării noastre comune. La mulți ani!

A luat cuvîntul și reprezentantul Departamentului Cultelor care a mulțumit Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru prilejul oferit spre a întîlni aci prezidiul Conferinței Bisericii Europene. D-sa a dat expresie bucuriei pe care o simte știind că lucrările prezidiului C.B.E. se desfășoară în România și că Poiana Brașovului poate oferi cadru corespunzător pentru aceste lucrări.

Manifestîndu-și gîndul că „Nyborg VI“ va însemna o contribuție efectivă la întărirea păcii și securității europene, a urât succes adunării în năzuințele superioare de care este însuflețită.

În numele prezidiului C.B.E. Grația Sa Episcopul Roger Wilson de Chichester a exprimat călduroase mulțumiri pentru dragostea cu care au fost primiți în țara noastră și aici la Sibiu, ca și pentru înțelegerea superioară cu care este apreciată, favorabil, munca desfășurată de C.B.E. Aranjamentele

pentu cazare și pentru desfășurarea lucrărilor sesiunii prezidiului C.B.E. în România au fost perfecte, — a spus vorbitorul.

România și Anglia se află la cele două extreme ale fostului imperiu roman. În cadrele C.B.E., bisericile lor dețin poziții-cheie pentru desfășurarea cu succes a competiției bisericești și sociale în cadrele căreia sîntem angajați astăzi cu toții.

La invitația Dvs., amabilă, prezidiul C.B.E. vizitează acum pentru a treia oară România. De fiecare dată, afecțiunea și prețuirea noastră față de Bisericile și față de poporul Vostru cresc și se adîncesc. Noi iubim țara Dvs. și Vă sîntem îndatorați pentru prietenia pe care ne-o arătați. Am observat cu plăcere că țara Dvs. se dezvoltă din ce în ce mai mult și admirăm curajul cu care ați biruit calamitățile inundațiilor.

Grija de căpetenie a C.B.E. este pacea, în special pacea în Europa. Noi dorim ca Europa să se îngrijească mai ales de ea.

Sîntem încurajați și pătrunși de dorița de-a mai veni aici, căci Dvs. îi primiți cu multă dragoste pe „europeni”. Noi absorbim o anumită tărie din viața Bisericilor române. C.B.E. are multe și mari nădejdi, dar și fireștile temeri pentru ceea ce nu ar putea să se realizeze la timp și așa cum cer interesele Bisericilor și popoarelor. De aceea, C.B.E. are nevoie de rugăciunile și de credința Bisericii Ortodoxe Române și a celorlalte Biserici din România. Bisericile din această țară sînt pline de vigoare spirituală, iar față de C.B.E. ele se manifestează constant cu simțăminte de prietenie, oferindu-i un prețios ajutor practic în lucrarea ei. Ne mîndrim cu faptul că faceți parte din C.B.E. și ne mărturisim credința puternică în viitorul Bisericii lui Hristos în lume. Vă dorim deplină prosperitate în Biserică și în Stat deopotrivă. La mulți ani!

Cuvîntările au fost aplaudate cu căldură.

Începută și încheiată cu rugăciunile îndătinate, masa a fost binecuvîntată de Arhipăstorul nostru și de Grația Sa Episcopul Roger Wilson.

În aceeași seară, către orele 22, oaspeții s-au îndreptat, cu autocarul, spre Poiana Brașovului, ducînd cu ei beneficiile spirituale ale dragostei cu care au fost primiți și ale prețuirii ce se arată în țara noastră misiunii C.B.E. de către Bisericile de la noi. Misiunea e concentrată în tema Nyborg VI: „Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor”, — adică ai păcii și progresului în Europa și, deci, în toată lumea.

GR. M.

CONFERINȚA FEDERAȚIEI LUTERANE MONDIALE PENTRU BISERICILE MINORITARE EUROPENE (Poiana Brașov, 21—26 sept. 1970)

Federația Luterană Mondială a organizat la Poiana Brașov între 21 și 26 septembrie 1970 o conferință cu tema „Comunitatea și păstorul într-o lume matură”, la care au participat teologi și pastori din Bisericile Luterane minoritare din Europa. Lucrările conferinței au fost conduse de pastorul Dr. Paul Hansen, secretar pentru Bisericile luterane minoritare, care s-a îngrijit de întreaga organizare a acestei întîlniri. Înafară de delegați ai Bisericilor Luterane minoritare din Europa au luat parte, ca invitați, reprezentanți ai unor organizații creștine ecumenice: Dr. Heinrich Hermann Puffert, din partea

Consiliului Ecumenic al Bisericilor; Dr. Glenn Garfield Williams, din partea Conferinței Bisericilor Europene; Pr. Dr. Vilmos Vajta, din partea Institutului pentru cercetări ecumenice de la Strasbourg. Din Republica Socialistă România au luat parte delegația Bisericii Luterane Evanghelice C.A., condusă de Episcopul Albert Klein din Sibiu și delegația Bisericii Sinodale Prezbiteriene, condusă de Episcopul Dr. h.c. G. Argay din Cluj.

Biserica Ortodoxă Română a fost invitată și a participat la această conferință prin doi reprezentanți: Pr. Prof. Isidor Todoran, rectorul Institutului Teologic Ortodox din Sibiu și Diac. Ion Bria, asistent la Institutul Teologic din București.

După serviciul divin de deschidere a conferinței, oficiat în biserica comunității sinodale prezbiteriene din Brașov la 22 sept., au început lucrările conferinței, care au fost concentrate asupra unui subiect de deosebită importanță pentru teologia și practica pastorală actuală: „Comunitatea și păstorul într-o lume matură“. Referitor la acest subiect au fost prezentate patru referate principale și s-au purtat discuții atât în ședințe plenare cât și în grupe de lucru separate. Cel dintâi referat, intitulat *Lumea matură*, a fost susținut de Dr. W. C. Mönnich, profesor de istoria dogmaticii la Universitatea din Amsterdam. Asupra acestei teme a fost prezentat și un coreferat de Prof. Dr. Károly Pröhle (Budapesta). Al doilea referat cu subiectul *Noua față a comunității* a fost susținut de Superintendentul Cornelius Kohl (R. D. Germană). Al treilea referat, prezentat de pastorul Mogens Zeuthen (Danemarca), a dezbătut problema *Innoirii* predicii și vieții din Serviciul divin, iar ultimul referat, susținut de Prof. W. Neidhart (Elveția), a tratat tema *Innoirea slujirii pastorale*.

Programul conferinței a mai cuprins expunerea unor raioane asupra istoriei și situației actuale ale comunităților luterane din România, care au fost făcute de Episcopul Albert Klein din partea Bisericii Evanghelice C.A. din Sibiu și Episcopul Dr. G. Argay din partea Bisericii Sinodale Prezbiteriene din Cluj.

Conferința a fost salutăată de reprezentanții unor Biserici și organizații creștine invitate să asiste la lucrări. În numele Bisericii Ortodoxe Române, Pr. Prof. Isidor Todoran, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, a rostit un cuvânt de salut arătând că prezenta conferință capătă o semnificație deosebită în contextul ecumenismului local promovat și practicat de conferințele creștine și cultele religioase din România.

După serviciul divin de încheiere a lucrărilor conferinței, oficiat în Biserica Neagră din Brașov — în cadrul căruia a predicat Dr. Ilmari Soisalon-Soisinen, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Helsinki —, a urmat o agapă frățească (25 sept.) oferită în cinstea delegaților și invitaților de către conducătorii celor două Biserici luterane din România, episcopii A. Klein (Sibiu) și G. Argay (Cluj).

În timpul agapei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a salutat pe organizatorii și participanții la conferință, spunând următoarele: „Permiteți-mi ca la această agapă frățească să aduc salutul frățesc al Bisericii Ortodoxe Române, al Mitropoliei Ardealului tuturor Bisericilor Evanghelice, Alianței Mondiale Luterane — reprezentate aici așa de strălucit.

Pentru noi este o deosebită bucurie că a fost aleasă țara noastră ca loc al acestei Conferințe, prilej ca să cunoașteți frumusețile ei naturale, să vă

împărtășiți din sufletul deschis, ospitalier, omenos al acestui popor, care Vă îmbrățișează cu dragostea lui și cu darurile creațiilor lui milenare și actuale, și să simțiți frățietatea în Hristos cu care Vă întâmpină ortodoxia românească, populară, ecumenistă, înrădăcinată pe aceste plaiuri încă în sec. II—IV în autenticitatea Evangheliei Domnului.

Faptul că acest Congres are loc într-o regiune de munte mi se pare un simbol. Așa cum munții se sprijinesc pe o temelie largă și au legătură unii cu alții, dar își înalță fiecare în felul său piscurile spre imensitățile cerului, așa și Bisericele noastre au la temelie pe Iisus Hristos, Cel ce este Calea, Adevărul și Viața și astfel se simt înfrățite în El, dar — fiecare în felul ei — își îndreaptă strădaniile, năzuințele, realizările spre idealurile superioare ale Evangheliei Domnului ca să slujească împreună propășirii popoarelor, înălțării lor către zări din ce în ce mai luminoase.

Trebuie să mărturisim aici, în fața reprezentanților auctor Biserici luterane, că noi, ortodocșii români, ne simțim între fiii Bisericilor luterane ca între frați. Transilvania Vă întâmpină nu numai cu tradiția seculară a bunelor relații dintre Mitropolia ortodoxă română și Episcopia evanghelică-luterană C.A., ci mai ales cu viața de înfrățire ecumenistă de astăzi, așa de vie și de rodnică, nu numai între conducătorii, ci și între teologii, preoții și credincioșii acestor Biserici, viață care e în plină ascensiune și se adâncește prin iubirea noastră de Hristos, de patria noastră comună, prin strădania noastră a tuturor ca să sprijinim marile idealuri umanitare și marile realizări ale epocii noastre. De aceea, noi întâmpinăm toate Bisericile luterane cu dragostea frățească în care ne-am obișnuit să trăim aici în România ortodocșii și evanghelicii-luterani.

Înfrățirea aceasta dintre Bisericile noastre însă nu are valoare numai bisericească ecumenistă și evanghelică. Ea este și o contribuție la înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, la înfrățirea dintre poporul nostru și popoarele ai căror fii sînt reprezentanții Bisericilor luterane. În acest sens Conferința de la Brașov — prin hotărârile ei, prin contactul cu viața ce se desfășoară în țara noastră pe toate planurile — e o contribuție însemnată nu numai pentru Bisericile luterane, ci și pentru întărirea conlucrării dintre Bisericile noastre pe calea apropierii tot mai depline de Hristos și — în Hristos — de slujire și dăruire pentru ca viața tuturor popoarelor să fie ferită de atâtea primejdii ce o amenință și să se dezvolte în pace și conlucrare, în propășire și înfrățire.

Fie ca aceste zile, aceste momente să rodească însutit și înmiit și frățietatea noastră să fie mereu rodnică sub binecuvîntarea Domnului nostru Iisus Hristos!

Cu acest prilej, din partea Departamentului Cultelor, Dl Director Gh. Nenciu a adresat participanților la Conferință un cuvînt de salut.

La ședințele de deschidere și închidere a Conferinței au fost de față Dl Gheorghe Nenciu, director în Departamentul Cultelor și dl E. Duldner, inspector al Departamentului Cultelor (Brașov).

După încheierea lucrărilor Conferinței, în zilele de 27, 28 și 29 sept., delegații străini au fost invitați să cunoască viața comunităților luterane din împrejurimile Brașovului și să viziteze Valea Oltului și unele centre de însemnătate istorică și culturală ca Rîmnicu-Vîlcii, Curtea de Argeș și Sibiu.

SESIUNEA PREZIDIULUI CONFERINȚEI BISERICILOR EUROPENE

(Poiana Brașov, 28 sept.—1 oct. 1970)

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, între 28 sept. și 1 oct. 1970 a avut loc la Poiana Brașov sesiunea Prezidiului Conferinței Bisericilor Europene. La lucrările sesiunii au participat următorii membri ai prezidiului și delegați oficiali: Î. P. S. Mitropolit Alexei de Talin și Estonia, Dr. Egbert Erumen, secretar general al Bisericilor Reformate din Olanda și președinte în funcție al Conferinței Bisericilor Europene, Î. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, P. S. Episcop Ernő Ottlyk (Budapesta), Dr. Teofilo Santi (Italia), Dr. Adolf Wischmann, (R. F. a Germaniei), care a înlocuit pe Dr. Präses Ernst Wilm, Episcopul Roger Wilson de Chichester (Anglia), Dl Ernst van Eeghen (Olanda), Dl Andreas Schneider (Elveția) și Dl Glenn Garfield Williams, secretar general al Conferinței Bisericilor Europene.

La lucrările sesiunii au mai asistat: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Pr. Prof. Ioan Coman și Diac. Asist. Ion Bria, din partea Bisericii Ortodoxe Române; Dl Episcop Gheorghe Argay, din partea Bisericii Evanghelice Sinodale-Prezbiteriene (Cluj); Dl Episcop Laszlo Papp, din partea Episcopiei Reformate (Oradea); Dl Vicaș Teodor, președintele Cultului Baptist din România; Dl Prof. Chr. Klein, din partea Bisericii Evanghelice C.A. (Sibiu).

Sesiunea a fost deschisă în mod festiv în după amiaza zilei de 28 sept. printr-un Te-Deum oficiat în Biserica Sf. Nicolae-Schei de un sobor de preoți și diaconi în frunte cu Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a adresat cu această ocazie un cuvânt de bun venit participanților la sesiunea Conferinței Bisericilor Europene, spunând următoarele:

„La această slujbă, la care sînt de față membri ai Prezidiului Conferinței Bisericilor Europene, ne vin în minte în mod firesc cuvintele Psalmistului: „Ce bine e cînd frații sînt împreună”. Cu adevărat, una din marile bucurii ale epocii noastre este tocmai faptul că Bisericile creștine cu toată diversitatea lor se apropie unele de altele, se adună la un loc, mărturisind unitatea lor frățească în Hristos Iisus și în slujirea din dragoste a omului, a păcii și colaborării dintre popoare. Conferința Bisericilor Europene — ai cărei reprezentanți de seamă ne cinstesc cu prezența lor — este o „organizație ecumenică europeană”, care cuprinde Biserici din întreaga Europă, din Apus și din Răsărit, din Nord și Sud, Biserici care discută probleme bisericești europene, îndeosebi obligația și misiunea lor comună de a sluji în situația actuală interesele superioare ale popoarelor din Europa, de a aduce o contribuție la năzuința și strădaniile tuturor pentru pace și securitate pe acest continent — și prin aceasta pentru pace și progres în întreaga lume. Conferința Bisericilor Europene deci este glasul acestor Biserici în condițiile actuale ale Europei, glasul Evangheliei lui Hristos — care e dragoste, pace, dreptate, libertate, solidaritate, frățietate nu numai între creștini, ci și între toți oamenii și toate popoarele, fără deosebire de națiune, de limbă, de credință religioasă.

Noi considerăm ca o deosebită cinstire faptul că — la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, o sesiune a Prezidiului și Comitetului

consultativ al Conferinței Bisericii Europene a avut loc în țara noastră la București, între 5 și 10 martie 1967, iar acum sesiunea Prezidiului se ține la Poiana Brașov — devenit tot mai mult centru al diverselor consfătuiri și congrese internaționale. Salutând prezența distinșilor oaspeți în mijlocul nostru, trebuie să mărturisesc că Transilvania, deci și Brașovul, oferă cel mai potrivit cadru, cea mai potrivită atmosferă spirituală pentru întâlnirea pe o platformă comună evanghelică și umanitară a diverselor Biserici, așa cum o reprezintă și organizația Conferinței Bisericii Europene. Aceasta pentru că în Transilvania istoria vorbește despre o coexistență între poporul român și naționalitățile conlocuitoare, între Biserica Ortodoxă Română și celelalte Biserici. Temelia aceasta de veacuri și-a găsit în zilele noastre o împlinire multilaterală prin înfrățirea ecumenică dintre Biserici, care slujește și înfrățirii dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, cauzei păcii în Europa și întreaga lume. Ortodoxia în general, deci și Ortodoxia românească în special, care are anumite elemente specifice din punct de vedere spiritual, istoric și geografic, este deschisă spre conlucrare cu toate forțele ecumenismului și păcii de pretutindeni, cu atât mai mult cu cele din Europa, cum este Conferința Bisericii Europene.

Țara noastră și Biserica noastră am putea spune că — fiind la intersecția dintre Apus și Răsărit — au avut în trecut și au și acum într-un mod mai deplin un rol, o vocație europeană, cu o punte a dragostei între diferite țări și diferite Biserici din Europa și aduc o contribuție neprecupețită la apropierea și conlucrarea dintre aceste țări și aceste Biserici. În acest sens, e destul să amintim de numele marilor domnitori Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Ioan Huniade, Mihai Viteazul și de rolul Bisericii noastre în Evul Mediu — iar astăzi să arătăm că acțiunea guvernului român pentru pace și securitate în Europa și lucrarea ecumenică a Bisericii noastre — sub îndrumarea Sfântului Sinod, a P. F. Părinte Patriarh Justinian — de înfrățire cu celelalte Biserici și de colaborare la înfrățirea popoarelor sînt cunoscute și prețuite pretutindeni.

Noi avem convingerea că Europa — cu toată diversitatea ei — constituie o unitate în marile aspirații ale popoarelor și o unitate pe plan bisericesc în idealurile superioare evanghelice ale Bisericii și că înfrățirea dintre aceste popoare, dintre aceste Biserici are o influență pozitivă nu numai în cadrele Europei ci și în toată lumea.

De aceea, exprimînd convingerea că sesiunea prezidiului Conferinței Bisericii Europene de la Brașov constituie semnul prețurii rolului pe care România — în speță Transilvania — și Biserica Ortodoxă Română — în speță Mitropolia Transilvaniei, l-au avut și îl au în acțiunea păcii și conlucrării între popoare și Biserici — noi ne mărturisim încrederea că lucrările acestei sesiuni, care pregătește a VI-a Adunare generală a acestei organizații — vor aduce o nouă contribuție la întărirea păcii și securității în Europa, un nou imbold pentru toate Bisericile de a intensifica lucrarea lor în acest sens. Căci tema viitoarei Adunări generale este: „Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor“, adică nu poți să slujești lui Dumnezeu decît slujind oamenilor, slujind popoarelor, în dragostea activă și jertfelnică“.

Ordinea de zi a sesiunii a cuprins probleme și măsuri referitoare la pregătirea Adunării Generale Nyborg VI. După cuvîntul rostit de președintele în funcțiune, Dr. Egbert Erumen, care a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh

Justinian pentru invitația adresată prezidiului Conferinței de a ține sesiunea prezentă în România, Secretarul General al Conferinței, Dr. G. G. Williams, a prezentat apoi raportul asupra activității Conferinței în răstimpul de după sesiunea prezidiului de la Oegstegeest-Olanda din mai 1970. Pe marginea raportului au fost făcute aprecieri și considerații critice de către Î. P. S. Mitropolit Iustin, Episcop Wilson, Dr. Wischmann, Î. P. S. Mitropolit Alexei, Episcop Ottlyk, Dr. Santi și Prof. Coman.

În continuare au fost discutate celelalte probleme și subiecte de pe ordinea de zi: admiterea în rândul membrilor Conferinței a noi Biserici, Statutul Conferinței, organizarea grupelor de lucru, posibilitatea contactelor cu Conferința Creștină pentru Pace, inițierea unui dialog creștin-iudaic-musulman în cadrul și sub egida Conferinței Bisericilor Europene, agenda zilnică și situația financiară a Conferinței.

Una din problemele principale dezbătute a fost aceea a pregătirii Adunării Generale Nyborg VI. În legătură cu tema principală a Adunării: „Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor” — asupra căreia vor prezenta referate Episcopul Krusche din Maydeburg, prof. Crespy din Montpellier și prof. Nagy din Budapesta — s-au publicat deja mai multe broșuri de informare și pregătire.

După încheierea lucrărilor în ziua de 1 octombrie la invitația Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, participanții la sesiune au făcut o vizită la Institutul Teologic din Sibiu. În cinstea oaspeților Î. P. S. Mitropolit Nicolae a oferit o masă festivă în cursul căreia au rostit toasturi Episcopul Roger Wilson de Chichester și dl Gheorghe Nenciu, vicepreședintele Departamentului Cultelor.

În zilele următoare, delegații străini, la invitația Î. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, au făcut o călătorie în Moldova, vizitând mănăstirile Neamț, Agapia, Sucevița, Moldovița, Dragomirna, precum și monumentele istorice din Suceava și Iași. Duminică 4 octombrie oaspeții au asistat la liturghia ortodoxă săvârșită în Catedrala mitropolitană din Iași de Î. P. S. Mitropolit Iustin. Cu această ocazie, au rostit cuvinte de salut Î. P. S. Mitropolit Iustin și Dr. Egbert Erumen.

Luni, 5 octombrie, participanții la sesiune au fost primiți în audiență de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Sesiunea Prezidiului Conferinței Bisericilor Europene de la Poiana Brașov, prin dezbaterile și hotărârile ei, constituie o contribuție importantă la rezolvarea marilor probleme umane și sociale care preocupă continentul nostru, și în primul rând colaborarea și securitatea.

ASISTENT

ÎNȚILNIRE DE LUCRU

ÎNȚILNIRE ÎNȚRE TEOLOGI ROMÂNI ȘI TEOLOGI LUTERANI

În iunie a.c., cu prilejul vizitei oficiale pe care a făcut-o la Geneva ca reprezentant al Patriarhiei Române, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Dr. *Iustin Moisescu* al Moldovei și Sucevei, a propus să aibă loc, în toamnă aceasta, o întâlnire între teologii ortodocși români și teologii luterani, spre a examina căile care s-ar putea deschide pentru o conversație teologică temeinică între unii și ceilalți. Secretarul general al Alianței Mondiale Luterane, Dr. André Appel

(Geneva), s-a adresat în acest scop — printr-o scrisoare datată 10 august a.c. — Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh *Justinian*, solicitînd cuvenitul acordament și făcînd propuneri concrete în scopul arătat.

S-a convenit ca întîlnirea proiectată să aibă loc la sfîrșitul lunii septembrie a.c., cu considerare la faptul că atunci aveau să se afle în țara noastră mai mulți teologi luterani, din diferite țări, ca participanți la Conferința Bisericii minoritare ale Alianței Mondiale Luterane, ale cărei lucrări aveau să se desfășoare în stațiunea climaterică Poiana Brașovului. Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului s-a oferit, cu bunăvoință, să găzduiască întîlnirea proiectată la reședința mitropolitană din Sibiu.

Conferința bisericească de la Poiana Brașov încheindu-se în 27 septembrie a.c., participanții de peste hotare au fost disponibili pentru o călătorie organizată de O.N.T. pe Valea Oltului — via Curtea de Argeș — spre Sibiu, unde — potrivit înțelegerii prealabile intervenite între factorii competenți — avea să se desfășoare proiectata întîlnire teologică între ortodocși și luterani, programată pe data de miercuri, 30 septembrie a.c.

Ședința de dimineață s-a deschis la orele 9, în salonul de recepție al reședinței mitropolitane, sub președinția Î. P. S. nostru Mitropolit Dr. Dr. h.c. *Nicolae Mladin* al Ardealului, fiind de față și Eminența Sa *Albert Klein*, Episcopul Bisericii Evanghelice-Luterane C. A. din țara noastră.

Din partea Alianței Mondiale Luterane au luat parte la lucrările acestei întîlniri teologice domnii: Dr. h.c. Paul Hansen, Secretarul pentru Europa al A.M.L.; Dr. Conrad W. Mönnich, profesor de Istorie bisericească și Dogmatică la Universitatea din Amsterdam (Olanda); Ilmari Soisalon-Soisinen, profesor de Vechiul Testament la Helsinki (Finlanda); prof. Vilmos Vajta, director al Institutului de cercetări ecumeniste de la Strasbourg (Franța); pastorul Carl Henning Mau junior, secretar general adjunct al A.M.L.

Din partea Bisericii Evanghelice-Luterane C. A. din țara noastră au participat domnii: prof. Dr. Hermann Binder, vicar episcopesc și prorector al Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj — Secția evanghelică-luterană C. A. din Sibiu; prof. Dr. Istvan Iuhász (Cluj) și conf. univ. Dr. Hermann Pitters (Sibiu).

Eminența Sa Dr. h.c. Argay György, Episcopul Bisericii Sinodale Presbiteriene (Cluj) a fost reprezentat de pastorul Dr. Ernest Opfermann (Cluj).

Partea ortodoxă română — potrivit dispoziției date de Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* și comunicată prin adresa nr. 14.941 din 17 sept. a.c. a Serviciului relațiilor externe bisericești din cadrele Administrației Patriarhale — a fost reprezentată de profesorii de teologie: P. C. arhidiacon Dr. Nicolae I. Nicolaescu (rector, București), P. C. pr. Dr. Isidor Todoran (rector, Sibiu), dl Dr. Nicolae Chițescu (București), P. C. pr. Dr. Grigorie Marcu (Sibiu) și P. C. asistent Dr. Ioan Bria (București).

Secretari de ședință și traducători au fost designați domnii: lector Ioan Ică și bibliotecar Mircea Scorobet.

Deschizînd ședința cu un călduros salut frătesc adresat participanților Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a dat expresie bucuriei cu care este întîmpinată de ambii parteneri începerea discuțiilor teologice între reprezentanții A.M.L. și reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române. Participanții la această ședință de lucru — a spus Î. P. S. Sa, în esență — știu că în țara noastră s-a creat o tradiție a întîlnirilor și discuțiilor interteologice între profesorii Institutelor teologice ortodoxe și ai celui protestant. Aceste consfătuiri

au dat rezultate pozitive. Pe lângă prietenia între Bisericile noastre, care se adâncește și se consolidează mereu, noi am ajuns și la unele concluzii comune, și teologice și practice, de acțiune a Bisericilor noastre în epoca marilor transformări pe care le trăim astăzi. De aceea, pentru noi, această primă întâlnire constituie o lărgire și o continuare pe un plan mai înalt a ceea ce am făcut până acum în țara noastră.

Ne exprimăm speranța — a continuat I. P. S. Sa — că așa cum până acum am ajuns la rezultate importante, tot astfel și în discuțiile pe plan mai larg dintre noi, în lucrările comune pe care le desfășurăm în spiritul înțelegerii reciproce, al slujirii lui Hristos și al idealurilor superioare ale omenirii, vom ajunge la rezultate pozitive.

I. P. S. Sa a încheiat declarând deschisă consfătuirea și urînd succes deplin lucrărilor ei.

Eminența Sa Episcopul *Albert Klein* a subliniat cu satisfacție faptul că inițiativa acestei consfătuiri a pornit din partea Bisericii Ortodoxe Române. Faptul că ea a fost întâmpinată cu bucurie și promptitudine de către A.M.L. i-a antrenat să participe la lucrările ei și pe luteranii din România.

Exprimînd nădejdea că întâlnirea dintre teologii ortodocși români și teologii luterani se va desfășura la înalt nivel ecumenist, discuțiile teologice mergînd pînă acolo unde se poate, Eminența Sa a încheiat mărturisind că vede în această întâlnire încă un prilej nimerit de-a pătrunde cît mai temeinic în cunoașterea evlaviei ortodoxe și a învățăturii Bisericii noastre.

În continuare, au fost prezentate expuneri asupra conversațiilor teologice între ortodocși și luterani care au avut loc și continuă și azi în diferite țări, — și anume:

— „Întîlnirea Bisericii Luterane și Ortodoxe din Finlanda“ (referent: prof. Ilmari Soisalon-Soininen);

— „Convorbirile teologice de pînă acum între Biserica Evanghelică din Germania (federală) și Biserica Ortodoxă Rusă“ (referent: prof. Vilmos Vajta), — referat care a luat în considerare și întîlnirile dintre luteranii și ortodocșii din Statele Unite ale Americii.

Al treilea și ultimul referat luteran — „Contactele luterano-ortodoxe în România“ (referent: conf. Dr. Hermann Pitters) — a evocat minușios discuțiile teologice dintre ortodocșii și luteranii din țara noastră, stăruind asupra sesiunilor interteologice pe care le organizează periodic Institutele teologice ortodoxe (din București și Sibiu) împreună cu Institutul Teologic Protestant Unic (din Cluj-Sibiu). A fost relevat, de asemenea, faptul că reprezentanții Bisericilor din țara noastră adoptă poziții comune chiar și în cadrele marilor întruniri ecumeniste (cum a fost Adunarea generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Uppsala, din vara anului 1968).

Din partea ortodocșilor, P. C. diacon Dr. Ioan Bria a prezentat referatul: „Ortodoxie și luteranism“. După ce a amintit cîteva principii de bază de care se călăuzește Ortodoxia română în abordarea confesiunilor de tradiție apuseană în totalitatea lor, precum și unele principii pozitive în ce privește aprecierea teologiei luterane de către Ortodoxia română, referentul a stăruit asupra perspectivei locale în care teologia ortodoxă română vede astăzi Biserica Luterană. Biserica Ortodoxă Română, împreună cu celelalte Biserici și culte religioase din România au dat o importanță deosebită ecumenismului practic, local. De un sfert de veac, ele promovează un spirit de înțelegere și colaborare practică, pe care le-au pus atît în slujba refacerii unității creștine, cît și a

consolidării unității morale și sociale a poporului român. Noi n-am formulat încă din punct de vedere teologic rezultatele acestei experiențe ecumeniste pe plan local, dar ne dăm seama totuși că în cursul acestei experiențe Bisericele noastre s-au apropiat din ce în ce mai mult și s-au redescoperit într-o lumină nouă. De la acest ecumenism practic s-a trecut în ultima vreme la discuții cu caracter teologic interconfesional. Colaborarea dintre Institutele teologice ortodoxe și protestant din țara noastră se desfășoară acum după un plan stabilit în comun, fiind studiate periodic probleme de deosebită importanță pentru teologia și practica ecumenistă actuală. Terenul în care ne întâlnim și colaborăm fără nici o reticență este slujirea creștină. Aceasta trebuie să devină o contribuție pozitivă la dezvoltarea poporului nostru și a istoriei omenirii.

La discuțiile care au urmat în ședința de dimineață au luat cuvântul: P. C. rector Is. Todoran, dl prof. N. Chițescu, dl prof. V. Vajta, P. C. rector N. I. Nicolaescu, dl Dr. C. W. Mau, dl prof. H. Binder, Eminentă Sa Episcopul Albert Klein, P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu și dl prof. I. Iuhász.

Ședința de dimineață a luat sfârșit la orele 13,30.

Masa de amiază a fost servită participanților la Institutul nostru teologic.

În ședința de după amiază — care a fost deschisă la orele 16 — discuțiile au continuat. Au luat cuvântul: Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, Eminentă Sa Episcopul Albert Klein, P. C. asistent I. Bria ș.a.

Din referate și discuții s-au desprins următoarele concluzii:

1. Contactele între ortodocși și luterani sînt o realitate îmbucurătoare și dătătoare de speranțe.

2. Aceste contacte — pînă acum: răzlete — pot fi extinse. Există condiții pentru generalizarea lor.

3. Extinderea și generalizarea acestor contacte servește cauza ecumenistă a apropierii și conlucrării frățesti între Bisericile creștine, spre binele și — indirect — în beneficiul omenirii contemporane, care aspiră la pace, înfrățire și colaborare și luptă pentru înfăptuirea acestor idealuri umanitare.

4. Discuțiile teologice, teoretice, să fie întregite de contacte frățesti și acte de colaborare din ce în ce mai intense și mai frecvente. Climatul de înțelegere și conlucrare dintre cultele reprezentate în țara noastră — instaurat în condițiile de unitate națională care se afirmă viguros de mai bine de un pătrar de veac — anticipează și încurajează ceea ce se poate face de-acum încolo în această direcție.

De încheiere, consfătuirea a hotărât ca începutul efectiv al dialogului între teologii ortodocși și teologii luterani să fie făcut prin studierea de către ambii parteneri a temei generale: „Unitatea Bisericii și diversitatea Bisericilor“. Referatele corespunzătoare vor fi expuse și discutate în cadrele unei întâlniri a cărei dată urmează să fie stabilită pentru toamna anului viitor.

Prin dl Dr. Mau, participanții luterani au exprimat mulțumiri călduroase și toată recunoștința lor Arhipăstorului nostru, pentru ospitalitatea de care i-a făcut părtași și pentru conducerea înțeleaptă a lucrărilor consfătuirii (oferindu-i respectuos, ca amintire, o carte-album).

Î. P. S. Sa a dăruit oaspeților lucrări personale și pliante cu bisericile monumente istorice de pe cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului.

Prima întâlnire dintre teologii A.M.L. și teologii ortodocși români e de bun augur: prin spiritul deschis, frățesc în care s-a desfășurat, oferă încrederea că acest dialog teologic va da rezultate pozitive.

(GR. M.)

SLUJBE ARHIEREȘTI

— VIZITĂ CANONICĂ ÎN PAROHIA APA (PROT. SATU-MARE) —

Mînat de zel apostolic și de dragoste arhipăstorească, Prea Sfințitul Părinte *Teoctist*, Episcop al Aradului și Locțiitor de Episcop al Oradiei, a descins la sfîrșitul lunii august pe plaiurile sătmărene, pentru a cerceta credincioșii ortodocși români mai greu încercați de calamitatea inundațiilor din luna mai 1970.

Astfel, în ziua de 29 august (sărbătoarea „Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul”) a plecat de la reședința sa din Arad și după un popas la Oradea, unde a asistat la Sf. Liturghie, s-a oprit în parohia ortodoxă română Apa (jud. Satu-Mare).

În fața bisericii, cuvîntul de bun venit adresat P. S. Episcop *Teoctist* l-a rostit P. C. prot. Ioan Tolescu, care a exprimat bucuria credincioșilor de a fi cercetați de către Înaltul Ierarh.

„Vi se dă ocazia — spune pîn. protopop — să vedeți și să cunoașteți locul și casa unde s-a născut Dr. Vasile Lucaciu, leul de la Sisești, luptător pentru unirea românilor ardeleni cu România, cît și pentru integrare într-un front comun a românilor, maghiarilor și germanilor din Transilvania.

În continuare P. C. Sa a arătat evoluția parohiei din punct de vedere cultural și social, a preotului paroh Petre Bologa, care prin continuitate în pastorație și perseverență a realizat lucruri frumoase. Ca preot a îmbogățit mereu chemarea sa de îndrumător. Funcția lui a fost religios-morală, în tot locul și tot timpul. El s-a găsit în exercițiul ei și în biserică și acasă și în societate și în orice casă unde intră, în particular ca și în public. În aceste aspecte, vorbitorul, în numele preoților și credincioșilor prezenți, urează P. S. Episcop *Teoctist*, viață îndelungată, cu mulți și fericiți ani și implorînd binecuvîntarea arhierească, peste toate strădaniile lor și viața pașnică.

P. S. Episcop *Teoctist* mulțumește credincioșilor că la acest ceas de seară au lăsat acasă „toată grija cea lumească” și au venit pentru a-l întîmpina cu căldură și dragoste, în număr atît de impresionant. P. S. Sa laudă hărnicia și atașamentul credincioșilor față de „casa Domnului” și față de păstorul lor sufleteșc.

După acestea, în acordurile cîntării de primire a Arhiereului, P. S. Episcop *Teoctist*, precedat de 7 preoți și 2 diaconi, intră în biserica arhiplină, unde a servit slujba Vecerniei. Cîntările și răspunsurile au fost date de credincioși, sub conducerea cîntăreților bisericești.

După otpustul Vecerniei, P. C. pr. Petre Bologa, parohul locului, exprimă bucuria filială a credincioșilor din Apa de a avea fericirea să întîmpine în biserica lor parohială, de proporțiile unei catedrale, pe P. S. Episcop *Teoctist*, care n-a precupețit oboseala unei călătorii de peste 300 km (de la Arad la Apa), pentru a cerceta una din parohiile greu încercate de inundațiile Someșului, în primăvara acestui an. Continuă apoi cu un succint raport al stărilor din parohie, menționînd că biserica este temelvită în zilele revoluției din 1848, sub preotul paroh și protopop Simeon Erdős, ajutat de harnicul cîntăreț „cantor docinte” Mihail Lucaciu (tatăl luptătorului Dr. V. Lucaciu). Toate s-au edificat din dragostea și atașamentul credincioșilor din loc.

Sub aspect duhovnicesc — raportează în continuare P. C. pr. P. Bologa — am deosebita satisfacție să arăt că credincioșii ortodocși români din Apa, care pînă în toamna anului 1948 făceau parte din cealaltă strană, au aderat cu dragă inimă și în mod sincer la chemarea spre întregire a Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania și de atunci, adoptînd terminologia tradițională și încadrîndu-se perfect în viața duhovnicească ortodoxă, de care, de fapt, nicicînd n-au fost îndepărtați, împletesc munca cu rugăciunea și duhul evlaviei ortodoxe, înfrățindu-se pe ogor, în fabrică și în uzine cu consătenii lor maghiari-reformați.

Hrănindu-ne din tradiția trecutului, socotim de datoria noastră — paroh și enoriași — de a fi cu ascultare și supunere, față de Sf. Biserică Ortodoxă Română, față de Sf. Sinod și față de Chiriarh. P. C. Sa se angajează — în numele său și al credincioșilor — „de a sluji lui Dumnezeu, a iubi pe aproapele de orice neam și lege, a ne înfrăți în munca de obște; ne vom strădui a fi și a ne arăta „fii ai păcii“.

În continuare pastorul reformat din loc, dl Gyula Geza, adresează un cuvînt de salut în numele comunității maghiare-reformate, pe care o conduce, exprimînd bucuria de a se adresa P. S. Episcop Teoctist, care vine întru numele Domnului păcii, pentru a aduce cuvînt de mîngiere și învățătură credincioșilor ortodocși români din Apa, cu care consătenii lor maghiari trăiesc și muncesc în spirit de pace și într-ajutorare.

P. S. Episcop Teoctist rostește un cuprinzător cuvînt de învățătură, ascultat cu inimi însetate de către credincioși.

Subliniind atașamentul înaintașilor față de Biserica strămoșească, vatră de lumină și de împlinire a idealului de unire a tuturor românilor, P. S. Sa arată că „cele două strane ale aceleiași Biserici românești au făcut să se întâlnească pe „Cîmpia Libertății“ din Blaj, episcopii Șaguna din Sibiu și Lemeny din Blaj și să sprijine, în 1848, lupta românilor pentru eliberare de sub jugul străin.

Aceeași chemare a uneia și aceleiași Biserici i-a îndemnat pe oamenii luminați — de talia pr. Dr. Vasile Lucaciu — să lupte pentru realizarea unității poporului român, precum aceeași chemare, a adunat la Alba-Iulia, la 1 decembrie 1918, cele 100 mii de români, întruniți în Marea Adunare care a cerut și hotărît alipirea Transilvaniei la România — Patria mamă.

Înaintașii au luptat pentru unirea desăvîrșită și totală a tuturor românilor, dar nouă ne-a fost rezervată bucuria de a trăi zilele fericite în care s-a împlinit acest vis al lor. Încă ne sînt vii în amintire zilele din toamna anului 1948, cînd s-a consfințit Reîntregirea Bisericii românești din Transilvania și de aceea avem datoria de a mulțumi lui Dumnezeu pentru acest mare dar, că am ajuns să trăim zilele, cînd „frații locuiesc împreună“.

Mai trebuie să mulțumim lui Dumnezeu, rugîndu-l pentru Întîistătătorul Sfintei noastre Biserici, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care se străduiește fără preget, să ne călăuzească pe toți pe drumul slujirii Bisericii noastre strămoșești și a Patriei noastre dragi.

În continuare P. S. Episcop a arătat activitatea rodnică depusă de delegații Sf. Sinod în mișcarea ecumenică și în alte întîlniri, privind apărarea păcii.

Din cele arătate mai sus — spune P. S. Episcop Teoctist — reiese datoria credincioșilor ortodocși de a fi atașați Bisericii strămoșești, pe care să o cerceteze, să o susțină și să o asculte; să fie cetățeni buni, harnici și cinstiți unde lucrează pentru cîștigarea „pîinii celei de toate zilele“, precum și datoria de a munci cu zel sporit pentru refacerea gospodăriilor și înlăturarea urmărilor calamităților care i-au încercat.

Înfrățirea de pe ogoare, sau din alte locuri de bune strădanii cu ceilalți oameni de altă credință, îi arată pe ortodocșii români ca pe niște oameni conștienți, fii ai păcii și împlinitori ai învățăturii Mântuitorului, care a venit să aducă „pe pământ pace, între oameni bunăvoie” (Luca 2, 14).

Răspunzînd și cuvîntului de salut adresat de pastorul reformat, P. S. Sa arată statornicele și cordialele relații cu toate cultele din țara noastră în spiritul ecumenismului promovat de Biserica noastră. Mai departe, P. S. Părinte Episcop apreciază cu bucurie relațiile de înțelegere și colaborare ce există între cei doi slujitori de cult — ortodox și reformat — din Apa.

În încheiere, P. S. Episcop Teoctist cere binecuvîntarea lui Dumnezeu asupra strădaniilor credincioșilor din această parohie, asupra tuturor celor ce trudesă pentru refacerea țării și pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii.

Vizita P. S. Părinte Episcop Teoctist — la parohia Apa, va rămîne neștersă în amintirea credincioșilor, iar sămînța cuvîntului dumnezeiesc căzută în pămîntul cel bun al inimilor apenilor va aduce rod bogat la vremea cuvenită.

VIZITĂ CANONICĂ LA SATU-MARE

Duminică, 30 august 1970, orele 10 dimineața, în sunetul clopotelor de la cele două catedrale ale Sătmăruului, P. S. Părinte Episcop Teoctist al Aradului, Locuitor de Episcop al Oradiei, era condus de membrii consiliilor parohiale, de la Oficiul protopopesă, spre catedrala „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din municipiul Satu-Mare.

Pe scările măreței catedrale, un grup de copii au înmînat buchete de flori înaltului oaspete. Cuvîntul de bun venit îl adresează P. S. Părinte Episcop Teoctist, protopopul protopopiatului Satu-Mare, Ioan Tolescu, care spune: Nimic nu poate fi mai plăcut ca atunci cînd în același an o parohie să aibă parte de două ori de slujbe arhieresti.

Sătmărul a fost locul de refugiu al multor domnitori moldoveni, alții pretendenți la domnie, iar alții cu trimiteri de la împărății, ca Alexandru Lăpușeanu, Pătrașcu cel Bun și alții.

O mărturie concretă o atestă și cărțile de slujbă vechi aflate în bisericile de pe aceste locuri, tipărite la Rîmnic, București, Buzău, Tîrgoviște, Iași și Rădăuți, din secolul XVII, cum s-a găsit în comunele Domănești, Căuaș și Săcășeni, cartea de învățătură românească, „Cazania lui Varlaam”, tipărită la Iași în 1643.

Cu veacuri în urmă și pînă azi, viața bisericească a avut o deosebită dezvoltare. Dacă acum 170 ani erau doar 600 suflete, azi se găsesc cu zecile de mii. În trecut, o singură bisericuță de lemn; azi, două catedrale mărețe. Toate acestea se datoresc muncii asidue a ierarhilor și preoților, care în pastorația lor au dat dovadă de conștinuitate și perseverență.

Răspunzînd, P. S. Episcop Teoctist laudă evlavia credincioșilor din Satu-Mare, ceea ce l-a determinat să răspundă invitației de a fi în mijlocul lor. În momentele cele mai grele pe care le-a oferit trecutul istoric al poporului român, un rol de seamă l-a avut unitatea de credință, pîrghia de sprijin a numeroaselor sale lupte.

Slujba arhierescă a fost plină de evlavie pentru toți cei ce erau de față. La cîntarea heruvicului, spațioasa catedrală ajunsese neîncăpătoare pînă la balcoane. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corala catedralei condusă de dl Șt. Dragoș.

P. S. Episcop Teoctist a adus binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Luînd ca temă pilda datornicului din Sf. Evanghelie, a îndemnat cu pîrintească dragoste pe credincioși să dea dovadă de bunătate și înțelegere reciprocă. Oamenii, în societate sînt legați unul de altul prin dorința îndeplinirii idealurilor personale și generale. Aceste deziderate nu se pot înfăptui decît printr-o conviețuire care să se ridice la treapta ideii sfinte a Evangheliei de azi, a iertării și a înțelegerii pe care trebuie să o manifeste fiecare creștin și fiecare preot.

Se întîmplă, nu rareori, ca între oameni să se ivească neînțelegeri personale, care de multe ori generează atitudini și fapte condamnabile, făcînd din fiecare neajuns adevărate procese, fără să se ia aminte că de foarte multe ori s-ar fi putut aplană, dacă ideia iertării izvorîtă din iubire ar fi fost pusă în aplicare.

Este adevărat că sînt și cazuri în care necondiționat trebuie să intervină justiția, cu legile de care dispune, ca să asigure cele mai prielnice condiții de respectare a demnității omenești și a unei cît mai perfecte conviețuiri în societate.

De aceea, a spus P. S. Sa, este necesar să fim cu supunere și ascultare față de legi și cu iubire față de semenii noștri, care de cele mai multe ori ne greșesc fără a ști. Să respectăm cu strictețe, pentru a fi buni creștini, ideia iubirii aproapelui nostru, bineînțeles atît timp cît demnitatea noastră — a fiecăruia dintre noi, și a societății în care trăim — nu este știrbită.

Lăudînd pe credincioșii care umpluseră Sf. Biserică prin prezența lor, P. S. Sa a îndemnat la ascultare față de legi și la încredere în înfăptuirea idealului societății noastre, care urmărește plămădirea și creșterea unui om nou. Acestor idei le este atașată și Biserica Ortodoxă Română și slujitorii ei.

I a sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Sa — ca o distincție pentru munca asiduă pe tărîm religios, a consolidării unificării în municipiul Satu-Mare, cît și de ajutorare a sinistraților — dă P. C. pîr. Ioan Știru brîu roșu.

P. C. pîr. Ioan Știru mulțumește P. S. Sale și se angajează pe viitor a fi nu numai fiu ascultător ierarhilor și Bisericii, dar și sîrguitor lucrător în via Domnului, vrednic urmaș al înaintașilor pe linie bisericească și națională.

P. S. Sa, însoțit de preoții din sobor, a oficiat un botez, pecetluind cu pecetea Sfîntului Duh un nou creștin și adresînd călduroase felicitări tinerei familii.

La orele 17, în fața aceleiași catedrale, P. S. Sa este întîmpinat pentru a doua oară, de același sobor de preoți și un mare număr de credincioși, de această dată pentru oficierea unei Taine a Sfintei Cununii, dînd tinerilor căsătoriți sfaturi de trăire morală, creștinească și conduită aleasă în viață.

Astfel P. S. Episcop Teoctist, în mai puțin de un an și-a făcut datoria deplin și în Eparhia Orăzii. A cercetat parohii, familiile preoților, a sfînțit și binecuvîntat biserici, a sfînțit preoți și a hirotosit, a oficiat slujbe arhieresti, a botezat și cununat, a mîngîiat și învățat cuvîntul lui Dumnezeu, făcînd ca prezența P. S. Sale, înțelepciunea, priceperea, înțelegerea și dăruirea de sine să rămînă de neuitat.

„MILENIUL” ȘI ISTORICII PAPALI

Aniversarea unor fapte întâmplate cu o mie de ani în urmă este, firește, prilej pentru adâncirea cunoașterii și încadrării acestor fapte în contemporaneitatea lor, precum și cu privire la actualitate.

Și în cadrul Istoriei bisericești universale au fost și sînt prilejuri pentru aniversări „milenare”, dar istoricii papali le dau interpretări unilaterale, numai pentru interes actual, răstălmăcind ambianța contemporaneității lor la timpul respectiv.

Astfel în 1963 au fost aniversați 1100 ani de la misiunea Fraților apostoli ai slavilor, Constantin-Ciril și Metodie, în Moravia și Panonia, inaugurînd ei astfel și cultura scrisă a slavilor, cu alfabetul cirilic, binecuvîntat de Patriarhia ecumenică de la Constantinopol în 855, 862 și apoi în 882. Și totuși unii istorici papali caută, fie să latinizeze „cirilometodismul”, fie să șteargă importanța acestei misiuni la slavii din Europa centrală, și aceasta pentru faptul că venea de la Bizanț. În același fel a fost răstălmăcită și comemorarea celor 1100 ani de la adormirea în Domnul a Sf. Constantin-Ciril în 869 (Vezi Șeșan M., Problema cirilometodiană, Miropolia Banatului 1—2 pe 1963).

În 1966 a fost aniversat „mileniul” de la încreștinarea Poloniei prin Miecislav. Acest mileniu a fost rînduit de la Vatican și cu acest prilej s-a scris mult de către istoricii papali, dar în sens curat „latinist”. În realitate istoria arată că în anul 966 Miecislav s-a botezat „în lege slavonă”, adică cirilometodiană-ortodoxă, pe cînd trecerea la latinie s-a realizat abia sfîrșitul secolului X, pe la 991, cum o dovedesc cercetătorii serioși ca: cehul J. Frinta, polonii protestanți St. Morakowski și Ad. Nowak, apoi ortodoxul J. Klinger, cehul canadian J. Stauber și alții (Vezi J. Frinta în Krestanska Revue 4, Praga 1970, p. 86 s).

Și mileniul de la nașterea lui Ștefan cel Sfînt al Ungariei, din septembrie 1970, ar istoricii săi papali, care afirmă că el ar fi introdus creștinismul în popor. Este poziția susținută recent de manualul istoricilor Bihlmeyer K. — Tuchle H. — Vicaire M., Histoire de l'Eglise, vol. 2, Mühlhouse 1963, p. 44, care trece total cu vederea peste realitatea că ungurii au aflat despre creștinism încă pe cînd se aflau în Atelkuz, de la Nordul Mării Negre, prin misiune bizantină și venind apoi în Panonia, din 896, au cunoscut aici creștinismul slavon și valah, de tip cirilometodian. Ei nu cunosc faptul că vornicul Bulcsu s-a încreștinat la Bizanț în 948 și apoi voievodul Gyula în 953, acesta mai primind ca vlădică pe Ierotei, „mitropolit al turcilor”, cu sediul pe la Szentes. Misionarii latini și-au început venirea abia după anul 973 (Vezi în manualul de Istoria Bisericii Române, publicat de Patriarhia Română, vol. 1, 1957, p. 117 s).

Pentru istoricii ortodocși, aniversarea unui mileniu istoric este dimpotrivă prilej pentru adâncirea cunoașterii problemei spre adevărul și realitatea ei istorică.

Prof. M. ȘESAN

CINSTIREA FECIOAREI MARIA LA PROTESTANȚI

Această temă pare surprinzătoare pentru protestanții de azi, care au fost educați în sensul de a nu cinsti pe oameni ca Sfîinți în cadrul Bisericii.

Iată însă că teologul evanghelic W. Tappolet de la Zürich, analizează problema în lucrarea: Lauda mariană la protestanți, 1963, și tema a fost reluată de evanghelicul Zd. Fișer în revista cehă: Krestanska Revue, nr. 7, Praga 1970, p. 163—168.

Autorul ceh arată, pe baza cercetărilor lui Tappolet, că cinstirea Fecioarei Maria are rădăcini la înșiși reformatorii Luther, Calvin, Zwingli și la urmașul său Bullinger. Iată cîteva aspecte:

Confesiunile de la Augsburg, cea calvină și neo-utrocvistă recunosc rolul Fecioarei Maria ca „Maica Domnului“, Mama lui Iisus, sau a lui Hristos, căci: prin cinstita Fecioară Maria, Fiul lui Dumnezeu și-a primit firea umană.

De aceea Maria poate pe drept cuvânt să fie considerată „Maica lui Dumnezeu“, cum se află în Magnificatul lui Luther și în concordanțele luterane.

În continuare, Zwingli și Bullinger recunosc „fecioria“ și „pururea fecioria“ Mariei, poziție continuată de evanghelicul ceh Jan Blahoslav din sec. XVI și de marele pedagog Ioan Amos Comenius.

Pentru reformatori e fapt evident că Maria măcar la nașterea lui Iisus era neîntinată și sfințită, cum se pronunță Luther și Zwingli.

Astfel Maria devine „exemplu de creștin“ și în consecință de urmat, cum s-au pronunțat Luther, Bullinger, Calvin și alții și prin urmare „vrednică de laudat“, după expresia și a lui Comenius.

Dar reformatorii avertizează în fața excesului de cinstire a Fecioarei Maria ca Sfântă, cum era la catolici; astfel ei precizează că Maria nu poate ajuta creștinilor și deci sînt zadarnice rugăciunile către ea, pentru că ea nu este Mijlocitoare, acesta fiind singur Mîntuitorul. O subliniază cu acrivie Tappolet, și astfel s-a introdus multă ignoranță în problemă.

Prof. M. ȘESAN

COMEMORAREA LUI IOAN AMOS COMENIUS

În vederea accentuării colaborării între oameni, popoare și state pentru pace, organizația ONU, UNESCO, a hotărît ca anul 1970 să fie dedicat „educației“, în spiritul lui Comenius-Komensky, spre pace internațională (Scînteia nr. 8287). Aceasta cu atât mai mult, că marele pedagog al secolului XVII, a dat lumii, frămîntate de războiul de 30 de ani, o lozincă fundamentală de comportare, exprimată prin cuvintele: „ce putem face mai bine, decît să căutăm pacea, adevărul și viața?“.

De aceea, în 1968, a fost constituită pe lângă Academia teologică evanghelică din Berlin-Vest, prin grija prof. Dr. Erich Müller-Gangloff, asociația numită „Clubul Comenius“, ca să se străduiască pentru coexistență între statele europene și spre cooperare între Est și Vest, prin acțiuni de cunoaștere și adîncire a colaborării reciproce, în toate domeniile de știință, de economie, cultură și altele. De aceea s-a mai precizat atunci, că „a gîndi în sens comenian“ înseamnă a stărua ca toate piedicile în calea înțelegerii inter-europene să fie cunoscute și înlăturate, spre asigurarea securității și păcii europene. (Vezi în rev. *Communio Viatorum* 1/2, Praga 1968, p. 119 și în *Mitropolia Ardealului* 11/12 pe 1968, p. 97 s). Tot în acest cadru de gîndire se cuprindea și stăruința lui Comenius după o limbă universală (artificială), pe bază romanică, pe care a și definit-o în manuscrisul său de 5 volume, intitulat: *Panglossia*, început în 1645. Dar totodată stăruia ca fiecare student universitar să cunoască vreuna din marile limbi europene și în acest scop să întreprindă și călătorii de studii, pentru a cunoaște viața și cultura popoarelor la fața locului. În acest sens înseși drumurile sale prin Europa erau ilustrative. Despre toate acestea informează periodicul special de la Praga, intitulat: *Acta Comeniana*, în care sînt cuprinse toate informațiile mondiale cu privire la acest mare pedagog.

Astfel se explică și hotărîrea asoc. UNESCO de a-l comemora pe Comenius în cursul anului 1970, totodată și la împlinirea a 300 de ani de la adormirea sa din 15 noiembrie 1970, la Amsterdam. În acest scop UNESCO a organizat la Praga ținerea Conferinței internaționale comeniologice, în zilele de 8—11 septembrie, urmată de sesiunea a doua de la Prešov-Slovacia, din 14—17 septembrie.

Între publicațiile pregătitoare se impun cele care îl apreciază pe Comenius ca înțelept, filozof, educator și pedagog luminat, umanist, pacifist și teolog, calități prin care s-a străduit să îndrumeze spre o restructurare generală a societății europene, nefiind mulțumit nici cu știința pedagogică și nici cu starea socială a vremii sale contemporane și vizionînd o societate nouă, realizată în urma unei revoluții generale, prin care fiecare om să fie considerat om, fără nici o discriminare. Această nădejde o exprimă prin principiul imperativ: „toate tuturor și total“.

Pe plan teologic nu s-a arătat mulțumit nici cu reformele lui J. Wiclef, J. Hus, M. Luther, U. Zwingli și J. Calvin, considerîndu-le parțiale și cerînd adoptarea unui creștinism Hristocentric deplin, și evident. Aceasta se observă în majoritatea numeroaselor sale publi-

cații și a celor păstrate încă în manuscris, stînd pe principiul cunoașterii lucrurilor în mod intuitiv-direct și nu prin cel abstract-teoretic, care angajează numai memoria, precum era în școala feudală și burgheză. (Vezi la Voeltzel R., J. A. Comenius où d'une spiritualité pour une éducation, Paris 1969, cu prezentări în Christianisme au XX-e siècle, Nr. 43, Paris 1969, p. 664; în Nuovi Tempi Nr. 16, Roma 1970, p. 3; în Foi-education, Nr. 90, Paris 1970, p. 88 ss; apoi Cesky Zpas Nr. 46, Praga 1969; Krestanska Revue Nr. 1, Praga 1970; Cesky Bratr Nr. 3, Praga 1970; în Theologicka Revue Nr. 3/4, Praga 1970 și altele).

Toate stăteau sub lozinca experimentată că: arta educației oamenilor nu este o artă ușoară și superficială, ci este una din marile mistere ale ființei umane!"

J. A. Comenius a fost cunoscut și românilor. În primul rînd, învățămintul său intuitiv-natural îndruma spre învățarea limbii materne și în limba maternă, încît în școlile din Transilvania, existente de pe la 1640, precum de la Alba Iulia, Hațeg, Caransebeș, Lugoj și apoi de la Făgăraș, erau cunoscute lucrările sale: Janua Linguarum reserata, din 1631, precum și Vestibulum și altele, așa că în aceste școli se învăța scrisul, cititul și religia în limba maternă. De aceea introducerea limbii materne în aceste școli pentru românii din Transilvania nu s-a făcut atît din impuls calvin, ci mai ales sub înfrîurirea principiilor pedagogiei lui Comenius, referitoare la limba maternă. Numai stăruința lui Comenius pentru limba latină nu era tocmai avantajoasă pentru români, căci prin mijlocirea acestei limbi, apropiată de cea română, era difuzată influența catolicismului și a uniției papale.

De aceea cred, că mitropolitul Simion Ștefan a folosit acest principiu al limbii materne, de proveniență comeniană, cunoscut la Alba Iulia, pentru a tipări în 1648 frumosul Noul Testament de la Bălgrad, servind astfel interesele ortodoxe și românești ale românilor, în limba maternă. (Vezi Șesan M., Comenius și Românii, în Krestanska Revue 1, 1959 și în Mitropolia Ardealului 3/4, 1959, p. 195 s).

E posibil ca ideile pedagogice comeniene să fi trecut peste Cracovia polonă spre Academia lui Petru Movilă de la Kiev, și de acolo spre Academia de la Sf. Trei Ierarhi de la Iași.

A urmat apoi prezența personală a lui Comenius în principatul Transilvaniei, între anii 1650—1654, pe vremea principelui Gheorghe Rakoczi II (1648—1658) și a contesei Suzana Loranfy de la Sarospatok, unde s-a stabilit Comenius, și a înființat o școală model și unde și-a definitivat marea sa carte: Orbis pictus. Comenius simpatiza mult cu „valahii”, cum se constată din scrisul său și avea cuvinte de apreciere pentru cei răsculați din Slovacia; se pare că o făcea și pentru motivul că el însuși era originar dintr-o regiune moravă, Nivnice, unde mai trăiau valahii. El i-a vizitat pe anabapțiștii moravi din Transilvania, stabiliți din 1642, în regiunile românești de la Cetatea Urșilor de lîngă Vinț, la Zbîrnic și la Codrișor pe Mureș, cunoscînd și populația română; apoi între copii din școala sa de la Sarospatok se aflau și unii români, de sub ascultarea judeului român Mandin Cosma, care erau îndrumați de „iūs valachicum”. (Vezi Iorga N., Istoria Bisericii românești, 1, 1929, p. 355; Șesan M., în Mitropolia Ardealului 3/4 pe 1959 și Din relațiile româno-cehoslovece, Mitropolia Banatului 7/12, 1961, p. 49).

Dar fiind Comenius din mediul „reformator”, era considerat din punct de vedere profesional ca un calvin și prin urmare printre românii ortodocși numele lui nu s-a putut bucura de trecere. Aceasta se observă din replica Spătarului Nicolae Milescu, în lucrarea: Dovedirea ca limba și știința greacă sînt mai necesare pentru popoarele slave decît cea latină, scrisă în 1685. (Șesan, în Mitropolia Banatului 7/12 pe 1961, p. 49, și Mitropolia Ardealului 1/2, pe 1960, p. 141).

Despre principiile pedagogiei Comeniene au scris între români numeroși autori dintre care menționăm pentru timpul mai recent de prof. Vart. Popescu (1937), M. Șesan (1938), N. Albu (1939) și prof. Stanciu Stoian de la Universitate.

Apoi la împlinirea a 300 de ani de la apariția mării opere comeniene: Didactica Magna, s-au ocupat cu principiile aceluia pedagog profesorii L. Bologa, în Revista de Pedagogie VI-5, 1957, p. 25 ss; B. Bako, în Rev. de Pedag. VI-9, 1957, p. 34 s; Stanciu Stoian, în Roumanie Nouvelle Nr. 223, 1958 și în alte publicații; Milan Șesan în Mitropolia Moldovei 3—4, 1959, p. 225; paoi I. Antohi, J. Komensky — texte, 1958. Apoi Dicționarul Enciclopedic Român, vol. 3, 1965 dedică cuvinte elogioase, pe p. 34. În fine prof. M. Știrbu a publicat: Didactica comeniană în România, București 1968.

Astfel și românii sînt prezenți la noua comemorare a pedagogului „revoluționar” din sec. XVII, despre care află studenții ortodocși la Institutele de teologie de la București și Sibiu de la profesorii D. Belu, N. Balcă și D. Călugăr.

APARIȚIA UNUI BULETIN DE INFORMAȚIE PANORTODOXĂ

La 16 februarie 1970 a apărut la Geneva-Chambesy, publicația: „Episkepsis” — Buletin bilunar de informație, publicat de Centrul ortodox al Patriarhiei ecumenice, sub direcția prof. I. K. Papadopoulos și îndrumarea I. P. S. Mitropolit Emilianos Timiadis de Calabria, delegatul Patriarhiei ecumenice pe lângă Consiliul ecumenist al bisericilor de la Geneva.

În cadrul numerelor apărute de atunci pînă în prezent, sînt expuse probleme de strictă actualitate, verificate după proveniența lor, bogate în conținut, variate în informație, care devin astfel necesare de cunoscut din partea fiecărui cercetător ortodox pe terenul istoriei Bisericii ortodoxe întregi. Astfel s-a împlinit un vechi deziderat.

Sînt astfel prezentate numeroase probleme importante, precum: Pregătirea temelor pentru Marele și Sfîntul Sinod Panortodox, Vești din Patriarhia Rusă, Înființarea Institutului patriarhal de studii patristice de la Salonic (Nr. 1), și problemele unificării intercreștine, cu mențiunea că în sens ortodox „ecumenismul” are numai conținut teologic-Dogmatic, adică de unificare în credință, căci așa zisul „ecumenism caritativ” acesta se desprinde de la sine din porunca divină de dragoste către semen (Nr. 1, p. 2).

Apoi urmează informații despre: Patriarhia ecumenică, Asistența familiei în Mitropolia greacă (Nr. 2—5), Proclamarea Prea Fer. Patriarh ecumenic Athenagoras Dr. h. c. la Universitatea din Viena (Nr. 6), Deciziile grecești împotriva prozelitismului confesional, despre Activitatea Institutului teologic ortodox rus de la Paris, Declarația I. P. S. Mitropolit Ieronim al Atenei despre „mărturia actuală a Ortodoxiei” (Nr. 7); Din activitatea S. S. Patriarhului ecumenic, Despre activitatea misionară a Patriarhiei din Alexandria în Africa, Congresul internațional al teologilor ortodocși din America (Nr. 8); Congresul mixt, cu clerici și laici, din Exarhatul american, Proclamarea autocefaliei Bisericii ortodoxe Ruse din America de Nord, Din relațiile cu Vechii-catolici și Cum înțelege Papa rolul „diplomatic” al Vaticanului (Nr. 9); Reuniunea Comisiilor teologice interortodoxe de la Chambesy pentru dialog cu anglicanii, vetero-catolici și alții (Nr. 13); Independența și coexistența ca o condiție prealabilă pentru unificarea bisericilor; Un nou institut ortodox pentru dialog intercreștin: Academia din Creta (Nr. 14) și altele.

Patriarhia Română se bucură de egală atenție din partea redacției noului Buletin informativ. Astfel se precizează că în Biserica Ortodoxă Română există în medie un preot la 1500 credincioși, ca și în Biserica anglicană (Nr. 3, p. 7); — sînt indicate amănunțit pozițiile I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului cu privire la înnoirea vieții liturgice (Nr. 6, p. 9 s); — se scrie despre ajutorarea sinistratilor din România și este lăudată Patriarhia Română pentru efortul acordat, ca într-ajutorare reciprocă; este menționată vizita delegației Patriarhiei Române, condusă de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului în R.D.G. (Nr. 13, p. 4); — se scrie despre Cursurile de îndrumare, din iulie, pentru profesorii de la Seminariile teologice de la Curtea de Argeș (p. 4 c); — e menționată Conferința luterană din România, din septembrie, și contactul dintre ortodocși și luterani în privința unui dialog, la Brașov (Nr. 14, p. 5), precum și vizita Episcopului Dr. S. Imre de Estergom din Ungaria, locțiitor al primatului romano-catolic în Patriarhia Română și la Mitropolia Ardealului (p. 6) și altele.

Prof. M. ȘESAN

ASOCIAȚIA PENTRU STUDII PATRISTICE

Deși în lumea protestantă interesul confesional pentru patristică, precum și pentru Sf. Tradiție, are doar un caracter istoric, totuși studiul patristic a dobîndit în ultimele decenii o atenție specială din partea lor, precum și din partea anglicanilor și a romano-catolicilor. În aceste condiții a fost constituită destul de recent: Asociația internațională de studii patristice, care a și organizat recent congresele de la Oxford, din 1967, și cel de la Barcelona, din 1969. Sediul birourilor centrale se află însă în Olanda.

Pentru informarea colaboratorilor precum și a cercetătorilor în specialitate, Biroul asociației patristice a început să publice și un: Buletin de informație, publicînd recent Nr. 2 pe 1970 la Londra-Amsterdam. În el se află bogate informații despre lucrările de patrologie în pregătire și apărute, precum și despre temele specific patristice care se referă la istorie, la limbă, la probleme biblice; nu sînt omise nici indicații despre întruniri, organizațiuni și probleme care se pun mereu patrologilor.

Printre cei 280 de membri ai asociației, din întreaga lume, se află și 15 ortodocși, între care din Patriarhia Română: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, profesorii I. G. Coman și M. Șesan și asistentul Șt. Alexe.

Pentru 6—11 septembrie 1971 este programată a 6-a Conferință generală de studii patristice, la Oxford.

Prof. M. ȘESAN

VIZITĂ ECUMENISTĂ

Marți, 29 septembrie a. c., într-amiazi, un grup numeros de participanți la sesiunea de lucru a Bisericii minoritare din Alianța Mondială Luterană — care s-a încheiat în Poiana Brașovului, la 27 septembrie a.c. — a vizitat așezămintele de la centrul Mitropoliei Ardealului. Grupul a fost condus de Dl Dr. h.c. Paul Hansen, secretarul pentru Europa al A.M.L., iar din partea Episcopiei ev.-lut. C.A., de Dl Dr. Gustav Gündisch.

În fața Catedralei mitropolitane — din încredințarea I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului — oaspeții au fost întâmpinați de P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu și P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu.

Au fost vizitate: Catedrala mitropolitană, paraclisul (capela) Institutului Teologic Universitar, biblioteca mitropolitană și aula Institutului Teologic, — peste tot dându-li-se explicațiile cuvenite.

R.

† PROTOPOP STAVR. GHEORGHE MAIOR

Consilier patriarhal în pensie

În ziua de Sf. Simion Stîlpticul (1 septembrie 1970), la frumoasa vîrstă de aproape 78 de ani, se prăbușește, ca un stejar falnic, unul din stîlpii Bisericii noastre ortodoxe, venerabilul părinte Gheorghe Maior, consilier patriarhal în pensiune.

Născut în Brașovul vechi la 6/18 decembrie 1892, din părinții Gheorghe Maior, originar din Crihalma-Brașov, de meserie pantofar, și Maria, născ. Aldea, din Brașovul vechi, țesătoare la fabrica de postav, adormitul în Domnul a fost cel mai în vîrstă între cei 7 frați ai săi.

Datorită greutăților familiale, de copil a trebuit să învețe și să lucreze la meseria tatălui său, paralel cu anii de școală, pînă la vîrsta de 18 ani.

Primele două clase elementare le-a urmat la Școala românească confesională (ortodoxă), iar cl. III—IV la Școala normală română ortodoxă din Groaveri (Schei), fiind primul în clasă. La insistența învățătorului Nicolae Staicovici, tatăl său este determinat să-și dea copilul mai departe la școală și anume la Gimnaziul cu 8 clase secundare, viitorul gimnaziu „Andrei Șaguna”. În clasa V își pierde mama și este obligat să lucreze din greu și la meserie, pentru ca tatăl să poată jertfi 5 coroane pentru înscrierea în continuare a fiului său la liceu.

În clasa VI obține o bursă (casă-masă) din cele patru rezervate atunci pentru liceenii brașoveni (din fundația „Cristurianu”, un moș ardelean, căpitan în armata română și care și-a lăsat roată agoniseala pentru 2 elevi de curs superior la liceul în administrația bisericii „Sfîntul Nicolae” din Brașov-Schei). La 5 iunie 1912 își ia examenul de maturitate „eximio modo prestitisse videatur”.

Izbutind să scape de sub insistența tatălui său de-a se face ofițer și mai tîrziu și a unui reprezentant al guvernului maghiar din comisia de maturitate, care venea cu aceeași propunere, se înscrie la Institutul teologic „Andreian” din Sibiu unde urmează cursurile regulat

(1912—1915), luîndu-și examenele cu *pur eminent* și, paralel, fiind angajat și ca funcționar la Consiliul Arhiepiscopesc din Sibiu, pentru a-și asigura existența. Mai funcționînd în continuare încă doi ani, candidează la parohia Vingard (jud. Albă), unde este ales cu mare însuflețire. În 15 august 1916 se căsătorește cu profesoara de lucru de mîină Lucreția Iosif (fiică de învăț. din Aciliu) cu studii de specialitate la Praga, fiindu-le binecuvîntată căsnicia cu patru copii. După abia 3 săptămîni de la căsătorie este deportat la Oradea, unde-l urmează și soția sa. Este hirotonit diacon în 25 și preot în 27 decembrie 1916, dar în parohie este mereu supravegheat de jandarmii din sat, pentru atitudinea sa românească.

În toamna anului 1921, prin concurs, ocupă catedra de religie la fosta Școală normală mixtă „Andrei Șaguna” din Sibiu și în același an își ia examenul de capacitate profesorală la Cluj, cu laudă, funcționînd în învățămînt 22 de ani ca profesor secundar. În perioada anilor 1921—1942 a îndeplinit funcții de profesor secundar, director de seminar, director al Școlii normale, casier, inspector școlar pentru învățămîntul religios, inspector seminarial pe țară, duhovnic pentru teologi, membru în Comisia admin. a Tipografiei și Librăriei Arhiepiscopice, secretar al „Astrei” (Sibiu), secretar general al fostei Asociații a clerului din Ardeal, procuror al Consistorului mitropolitan (pentru cele 5 eparhii ardelenice) etc.

Între anii 1942—1953 e consilier patriarhal la București și redactor responsabil al revistei „Biserica Ortodoxă Română”.

Cerîndu-și pensionarea la 1 februarie 1953, se întoarce la Sibiu, unde sfîrșește așa cum a început: în modestie creștină, părinte temător de Dumnezeu, preot născut iar nu făcut.

Înzestrat de Providență cu o inteligență ascuțită, o perseverență rîvnă pentru tot lucrul bun, o rară putere de muncă, a folosit talanții cu o judecată sobră și o voință dîrză, împletind dinamismul său vital cu o puternică credință în Dumnezeu și promovînd astfel nu numai un echilibru, ci și o permanentă corespondență a omului cu convingerea și cu misiunea atît de nobilă a sfintei preoții.

Pedagog ilustru, liturghisitor model și predicator încercat, cu o patriarhală figură de preot autentic, părintele Gheorghe Maior lasă o traiectorie pe orizontul Bisericii noastre care nu va dispărea multă vreme.

În ciuda greutăților de început, însușindu-și o bogată orientare teologică și — nu mai puțin — o vastă cultură laică, stăpînind mai multe limbi și fiind dotat cu un pronunțat spirit de discernămint, toată viața a fost un bun condeier. Astfel, colaborează la peste 26 ziare și reviste diferite, între care, ca elev, la „Gazeta Transilvaniei” (1910), „Telegraful Român” (1915), „Revista Teologică”, „Narodny Listy”-Praga, „Revista de Pedagogie”, „Biserica Ortodoxă Română”, „Ortodoxia” etc. sub pseudonim, sau nesemnate, iar cele care implicau oarecare răspundere, purtînd propria sa semnătură.

Are cca 20 de lucrări publicate, între care: *Predici, Istoria biblică în chipuri*, Mînăstirea Argeșului (libret în 5 acte) etc, și lucrări în manuscris.

Neprecupețind nici o osteneală și folosind orice prilej binecuvîntat, a rostit peste 2660 predici originale în peste 50 localități. De asemenea a ținut peste 300 de conferințe în diferite centre, în cadrele „Astrei”, a Asociației clerului ortodox ardelean, a Universității refugiate la Sibiu, a Reuniunii meseriașilor etc., încheindu-și astfel o viață de neobosit lucrător în via Domnului. S-ar putea spune fără nici o exagerare că Părintele Gheorghe Maior a fost prezent, prin activitatea sa, în toate sectoarele vieții noastre bisericești, dăruindu-se cu abnegație și cu un devotament rar întîlnit, pentru promovarea culturii, a bunelor moravuri și a disciplinei în muncă, pentru prosperitatea Bisericii noastre.

Nu odată a primit sarcini — cu puteri discreționare — de la fostul Mitropolit de rară exigență Dr. Nicolae Bălan, de-a vizita parohie de parohie, sau de-a reprezenta cauza Bisericii la unele congrese sau consfătuiri, achițîndu-se strălucit de orice sarcină.

Regretat de familia sa dragă, de rude, prieteni și cunoscuți, prohodirea se face în Catedrala mitropolitană din Sibiu, în ziua de 3 septembrie 1970, de un sobor de preoți și diaconi din Sibiu și Brașov în frunte cu P. C. părinte vicar Traian Belascu, fiind de față I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, împreună cu P. S. Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului Dr. Visarion Rășinăreanu, și o numeroasă asistență de preoți și credincioși. Răspunsurile au fost date de Corul catedralei sub conducerea P. C. prof. Gheorghe Șoima.

La sfârșitul slujbei a luat cuvântul P. C. prot. Aurel Radu, din partea parohiei Cibin, exprimând regretul unanim și sentimentul că a plecat din peisajul sibian un ultim și fermecător „Moș Crăciun“, una din figurile cele mai distinse și mai reprezentative ale clerului ardelean.

P. C. prot. al jud. Sibiu, Nichifor Todor, face o caracterizare sobră a acestei personalități bisericești de-o rară prestanță fizică, intelectuală și morală, care a făcut cinste clerului, de mir din Biserica Ortodoxă Română.

P. C. păr. Traian Belascu, vicar arhiepiscopesc, scoate în evidență calitățile de dascăl al atîtor generații de elevi, omenia și caracterul preotului călit încă în focul luptelor pentru unitatea națională a poporului român.

I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Nicolae Mladin, apreciind contribuția de-o viață întreagă pe care defunctul a adus-o în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, pe lângă regretul firesc, exprimă și mîngîierea de-a ști că viața celui adormit nu este numai dincolo, în veșnicie, ci ea trăiește și pe pămînt, din ființa lui, din spiritul lui, care s-a împletit cu toți acei cu care a venit în legătură: familie, generații de elevi, credincioșii pe care i-a păstorit, ierarhii cu care a lucrat. În toate s-a transmis ceva din crezul lui, din înțelepciunea lui, din scrisul lui și din energia lui spirituală. În toate se resimte dragostea de Patrie și de oppor și crezul închinat unei munci constructive.

Părintele ceresc să-i hărăzească slujire veșnică întru împărăția Sa și neuitată să-i fie pomenirea.

În dangătul duios al clopotelor Catedralei, sicriul cu rămășițele lui pămîntești, purtat pe umerii preoților, a fost dus și așezat spre veșnică odihnă în Cimitirul ortodox din Sibiu.

Prot. N. TODOR

† PREOT ERNEST IONESCU

Marti, 4 august 1970, a trecut la cele veșnice vrednicul slujitor al altarului ortodox, preotul Ernest Ionescu, de la Iclod-Cluj.

S-a născut în com. Hangu (Neamț), la 27 aprilie 1902.

Școala primară a făcut-o în satul natal. Gimnaziul de 4 ani l-a terminat în aceeași localitate, apoi a continuat seminarul superior la Huși.

Concomitent și-a luat și diploma de absolvire a școlii normale ca învățător, profesînd în această calitate de dascăl și director școlar în comunele: Mihăileni-Ciuc (1924) și Hangu-Neamț (1925—1928).

Dornic să-și înmulțească cunoștințele religioase, a urmat teologia la Cluj.

Activitatea pastorală a început-o în com. Blandiana-Alba, unde a fost pînă în 1945 și director (și învățător) la școala primară. Aici a păstorit neîntreput 21 de ani, fiind sufletul tuturor acțiunilor bisericești și didactice.

Ca director al școlii primare a ridicat nivelul corpului didactic, înfrățindu-se cu toți factorii de îndrumare și conducere în munca de luminare și formare sufletească a poporului, instruind cu interes și disciplinînd cu grijă neadormită elementul școlar în spirit patriotic și cetățenesc. Tot aici a restaurat școala, aducîndu-i evidente îmbunătățiri materiale.

Ca preot a fost model de trăire frumoasă între credincioși. A reparat biserica și a pus inimă în toate manifestările de zidire creștinească și de înviorare spirituală. Tot prin grija

acestui demn slujitor s-a înălțat în mijlocul satului un monument al eroilor români căzuți în luptă dreaptă pentru apărarea Patriei și a independenței naționale.

De la Blandiana a trecut la parohia Războieni, unde — de asemenea — timp de 10 ani (1949—1959) — a servit conștiincios, cu dragoste și devotament cauza credinței strămoșești, lucrând cu înțelepciune evanghelică, tact pastoral și perseverență creștină, la consolidarea istoricului act al reînțegririi bisericești. Aici a renovat și pictat biserica monumentală, a reparat casa parohială, a înzestrat sf. locaș de închinare cu cărți de ritual, a electrificat biserica și locuința. A procurat clopote mari pentru biserică; a dat viață acestei însemnate așezări de pe Mureș, călăuzindu-i pe credincioși în calitate de președinte al comitetului de luptă pentru pace, pe un făgaș statornic de înțelegere și promovare rodnică a problemelor sociale.

De la Războieni a fost transferat pentru interese bisericești la Iclod (Cluj). Și aoi, a reparat casa parohială, apoi s-a străduit să înalțe locaș de cult ortodox, biserică pe care o pictat-o minunat, a prevăzut-o cu clopote mari, a înzestrat-o cu obiecte de cult prețioase, a confecționat 8 rinduri de veșminte noi, a ferecat Evanghelia în argint, a procurat sf. vase, un chivot, cruci, strane noi, icoane, sfeșnice de alamă, covoare scumpe etc.

Principalul lucru e restaurarea bisericii vechi, de zid, cu un trecut de peste 300 ani, monument de arhitectură românească, vizitat și mult apreciat de către cercetători.

Sub aspect patriotic a ajutat iarăși la electrificarea comunei și a edificiilor bisericești. Stingerea vieții sale pămîntești a avut loc la 3 zile după pensionarea sa ca preot-paroh din Iclod, moartea aflându-l în plină desfășurare a activității sale bogate.

Înmormîntarea s-a făcut la Războieni, jud. Alba, în 7 august a.c., unde au luat parte mulți preoți, notabilități și credincioși din toate părțile țării.

Dintre preoții participanți au slujit 21, și anume: pr. Dumitru Purdea, protopop la Dej, pr. Martin Socaciu, protopop la Aiud, arhim. Varahiil Jitaru din Ocna Mureș, prot. Roman Răzlog de la Gherla, prot. Mircea Pop de la Vișeu, prot. Gavriil Relea de la Răscruți (Iclod), pr. Aurel Stoica din Aiud, pr. Ioan Costache din București, pr. Al. Ciurea din Războieni, pr. Iacob Bratu din Lunca-Mureș, pr. Gavriil Zob din Gherla, pr. Augustin Moldovan din Unirea I, pr. Virgil Pop din Minăstireni, pr. Ilie Moldovan din Daneș, pr. Teodor Ieremie din Orman, pr. Ioan Ploșcar din Iclozel, pr. Ioan Bărbosu din Fundătura, pr. Lazăr Voișan din Pianu de Sus și pr. Mihai Bărbat din Blandiana.

Au luat cuvîntul: P. C. prot. Martin Socaciu, P. C. prot. Roman Răzlog, P. Cuv. arhim. Varahiil Jitaru, pr. Virgil Pop, pr. Gavriil Relea, pr. Mihai Bărbat. P. C. prot. D. Purdea evocă personalitatea defunctului, cinstea de care s-a învrednicit pe oriunde a lucrat. Exprimă familiei îndoliata mîngîierea Ierarhului de la Cluj, a P. S. Episcop Teofil și aduce din partea consiliului eparhial și a tuturor preoților din protopopiat curate sentimente de compasiune creștină și sincere condoleanțe.

Preotul Al. Ciurea a recapitulat înfăptuirile defunctului, grija sa de biserică, de casă, de familie, de buna creștere a copiilor săi și în continuare a luat cuvenitele „iertăciuni” din partea credincioșilor.

Apoi s-a înconjurat biserica în dangătul clopotelor. Trupul său stins de suferință ca o feștilă de ceară curată, a fost așezat în mormînt întru așteptarea învierii celei de obște.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească !

Arhim. VARAHIIIL JITĂRU

† ARON DEMIAN

1891—1970

În 29 octombrie 1970 a încetat din viață Aron Demian, fost în mai multe rînduri deputat în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu.

Aron Demian s-a născut în comuna Balșa-Orăștie, în februarie 1891, dintr-o familie de țărani fruntași. Inteligent și silitor, a isprăvit într-un singur an (1902—1903), deodată, patru clase primare. Urmează liceul la Blaj, unde își trece bacalaureatul cu nota foarte bine. Își trece licența în limba română și latină la Universitatea din Cluj, cu distincție. Activitatea didactică și-o începe la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. E profesor, apoi și director al liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie, din 1919 pînă în 1938 iar de atunci inspector general în Ministerul Învățămîntului, pînă în 1949.

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România, apreciindu-l, i-a conferit titlul de „profesor emerit“.

În Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei de Alba-Iulia și Sibiu, prin graiul său înțelept și vibrant, prin dragostea sa de popor și de legea străbună a slujit binele colectivității, adevărul și dreptatea.

În numele Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dr. Nicolae Mladin a adus cuvînt de prețuire pr. Nicolae Neaga, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Au mai vorbit prot. Dr. Vasile Coman, din Brașov, în calitate de fost elev; prot. A. Petric din Orăștie, prof. Dr. Nicolae Mărgineanu de la Universitatea din Cluj, prof. Gh. Gheorghe, ing. S. Vlad ș.a.

A fost prohodit în ziua de 31 octombrie 1970, de un sobor de preoți — foști elevi ai ilustrului dispărut, în frunte cu prot. Dr. Vasile Coman, prot. Gh. Secaș, prot. Dr. Ioan Chioariu, prot. A. Petric.

Participarea numeroasă a țăranilor din comunele Balșa, Folt, Orăștioara de Sus, Aurel Vlaicu, Șibot, Beriș și Căstău este un indiciu de aprecierea de care s-a bucurat în rîndul celor care l-au cunoscut.

N. NEAGA

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLIA ARDEALULUI

No. 9—10/1970

Septembre—octobre

RÉSUMÉ

On sait qu'entre 1698 et 1700 l'unité de l'Eglise orthodoxe roumaine de Transylvanie, une province soumise lors à l'empereur catholique romain de Habsbourg, à Vienne, fut déchirée par le passage d'un petit nombre de prêtres et fidèles orthodoxes roumains à l'union avec Rome papale. Ceux-ci devinrent uniates en espérant qu'ils jouiront des facilités économiques et sociales égales à celles dont bénéficiaient les fidèles des cultes catholique-romain, réformé-calvinien etc.

L'automne 1948 — 250 ans depuis la désunion — les roumains de Transylvanie ont refait leur unité ecclésiastique, en revenant en masse, au sein de l'Eglise-Mère Orthodoxe Roumaine. Dès lors, tous les ans, l'anniversaire de cet événement est célébré par des prières de grâces, adressées à Dieu et par des évocations des luttes menées pour son accomplissement. La fête anniversaire annuelle c'est le 21 octobre.

Ainsi, le dimanche antérieur au 22-eme anniversaire de la réfection de l'unité ecclésiastique des roumains de Transylvanie (18 octobre), les prêtres de notre Eglise ont évoqué devant les fidèles — pendant la Sainte Liturgie — l'importance ecclésiastique et patriotique de l'événement historique du 21 octobre 1948.

A cette même occasion des autres desservants ecclésiastiques ont aussi Reunion de l'Eglise Orthodoxe Roumaine de Alba-Iulia — assigné par S. E. le Métropolitain *Nicolae* de Transylvanie, S. E. l'Evêque-vicaire *Visarion Rășinăreanu*, entouré d'un chœur de prêtres et diacres, à fonctions de divers degrés, a concélébré la Sainte Liturgie, a récité des prières de grâces envers Dieu pour les bienfaits répandus sur notre Eglise et notre pays et a souligné l'importance de notre unification ecclésiastique.

A cette même occasion des autres desservants ecclésiastiques ont aussi pris la parole, parmi ceux-ci le vicaire administratif de l'Archevêché de Sibiu, le Prot. stavr. *Traian Belaşcu*, ancien président de l'assemblée des prêtres greco-romains, qui ont décidé — il y a 22 ans — (à Cluj et à Bucarest) de revenir au sein de l'Eglise Orthodoxe Roumaine.

En suite, ce numéro contient des

ÉTUDES THÉOLOGIQUES

Théologie historique

I. Cristache Panait et E. Greceanu: Eglises roumaines en pierre — monuments historiques — de la terre de Făgăraş (en Transylvanie).

Théologie systématique

Le Prot. stavr. Dr. *Simion Radu*: Sur l'oecuménisme chrétien, son importance et sa réalisation dans l'histoire (problème vu dans la perspective orthodoxe roumaine).

Théologie pratique

Le Pr. Prof. Dr. *Dumitru Belu*: Les sermons de Basile de Séleucie. (Eminent orateur de l'époque patristique — au V-eme siècle — dont l'oeuvre homilétique est analysé et apprécié minutieusement dans cette étude).

La rubrique

INDICATIONS HOMILÉTIQUES

commence avec un mot introductif dédié aux saints orthodoxes roumains de Transylvanie: les Pieux Confesseurs Visarion et Sofronie et le Martyr paysan Nicolae Oprea, qui — au XVIII-eme siècle — ont lutté et se sont sacrifié pour l'Orthodoxie roumaine, soumise lors aux pressions catholicisantes de l'empire habsbourgique. (Auteur: l'Archimandrite *Emilian Birdaş*).

Un sermon au XVII-eme Dimanche après Pentecôte en a comme auteur le prêtre *Ioan Bunea*, et le protopope *Aurel Radu* publie deux sermons sur la préparation du prêtre desservant et sur les matières pour la Proscomidie.

VESTIGES DU PASSÉ

Le prêtre *Ioan Porumb*: L'Eglise du „Popa Tanda“ de Rontău-Oradea (évoque les efforts d'un prêtre passionné pour le progrès des ses fidèles dans la vie morale et sociale).

Pe prêtre *Eugen Goia*: Le „mots“ Simeon Pantea — participant à la révolution de Horia (au XVIII-eme siècle) et éditeur de livres populaires et de culte.

RÉCENSIONS

Le Prot. *Nichifor Todor* présente la nouvelle édition du livre de culte *Horologion*, beaucoup utilisé dans notre Eglise.

Le Pr. Prof. Dr. *Alexandru Moisiu* présente trois études d'intérêt historique-ecclésiastique orthodoxe roumain, publiées — en langue italienne — par le professeur Mario Ruffini (Italia).

Vasile Munteanu fait une récession à l'oeuvre récent „*Dacica*“ (Cluj, 1969, 610 pages) de l'académicien Constantin Daicoviciu.

La rubrique

LA VIE ECCLÉSIASTIQUE

contient des reportages concernant diverses manifestations ecclésiastiques, internes et externes, comme des visitations canoniques des hiérarches en diverses paroisses, sacres d'églises, conférences d'orientation sur les problèmes de la vie contemporaine, conférences intertheologiques et interecclésiastiques d'intérêt oecuménistique, ouvertures d'année scolaire nouvelle aux écoles théologiques de notre Eglise orthodoxe roumaine de Transylvanie etc. On remarque la célébration du 400-eme anniversaire de l'impression du *Psautier* et du *Liturgiaire* en langue roumaine, à Braşov, par le diacre lettré Coresi.

La rubrique

DIVERSES NOTES

remarque et commente divers événements ecclésiastiques et problèmes d'intérêt religieux actuel. On présente, de pareil, des nécrologes des quelques desservants ecclésiastiques, récemment partis pour l'autre monde, au repos éternel.

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

Biblioteca Mitropolitană Sibiu